“အဂ္ဂမဟာသီရိသုဓမ္မ” ဒေါက်တာဦးဘဦး
မြန်မာသမ္မတမင်းလက်ထက်
ပြည်ထောင်စု—မြန်မာနိုင်ငံတော်၌
ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်ပွဲကြီး-ဆင်ယင်နေသည့်အချိန်၊

လက်ပံတန်းမြို့၊
သဒ္ဓမ္မဇောတိကအဘိဓမ္မာညဝါတက္ကသိုလ်
ဆရာတော်ဘုရား၊
အသစ်တည်ထွင်စီရင်ရေးသားတော်မူအပ်သော

ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ

ပဋ္ဌာန်းကျော်ကျမ်းကြီး

ပဋ္ဌမတွဲ၊

လက်ပံတန်းမြို့။
နဂရသိဒ္ဓိပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်
၁၃၁၉—ခုနှစ်။

၂၁၁၃၂

“ အဂ္ဂမဟာသိရိသုဓမ္မ ” ဒေါက်တာဦးဘဦး၊
မြန်မာသမ္မတမင်းလက်ထက်
ပြည်ထောင်စု—မြန်မာနိုင်ငံတော်၌
ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်ပွဲကြီး-ဆင်နွှဲနေသည့်အချိန်၊

လက်ပံတန်းမြို့။
သဒ္ဓမ္မဇောတယအဘိဓမ္မဇောတယ၊ဘဏ္ဍာသိုက်
ဆရာတော်ဘုရား၊
အသစ်တည်ထွင်စီရင်ရေးသားတော်မူအပ်သော

မဟာဒုသဂုပိသဂဝန်

ပဉ္စာနိုးဂျိုကျမ်းကြီး

ပဉ္စမတွဲ၊

လက်ပံတန်းမြို့။
နဂရသိဒ္ဓိနိုင်ငံဘာသာပုံနှိပ်တိုက်
၁၃၁၉—ခုနှစ်။

လက်ပံတန်းမြို့။

အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ-သဒ္ဓမ္မောဒယဆရာတော်ဘုရား။

စဉ်းစားစေဘန်လေ့လာဖွဲ့ရှုရမည့်
အထူးနိဒါန်း။

အခက်တကာ့အခက် ခဲဆုံးကျမ်း။ လောကသုံးပါး၌ အတုမယှိ၊ အသဒိသဖြစ်တော်မူသော၊ သဗ္ဗညုဘုရားသျှင်သည် တည်ထွင်ဟောပေါ် ပိဋကသုံးပုံပါဠိတော်တို့တွင် **အခက်ဘကာ့အခက်ခဲဆုံးကျမ်း**''ကို၊ ထုတ်ဆောင်ပေါ်ပြပါဟုဆိုသော်၊ အများတကာကပင်လျှင် **မဟာပဋ္ဌာန**'' ခေါ်သော **ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး**''ကို ထုတ်ဆောင်ပေါ်ပြကြလိမ့်မည်ဖြစ်ပေသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ထို''**ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး**''သည်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ ကျက်စားရာသာလျှင်ဖြစ်၍၊ ဘုရားသျှင်ကိုယ်တော်မှ၊ ခြောက်ဖြာရောင်ခြည်၊ကွန့်မြူးလည်၍၊ဝန်းကြည့်တောက်ပ၊ ကြက်သရေတော်ယှိလှာအောင်၊ပြည့်ဝစွာစွမ်းဆောင်နိုင်သော''**အခက်ဘကာ့ အခက်ခဲဆုံးကျမ်း**''ပင်ဖြစ်ပေသည်။

(ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၏ အထူးသဖြင့်ခက်ခဲနက်နဲလှပုံကို မဟာသမုဒ္ဒရာဖြင့် နှိုင်းစာချိန်ထိုး၍၊အမျိုးမျိုးဆင်ခြင်သုံးသတ်တော်မူစဉ် ''**မဟာဂတိဂမိယဘိဿာဝဏ္ဏမထေရ်**''သည်အာသဝေါကုန်ခမ်းသည့်ရဟန္တာအဖြစ်သို့ပင် ရောက်တော်မူလေသည်။ထိုဝတ္ထုအကျယ်ကို ''**အရဟန္တဝိဘာဝနီ**'' ခေါ်''**ရဟန္တာပြဿနာ**'' စာအုပ်၌ အပြည့်အစုံပေါ်ပြပါယှိလေသည်)

ထို့ကြောင့်ပင်မဟာဘိဘုံလော—

''**ကျမ်းကြီးပဋ္ဌာန်း၊ကျမ်းငယ်ဆန်း၊ကျမ်းလတ်ခုတ္တကထာ**'' .....ဟုရှေးရှေးကျမ်းတတ်အကျော်အမော်၊ ဆရာတော်,,ဆရာတော်တို့၊ ထုတ်ပေါ်ကွန့်မြူး၊ဥဒါန်းကျူးတော်မူခဲ့ကြပေသည်။

ထူးခြားသောပဋ္ဌာန်း အရကောက်ကျမ်း၊ ထို ''အခက်တကာ့-အခက်ခဲဆုံး'' ဖြစ်သော ''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး'' ကို ''တိပိဋကာလင်္ကာရမဟာရာဇဂုရု''နန်းကျောင်းဆရာတော်''အနန္တဓဇမဟာရာဇဂုရု'' တောင်ဘီလူးဆရာတော် ''ဇမ္ဗုဒီပဓဇမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု''နေရင်းဆရာတော်''ဉာဏသဒ္ဓမ္မာလင်္ကာရမဟာရာဇဂုရု'' ''ဉာဏာဘိဝံသာလင်္ကာရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု'' တံဆိပ်တော် ၂၂တန်ရ၊တောင်တွင်းသာသနာပိုင် ဆရာတော်........အစယှိသောဆရာတော်

ဘုရားကြီး အများအပြားပင် ''မြန်မာဘာသာပြန်နိသျ'' တို့ကိုရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့ကြငြားသော်လည်း။ ထို''**ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်မြန်မာဘာသာမြန်နိသျ**'' တို့သည် ပုံနှိပ်မှုအားဖြင့် ထင်ရှားမယ့်၊ သာသနာတော်၌လည်း ထင်ပေါ်ကျော်ကြားခြင်းမယှိသည့်အပြင်၊ ထိုကျမ်းများကိုအလေးထားကာ သင်ကြားပို့ချရိုးလည်းမပြုကြပေ။

''တိပိဋကာလင်္ကာရသာမိမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု'' နန္ဒမေဓာဘိသိရိပရမဓဇမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု'' တံဆိပ်တော်(၂)တန်ကို ခံယူရယှိတော်မူသော''ထန်းတပင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး''ရေးသားစီရင်တော်မူအပ်သော ''**ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်မြန်မာဘာသာမြန်နိသျ**'' သည် သာပုံနှိပ်မှုဖြင့် ထင်ရှားယှိ၍၊ သာသနာတော်၌ထင်ပေါ်ကျော်ကြားကာ၊ ရှေးပဒေသရာဇ်သက်ဦးဆံပိုင်ခေတ်မှ ယခုမြန်မာသမ္မတခေတ်တိုင်အောင် ''**ညာဂါပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း**'' အဖြစ်ဖြင့်''ပါဠိပဋ္ဌမပြန်-စာမေးပွဲကြီး-ပဋ္ဌပကြီးတန်း'' အတွက်၊ ဘာသာတရပ်အနေပြဋ္ဌာန်းကာ, အထူးသေ့လာအားထား သင်ကြား ပို့ချရိုးပြုနေကြပေသည်။

သူရဲကြီး၏ ချောက်ထားချက်။ တခါက ''**ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး**'' သည် လူသူ အရောက်အပေါက်နည်း၍။ ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးကင်းမဲ့ကာ၊ အလွန်တရာ အချောက်အလှန့်အားကြီးသော တောရကျောင်းတကျောင်းသို့ကြွရောက်တော်မူ၍၊အလွန်တရာခက်ခဲနက်နဲ့းသိမ်မွေ့လှသော''**ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး**''ကို ပြန်မာဘာသာပြန်ဆိုရေးသားနေစဉ်၊ထိုတောရကျောင်းကြီးနေသူရဲကြီးတကောင်သည် ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား၊ ထိုကျောင်း၌ မနေနိုင်အောင် အမျိုးမျိုးချောက်လှန့်လေရာ၊ ''ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး''သည်၊ မည်သို့ပင် ချောက်လှန့်စေကာ၊ ထိုကျမ်းစာမှ ပြီးလျှင် ထိုကျောင်း၌သေလျှင်သေပါစေ၊ မသွားတော့ပြီဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုလျက်၊ မတုန်မလှုပ်လေးလနှင့်အငြိးရေးသားစီရင်မြီး ရေးသားစီရင်တော်မူလေသည်။

ထိုအခါ ''ဘုန်းကြီးလူထွက်သူရဲကြီး''က အချောက်အလှန့်ကိုရပ်စဲကာ''ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး''အား၊ ''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နိသျ''ပေါင်းမြောက်များစွာသှိရာတွင်၊ အသျှင်ဆရာတော်ဘုရားရေး

အထူးနိဒါန်း။

သားစိရင်တော်မူသော“ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နိသျ”သည်သာ၊ သာသနာတော်၌ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားကာ၊ အစွန့်ရှည်စွာ တည်ပါလိမ့်မည် ဘုရား........ဟုလျှောက်ထားလေတော့သည်။

ယင်းသို့ ‘ဘုန်းကြီးလူထွက်သူရဲကြီး”လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း အခြား တောင်ဘီလာ-အစယှိသော ဆရာတော်ဘုရားကြီးများ ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့ကြသော ‘ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နိသျ”များမှာထင်ပေါ်ကျော်ကြားခြင်းမယှိပဲ၊ ဤ ‘ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး” ရေးသားစီရင်တော်မူသော“ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နိသျ” သည်သာ ‘ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း” အမည်ဖြင့်၊ သာသနာတော်၌ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလေတော့သည်........ဟု သုတစကားကြားရဘူးလေသည်၊ ထို့ကြောင့် အဆိုပါ “ထန်းတပင်ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း” ကို **“ထူးခြားသောပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း”** ဟု၊ အမည်ပေးလိုက်ကြခြင်း ဖြစ်ပေတော့သည်။

ဘာ့ကြောင့်ပဋ္ဌာန်း သင်ရသလဲ အကျွန်ုပ်တို့သည် အလွန်တရာ ခက်ခဲနက်နဲ့သိမ်မွေ့လှသောဘုရားဟောဖော် “ **ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး**”ကိုဉာဏ်မီသမျှသိယှိနားလည်လိုကြ၍သာ ‘ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း”ကိုသင်ကြားနေကြရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

“**ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း**”မှာ၊ ဘုရားဟောဖော် “ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး”၏ “နိသျ”ပင်ဖြစ်၍ “ပဋ္ဌာန်းအရကောက်” ကိုသာမြင်ပါလျှင် ‘ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး” ကိုအနက်ဆင်၍ အဓိပ္ပါယ်ကိုသိမြင်ရာ သို့ရောက်ပေသည်။

သိယှိနိုင်ခဲခြင်း။ “ပဋ္ဌာန်းအရကောက်” ဆိုသည်မှာ “ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး” ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘောသွားကို၊ ဘုရားသျှင်အလိုတော်ကျ၊ အဋ္ဌကထာ,ဋီကာတို့၏ အာဘောဂနှင့်အညီ၊ အလွန်တရာ ခက်ခဲနက်နဲ့စွာရေးသားစီရင်ထားယှိသောကြောင့် သာမန်လေ့လာရုံမျှဖြင့် “ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း” ကိုအနက် အဓိပ္ပါယ်သဘောသွားနှင့်တကွ၊ ဆိုရိုးကျ သိယှိနားလည်နိုင်ရန်မှာ မလွယ်ကူလှပေ။

အထူးနိဒါန်း။

မှန်ပေါ်သည်။ ။ဘုရားဟောပေါ် "ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး" သည်၊ အလွန်တရာ ခက်ခဲနက်နဲသိမ်မွေ့လှသလောက်၊ ထို "ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး" ၏ "နိသျ" ဖြစ်သော "ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း" မှာလည်းအလွန်တရာခက်ခဲခက်နဲသိမ်မွေ့လှပေတော့သည်။

ပဋ္ဌာန်းသင်ပုံးကြီး။ ယခုအခါ ညဝါပါရဂူ ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော မန္တလေး စစ်ကိုင်း, တောင်ငူ, ရန်ကုန်-စသော မြို့ကြီးများမှ၊ ကျမ်းတတ် အကျော်အမော် ဆရာတော်ဘုရားကြီးများသည်၊ အမြန်ခေတ်နှင့် လိုက်လျောအောင် ပဋ္ဌာန်းနည်းသစ်များကို တည်ထွင်ကာ "ပဋ္ဌာန်းဖယေားကွက်ကျမ်း, သရုပ်ခွဲးကျမ်း" စသည်များကိုအများအပြားပြုပြင်စီရင်တော်မူကြပေသည်။

ထို "ခေတ်သစ်ပဋ္ဌာန်းဖယေားကွက် သရုပ်ခွဲးကျမ်း" စသည်များမှာ "**ပဋ္ဌာန်းကကြီး ခရေးသင်ပုံးကြီး**" မျှလောက်သာဖြစ်သောကြောင့် "ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး" ကိုတကယ်တတ်သိနားလည်ကာ "ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်း" ၏ ခက်ခဲနက်နဲးသိမ်မွေ့လှသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘောသွားတို့ကို၊ ဆိုရိုးကျသိယှဉ်နားလည်ကျွမ်းကျင်နိုင်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သေးပေ။

ပဋ္ဌာန်းပဌမတန်းဖြေစာ။ လွန်ခဲ့သော (၁၂၉၉)ခုနှစ်၊ အင်္ဂလိပ်တို့-စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သောခေတ်လောက်က "**ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီ**" အမည်ဖြင့် ပဋ္ဌာန်းအစ(၇)ပစ္စည်းမျှလောက်ကိုသာ ရေးသားဖွင့်ဆိုခဲ့ဘူးပါသည်၊ ထိုကျမ်းသည်လည်း ရေးသင့်ရေးထိုက်သောအနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို အပြည့်အစုံရေးသားမိ၍ ကျယ်လွန်းသောကြောင့်၊ စာချဆရာများ ကြံနပ်နှစ်သက်တော်မူကြသလောက်၊စာသင်ငယ်တို့မှာ ဉာဏ်မမှီဖြစ်ကာအခက်အခဲးတွေ့ကြုံခဲ့ရပေတော့သည်။

တိုက်တွန်းတောင်းပန်ကြပြန်ခြင်း။ စာချ,စာသင်,စာပွဲးဝင် ပုဂ္ဂိုလ်များကပင်လျှင်၊ ဆက်လက် ဖွင့်ဆို ရေးသားပါရန် အတန်တန် တိုက်တွန်းတောင်းပန်ကြပြန်သောကြောင့်၊ မိမိကိုယ်တိုင်ကိုပဋ္ဌာန်းသင်စ,စာသင်ငယ်အနေထားကာ၊မူလပုံနှိပ်ထုတ်

ဝေပြီး''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ''မှ၊ စာသင်ယော်တို့နှင့် တန်ရုံသိယှိနား လည်လွယ်သော အဓိပ္ပါယ်အချို့တို့ကိုကောက်နှုတ်၍၊ ထန်းတပင် ဆရာတော်ဘုရား၏''**သုံးချက်ခုမှုသစ်**''ကိုအခြေပြုကာ၊ပြည်ထောင် စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တဝှမ်းလုံး၌ ပြန့်နှံ့နေသောသုံးချက်စုမှုဟောင်းအ မျိုးမျိုးတို့ကို တမှုတည်းဖြစ်အောင်၊ အထူး သုခ်သင် ပြင်ဆင်လျက် အောက်အခြေမှုစ၍၊ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းကုန်အောင်၊ **၁၃၁၈**-ခုနှစ်၊ ''**အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ**'' **ဒေါက်တာ ဦးဘဦး**-မြန်မာသမ္မတမင်း-ဖြစ် ချိန်နှင့်၊ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ကြီးမှူးကာ၊ ဂိုဏ်း ပေါင်းစုံ သံဃာတော်(၂၀၀၀)နှစ်ထောင်ကျော်တို့နှင့် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယ နာတင်ပွဲကြီးကို ဆင်နွှဲနေချိန်တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကာ၊၍''**ပဋ္ဌာနသာရ ဝိဘာဝနီ ပဋ္ဌမတွဲ**''ကို ဥာဏ်မှီသမျှတည်ထွင်ရေးသားစီရင်၍၊သာ သနာတော်အကျိုးငှာစက်တင်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိရပေတော့သည်။

ထို '**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီပဋ္ဌမတွဲ**''ကျမ်းသည်လည်း ''ပဋ္ဌာန်း၌ ပဌမတေန်းဖတ်စာ'' သဖွယ်ဖြစ်၍၊ ထိုကျမ်းကိုသင်ယူပို့ချတတ်သိနား လည်ရုံမှုဖြင့် ဘုရားဟောဝေါ ''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး'' ''ပဋ္ဌာန်း အရကောက်ကျမ်းကြီး''များကိုအကုန်အစင်တတ်သိနားလည် ကျွမ်း ကျင်ပါလိမ့်မည်ဟုတာဝန်မခံပါ။

အလွန်တရာ ခက်ခဲနက်နဲ သိမ်မွေ့လှသော ဘုရားဟောဝေါ ''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး'' ထိုပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၏ ''နိသျ'' ဖြစ်သော ''ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး''များ၌ပါရှိသောအနက်အဓိပ္ပါယ်သ ဘောသွားအရကောက်ဆိုရိုးများကိုအနည်းငယ် ရိပ်စားမိရုံသိယှိနား လည်ကောင်း နားလည်ပါလိမ့်မည်ဟုဆိုလိုပါသည်။

'' ပဋ္ဌာန်းအတိုကောက်ဖယားကွက်သရုပ်ပြကျမ်း '' ဟုဆိုအပ် သော ''ပဋ္ဌာန်းသင်ပုံးကြီး'' ''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ'' ပဌမတွဲဟုဆို အပ်သော ''ပဋ္ဌာန်းပဌမတန်းဖတ်စာ'' လောက်ကိုသိယှိနားလည်ရုံမှု ဖြင့်၊ အလွန်တရာ ခက်ခဲနက်နဲ သိမ်မွေ့လှသော ဘုရားဟောဝေါ ''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး'' နှင့် ''ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး'' တို့ကို၊ ပါရဂူမြောက် ပေါက်ရောက်တတ်သိနားလည်နိုင်စွမ်း ယှိပါသည်ဟု

ဆိုပါမူ၊ ဘုရားသျှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့်၊ မဟာသမုဒ္ဒရာ ပမာနှိုင်းဆွယ် အလွန်နက်ကျယ်လှသည်ဟုဆိုအပ်သော "ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကြီး" "ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး" တို့သည် အဘယ်မှာ လျှင် တန်ဘိုးယှဉ်ပါတော့အံ့နည်း။

ရေးသားစီရင်ပုံ၊ "ပဋ္ဌာန်းပဌမတန်းဖြေစာ" သဖွယ်ဖြစ်သော "**ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီ**" ပဌမတွဲကျမ်း၌၊ ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်ကျသုံးချက်စုကိုမူထား၍ ထိုသုံးချက်ဒုလာ အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘောသွားကို၊ ဉာဏ်နုသော စာသင်ငယ်တို့နှင့် တန်ရုံအပိုမပါ၊ အကွက်စေ့ရုံမျှ အကျဉ်းဖွင့်ဆိုရေးသား ထားပါသည်။

လေ့လာသင်ကြား ပို့ချပုံ။ ထို့ကြောင့် "**ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီ**" ပဌမတွဲကို လက်ကိုင်ထားကာ သင်ကြားပို့ချကြသော စာချ, စာသင်, စာပွဲဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မျဉ်းပေါ်ယှိ "ထန်းတပင်သုံးချက်စုမူသစ်" ကို နှုတ်တက်ဆောင်ကာ၊ ထို "**သုံးချက်စုမူသစ်**"၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် သဘောသွား ဆိုရိုးအရကောက်များကို မျဉ်းအောက်သို့အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ မြန်မာဘာသာပြန် အဓိပ္ပါယ်တို့နှင့်၊ နှီးနှောတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုကာ လေ့လာသင်ကြား ပို့ချရိုးပြုတော်မူကြရသည်။

သင်ကြားပို့ချရသည့် အကျိုး။ ကို "ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီပဌမတွဲကျမ်း" ကို လေ့လာသင်ကြားပို့ချရသဖြင့် "**ပစ္စယနိဒ္ဒေသ**" ခေါ် ပဋ္ဌာန်းသုံးချက်စုကိုအနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ သိယှိနားလည်သဘောပေါက်နိုင်သည့်အပြင် "ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး" ၌ "ပစ္စယနိဒ္ဒေသ, ပဉှာဝါရ" ကဏ္ဍားသမ္ဗဒါန် ပါဠ်တို့၏ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံကို သိသို့ ရိပ်မိ နားလည်သဘော ပေါက်နိုင်ကြလိမ့်မည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပါဠိပဌမပြန်စာမေးပွဲကြီး ပဌမကြီးတန်း၌ပြဋ္ဌာန်းထား ယှိသော "**ပဋ္ဌာန်းဘာသာ**" ကို လွယ်ကူစွာ ဖြေဆိုအောင်မြင်နိုင်စွမ်း ယှိကြလိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အထူးနိဒါန်း။

ဆက်လက်ထုတ်ဝေဖြန့်ချီပါဦးမည်၊ ပဌာန်းအခြေပြု စာသင် ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်၊ ဤ"**ပဌာနသာရဒီပနီ**"ပဌမတွဲးမှာ၊ အသင့် အတင့်သင်ကြားပို့ချရန် လုံလောက်ပြီဟုယူဆပါသည်၊အလွန်တရာခက်ခဲနက်နဲး၍ စာချဆရာများအတွက် ပဌာန်းခက်ဆစ်ဝိနိစ္ဆယအဓိပ္ပါယ်အကျယ်,ပစ္စည်းပြိုင်,ဆဝါရပစ္စည်းတွန်း-စသည်တို့ကို"**ပဌာနသာရဒီပနီ**"ဒုတိယတွဲး, တတိယတွဲး အဖြစ်ဖြင့်ဆက်လက်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချီပါဦးမည်။

ဤသို့ စာချ,စာသင်,စာပွဲးဝင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပညာပါရမီကို ကူညီဖြည့်သောအားဖြင့် ဆက်လက်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချီလတ္တံ့ဖြစ်သော "**ပဌာနသာရဒီပနီ ဒုတိယတွဲး, တတိယတွဲးကျမ်း**" များနှင့်၊ "**ပဌာနသာရဒီပနီ ပဌမတွဲးကျမ်း**"သည်၊ အကြောင်း အကျိုး အဓိပ္ပါယ် အကျဉ်း အကျယ်-စသည်တို့ဖြင့် ဆက်စပ်နေသည်ဖြစ်၍၊ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း အထူးတိုက်ဆိုင်လှေလာကာ၊ ပို့ချသင်ကြားရိုးပြုတော်မူကြကုန်ရာသတည်း။

ဒက္ခေယျုံခလိတံစေဇ္ဇ၊ သောခေတ္တာတံယာထာဘာထံ၊
ဂဗ္ဘေသျုံအပ္ပမာဒေန၊ ဧကေန္တံပဏ္ဍိတာသုဘာ........နို့။

သိရိဝိသုဒ္ဓာဏမဟာသောရေး၊
အမ္ဗတိ°သဝသီကော။

အဘိဓမ္မာ ညဝါတက္ကသိုလ်
လက်ပံတန်းမြို့

၁၃၁၉-ခုနှစ်၊

ပဏာမ။

(၁) လောကေကေသော,လောကဇေဋ္ဌောယော၊နိမ္မာနေသိသုဒုတ္တရံ၊
ဂမ္ဘီရဂမ္ဘီရံနာထော၊ပဋ္ဌာနံဒမိသာဂရံ။

(၂) တမှာသောယံအာနေတွာန၊ပိတာမေမရုံမရုံ၊
နယာသာရုံသမ္ဗုယောတု၊အမတံဝေသုဘံအတုံ။

(၃) ယောမေအဒ္ဒါသိဒ္ဒါယာန္တံ၊ပဋ္ဌာနနယမုတ္တမံ၊
အာစေရောတံပဏာမာမိ၊ဒွါရတ္တယေနသာဒရံ။

(၄) ပုနပ္ပုနံဘိယာစိံသု၊ကာတုံပဋ္ဌာနဝဏ္ဏနံ၊
နာနာဒေသဝါသိမယှံ၊ဗဟူသာရုသုဇာနကာ။

(၅) ကတ္တုကာမောအဟံအန္တံ၊ပဋ္ဌာနသာရဝဏ္ဏနံ၊
ပတိဋ္ဌံနာမိဂစ္ဆာမိ၊အဇ္ဈောဂါဠှဝသာဂရံ။

(၆) တထာပိဂရုသိဟာနံ၊အဝလမ္ဗနယုတ္တမံ၊
အညေဟိသာရဂန္ထေဟိ၊သံသန္ဒိယာအဘိက္ကမံ။

(၇) ပူရယံဒါနိသံခိတ္တ၊ရုစိနာဟံမနောရထံ၊
ကရိဿံပဋ္ဌာနသာရ၊ဝိဘာဝနိံသုဗောဓက........နှိ။

(၁) လောကဇေဋ္ဌော၊ သတ္တဝါအပေါင်းတို့၏ အကြီးအမှူး ဖြစ်တော်မူထသော။ နာထော၊ လူသုံးပါးတို့၏ ကိုးကွယ်ရာစင်စစ် ဖြစ်ကြီးဖြစ်တော်မူထသော။ယောလောကကေသော၊ အကြင်မြတ်စွာဘုရားသခင်တည်းဟူသော၊ ဖြဟ္မာမင်းကြီးသည်။ သုဒုတ္တရံ၊ အလွန်တရာ ကူးမြောက်နိုင်ခဲစွာထသော။ ဂမ္ဘီရဂမ္ဘီရံ၊အလွန်တရာနက်နဲစွာထသော။ပဋ္ဌာနံဒမိသာဂရံ၊ပဋ္ဌာန်းကျမ်းတည်းဟူသော နို့ဓမ်း သမုဒ္ဒရာကြီးကို။နိမ္မာနေသိ၊ဖန်ဆင်းတော်မူလေပြီ။

(၂) သောယံဒိတာ၊ ထိုမြတ်စွာဘုရားသခင်တည်းဟူသော မြဟ္မာ မင်းကြီးသည်။ တမှာ၊ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းတည်းဟူသော နို့ ခမ်း သမုဒ္ဒရာ ကြီးမှ။ မရုရံမရ ႆ အလွန်ချိုမြိန်လှစွာသော။ သုဘ၊ ကောင်းမြတ်စွာထ သော။ အဏ ႆ အလွန်တရာသိမ်မွေ့စွာထသော။ နယသာခံ၊ နည်းအ နှစ်သာရတည်းဟူသော။ အမတံ၊ အမြိုက်သုဒ္ဓါဘုတ်ရည်ကို။ အခါနေ တွာန၊ အသျှင့်သားအား။ သနားကြည်ဖြူ ဆောင်ယူတော်မူ၍။ မေ၊ အ ကျွန်ုပ်အား။ ဝေ၊ စင်စစ်။ သဗ္ဗါပေတု၊ ကောင်းစွာမသွေ တိုက်ကျွေး တော်မူပါစေသတည်း။

(၃) ယောအာစေရော၊ အကြင်ခနှဖြူမြို့ (**အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ**) ကျေး ဇူးရှင် သဒ္ဓမ္မဇောတိကာရုံ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်။ မေ၊ အကျွန်ုပ် အား။ ဥတ္တမံ၊ မြတ်လှစွာသော။ ပဋ္ဌာနနယံ၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းတည်းဟူသော။ ဒါယဇ္ဇံ၊ အမွေကို။ အဒါသိ၊ ပေးတော်မူလေပြီ။ တံ၊ ထိုကျေးဇူးတော်ရှင် အသျှင်သဒ္ဓမ္မဇောတိကာရုံ ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို။ အဟံ၊ အကျွန်ုပ် သည်။ သာဒရံ၊ ရိုသေစွာ။ ဒွါရတ္တယေန၊ ဒွါရသုံးပါးအပေါင်းဖြင့်။ ပဏာ မာမိ၊ ရှိခိုးပါ၏ အသျှင်ဘုရား။

(၄) နာနာဒေသဝါသီ၊ အထူးထူးသော အရပ်ဒေသတို့၌နေထိုင် ကြကုန်သော။ ဗဟူ၊ များစွာကုန်သော။ သာဓူ၊ စာချ၊ စာသင်၊ စာပွဲဝင် ဖြစ်ကြောင်း သူတော်ကောင်းတို့သည်။ သုဓာနကံ၊ သောတုဇနတို့ အ လွန်သိလွယ်ထသော။ ပဋ္ဌာနဝဏ္ဏနံ၊ ပဋ္ဌာန်းအရကောက်၏ အဖွင့်ကျမ်း ကျမ်းကို။ ကာတုံ၊ ရေးသားပြုပြင်စီရင်ခြင်းငှာ။ မယှံ ႆ အကျွန်ုပ်ကို။ ပုနပ္ပုနံ၊ အဖန်ဖန်၊ အထပ်ထပ်။ အဘိယာစိ ႆသု၊ ရှေးရှုမသုံ၊ တောင်းပန် ကြလေကုန်ပြီ။

(၅) အဟံ၊ ယာသု။ ပဋ္ဌာနသာရဝဏ္ဏနံ၊ အနှစ်သာရနှင့် ပြည့်စုံသော ပဋ္ဌာန်းအရကောက်၏ အဖွင့်ကို။ ကထေ့၊ ကာမော၊ ပြုလိုသော။ အဟံ၊ အကျွန်ုပ်သည်။ သာဂရံ၊ မဟာသမုဒ္ဒရာသို့။ အဇ္ဈောဂါဠှော၀၊ သက် ဆင်းလိုက်ရသလို။ ပတိဋ္ဌံ၊ ထောက်တည်ရာကို။ နာဓိဂစ္ဆာမိ၊ မရ တော့ပါ။

(၆) တထာပိ၊ ထိုသို့ပင်ထောက်တည်ရာကိုမရငြားသော်လည်း။ ဂရုသိဟာနံ၊ ဆရာမြတ်တို့၏။ နယဂ္ဂမံ၊ ကောင်းမြတ်သောနည်းကို။ အဝလမ္ဗ၊ အမှီပြု၍။ အညေဟိ၊ တပါးကုန်သော။ သာရဂန္ထေဟိ၊ အနှစ်သာရနှင့်ပြည့်စုံသော ကျမ်းဂန်အပေါင်းတို့နှင့်။ အဘိက္ခဏံ၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်။ သံသန္ဒိယ၊ နှီးနှောတိုက်ဆိုင်၍။

(၇) ဒါနိ၊ ယာခုအခါ၌။ အဟံ၊ အကျွန်ုပ်သည်။ သံခိတ္တရုစီနံ၊ အကျဉ်းကြိုက်ကုန်သော ပညာယှိကြီးတို့၏။ မနောရထံ၊ စိတ်နှလုံးအလိုကို။ ပူရယံ၊ ပြည့်စေလျက်။ သုဗောဓကံ၊ စာသင်ငယ်တို့ပင် အလွန်သိလွယ်သော။ ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနိံ၊ "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"အမည်တင့် ဆန်း ပဋ္ဌာန်းအရကောက် ဂဏ္ဌိကျမ်းကို။ ကရိဿံ၊ ရေးသားပြုပြင် စီရင်ပေအံ့။ ဣတိ၊ ဤသည်ကား **ပဏာမ**—စသည်တို့ကို ပြဆိုရာစကား တရပ်........အပြီးသပ်တည်း။

ပဏာမပြီးပါပြီ။

မာတိကာ၊

ဦးရေ။	အကြောင်းအရာ။	စာမျက်နှာနံပါတ်၊
၁	ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဝတ္တာန်ဆိုရိုး	၁
၂	ထန်းတပင်ဆရာတော်၏အာဘော်ကျဆိုရိုး	၁
၃	ပဋ္ဌာန်းမည်ခြင်းအကြောင်း	၂
၄	ဓမ္မအနုလုံစသည်တို၏အဓိပ္ပါယ်	၃
၅	ပဋ္ဌာန်းခြောက်ကျမ်းအဓိပ္ပါယ်	၄
၆	ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်းရေတွက်ပုံ	၅
၇	သမန္တပဋ္ဌာန်းဟုခေါ်တွင်ခြင်းအကြောင်း	၅
၈	ဝါရ(၇)ပါးအဓိပ္ပါယ်	၆
၉	မဟာဝါရကိုညွှန်းပြခြင်း။ဝါရတို့ကိုညွှန်းပြချက်။	၈
၁၀	ပစ္စယနိဒ္ဒေသအဓိပ္ပါယ်	၉
၁၁	မာတိကာနိက္ခေပဝါရနှင့်ပစ္စယဝိဘင်္ဂဝါရ	၉
၁၂	ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်	၉
၁၃	ပစ္စယဝိဘင်္ဂဝါရမဟာဝါရအဓိပ္ပါယ်	၁၀
၁၄	ဟေတုမည်ခြင်းအကြောင်း။ဟေတုသဒ္ဒါ၏ဝိဂ္ဂဟ	၁၁
၁၅	ဟေတုသဒ္ဒါ(၃)မျိုးအထူး။ဟေတု(၄)မျိုး	၁၁
၁၆	ပစ္စယမည်ခြင်းအကြောင်း	၁၂
၁၇	ပစ္စယသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြပုံ	၁၃
၁၈	ပစ္စည်း၏လက္ခဏာ။ပစ္စည်း(၃)မျိုးအထူး	၁၄
၁၉	ဥပကာရကဋ္ဌေန-ဟုဖွင့်ပြခြင်းအကြောင်း	၁၄
၂၀	ဟေတုနှင့်ပစ္စယအထူး	၁၅
၂၁	ဟေတုပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း	၁၆
၂၂	ဟေတုပစ္စယသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြပုံ	၁၇
၂၃	သုံးနက်ယောဇနာခြင်းအကြောင်း	၁၈
၂၄	ဟေတုဘုတ္တာပစ္စယောဝိဂ္ဂဟကိုမိန့်ဆိုရခြင်း	၁၈
၂၅	ဟေတုဘာဝေနပစ္စယောဝါကျကိုမိန့်ဆိုရခြင်း	၁၉
၂၆	စွည်း-ပွန်-နိက်အဓိပ္ပါယ်။သုံးချက်စုအဓိပ္ပါယ်	၂၀
၂၇	ပစ္စနိက်နှစ်ပါးအထူး	၂၁
၂၈	ဟေတုပစ္စည်းထုတ်နည်း။ဟေတုပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ	၂၂
၂၉	ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သောပစ္စည်းများ	၂၃
၃၀	ဟေတုပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။သဟဇာတပစ္စည်းမျိုးရေတွက်ပုံ	၂၃
၃၁	ဟေတုပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဘုံဌာန	၂၄

မာတိကာ

၃၂ အရူပကုသိုလ်ကြီယာပတိတ်(၃)ပါး ရုပ်အားကျေးဇူးပြု,မပြုအဆုံးအဖြတ် ၂၄
၃၃ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း ၂၄
၃၄ ဟေတုပစ္စယပွန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစု ၂၅
၃၅ ဟေတုပစ္စယပွန်၌မပါဝင်သောတရားစု ၂၅
၃၆ သဟိတ်စိတ်ကေသတ္တတိရေတွက်ပုံ ၂၆
၃၇ ဟေတုပစ္စည်းကိုရခြင်း,မရခြင်း၏အကျိုးအပြစ် ၂၇
၃၈ မောဟမူဒွေ၌မောဟကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၂၇
၃၉ ကြဉ်ပါလျက်အရေအတွက်မလျော့ခြင်း ၂၈
၄၀ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၌မှတ်သားဘွယ် ၂၈
၄၁ စေတသိကဇရုပ်ဟုမခေါ်ဆိုရခြင်း ၂၈
၄၂ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၌မှတ်သားဘွယ် ၂၉
၄၃ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ကောက်သင့်,မကောက်သင့်အဆုံးအဖြတ် ၂၉
၄၄ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း ၃၁
၄၅ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်၏စိတ်နှင့်စပ်ပုံ ၃၁
၄၆ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကမ္မဇရုပ်ကိုကျေးဇူးမပြုခြင်း ၃၂
၄၇ ဥပမာဖြင့်ညွှန်းပြချက် ၃၃
၄၈ ပဋိသန္ဓေစိတ် ကံကိလေသာတို့၏ဥပမာ ၃၄
၄၉ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း ၃၄
၅၀ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ် စိတ်နှင့်မစပ်ခြင်း၏သာဓက ၃၄
၅၁ ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဟေတုပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ(၇)ချက် ၃၅
၅၂ ကုသိုလ်(၃)ချက် စွည်း-ပုန်တွဲးပုံ ၃၅
၅၃ ကုသိုလ်(၃)ချက် ဝိမိပါဠိစိကုံးပုံ။ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၃၆
၅၄ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့်ခွဲးခြားပုံ ၃၉
၅၅ အဋ္ဌကထာနည်းအရဟေတုပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၄၀
၅၆ အဟိတ်နာမက္ခန္ဓာတို့ကို ဟေတုပစ္စနိက်ထုတ်ရခြင်း ၄၁
၅၇ အဟိတ်စိတ္တဇရုပ်စသည့်တို့ကို ဟေတုပစ္စနိက်ထုတ်ရခြင်း ၄၁
၅၈ အဟိတ်စိတ္တဇရုပ်စသည်ပဲ့ကိုညွှန်ပြခြင်း ၄၁
၅၉ အာရမ္မဏပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။အာရမ္မဏမည်ခြင်းအကြောင်း ၄၃
၆၀ အာရမ္မဏသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၄၄
၆၁ အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။အာရမ္မဏပစ္စယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၄၅
၆၂ အာရမ္မဏပစ္စည်းမဖြစ်ထိုက်သောတရားမယှိခြင်း ၄၆
၆၃ အာရမ္မဏပစ္စည်း(၃)နက်ယောဇနာခြင်း၌ရှင်းလင်းချက် ၄၇
၆၄ အာရမ္မဏပစ္စည်းကိုတရား(၅)ပုံမှထုတ်ပြပုံ ၄၈
၆၅ အာရုံ(၆)ပါးဖြင့်ဝေဘန်ပုံ။အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ ၄၉
၆၆ အာရမ္မဏပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ အာရမ္မဏပစ္စည်းမျိုး ၅၀

၆၇ အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဘုံဌာန။ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ စွဲပွားပွန်တွဲပုံ ၅၀
၆၈ ပဥှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ကိုးရာသီခွဲပုံ ၅၁
၆၉ အာရမ္မဏပစ္စည်း ကိုးရာသီအရကောက်ပုံ ၅၂
၇၀ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ အာရမ္မဏပစ္စည်း(၇)ပုံပုံနည်း ၅၄
၇၁ ကုသိုလ်စသည်တို့ကိုဘူမိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ ၅၄
၇၂ ကာမာဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၄
၇၃ ရူပါဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်း ငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၅
၇၄ အရူပါဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်း ရှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၅
၇၅ အရိယာပန္နကုသိုလ်ပစ္စည်း လေးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၅
၇၆ အကုသိုလ်အာရမ္မဏပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၆
၇၇ ကာမာဝစရဝိပါက်ပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၆
၇၈ ရူပါဝစရဝိပါက်ပစ္စည်း ငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၆
၇၉ အပရိယာပန္နဝိပါက်ပစ္စည်း လေးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၆
၈၀ ကာမာဝစရကြိယာပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၆
၈၁ ရူပါဝစရကြိယာပစ္စည်း ငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၇
၈၂ အရူပါဝစရကြိယာပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၇
၈၃ ရုပ်အာရမ္မဏပစ္စည်း ခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၇
၈၄ နိဗ္ဗာန်အာရမ္မဏပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း ၅၇
၈၅ ပညတ်အာရမ္မဏပစ္စည်း ကိုးရာသီကျေးဇူးခြင်း ၅၇
၈၆ အဓိပတိပစ္စယနိဒ္ဒေသဆိုရိုး။အဓိပတိမည်ခြင်းအကြောင်း ၅၇
၈၇ အဓိပတိသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။အဓိပတိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၅၈
၈၈ အဓိပတိပစ္စည်းနှင့်ဇာနိန္ဒြိယပစ္စည်းအထူး ၆၁
၈၉ ဆိုင်းပြင်ဆင်ချက်၌မှတ်သားဘွယ် ၆၁
၉၀ အဓိပတိပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။အဓိပတိပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ် ၆၂
၉၁ အဓိပတိပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။သာဓိပတိဇော[၅၂]ခု၌မှတ်သားဘွယ် ၆၃
၉၂ အဟိတ်ဇော ဧကဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိမဖြစ်ခြင်းအကြောင်း ၆၄
၉၃ ဝေသဒ္ဒါကိုမိန့်ဆိုခြင်းအကြောင်း ၆၄
၉၄ အဓိပတိတရားကိုယ်လေးပါးအရကောက်ပုံ ၆၅
၉၅ အဓိပတိတစ်ခိုက်တစ်နေခွဲခြားပုံ။ ဟေတုပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းအထူး ၆၆
၉၆ အဓိပတိပစ္စည်းကို ရခိုက်ရနေတရားများ ၆၆
၉၇ အဓိပတိတရားကိုယ်ကြည့်ရခြင်းအကြောင်း။ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်ရခြင်း ၆၇
၉၈ စေတသိက်ကေပညာသဉ္ဇမှတ်ဘွယ်။သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း-ပွန်တွဲပုံ ၆၇
၉၉ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်ကိုညွှန်ပြချက် ၆၈

မာတိကာ

၁၀၀ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကိုပဉ္စာဝါရနည်းအရခွဲခြားပုံ ၆၈
၁၀၁ ကုသလာဒိတ္တိကပုဒ်များနှင့် ပဉ္စာဝါရအရကောက်ပုံ ၆၉
၁၀၂ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကိုဘူမိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ ၇၀
၁၀၃ ကာမာဝစရစသည်တို့ကိုဇာတိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ ၇၁
၁၀၄ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၇၂
၁၀၅ အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါး ၇၃
၁၀၆ အဓိပတိပစ္စည်းကိုမရခိုက်မရနေခွဲခြားပုံ ၇၃
၁၀၇ အာရမ္မဏာဓိပတိဆိုရိုး။အလေးအမြတ်ပြုခြင်း၌မှတ်သားဘွယ် ၇၄
၁၀၈ ဇာန်ဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်နှင့်ပ၌မှတ်သားဘွယ် ၇၄
၁၀၉ နိဗ္ဗာန်ရုပ်ကိုမကောက်ခြင်းအကြောင်း ၇၅
၁၁၀ ဒေါသမူစသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၇၅
၁၁၁ ဒေါသအစဉ်ဖြစ်သောစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၇၆
၁၁၂ နိဗ္ဗာန်၏ကာလဝိမုတ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း ၇၆
၁၁၃ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်၌ဒေါသစသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်း ၇၇
၁၁၄ အပ္ပမညာကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၇၇
၁၁၅ ပညတ်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမတပ်ခြင်းအကြောင်း ၇၇
၁၁၆ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းလေးပုံ ၇၇
၁၁၇ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ငါးပုံ။အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုခြင်း ၇၈
၁၁၈ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ပေါ်ရာဏာဂါထာပါဠိအနက် ၇၉
၁၁၉ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ပေါင်း၍ပြဆိုချက် ၈၀
၁၂၀ လောကုတ္တရာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကို အသေးစိတ်ညွှန်ပြချက် ၈၀
၁၂၁ ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ(၇)ရာသီခွဲ ခြားပုံ ၈၁
၁၂၂ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၈၂
၁၂၃ သဟဇာတာဓိပတိအာရမ္မဏာဓိပတိမိဿကရာသီခွဲပုံ ၈၃
၁၂၄ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌အဋ္ဌကထာနည်းရာသီခွဲပုံ ၈၄
၁၂၅ ကြိယာအာရမ္မဏာဓိပတိ၌အဋ္ဌကထာ,ဋီကာအထူး ၈၆
၁၂၆ အလေးအမြတ်မပြုတတ်ခိုက်,မပြုတတ်နေခွဲခြားပုံ ၈၆
၁၂၇ အနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ အနန္တရပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၈၇
၁၂၈ အနန္တရပစ္စည်းနှင့်သမနန္တရပစ္စည်းအထူး ၈၇
၁၂၉ အနန္တရပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၈၈
၁၃၀ အနန္တရပစ္စည်းယိုက်သောတရားကိုညွှန်းပြချက် ၉၀
၁၃၁ ရုပ်အနန္တရတို့၏ဝီထိကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၉၀
၁၃၂ အနန္တရပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းများ ၉၁
၁၃၃ အနန္တရပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်ကိုပြခြင်း၏အနန္တရပစ္စည်းမျိုး ၉၂
၁၃၄ အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၉၂

၁၃၅ အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပုံပြကိုပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားပုံ ၉၂
၁၃၆ အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရနည်းအရခွဲခြားပုံ ၉၄
၁၃၇ ကတ္တားသမ္ဗန္ဓါန်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၉၄
၁၃၈ အနန္တရပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၉၆
၁၃၉ အဋ္ဌကထာနည်းအရအနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၉၆
၁၄၀ သမနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ သမနန္တရပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၉၉
၁၄၁ သမနန္တရပစ္စယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။အနန္တရပစ္စည်းနှင့်သမနန္တရပစ္စည်းအထူး ၉၉
၁၄၂ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ဝါဒ။သမနန္တရပစ္စည်းကိုဟောခြင်းအကြောင်း ၁၀၀
၁၄၃ ပစ္စည်းတရားချုပ်သောအခါမှကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းများ ၁၀၁
၁၄၄ သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။သဟဇာတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၀၂
၁၄၅ သဟဇာတသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုသောခဏကို ညွှန်းပြချက် ၁၀၃
၁၄၆ သဟဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။သဟဇာတပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ် ၁၀၃
၁၄၇ သဟဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်,မဖြစ်ထိုက်တရားစု ၁၀၄
၁၄၈ အချင်းချင်းအားငှင်းစသောဝိသေသနစကားကိုမိန့်ဆိုရခြင်း ၁၀၄
၁၄၉ အချင်းချင်းအားကျေးဇူးပြုပုံ ၁၀၅
၁၅၀ (၁၄)ဝါရရေတွက်ပုံ ၁၀၆
၁၅၁ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာဝတ္ထုဇရုပ်အားကျေးဇူးပြုပုံ ၁၀၇
၁၅၂ ခန္ဓာဝါရ(၂၂၅)ဝါရရေတွက်ပုံ ၁၀၇
၁၅၃ ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်။သဟဇာတပစ္စည်း(၃)ပိုင်း ၁၀၉
၁၅၄ စိတ္တဇရုပ်စသည်ဆိုရိုးပြုခြင်း ၁၁၀
၁၅၅ ခန္ဓာဝါရထုတ်ပုံ ၁၁၁
၁၅၆ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော-ဟူသောစကား၏အဓိပ္ပါယ် ၁၁၂
၁၅၇ သဟဇာတပစ္စယပ္ပန်ဒုတိယဆိုရိုးကျန်နေခြင်း ၁၁၂
၁၅၈ သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရဝေဘန်ပြဆိုချက် ၁၁၃
၁၅၉ ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရညွှန်ပြချက် ၁၁၄
၁၆၀ ကတ္တားသမ္ဗန္ဓါန်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၁၅
၁၆၁ သဟဇာတပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရခွဲခြားပုံ ၁၁၇
၁၆၂ သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရပြဆိုချက် ၁၁၇
၁၆၃ သဟဇာတပစ္စနိက်မထုတ်ရခြင်း ၁၁၈
၁၆၄ ပစ္စနိက်မထုတ်ရသောပစ္စည်းများ ၁၁၉
၁၆၅ အညမညပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။အညမညပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၂၀
၁၆၆ အညမညပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတပစ္စည်းအထူး ၁၂၀

၁၆၇ အညမညပစ္စည်းဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက် ၁၂၂
၁၆၈ အညမညပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက် ၁၂၃
၁၆၉ အညမညပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ ၁၂၃
၁၇၀ အညမညပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၁၂၄
၁၇၁ နိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။နိဿယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၂၅
၁၇၂ နိဿယသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။အဓိဋ္ဌာနကာရ နိဿယာကာရနှင့်မှတ်သား
ဘွယ် ၁၂၆
၁၇၃ သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းအထူး ၁၂၈
၁၇၄ မန္ဒာယုက,အမန္ဒာယုက,မဇ္ဈိမာယုကအဓိပ္ပါယ် ၁၂၈
၁၇၅ မန္ဒာယုကစသည်ရွေးချယ်ရခြင်းအကြောင်း ၁၂၉
၁၇၆ ပဋိသန္ဓေ(လ)ဟဒယဝတ္ထုဆိုရိုး၏အဓိပ္ပါယ် ၁၃၂
၁၇၇ မရဏာသန္နအခါဆိုရိုး၏အဓိပ္ပါယ် ၁၃၃
၁၇၈ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်,ဖြစ်နေတရားတို့ကိုညွှန်ပြချက် ၁၃၄
၁၇၉ အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။ ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်း၏
ဖြစ်ရာကာလ ၁၃၄
၁၈၀ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ပုရေဇာတပစ္စည်းမျိုး ၁၃၅
၁၈၁ နိဿယပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၁၃၅
၁၈၂ (ပ)စ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း-
ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၅
၁၈၃ (ပ)ဥှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဝတ္ထုပုရေဇတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၆
၁၈၄ ဣတ္တ္ထားသမ္မဒါန်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၃၇
၁၈၅ ပဥှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ နိဿယ(၂)ပစ္စည်းရောရှုံရာသိခွဲးပုံ ၁၃၉
၁၈၆ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်,ဖြစ်နေတရားတို့ကိုခွဲးခြားပုံ ၁၄၁
၁၈၇ ဒေါသစသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၁၄၁
၁၈၈ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေကိုပစ္စနိက်ထုတ်ခြင်းအကြောင်း ၁၄၂
၁၈၉ (ဝ)တ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းအဟောပါဠိမယှိခြင်း ၁၄၃
၁၉၀ အငြင်းပွါးကြခြင်း ၁၄၃
၁၉၁ ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရခိုက်မရနေခွဲးခြားပုံ ၁၄၄
၁၉၂ ဥပနိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ဥပနိဿယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၄၅
၁၉၃ ဥပနိဿယသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၁၄၅
၁၉၄ အာရမ္မဏူပနိဿယနှင့်အာရမ္မဏာဓိပတိအထူး ၁၄၆
၁၉၅ အနန္တရူပနိဿယနှင့်အနန္တရပစ္စည်းအထူး ၁၄၇
၁၉၆ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၄၈
၁၉၇ ပကတူပနိဿယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။ပစ္စည်းထိုက်သောအချို့သောပညတ်
ကိုညွှန်ပြခြင်း ၁၄၉

၁၉၈ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၌နိဗ္ဗာန်ကိုအရကောက်ရခြင်းအကြောင်း ၁၄၉
၁၉၉ နိပ္ပါဒိတဥပသေဝိတအကြောင်းတို့ကိုအကျယ်ညွှန်းပြချက် ၁၅၀
၂၀၀ ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်ရာကာလ။တေကာလိကကာလဝိမုတ္တပစ္စည်း ၁၅၀
၂၀၁ ဥပနိဿယပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ဖြစ်ရာဌာနတုံ ၁၅၁
၂၀၂ ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ ဥပနိဿယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၅၁
၂၀၃ ဥပနိဿယ(၃)မျိုးဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၁၅၂
၂၀၄ ဥပနိဿယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရညွှန်ပြချက် ၁၅၂
၂၀၅ ဥပနိဿယပစ္စည်း(၉)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၅၄
၂၀၆ လောကုတ္တရာတရားသည်အကုသိုလ်အားပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၅၈
၂၀၇ ရုပ်တရားပကတူပနိဿယပစ္စယပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်ကြောင်းသာဓက ၁၅၉
၂၀၈ ပုရေဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ပုရေဇာတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၆၁
၂၀၉ ပုရေဇာတပစ္စည်း(၁၁)ပါး ၁၆၁
၂၁၀ ပုရေဇာတသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၁၆၂
၂၁၁ ပုရေဇာတပစ္စည်းတရားကိုယ်။ရုပ်ရုပ်ကိုညွှန်းပြချက် ၁၆၃
၂၁၂ သဲအင်း,မိုင်းခိုင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးကိုညှိနှိုင်းဝေဘန်ချက် ၁၆၄
၂၁၃ ဝတ္ထုပုရေဇာတနှင့်ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယအထူး။ဝတ္ထုပုရေဇာတဖြစ်ပုံ ၁၆၅
၂၁၄ ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ကျေးဇူးပြုသောခဏ ၁၆၆
၂၁၅ ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။ အမျိုးဇာတ် ၁၆၇
၂၁၆ ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနသုံ ၁၆၈
၂၁၇ ပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌တရားကျန်နေခြင်း ၁၆၈
၂၁၈ ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရအာရမ္မဏပုရေဇာတကျေးဇူးပြုပုံ ၁၆၉
၂၁၉ မည်သည့်အဘိညာဉ်ဖြစ်ကြောင်းညွှန်ပြချက် ၁၇၀
၂၂၀ အပ္ပမညာဒွေကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၁၇၁
၂၂၁ ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ပုရေဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၇၁
၂၂၂ ပုရေဇာတပစ္စည်း ကတ္တားသမ္ဘဒါန်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၇၁
၂၂၃ အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရခိုက်မရနေခွဲခြားပုံ ၁၇၃
၂၂၄ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၇၄
၂၂၅ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ဥပမာ ၁၇၄
၂၂၆ ပစ္ဆာဇာတသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းဖြစ်ရာကာလ ၁၇၆
၂၂၇ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်။ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမျိုး။ဖြစ်ရာဘုံ ၁၇၇
၂၂၈ ကေဇကာယ,ဝိဇကာယ,တိဇကာယ,စတုဇကာယတို့၏အဓိပ္ပါယ် ၁၇၈
၂၂၉ ရုပ်လေးပါးတို့၏ဖြစ်စဉ်။ကေဇကာယအားကျေးဇူးပြုသောနာမ် ၁၇၉
၂၃၀ အရူပဝိပါက်လေးခုကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၁၈၂
၂၃၁ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သောဟု မိန့်ဆိုရခြင်းအကြောင်း ၁၈၂

၂၃၂ ပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၇၃
၂၃၃ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း(၃)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၇၃
၂၃၄ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌စတုဇကာယ ဖြစ်,မဖြစ်ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၇၄
၂၃၅ အာသေဝနပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး၊ အာသေဝနပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၇၇
၂၃၆ အာသေဝနအဓိပ္ပါယ် ၁၇၈
၂၃၇ အာသေဝနပစ္စည်း[၃]မျိုး ၁၇၉
၂၃၈ ဇာတ်တူအဆုံးဇောကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၁၉၁
၂၃၉ ပဌမဖိုလ်ဇောကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၁၉၀
၂၄၀ အာသေဝနပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ ၁၉၀
၂၄၁ အာသေဝနပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၁၉၁
၂၄၂ အာသေဝနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၉၁
၂၄၃ ပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ အာသေဝနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၁၉၂
၂၄၄ ကတ္တာသမ္ပဒါန်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၁၉၃
၂၄၅ ကာမဇောတနှယုတ်သုံးဆယ်တို့၏ပဌမဇောကိုပစ္စနိက်ထုတ်ခြင်း ၁၉၄
၂၄၆ ဝိပါက်တို့ကိုပစ္စနိက်ထုတ်ခြင်းအကြောင်း ၁၉၄
၂၄၇ ကမ္မပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး၊ ကမ္မပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၁၉၆
၂၄၈ ကမ္မပစ္စည်း(၂)မျိုး ရှေ့နောက်ထားရှုံအဆုံးအဖြတ် ၁၉၇
၂၄၉ ကမ္မသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၁၉၈
၂၅၀ ကမ္မပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။ အမျိုးဇာတ်။ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၁၉၉
၂၅၁ နာနာက္ခဏိကကမ္မ၏အဓိပ္ပါယ် ၂၀၀
၂၅၂ အတိတ်ဖြစ်သောဟု ဝိသေသန-မ-ရခြင်းအကြောင်း ၂၀၁
၂၅၃ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၀၂
၂၅၄ ဥတုဇရုပ်အားကျေးဇူး ပြုမပြု အဆုံးအဖြတ် ၂၀၃
၂၅၅ ပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၀၄
၂၅၆ သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းဆိုရိုး ၂၀၆
၂၅၇ ပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရသဟဇာတကမ္မပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၀၆
၂၅၈ စေတနာကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၂၀၉
၂၅၉ စေတနာတခုယုတ်ကိုးဆယ်ဟုဆိုရခြင်း ၂၀၉
၂၆၀ ဝိပါကပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ ဝိပါကပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၁၀
၂၆၁ ဝိပါကသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။ ဝိပါကပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ ၂၁၁
၂၆၂ ဝိပါကပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်၊ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၁၂
၂၆၃ အချင်းချင်းအားရင်းစသည်ဆိုခြင်းအကြောင်း ၂၁၂
၂၆၄ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော- ဟူသောစကားရပ်၌မှတ်သားဘွယ် ၂၁၃
၂၆၅ ဝိညတ်ဒွေကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း ၂၁၃

၂၆၆ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်၌စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ကိုထည့်သွင်းကောက်သင့်, မကောက်သင့်အဆုံးအဖြတ် ၂၁၄
၂၆၇ ဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၁၅
၂၆၈ ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၁၆
၂၆၉ ကဏ္ဍာသမ္မဒါန်ပါဌ်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၁၇
၂၇၀ အာဟာရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။အာဟာရမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၁၈
၂၇၁ အာဟာရပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။ အာဟာရပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၂၀
၂၇၂ ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်၌မှတ်သားဘွယ် ၂၂၁
၂၇၃ အာဟာရပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။အမျိုးဇာတ်။ရုပ်အာဟာရ(၃)မျိုး ၂၂၂
၂၇၄ အာဟာရပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၂၂
၂၇၅ ကဗဠီကာရအာဟာရပစ္စည်းဆိုရိုး၌မှတ်သားဘွယ် ၂၂၃
၂၇၆ ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံအထူး ၂၂၃
၂၇၇ ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၌ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံ ၂၂၄
၂၇၈ ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း အသေးစိတ်ကျေးဇူးပြုပုံ ၂၂၅
၂၇၉ နာမ်အာဟာရပစ္စည်းဆိုရိုး။ ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရအသေးစိတ်ခွဲခြားပုံ ၂၂၈
၂၈၀ နာမ်အာဟာရ(၇)ရာသီ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၂၉
၂၈၁ အာဟာရပစ္စည်းကို နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၃၀
၂၈၂ ဣန္ဒြိယပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ဣန္ဒြေမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၃၂
၂၈၃ ဣန္ဒြေအပြားကိုညွှန်ပြခြင်း ၂၃၂
၂၈၄ ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၃၃
၂၈၅ ဣတ္ထိန္ဒြေပုရိသိန္ဒြေဣန္ဒြိယပစ္စည်းမတပ်ခြင်းအကြောင်း။ ၂၃၄
၂၈၆ ဣတ္ထိန္ဒြေပုရိသိန္ဒြေတို့၏ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်ပုံ။ ၂၃၅
၂၈၇ ဣန္ဒြေ(၂၀)တို့ကိုဣန္ဒြိယ(၃)ပစ္စည်းတို့ဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၃၆
၂၈၈ ဣန္ဒြိယပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ၊အမျိုးဇာတ်။ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၃၇
၂၈၉ ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံနှင့် ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၃၈
၂၉၀ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းဆိုရိုး။ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၃၉
၂၉၁ ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက် ၂၃၉
၂၉၂ ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံနှင့် ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၄၀
၂၉၃ နာမ်ဣန္ဒြေတရားကိုယ်ရှစ်ပါးထုတ်ပုံ ၂၄၁
၂၉၄ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းဆိုရိုး ၂၄၁
၂၉၅ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၄၂

၂၉၆ ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၄၃
၂၉၇ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း(၇)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၄၄
၂၉၈ ရူပိန္ဒြိယပစ္စည်းကိုနာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၄၆
၂၉၉ ဈာနပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ ဈာနမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၄၇
၃၀၀ ဈာနသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ၊ ဈာန်နှစ်မျိုး ၂၄၇
၃၀၁ ဈာနပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၄၈
၃၀၂ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်ကဆယ်တို့၌ဈာနင်ကိုမထုတ်ဆောင်ခြင်းအကြောင်း ၂၄၉
၃၀၃ ဈာနင်တရားကိုယ်ငါးပါးဟုဆိုခြင်း။ ဈာနပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ ၂၅၀
၃၀၄ ဈာနပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။ ကျေးဇူးပြုပုံ ၂၅၁
၃၀၅ ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဈာနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၅၂
၃၀၆ ကတ္တားသမ္ပဒါန်ပါဠ်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၅၂
၃၀၇ မဂ္ဂပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ မဂ္ဂမည်ခြင်းအကြောင်း။ မဂ္ဂသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၂၅၅
၃၀၈ မဂ္ဂပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။ ဒွါဒသမဂ္ဂင်သရုပ်ထုတ်ပုံ ၂၅၆
၃၀၉ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်(၉)ပါးရေတွက်ပုံ ၂၅၈
၃၁၀ မဂ္ဂပစ္စည်းဖြစ်ရာကာလ၊ အမျိုးဇာတ်။ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၅၉
၃၁၁ ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ မဂ္ဂပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။ အရကောက်ပုံ ၂၆၀
၃၁၂ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပန္နက်ထုတ်ခြင်း ၂၆၂
၃၁၃ သမ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ သမ္ပယုတ္တမည်ခြင်းအကြောင်း။ ဝိဂ္ဂဟပြုပုံ ၂၆၃
၃၁၄ သမ္ပယောဂလက္ခဏာသုံးပါး၊ လေးပါး ၂၆၃
၃၁၅ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း၊ ဖြစ်ရာကာလ ၂၆၄
၃၁၆ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၆၅
၃၁၇ ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရသမ္ပယုတ္တပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ ၂၆၅
၃၁၈ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း(၃)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၆၆
၃၁၉ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၆၇
၃၂၀ ရုပ်နောမမှာအရ ရုပ်ပါးများတို့ကိုညွှန်ပြချက် ၂၆၈
၃၂၁ ရူပါရုံစသည်တို့ကိုမယူခြင်းအကြောင်း ၂၆၉
၃၂၂ အရူပ်နောမမှာအရညွှန်ပြခြင်း။ နိဗ္ဗာန်ကိုမကောက်ယူခြင်းအကြောင်း ၂၇၀
၃၂၃ အရူပဝိပါက်စသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း ၂၇၁
၃၂၄ ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၇၁
၃၂၅ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၇၂
၃၂၆ ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကိုပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၇၃
၃၂၇ ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကိုပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားပုံ ၂၇၃
၃၂၈ အတ္ထိပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ အတ္ထိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၇၅
၃၂၉ ဥပတ္ထမ္ဘကဒွေနဟုမိန့်ဆိုခြင်းအကြောင်း ၂၇၆
၃၃၀ အတ္ထိပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားများ ၂၇၆

၃၃၁ နိဗ္ဗာန်အတ္ထိပစ္စည်းတရား၌မပါခြင်း ၂၇၇
၃၃၂ အတ္ထိပစ္စည်းငါးမျိုး ၂၇၈
၃၃၃ အတ္ထိပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။ အမျိုးဇာတ်၊ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ ၂၇၉
၃၃၄ အတ္ထိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားဝေဘန်ပုံ ၂၇၉
၃၃၅ ပစ္ဆာဇာတအာဟာရမိဿကဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၈၂
၃၃၆ ပစ္ဆာဇာတဣန္ဒြိယမိဿကဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ ၂၈၂
၃၃၇ နတ္ထိပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ နတ္ထိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၈၃
၃၃၈ နတ္ထိပစ္စည်းနှင့်အနန္တရပစ္စည်းအထူး ၂၈၃
၃၃၉ နတ္ထိပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလစသည်တို့ကိုညွှန်ပြခြင်း ၂၈၄
၃၄၁ ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။ ဝိဂတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၈၅
၃၄၁ ဝိဂတပစ္စည်းနှင့်နတ္ထိပစ္စည်းအထူး ၂၈၅
၃၄၂ ဝိဂတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလစသည်တို့ကိုညွှန်းပြခြင်း ၂၈၆
၃၄၃ အဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး၊ အဝိဂတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း ၂၈၇
၃၄၄ အဝိဂတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလစသည်တို့ကိုညွှန်းပြခြင်း ၂၈၈
၃၄၅ နိဂုမ်း ၂၈၉

ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ။

ပဥ္စမတွဲ။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာဆိုရိုး။

ယမိုက်ကျမ်းကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌တုံသော်လည်း၊ ဓမ္မာနုလုံ၊ ဓမ္မပစ္စနိက်၊ ဓမ္မာနုလောမပစ္စနိက်၊ ဓမ္မပစ္စနိကာနုလောမအားဖြင့် လေးပါး အပြားရှိ၏။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ဓမ္မာနုလုံကို ရှေးဦးစွာဟော တော်မူ၏။

ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရား၏ အာဘော်ကျဆိုရိုး။

ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းပြု ထန်းတပင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်ကျ၊ ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာဆိုရိုးကို ရေးသားဖေါ်ပြခဲ့ပါ.... ဟု မေးခွန်းထုတ်ခဲ့သော်၊ ယခု ညွှန်းပြအပ်ခဲ့ပြီးသော ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာဆိုရိုးအတိုင်း ရေးသားဖြေဆိုတော်မူကြရာသည်။

ယမိုက်ကျမ်းကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းသည်လည်း ဝိဘင်္ဂဝါရ,မဟာဝါရအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ဝိဘင်္ဂဝါရကိုရှေးဦး စွာဟောတော်မူ၏၊ ထိုဝိဘင်္ဂဝါရသည်လည်းပစ္စယုဒ္ဒေသ,ပစ္စယနိဒ္ဒေသအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ပစ္စယုဒ္ဒေသကို ရှေးဦးစွာဟောတော်မူ၏၊ ထိုပစ္စယုဒ္ဒေသသည်လည်း ဟေတုပစ္စယုဒ္ဒေသ,အာရမ္မဏ ပစ္စယုဒ္ဒေသအစရှိသောအားဖြင့် (၂၄)ပါးအပြားရှိ၏၊ ထို(၂၄)ပါးတို့တွင်ဟေ

ထို''**မေ္ဘအနုလုံ**''၌ တုံသော်လည်း တိကပဋ္ဌာန်း ဒုကပဋ္ဌာန်း,ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း တိကဒုကပဋ္ဌာန်း, တိကတိကပဋ္ဌာန်း, ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်း အားဖြင့် ခြောက်ပါးအပြားသို့၏။

ဤပဋ္ဌာန်းခြောက်ကျမ်းတို့ကို ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းလေးပါးတို့ဖြင့်မြှောက်၍ ပွားအပ်သည့်ယိုသော်၊မဟာပကရဏဖြစ်သောပဋ္ဌာန်းကျမ်းသည်ကား (၂၄) ကျမ်းဖြစ်၏။

တုပစ္စယုဒ္ဒေသကိုရှေးဦးစွာဟောတော်မူ၏ ဟေဟုန်ကား....ဟေတုပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဤသဲအင်းသာ သနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သုံးချက်စုအေ စ ဝဝတ္တာန်ဆိုရိုးကိုသာ တနိုင်ငံလုံးဆိုရိုးပြုနေကြသည်။

ဤပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ၌ ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးရေးသားပြုပြင် စီရင်တော်မူသော ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီးကို အမြင်သန်ကြစေရန် စီမံဖော်ပြရာဝယ်၊ ထန်းတပင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်ကျ ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဝတ္တာန်ဆိုရိုးကိုသာ ရေးသားဖော်ပြပါမှ ကျမ်းဆရာ၏အာဘော်နှင့်ကိုက်ညီမည် ဖြစ်သောကြောင့်၊တိုင်မြဲဖြစ်နေသောပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းပြု ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်ကျ ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဝတ္တာန်ဆိုရိုးကိုသာ ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီကျမ်းဦးအစ၌ ထုတ်ဖော်ညွှန်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ရေးသားပြုပြင် စီရင်တော်မူသော ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီးကို အမြင်သန်တော်မူလိုကြကုန်သော အသျှင်ကောင်း-အသျှင်မြတ်တို့သည်၊ ဤထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်ကျ ပစ္စယုဒ္ဒေသဝဝတ္တာန်ဆိုရိုးကိုသာ ရိုသေလေးစားစွာ သင်ကြားပို့ချဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်ရာသည်။

(**မှတ်ချက်**၊ ။ဤပစ္စယုဒ္ဒေသဝဝတ္တာန်ဆိုရိုးမှာ၊ ပဋ္ဌာန်းပဉ္စတော်နိသျအစ၌ပါယှိသောဆိုရိုးကို စာသင်ပေယ်တို့ ဆိုရိုးပြုလွယ်ကြစိမ့်သော ငှာ၊ ကျမ်းပြုဆရာ၏ အာဘော်လည်းကျလေအောင် အနည်းငယ်ပြင်ဆင်ထားသောဆိုရိုးသစ်ဖြစ်ခဲလသည်။)

ပဋ္ဌာန်းခေါ်ဝေါ်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ့်ကြောင့်''**ပဋ္ဌာန်း**''ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) (က) အထူးထူးအပြားပြားသော ဟေတုစသောပစ္စည်းတို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သောအနက်ကြောင့်ရင်း။ (ခ) ကုသိုလ်စသောတရားတို့ကို ဟေတုအစယှိသောပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝေဘန်ရာဖြစ်သောအနက်ကြောင့်ရင်း။ (ဂ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ဖြစ်ရာဖြစ်သောအနက်ကြောင့်ရင်း''**ပဋ္ဌာန်း**''ဟု ခေါ်ဆိုရပါသည်။

ထို (၂၄)ကျမ်းတို့တွင် "ဓမ္မအနုလုံ" ဖြစ်သော တိကပဋ္ဌာန်းကို ရှေးဦးစွာဟောတော်မူ၏။ ထို "ဓမ္မအနုလုံ" ဖြစ်သောတိကပဋ္ဌာန်း၌ တုံသော်လည်း၊ ပဋိစ္စဝါရ,သဟဇာတဝါရ,ပစ္စယဝါရ, နိဿယဝါရ, သံသဋ္ဌဝါရ သမ္ပယုတ္တဝါရ, ပဉှာဝါရအားဖြင့် (၇) ပါးအပြားရှိ၏။ ထို(၇)ပါးတို့တွင်၊၌........ဟေတုပစ္စယော........အစရှိသည်ကား "ပစ္စယုဒ္ဒေသ" မည်၏။

(မှတ်ချက်၊ ၊ပဋ္ဌာန်းမည်ခြင်းအကြောင်း အဓိပ္ပါယ်အကျယ်မှတ်သားဘွယ်တို့ကို ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဓမ္မအနုလုံစသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်။

(မေး) (၁) ဓမ္မအနုလုံ။ (၂) ဓမ္မပစ္စနိက် (၃) ဓမ္မအနုလောမပစ္စနိက် (၄) ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမတို့၏အဓိပ္ပါယ်ကိုဥဒါဟရဏ်နှင့်တကွ စုံလင်စွာဖေါ်ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) ပဒ,ပဒါဝသာန နှစ်ပါးစုံတို့ကို-န-မဖြစ်မူ၍ လျော်စွာ ဟောကြားအပ်သောဝါရကို "ဓမ္မအနုလုံ" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရဏ်ကား....သိယာကုသလံဓမ္မံ ပဋိစ္စကုသလောဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

(၌၌....ကုသလံဓမ္မံ....ဟူသောကံပုဒ်ကား "ပဒ" ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်ကား "ပဒါဝသာန" တည်း။)

(၂) ပဒ,ပဒါဝသာနနှစ်ပါးစုံတို့ကို-န-ဖြစ်၍ ဆန့်ကျင်ဘက်ဟောကြားအပ်သောဝါရကို "ဓမ္မပစ္စနိက်" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရဏ်ကား....သိယာနကုသလံဓမ္မံ ပဋိစ္စနကုသလောဓမ္မောဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

(၃) ပဒ-ကို-န-မဖြစ်မူ၍၊ ပဒါဝသာနကိုသာ-န-ဖြစ်၍ ဟောကြားအပ်သောဝါရကို "ဓမ္မအနုလောမပစ္စနိက်" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရဏ်ကား....သိယာကုသလံဓမ္မံပဋိစ္စနကုသလောဓမ္မောဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

(၄) ပဒ-ကိုသာ-န ဖြစ်၍၊ ပဒါဝသာနကို-န-မဖြစ်မူ၍ ဟောကြားအပ်သောဝါရကို "ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမ" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရဏ်ကား....သိယာနကုသလံဓမ္မံ ပဋိစ္စကုသလောဓမ္မောဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

ထိုပစ္စယုပ္ပန္နတို့သော်လည်း၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန္နသ, အာရမ္မဏပစ္စယုပ္ပန္နသ အစရှိသောအားဖြင့် (၂၄) ပါးအပြားရှိ၏။ ထို (၂၄) ပါးတို့တွင်၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန္နသကို ရှေးဦးစွာဟောတော်မူ၏။......ဟေတုပစ္စယော......ဟေတုပစ္စယော......ဟူသည်တည်း။

ပဋ္ဌာန်း (၆) ကျွမ်းအဓိပ္ပါယ်။

(မေး) တိကပဋ္ဌာန်းအစရှိသောပဋ္ဌာန်း (၆) ကျွမ်းတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုဥဒါဟရုဏ်နှင့်တကွ စုံလင်စွာဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) တိက် (၂၂) တိက်တို့ကိုအမှီပြု၍ဟောပေါ်ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**တိကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရုဏ်ကား....သိယာကုသလံဓမ္မံ ပဋိစ္စကုသလောဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

[၂] ဒုက် (၁၀၀) တို့ကိုအမှီပြု၍ ဟောဖော် ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**ဒုကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရုဏ်ကား... သိယာဟေတုံဓမ္မံပဋိစ္စဟေတုဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

(၃) တိက်(၂၂)တိက်တို့ကို၊ ဒုက်(၁၀၀)တို့၌ထည့်သွင်း၍ ဟောဖော်ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရုဏ်ကား... သိယာဟေတုံ ကုသလံဓမ္မံ ပဋိစ္စဟေတုကုသလောဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

(၄) ဒုက်(၁၀၀)တို့ကို တိက်(၂၂)တိက်တို့၌ထည့်သွင်း၍ ဟောဖော်ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**တိကဒုကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရုဏ်ကား.... သိယာကုသလံဟေတုံ ဓမ္မံပဋိစ္စကုသလောဟေတုဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ ....အစရှိသည်တည်း။

[၅] တိက်တို့ကို တိက်တို့၌ထည့်သွင်း၍ ဟောဖော် ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**တိကတိကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥဒါဟရုဏ်ကား.. သိယာကုသလံသုခါယဝေဒနာယသမ္ပယုတ္တံဓမ္မံပဋိစ္စကုသလောသုခါယဝေဒနာယသမ္ပယုတ္တောဓမ္မောဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ.... အစရှိသည်တည်း။

[၆] ဒုက်တို့ကိုဒုက်တို့၌ထည့်သွင်း၍ဟောဖော်ညွှန်ပြအပ်သောပဋ္ဌာန်းကို "**ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဟေတုပစ္စယော၊ ဟေတုပစ္စည်းငင်း။ ဝါ၊ဟိတ်လည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားငင်း။ ဝါ၊ ဟိတ်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း။ ဝါ၊ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း။

ဥဒ္ဒေသ ရွတ်ကား....သိယာဟေတုံသဟေတုကံဓမ္မံပဋိစ္စဟေတုသဟေတုကော ဓမ္မောဥပ္ပဇ္ဇေယျဟေတုပစ္စယာ....အစရှိသည်တည်း။

ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်းရေတွက်ပုံ

[မေး] "စတုဝီသတိသမန္တပဋ္ဌာနာနိ"....ဟူသောပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိအရ၊ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်းဟူသည်အဘယ်နည်း၊ စုံလင်စွာရေတွက်ဖော်ပြခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ဓမ္မအနုလုံ၌ တိကပဋ္ဌာန်း, ဒုကပဋ္ဌာန်း, ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း, တိကဒုကပဋ္ဌာန်း, တိကတိကပဋ္ဌာန်း, ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်းအားဖြင့် (၆)ကျမ်းရှိပါသည်။

ယင်းနည်းအတူ၊ဓမ္မပစ္စနီက်၌(၆)ကျမ်း၊ ဓမ္မအနုလောမပစ္စနီက၌(၆)ကျမ်း၊ ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမ၌(၆)ကျမ်း။ဤသို့အားဖြင့်ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်းဖြစ်ပါသည်။

ဝေံအနုလောမေ ဆပ္ပဋ္ဌာနာနိ ဝိဒိတွာ ပစ္စနီယာဒိသုပိဓမ္မိနာ ဝုပါယေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၀၉–၁၆)

ဝေံ၊ဤသို့။ အနုလောမေ ဓမ္မအနုလုံ၌။ ဆပ္ပဋ္ဌာနာနိ၊ ပဋ္ဌာန်း(၆)ကျမ်းတို့ကို။ ဝိဒိတွာ၊သိ၍။ ပစ္စနီယာဒိသုပိ ဓမ္မပစ္စနီက်စသည်တို့၌လည်း။ဧမိနာဝုပါယေန၊ဤနည်းဖြင့်သာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊ သိအပ်ကုန်၏။

(မှတ်ချက်။ ။အချို့စာသင်ငယ်တို့ကားပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်းဆိုသည်မှာ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်း ဖြစ်သည်ဟုမှတ်ထင်၍၊ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ကျမ်း အထုတ်ခိုင်းသည်ရှိသော် ပဋ္ဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းတို့ကို ထုတ်တတ်ကြလေသည်၊ အထူးသတိချပ်လေ။)

သမန္တပဋ္ဌာန်းဟုခေါ်တွင်ခြင်းအကြောင်း

[မေး] ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာကား-နောက်ဆုံးအဘိဓမ္မာကျမ်းကို ပဋ္ဌာန်းကျမ်းဟု သာမန်အားဖြင့်မခေါ်ဆိုပဲ၊ အဘယ့်ကြောင့် "သမန္တပဋ္ဌာန်း"ဟုခေါ်ဆိုတော်မူရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဓမ္မအနုလုံ,ဓမ္မပစ္စနီက်,ဓမ္မအနုလောမပစ္စနီက်, ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမတို့၌

* ဝါ၊ ပညောင်ပေါက်စ ယှဉ်သည့်တို့၏ အဖြစ်သည်၊ ထိုသစ်ပြင်တို့ အားမြဲမြန်စွာတည်စေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ကောင်းစွာတည့် ရာ၏၊ အခြင်းကိုပြုစေတတ်သောအဖြစ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ် သောတရားရင်း။

ထက်ဝန်းကျင်မှ ခြောက်ကျမ်း ခြောက်ကျမ်း ဒါယှဉ်လရကား- ပဋ္ဌာန်း [၂၄] ကျမ်းဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့်နောက်ဆုံးဖြစ်သောအဘိဓမ္မာကျမ်းကို "သမန္တပဋ္ဌာန်း" ဟု ခေါ် ဆိုတော်မူရပါသည်။

ယသ္မာပနေ တာနိ အနုလောမေ, ပစ္စနီယေ, အနုလောမပစ္စနီယေ, ပစ္စနီယာ နုလောမေတိ သမန္တာ ဆဆဟုတွာ စတုဝီသတိဟောန္တိ တသ္မာ စတုဝီသတိ သမန္တပဋ္ဌာနာနီတိ ဝုစ္စန္တိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၀၆–၁၇]

ပန၊ အထူးကိုဆိုဦးအံ့။ ယသ္မာ၊ အကြင့်ကြောင့်။ ဧတာနိ၊ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းတို့သည်။ အနုလောမေ၊ ဓမ္မအနုလုံ၌ရင်း။ ပစ္စနီယေ၊ ဓမ္မပစ္စနီက်၌ရင်း။ အနုလောမပစ္စနီယေ၊ ဓမ္မ အနုလောမပစ္စနိက်၌ရင်း။ ပစ္စနီယာနုလောမေ၊ ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမ၌ရင်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ သမန္တာ၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ။ ဆဆ၊ ခြောက်ကျမ်း, ခြောက်ကျမ်းတို့သည်။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်ကုန် ၍။ စတုဝီသတိ၊ [၂၄] ကျမ်းတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ စတုဝီသတိသမန္တပဋ္ဌာနာနီတိ သမန္တပဋ္ဌာန်း [၂၄] ကျမ်းတို့ဟူ၍။ (ဝါ) စတုဝီသတိ သမန္တပဋ္ဌာန်းတို့ဟူ၍။ ဝုစ္စန္တိ၊ မိန့်ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဝါရ(၇)ပါးအဓိပ္ပါယ်။

[မေး] ဝါရ(၇)ပါးတို့ကိုရေတွက်ဖော်ပြ၍၊ အဆိုပါဝါရ(၇)ပါးတို့၏ အဓိပ္ပါယ် ကိုလည်း စုံလင်စွာရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဝါရသည်ပဋိစ္စဝါရ, သဟဇာတဝါရ, ပစ္စယဝါရ, နိဿယဝါရ, သံသဋ္ဌဝါ ရ, သမ္ပယုတ္တဝါရ, ပဥှာဝါရအားဖြင့်(၇)ပါးယှိပါသည်။

---

* ဤဟေတုပစ္စယော... ဟူသောပါဠိ၏ အဓိပ္ပါယတ္ထအကျယ် အနက်ယောဇနာ ပုံကို သဲးအင်းသုံးချက်စု-စသည်တို့နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါမှ ပြည့်စုံသောအနက်ယော ဇနာနည်းဖြစ်ကြောင်းသိသာထင်ရှားပေမည်။ ထိုယောဇနာနည်းကား- မိုင်းခိုင်းဆရာ တော်ဘုရားကြီး၏နည်းပေတည်း။

ပဍိ ၊ သဟ၊ ပစ္စယနှင့်၊ နိဿယ ၊ သံ ၊ သမ်၊ ပဍ္ဍာမှန်၊ ခုနစ်တန်ဝါရသာ၊

ထို(၇)ဝါရဘို့တွင်-

(၁) ကုသလံဓမ္မံပဋိစ္စကုသလောဓမ္မော....ဤသို့စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသဒ္ဒါ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဟောကြားအပ်သောဝါရကို''**ပဋိစ္စဝါရ**''ဟုခေါ်ပါသည်၊

(၂) ကုသလံဓမ္မံသဟဇာတောကုသလောဓမ္မော....ဤသို့စသည်ဖြင့် သဟဇာတသဒ္ဒါ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဝါရကို ''**သဟဇာတဝါရ**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(၃) ကုသလံဓမ္မံပစ္စယာကုသလောဓမ္မော.... ဤသို့စသည်ဖြင့် ပစ္စယသဒ္ဒါ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဝါရကို''**ပစ္စယဝါရ**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(၄) ကုသလံဓမ္မံနိဿာယကုသလောဓမ္မော.... ဤသို့စသည်ဖြင့် နိဿယသဒ္ဒါ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဝါရကို''**နိဿယဝါရ**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(၅) ကုသလံဓမ္မံသံသဋ္ဌောကုသလောဓမ္မော.... ဤသို့စသည်ဖြင့် သံသဋ္ဌသဒ္ဒါ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဝါရကို''**သံသဋ္ဌဝါရ**''ဟုခေါ်ပါသည်။

[၆] ကုသလံဓမ္မံသမ္ပယုတ္တောကုသလောဓမ္မော.... ဤသို့စသည်ဖြင့် သမ္ပယုတ္တသဒ္ဒါ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောဝါရကို ''**သမ္ပယုတ္တဝါရ**'' ဟု ခေါ်ပါသည်။

[၇] ကုသလောဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿဟေတုပစ္စယေနပစ္စယော....ဤသို့စသည်ဖြင့် ထိုထိုပဍ္ဍာတို့ကို ထုတ်ဆောင်၍ .. ကုသလာဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံခန္ဓာနံ ဟေတုပစ္စယေနပစ္စယော.... ဤသို့စသည်ဖြင့် အရှုပ်အထွေးမဖြစ်ရလေအောင် ဝေဘန်ဟောကြားအပ်သောဝါရကို ''**ပဍ္ဍာဝါရ**''ဟု ခေါ်ပါသည်။

သတ္တမဝါရေ ပန ယသ္မာ ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယောတိ အာဒိနာ နယေန တေ တေ ပစ္စေ ဥဒ္ဓရိတွာ ပုန ကုသလာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ အာဒိနာ နယေန သင်္ခေပတော ပဍ္ဍာ နိဒ္ဒေသ နိဒ္ဒိဋ္ဌ ဇမ္ဗု ကောတွာ ဝိဘတ္တာ တသ္မာ သော ဝါရော ပဍ္ဍာနံ သာရုက္ခံ ဝိဘတ္တတ္တာ ပဍ္ဍာဝါရော တွေဝ သင်္ချံ ဂတော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၃၇-၂၅]

ပန၊ ပေါင်းပြီးစိတ်ဖြာ၊ မကုန်ပါ၍၊ စုဒ်လာယှိငြား၊ သူ့စကားကြောင့်၊ တပါးပက္ခ၊ ထုတ်၍ပြအံ့။ သတ္တမဝါရေ၊ခုနစ်ခုမြောက်ဝါရ၌။ ယသ္မာ၊အကြင့်ကြောင့်။ကုသလောဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေနပစ္စယောတိ အာဒိနာ နယေန၊ ပစ္စယော.... ဤသို့အစရှိသောနည်းအားဖြင့်၊ တေတေပစ္စေ၊ထိုထိုပဍ္ဍာတို့ကို။ ဥဒ္ဓရိတွာ၊

ထုတ်ဆောင်၍။ပုန၊ဘဖန်။ ကုသလာဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံခန္ဓာနန္တိ အာဒိနာနယေန၊ ခန္ဓာနံ....ဤသို့အစဉ်ယှဉ်သောနည်းအားဖြင့်။ သဗ္ဗေပိ၊အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။တေ၊ ပဉ္စာ၊ထိုပဉ္စာတို့ကို။နိဋ္ဌိတ္ဌာစ၊မရှာရလေအောင်ရင်း။နိဂ္ဂမ္ဘာစ၊မထွေးရလေအောင်ရင်း။ ကတွာ၊ပြု၍။ဝိဘတ္တာ ဝေဘန်အပ်ကုန်၏။တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ သော၊ဝါရော၊ထိုဝါရ သည်။ ပဉ္စာနံ၊ပဉ္စာတို့ကို။ သာရကာ၊ကောင်းမွန်စွာ။ ဝိဘတ္တတ္တာ၊ဝေဘန်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပဉ္စာဝါရောတွေဝသချိ၊ ပဉ္စာဝါရဟူသောအရေအတွက်သို့သာလျှင်။ ဂစ္ဆတော၊ရောက်၏။

မဟာဝါရကိုညွှန်ပြခြင်း။

(မေး) ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌အဘယ်ဝါရတို့ကို“**မဟာဝါရ**”ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။ ကျမ်းဂန်နှင့်အညီရေးသားဖေါ်ပြပါ။

(ဖြေ) ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော (၇)ဝါရတို့ကို “သတ္တဟိမဟာဝါရေဟိဒေသနာက တာ”....ဟူသော ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိနှင့်အညီ “**မဟာဝါရ**” ဟု ခေါ်ဆိုရပါ သည်။

ဝါရတူညီကိုညွှန်ပြချက်။

(မေး)ထို မဟာဝါရ(၇)ပါးတို့တွင်၊အဘယ်ဝါရနှင့်အဘယ်ဝါရတို့တူညီကြကြောင်း ကို ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြပါ။

(ဖြေ) ထိုမဟာဝါရ(၇)ပါးတို့တွင်၊ပဋိစ္စဝါရနှင့်သဟဇာတဝါရတူပါသည်၊ ပစ္စယ ဝါရနှင့်နိဿယဝါရတူပါသည်၊ သံသဋ္ဌဝါရနှင့်သမ္ပယုတ္တဝါရတူပါသည်။

ယင်းသို့တူကြကုန်သော်လည်း....ဗုဒ္ဓကာနံဝသေနပန....ဟူသော ပဋ္ဌာန်းအ ဋ္ဌကထာပါဠိနှင့်အညီ ဝေနေယျဗုဒ္ဓာသယအားဖြင့်၊ ယင်းသို့ဝါရ(၇)ပါးတို့ကို ခွဲခြားဝေ ဘန်၍သရုပ်ထုတ်ကာ သျှင်တော်ဘုရားဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စယုဒ္ဒေသအဓိပ္ပါယ်။

(မေး) ပစ္စယုဒ္ဒေသ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းပြု ဆရာတော်၏ အာဘော်ကျရေးသားဖေါ်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ပစ္စယဓမ္မသရုပ်,ပစ္စယသတ္တိအထူးကို အကျဉ်းအားဖြင့်ပြဆိုအပ်သောနည်း ကို“**ပစ္စယုဒ္ဒေသ**”ဟုခေါ်ပါသည်။

ပစ္စယနိဒ္ဒေသအဓိပ္ပါယ်။

(မေး) ပစ္စယနိဒ္ဒေသ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပဋ္ဌာန်းအရကောက် ကျမ်းပြုဆရာတော်၏ အာဘော်ကျရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ပစ္စယဓမ္မသရုပ်,ပစ္စယသတ္တိအထူးကိုမကျဉ်းမကျယ် အလယ်အလတ်အားဖြင့် ပြဆိုအပ်သောနည်းကို"**ပစ္စယနိဒ္ဒေသ**"ဟုခေါ်ပါသည်။

မာတိကာနိက္ခေပပါဠိနှင့်ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိ။

(မေး) အဘယ်ပါဠိတို့ကို"**မာတိကာနိက္ခေပပါဠိ**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) ပစ္စယုဒ္ဒေသ,ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတို့ကို"**မာတိကာနိက္ခေပပါဠိ**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။"**ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိ**"ဟူသောအမည်သည်လည်း၊ထို"**မာတိကာနိက္ခေပပါဠိ**"၏အမည်သာလျှင်ဖြစ်ပေသည်။

> **တေပစ္စယေဒဿေတုံ အာဒိတော တာဝ ဿမာတိကာ နိက္ခေပပါဠိရော နာမဝုတ္တော၊ ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိတိပိတဿေဝ နာမံ သောဥဒ္ဒေသ နိဒ္ဒေသ ဝသေနဒုဝိဓော၊**

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၀၉-၂၄)

တေပစ္စယေ၊ထိုဟေတုအစရှိသောပစ္စည်းတို့ကို။ ဒဿေတုံ၊ ပြခြင်းငှာ။ အာဒိတော၊အစမှ။ တာဝ၊ရှေးဦးစွာ။ အယံ၊ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၏။ မာတိကာနိက္ခေပပါဠိရော၊မာတိကာနိက္ခေပပါဠိရကို။ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။ ပစ္စယဝိဘင်္ဂေါတိ၊ပစ္စယဝိဘင်္ဂဟူသောအမည်သည်။ တဿေဝ၊ ထိုမာတိကာနိက္ခေပပါဠိရ၏သာလျှင်။ နာမံ၊ အမည်တည်း။သော၊ထိုပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိရသည်။ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသဝသေန၊ပစ္စယုဒ္ဒေသ, ပစ္စယနိဒ္ဒေသတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်။ ဒုဝိဓော၊နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။

(**မှတ်ချက်**၊ ၊သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုး၌ဝိဘင်္ဂပါဠိရဟုဆို၏"**ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိ**"ဟုဆိုမှအဋ္ဌကထာနှင့်ညီမည်။)

ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်။

ဤအလိုသဲအင်းသုံးချက်စုဝဝတ္ထာန်ဆိုရိုးကို အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင်သင့်လေသည်။

ယမိုက်ကျမ်းကို ဟောတော်မူသည်၏အခြားမဲ့၌ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကိုဟောတော်မူ၏။ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းသည်လည်း ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိရ,မဟာပါဠိရအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် "**ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိရ**"ကို ရှေးဦးစွာဟောတော်မူ၏။ ထို"ပစ္စယဝိဘင်္ဂပါဠိရ"သည်လည်း ပစ္စယုဒ္ဒေသ,ပစ္စယနိဒ္ဒေသအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။

ပစ္စယဝိဘင်္ဂဝါရ မဟာဝါရအဓိပ္ပါယ်၊

(မေး) ပစ္စယဝိဘင်္ဂဝါရနှင့်မဟာဝါရတို့၏အဓိပ္ပါယ်ကိုသိသာရုံဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ဟေတုအစရှိသောပစ္စည်းတရားတို့ကိုအကျဉ်းအားဖြင့်၎င်း။ မကျဉ်းမကျယ်အလယ်အလတ်အားဖြင့်၎င်း။ ဝေဘန်ပြဆိုရာဖြစ်သောဝါရသည် **"ပစ္စယဝိဘင်္ဂဝါရ"** မည်၏။

ဟေတုအစရှိသောပစ္စည်းတို့ကို ပဋိစ္စဝါရ-အစရှိသောဝါရ(၇)ပါးတို့ဖြင့် အအကျယ်ဝေဘန်ပြဆိုရာဖြစ်သောဝါရသည် **"မဟာဝါရ"** မည်၏။

ဟေတုမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ဟေတုပစ္စယော....ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ အဘယ်တရားတို့ကို **"ဟေတု"** ဟုခေါ်ပါသနည်း အဘယ်ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) ဟိတ်ခြောက်ပါး(တနည်း)ဟိတ်ကိုးပါးတရားတို့ကို၊ သဟိတ်စိတ်စေတသိက်-အစရှိသော အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၏တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် **"ဟေတု"** ဟုခေါ်ပါသည်။

(တနည်း) ဟိတ်ခြောက်ပါး ဟိတ်ကိုးပါးတရားတို့ကို၊ သဟိတ်စိတ်စေတသိက်-အစရှိသော အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၏ စည်ပင်ပြန့်ပွား ထွန်းကားခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **"ဟေတု"** ဟုခေါ်ပါသည်။

ဟေတုသဒ္ဒါ၏ ဝိဂ္ဂဟ။

(မေး) ဟေတုပစ္စယော....ဟူသောပါဠိ၌ဟေတုသဒ္ဒါကို ရသင့်သမျှဝိဂ္ဂဟပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဟိနောတိပတိဋ္ဌာတိဖလံ ဧတ္ထာတိဟေတု....ဟု အဓိကရဏသာဓနဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။ (တနည်း) ဟိနောတိဂစ္ဆတိပဝတ္တတိဖလံဝုဒ္ဓိံဝိရုဠှိံအာပဇ္ဇတိဧတေနာတိဟေတု....ဟုကရဏသာဓနဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဧတ္ထ၊ ဤအကြောင်းတရား၌။ ဖလံ၊ အကျိုးတရားသည်။ ဟိနောတိပတိဋ္ဌာတိ၊ တည်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထိုသို့အကျိုးတရား၏တည်ရာဖြစ်သောကြောင့်။ သော ဓမ္မော၊ ထိုအကြောင်းတရားသည်။ ဟေတု၊ ဟေတုမည်၏။

ဧတေန၊ ထိုအကြောင်းတရားဖြင့်။ ဖလံ၊ အကျိုးတရားသည်။ ဝုဒ္ဓိံဝိရုဠှိံ၊ စည်ပင်ပြန့်ပွားခြင်းသို့။ ဟိနောတိဂစ္ဆတိပဝတ္တတိအာပဇ္ဇတိ၊ ရောက်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထိုသို့အကျိုးတရား၏ စည်ပင်ပြန့်ပွားခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်၊ သော ဓမ္မော၊ သည်။ ဟေတု၊ ၏။

(၎င်းအကျယ်ဒီနိစ္ဆယကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲး၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဟောတုသဒ္ဒါ (၃) မျိုးအထူး။

[မေး] ပဋိညာဟေတု ...အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ဟေတုသဒ္ဒါ **''ယံစန္ဒော ဟေတုပဘာဝါ''**အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ဟေတုသဒ္ဒါ'**တယောကုသလာဟေတူ. တယောအကုသလာဟေတူ''** အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ဟေတုသဒ္ဒါ၊ ၎င်းဟေတုသဒ္ဒါ (၃)မျိုးတို့ မည်ကဲ့သို့ထူးခြားကြပါသနည်း။

(ဖြေ) **''ပဋိညာဟေတု''**အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ဟေတုသဒ္ဒါသည်(ဝစနာဝယဝ)စကားအစိတ်အပိုင်းဟူသောအနက်ကိုဟောသည်။

''ယေဝစန္ဒာဟေတုပဘာဝါ'' အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ ဟေတုသဒ္ဒါသည် (ကာရဏ)အကြောင်းဟူသောအနက်ကိုဟောသည်။

''တယောကုသလာဟေတူ. တယောအကုသလာဟေတူ'' အစရှိသောဥဒါဟရဏ်တို့၌ဟေတုသဒ္ဒါသည် (မူလ) ဇာမြစ်အရင်းနှင့်တူသောအနက်ကိုဟောသည်။ ဤသို့ထူးခြားကြပါသည်။

''ဟေတုပစ္စယော''ဟူသောပါဠိ၌ ဟေတုသဒ္ဒါသည်လည်း ''တယောကုသလာဟေတူ,တယောအကုသလာဟေတူ'' အစရှိသော ဥဒါဟရဏ်တို့၌ ဟေတုသဒ္ဒါကဲ့သို့ မူလအနက်ကိုဟောသည်ဟုမှတ်ရမည်။

တယောကုသလာဟေတူ, တယောအကုသလာဟေတူ ဣစ္စာဒီသု မူလံဟေတူ တိ ဝုတ္တံ ဝတ္တမာနမိဓ ပွတ္တံ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၀-၂]

ဟေတု(၄)မျိုး။

(မေး) ဟေတုသည် အဘယ်မျှအပြားရှိသနည်း၊ အသီးအသီးသရုပ်ထုတ်၍ ရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ဟေတုသည် (၁) ဟေတုဟေတု (၂) ပစ္စယဟေတု (၃) ဥတ္တမဟေတု (၄) သာဓာရဏဟေတုအားဖြင့် (၄)မျိုးအပြားရှိပါသည်။

ဟေတုဟေတု, ပစ္စယဟေတု, ဥတ္တမဟေတု, သာဓာရဏဟေတူတိ စတုဗ္ဗိဓော၊

နေတ္တိအဋ္ဌကထာ [၁၇၅-၁၅]

ထိုဟေတု(၄)မျိုးတို့တွင်-

(၁) တယောကုသလာဟေတူ,တယောအကုသလာဟေတူ,တယောအဗျာကတာဟေတူ....ဟူ၍လာသော မူလဖြစ်သောဟေတုသည် **''ဟေတုဟေတု''**မည်၏။

(၂) စက္ခုံ ရောခေါဘိက္ခဝေ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ စက္ခုံရော မဟာဘူတာ ပစ္စယာ ရုပက္ခန္ဓဿ ပညာပနာယ… ဟူ၍လာသော ရုပက္ခန္ဓာဟုပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မဟာဘုတ်လေးပါးသည် "**ပစ္စယဟေတု**" မည်၏။

(၃) ကုသလာကုသလံ အတ္တနော ဝိပါကဋ္ဌာနေ ဥတ္တမံ ဇနကဋ္ဌာ ရမ္မဏာ ကုသလဝိပါက ဋ္ဌာနေ ဥတ္တမံ။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏံ အကုသလဝိပါကဋ္ဌာနေ…. ဟူ၍လာသော မိမိအကျိုးတရားကိုဖြစ်စေရာ၌ ပြဋ္ဌာန်းသော အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်သည် "**ဥတ္တမဟေတု**" မည်၏။

(၄) သေဝဟေတု သေဝပစ္စယော သင်္ခါရာနံ ယဒိဒံ အဝိဇ္ဇာ တိ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ သာဓာရဏဟေတု ဟုတ္ဝာ ပစ္စယင္ဘဝတိ…. ဟူ၍လာသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ် ဟုဆိုအပ်ကုန်သော သင်္ခါရတို့နှင့်ဆက်ဆံသော အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသည် "**သာဓာရဏဟေတု**" မည်၏။

(ဤသည်ကား အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ ရူပကဏ္ဍ ကျမ်းထွက် ဟေတု (၄) မျိုးတို့၏ မှတ်သားဘွယ်အဓိပ္ပါယ်တည်း။)

ပစ္စယ မည်ခြင်း အကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို "**ပစ္စယ**" ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဋ္ဌိတိ, ဥပါဒ်ခဏတို့၌ မိမိအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းတရားကို "**ပစ္စယ**" ဟုခေါ်ပါသည်။

ယောဟိ ဓမ္မော ယဿ ဓမ္မဿ ဋ္ဌိတိယာ ဝါ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝါ ဥပကာရကော ဟောတိ၊ သော တဿ ပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ၊

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ [၁၃၄-၁၇]

ဟိ၊ သစ္စံ၊ မှန်ပါသည်။ ယော ဓမ္မော၊ အကြင်အကြောင်းတရားသည်။ ယဿ ဓမ္မဿ၊ အကြင်အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားအား။ ဋ္ဌိတိယာ ဝါ၊ ဋ္ဌိခဏ၌ ငြင်း။ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝါ၊ ဥပါဒ်ခဏ၌ ငြင်း။ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သော၊ ထိုကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားကို။ တဿ၊ ထိုကျေးဇူးအပြုခံရသော ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏။ ပစ္စယောတိ၊ ပစ္စယ-ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ မိန့်ဆိုအပ်၏။

[မေး] ဋ္ဌိတိယာ ဝါ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝါ…. ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဌ်အရ ဋ္ဌိခဏ, ဥပါဒ်ခဏ ဟူသည်။ အဘယ်တရား၏ ဋ္ဌိခဏ, ဥပါဒ်ခဏ ပါနည်း။ ပစ္စည်းတရား၏ ဋ္ဌိခဏ, ဥပါဒ်ခဏ လေလော (သို့တည်းမဟုတ်) ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ ဋ္ဌိခဏ, ဥပါဒ်ခဏ လေလော။

[ဖြေ] ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ ဋ္ဌိခဏ, ဥပါဒ်ခဏ သာ ဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့မည်သည် ဌီခဏ, ဥပါဒ်ခဏတို့၌သာ၊ အကြောင်းပစ္စည်းတရားတို့၏ ကျေးဇူးအပြုကိုခံနိုင်ပေသည်။ ဘင်ခဏ၌တမူကား- ပျက်ဆဲဖြစ်၍ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သောကြောင့်၊ မည်သည့်ပစ္စည်းတရား၏ ကျေးဇူးအပြုကိုမျှမခံနိုင်ပေ။

(မှတ်ချက်၊ ။ငင်းနှင့်စပ်သော မှတ်သားဘွယ်အကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို **"ပဋ္ဌာနသာရ ဝိဘာဝနီ ဒုတိယတွဲ"**၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ပစ္စယသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ပစ္စယသဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ပဋိစ္စဧတသ္မာဂစ္ဆတိပဝတ္တတိဖလံဧတသ္မာတိပစ္စယော....ဟု အပါဒါနသာဓန ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဧတသ္မာ၊ထိုအကြောင်းတရားကြောင့်။ဝါ၊ထိုအကြောင်းတရားကို။ ပဋိစ္စ၊စွဲ၍။ ဝါ၊မစွန့်မူ၍။ ဖလံ၊ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည်။ ဧတိဂစ္ဆတိပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထိုသို့အကြောင်းပစ္စည်းတရားကိုစွဲ၍ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့်။သောဓမ္မော၊ထိုအကြောင်းတရားသည်။ပစ္စယော၊ပစ္စယမည်၏။

(မေး) အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည်စွဲ၍၊ ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့် **"ပစ္စယ"**ဟု ဆိုရာ၊မည်သို့ဖြစ်သည်ကိုအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည် **"စွဲ၍ဖြစ်သည်"**ဟုယူဆရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည် မိမိအကြောင်း ပစ္စည်းတရားကို မစွန့်မူ၍ တည်ခြင်း,ဖြစ်ခြင်းကို- အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည် **"စွဲ၍ဖြစ်သည်"** ဟု ယူဆရပါသည်။

အပ္ပစ္စက္ခာယနံ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော၊ ယောဟိဓမ္မော ယံဓမ္မံ အပ္ပစ္စက္ခာယ တိဋ္ဌတိဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိဝါ သော တဿ ပစ္စယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၀-၅)

နံ၊ထိုအကြောင်းပစ္စည်းတရားကို။ အပ္ပစ္စက္ခာယ၊မစွန့်မူ၍။ ပဝတ္တတိ၊ဖြစ်တတ်၏။ဣတိအယံ၊ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ ဂစ္ဆတိကိုဖော်ပြသောအနက်တည်း။ ဟိသစ္စံ၊ မှန်ပါသည်။ ယောဓမ္မော၊ အကြင်အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည်။ ယံဓမ္မံ၊ အကြင်အကြောင်းတရားကို။အပ္ပစ္စက္ခာယ၊မစွန့်မူ၍။ တိဋ္ဌတိဝါ၊တည်မူလည်းတည်၏။ ဥပ္ပဇ္ဇတိဝါ၊ ဖြစ်မူလည်းဖြစ်၏။ သော၊ထိုအကြောင်းတရားသည်။တဿ၊ထိုအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား၏။ပစ္စယော၊ပစ္စည်းမည်၏။ဣတိ၊ဤသို့။ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

ပစ္စည်း၏ လက္ခဏာ။

[မေး] ပစ္စည်းတရားသည် အဘယ်လက္ခဏာရှိပါသနည်း။

(ဖြေ) ဥပကာရကလက္ခဏာပစ္စယော.... ဟူသော ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိနှင့် အညီ၊ မိမိအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားကျေးဇူးပြုခြင်း "**ဥပကာရကလက္ခဏာ**"ရှိပါသည်။

ပစ္စည်း(၃)မျိုးအရေး။

(မေး) (က) ဟေတုအစရှိသောပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း (ခ) ဆွမ်း,သင်္ကန်း- အစရှိသောပစ္စည်း (ဂ) ဏ အစရှိသောသဒ္ဒါကျမ်း၌အသုံးပြုသောပစ္စည်း။ ဤပစ္စည်း(၃)မျိုးတို့ မည်ကဲ့သို့ထူးခြားကြပါသနည်း။

(ဖြေ) (က) ပဋိစ္စဖလံဧတိဧတသ္မာတိပစ္စယော....ဟူသောဝိဂ္ဂဟနှင့်အညီ၊ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားသည် စွဲ၍ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဟေတုအစရှိသောတရားကို "**ပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။

[ခ] ပဋိစ္စဧတိကရောတိဧတေနာတိပစ္စယော....ဟူသောဝိဂ္ဂဟနှင့်အညီ၊ နှစ်သက်ခြင်းကိုပြုကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဆွမ်း,သင်္ကန်းအစရှိသောဝတ္ထုတို့ကို '**ပစ္စည်း**' ဟုခေါ်ပါသည်။

[ဂ] ပတိဝိသုံဝိသုံအတ္ထေအယတိဂစ္ဆတိပဝတ္တတိတိပစ္စယော.... ဟူသောဝိဂ္ဂဟနှင့်အညီ၊အသီးအသီး ဂတ်-ကာရ ယှိသောအနက်တို့၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၊ဏ....အစရှိသောသဒ္ဒါကို"**ပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။ ဤသည်ကားပစ္စည်း(၃)မျိုးတို့၏အထူးတည်း။

ဥပကာရကဋ္ဌေနဟုဖွင့်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ပစ္စယသဒ္ဒါသည် အကြောင်းဟောဖြစ်သောကြောင့် "**ကာရကဋ္ဌေန**"ဟု သံဝဏ္ဏနာမှုသင့်ပါလျက်၊အဋ္ဌကထာဆရာသည် အဘယ့်ကြောင့်"**ဥပကာရကဋ္ဌေန**" ဟုဖွင့်ဆိုတော်မူပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္စယသဒ္ဒါသည် အကြောင်းဟောဖြစ်သောကြောင့် "**ကာရကဋ္ဌေန**"ဟု သံဝဏ္ဏနာမှုသင့်ပါသော်လည်း၊အကြောင်းတရားမှန်က၊အကျိုးတရားတို့အားကျေးဇူးပြုတတ်လေသောကြောင့်၊အဓိပ္ပါယတ္ထအားဖြင့်"**ဥပကာရကဋ္ဌေန**"ဟုအဋ္ဌကထာဆရာဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ပစ္စယသည်ကာရကဋ္ဌပစ္စယ,ဥပကာရကဋ္ဌပစ္စယအားဖြင့်နှစ်ပါးရှိရာ၊ဥပကာရကဋ္ဌပစ္စယကိုလိုခြင်းကြောင့်"**ဥပကာရကဋ္ဌေန**"....ဟုအဋ္ဌကထာဆရာဖွင့်

ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ပစ္စယသဒ္ဒါသည် ဤဥပကာရကလက္ခဏာယှိသည်ဟူလို။ ပစ္စယော,ဟေတု,ကာရဏံ,နိဒါနံ,သမ္ဘဝေါ,ပဘဝေါတိအာဒိအတ္ထတောကော် (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ပညာဘူမိနိဒ္ဒေသ) ကိုရှု၍ ကာရဏာဟောဖြစ်ကြောင်းကိုသိလေ။ [ဟသ်ာတမြို့လယ်တည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးဝါဒ။]

ဟေတုနှင့်ပစ္စယအဆုံး။

(မေး) ပစ္စယော,ဟေတု,ကာရဏံ,နိဒါနံ,သမ္ဘဝေါ, ပဘဝေါတိအတ္ထတောကော်" ဟု ဟေတုသဒ္ဒါနှင့်ပစ္စယသဒ္ဒါတို့သည်၊ အကြောင်းဟောအနက်အားဖြင့် တူမျှကြသည်ဟုပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာဖွင့်ဆိုတော်မူသောကြောင့်၊ အဆိုပါသဒ္ဒါနှစ်ခုတို့သည်တစုံတရာအထူးမယှိဟုမှတ်သားရမည်လော၊ထူး၏ဆိုသော် မည်သို့ထူးကြပါသနည်း။

(ဖြေ) အဋ္ဌကထာဆရာသည်ဟေတုသဒ္ဒါနှင့်ပစ္စယသဒ္ဒါနှစ်ခုတို့ အကြောင်းဟောအနက်အားဖြင့် တူမျှကြကြောင်း ဖွင့်ဆိုတော်မူသော်လည်း ဟေတုသဒ္ဒါသည် အကြောင်းဝိသေသ၌ဖြစ်၍၊ပစ္စယသဒ္ဒါသည် အကြောင်းသာမည၌ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ထူးကြပါသည်။

ဣဓပနကာရဏဝိသေသဝိသယောဟေတုသဒ္ဒေါ၊ကာရဏသာမည ဝိသယောပစ္စယသဒ္ဒေါ

မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ [၂၅၆–၁၁]

ပန၊သိနက္ခရ၊ သမ္ဘဝကြောင့်၊ အတ္ထဝိသေ၊ ထုတ်ဆိုပေအံ့။ ဣဓ၊ ဤဟေတုပစ္စယော....ဟူသောပါဌ်၌။ ဟေတုသဒ္ဒေါ၊ ဟေတုသဒ္ဒါသည်။ ကာရဏဝိသေသဝိသယော၊အကြောင်းဝိသေသလျှင်အရာယှိ၏။ ပစ္စယသဒ္ဒေါ၊ပစ္စယသဒ္ဒါသည်။ကာရဏသာမညဝိသယော၊ အကြောင်းသာမညလျှင် အရာယှိ၏။

(တနည်း) ဟေတုကား- သဒ္ဒတ္ထ,ပစ္စယကား- လက္ခဏတ္ထ၊ဤသို့ထူးကြပါသည်။ [တနည်း] အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သောအကြောင်းသည်ဟေတု အကျိုးနှင့်တကွမဖြစ်သောအကြောင်းသည်ပစ္စယ။ (တနည်း) အကျိုးနှင့်ဟူသောအကြောင်းသည် ဟေတု၊ အကျိုးနှင့်မတူသောအကြောင်းသည် ပစ္စယ။ (တနည်း) အသာဓာရဏဖြစ်သောအကြောင်းသည်ဟေတု၊ သာဓာရဏဖြစ်သောအကြောင်းသည်ပစ္စယ ဤသို့ထူးကြပါသည်။ (ရေဇကြို့ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ဝါဒ။)

ယင်းသို့အာစရိယဝါဒ နည်းအမျိုးမျိုးတို့ကိုညွှန်ပြခဲ့ရာဝယ်၊ မည်သည့်နည်းသည် သင့်တော် ကောင်းမြတ် ချီးမွမ်းအပ်ကြောင်းကို ဝိစာရဏာဉာဏ်ဖြင့် ဝေဘန်ညှိနှိုင်း၍ သင့်မြတ်သောနည်းနယဝါဒအတူးကိုသာ၊ ကြည်နူးနှစ်ချိက် မှတ်သားထိုက်ပေသည်။ ဤကိုရည်၍-

အတ္ထောလက္ခတိပါသံသော ယတ္ထယတ္ထယထာ ယထာ၊
တထာတထာ ဂဟေတဗ္ဗော၊ တတ္ထတတ္ထဝိဘာဝိနာ။

ဟုသဒ္ဒနီတိပဒမာလာဆရာမိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

ယတ္ထ ယတ္ထ၊ အကြောင်းအကြောင်းသိသောကျမ်းဂန်စသည်တို့၌။ ယထာယထာ၊ အကြောင်းအကြောင်းသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ပါသံသော၊ ချီးမွမ်းထိုက်သော။ အတ္ထော၊ အနက်ကို။ လက္ခတိ၊ ရအပ်၏။ တတ္ထတတ္ထ၊ ထိုထိုသိသောကျမ်းဂန်စသည်တို့၌။ တထာတထာ၊ ထိုထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝိဘာဝိနာ၊ ပညာရှိသည်။ ဂဟေတဗ္ဗော၊ ယူအပ်၏။

ဟေတုပစ္စည်းမည်ပုံအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို အဘယ်သို့သောအကြောင်းကြောင့် '**ဟေတုပစ္စည်း**' ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟိတ်ခြောက်ပါးတရားတို့၏ ဟေတုသတ္တိကို မူလအဖြစ်ဖြင့်(ဝါ) သုပ္ပတိဋ္ဌိတဘာဝသာဓန) ကောင်းစွာတည်ရာ၏ အဖြစ်ကိုပြီးစေသဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကြောင့် "**ဟေတုပစ္စည်း**" ဟု ခေါ်ပါသည်။

မူလဋ္ဌေနဥပကာရကောဓမ္မောဟေတုပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၀–၁၁)

မူလဋ္ဌေန၊ မူလအနက်အားဖြင့်။ ဝါ၊ ကောင်းစွာတည်ရာ၏အဖြစ်ကိုပြီးစေသဖြင့်၊ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊ တရားသည်။ ဟေတုပစ္စယော၊ ဟေတုပစ္စည်းမည်၏။

ဤအရာဝယ်၊ ဋ္ဌီကာဝါကျ၌ "**ဟေတုသတ္တိ**" ကို ဟေတုပစ္စည်းဟုဆို၏။ မိမိ စကားကိုမြဲနိုင်အောင်ကုံးကားပြဆိုအပ်သောဒဋ္ဌီကာရကာဝါကျ၌ကား၊ ဟိတ်ခြောက် ပါးတရားကို "**ဟေတုပစ္စည်း**" ဟုဆို၏။ ထို့ကြောင့်ဒဋ္ဌီယ၊ ဋ္ဌီကာရကာဝိရောဓိဒေါ် သ-မသင့်ရောက်ပြီလော-ဟူငြားအံ့။ ။မသင့်ရောက်ပေ။

အကြောင်းတမူကား။ ။အဋ္ဌကထာဆရာသည်ဟိတ်ခြောက်ပါးတရားကိုလွတ်၍ သတ္တိသီးခြားမယုံလေရကား၊ဟေတုဓမ္မဖြင့်သတ္တိကိုပြခြင်းငှာ "**ဓမ္မောဟေတုပစ္စယော**" ဟုမိန့်ဆိုတော်မူသောကြောင့်ပေတည်း။

မူလဋ္ဌေနဥပကာရကော ဓမ္မောဟေတုပစ္စယောတိဧဝမာဒိနာ
ဓမ္မပဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသနဝမ္မတောအညာဓမ္မသတ္တိနာမနဋ္ဌိတိဓမ္မေ
ဟေဝဓမ္မသတ္တိဝိဘာဝနံကတန္တိဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၄–၂၇]

မူလဋီကာဥပကာရကောဒနမှာဟေတုပစ္စယောတိစသော မာတိကာမူလဋီကာ (လ) ပစ္စယော....ဤသို့အစရှိသော အဋ္ဌကထာစကားရပ်ဖြင့်။ မေးပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသနှိုးဆွ၍ ဟူရား ကိုပစ္စနာ ဘေး၏ ညွှန်ပြခြင်းဖြင့်၊ မေ့တော တရားမှ။အညာ တပါးသော။မေးသတ္တိနာမ၊ တရား၏ သတ္တိမည်သည်။နှောင်း မယို။ ဇာတိ၊ ဤသို့၊ ဒေမ္မဟေဝ၊ ဟိတ်ခြောက်ပါးတရားတို့ ဖြင့်သာလျှင်၊ မေးသတ္တိဝိဘာဝနံ၊ မေးသတ္တိကိုထင်စွာပြခြင်းကို။ ကတံ၊ ပြုတော်မူအပ်၏။ ဇာတိ၊ ဤသို့။ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ သန္နိဋ္ဌာန်ကျမှတ်အပ်၏။

ဟေတုပစ္စယသဒ္ဒါဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) ဟေတုပစ္စယသဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဟေတုပစ္စယော....ဤသို့ဝိသေသနောဘယ ပဒကမ္မဓာရယသမာသဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။ (တနည်း) ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယောဟေတု ပစ္စယော....ဟုသမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယသမာသဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဟေတုစသော ပစ္စယောစာတိဟေတုပစ္စယော၊ဟေတုဟုတွာပစ္စယော၊
ဟေတုဘာဝေနပစ္စယောတိဝုတ္တံဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၀၉-၂၇]

ဟေတုစ၊ ဟိတ်လည်းဟုတ်၏။ သော၊ ထိုဟိတ်ဟူသည်။ ပစ္စယောစ၊ ပစ္စည်း လည်းဟုတ်၏။ ဇာတိဘ သမ္ဘာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဟေတုပစ္စယော၊ ဟေတုပစ္စည်းမည်၏။ ဟေတု၊ ဟိတ်သည်၊ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ ပစ္စယော၊ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်၏။ဇာတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဟေတုပစ္စယော၊ ၏။ ဟေတုဘာဝေန၊ ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ၊ ဟေ တုသတ္တိဖြင့်။ ပစ္စယော၊ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်၏။ ဇာတိ၊ အယံ၊ အဓိပ္ပါယော၊ ဤ သို့သောအဓိပ္ပါယ်ကို။ ဝုတ္တံ၊ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤဝိဂ္ဂဟနှစ်ခုလုံးဖြင့်ပင် ဟိတ်တရားကိုအရမကောက်ရ၊ ဟေတုသတ္တိကိုသာ အရကောက်ရမည်။အကြောင်းတမူကား။ ဟေတုပစ္စယောအစရှိသောဥဒ္ဒေသသည် ကုသလာဓမ္မာ....အစရှိသော ဥဒ္ဒေသကဲ့သို့ မေ့မပြဋ္ဌာန်း၊ စင်စစ်သော်တမူကား၊ မေး၏ ကျေးဇူးပြုတတ်သောသတ္တိသာပြဋ္ဌာန်းလေသောကြောင့်တည်း။

ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဒမ္မေနေဝ ဓမ္မသတ္တိ ဒဿေတိ၊ နဟိဟေတုပစ္စ
ယောတိဘာဝ ဒိကောဥဒ္ဒေသော ကုသလာဒိဥဒ္ဒေသော ဝိယဓမ္မပ္ပဓာနော၊
ဘထဓေါမ္မာနံဥပကာရကပ္ပဓာနော၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၃-၃၀)

ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဧတ္ထ၊ ဟေတုစသောပစ္စယောစ....ဤသို့စသည်တို့၌။ ဓမ္မေနေဝ၊ ဟိတ်ခြောက်ပါးတရားဖြင့်သာလျှင်။ ဓမ္မသတ္တံ၊ ဓမ္မ၏သတ္တိကို။ ဒဿေတိ၊ ပြ၏။ ဟိသစ္စံ၊ မှန်ပါသည်။ ဟေတုပစ္စယောတိအာဒိကော၊ ဟေတုပစ္စယော....ဤသို့အစရှိသော။ ဥဒ္ဒေသော၊ ဥဒ္ဒေသသည်။ ကုသလာဒိဥဒ္ဒေသောဝိယ၊ ကုသလာဓမ္မာအစရှိသောဥဒ္ဒေသကဲ့သို့။ ဓမ္မပ္ပဓာနော၊ ဓမ္မပြဓာန်ပြဋ္ဌာန်းသည်။ နမဟုတ်။ အထခေါ၊ စင်စစ်သော်ကား။ ဓမ္မာနံ၊ တရားတို့၏။ ဥပကာရကပ္ပဓာနော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သောသတ္တိပြဋ္ဌာန်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဋ္ဌကထာပါဌ်၌....ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော.... ဟူသော သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရည်းသမာသ်ဝါကျဝယ် "**ဟေတုဟုတွာ**" ဟု သာမာန်ဆင်ခြားသော်လည်း။ ဟေတုသဒ္ဒါအရ၊ ဟေတုသဘာဝဓမ္မပြင်ကိုမကောက်ယူရ၊ ဟေတုသတ္တိကိုသာကောက်ယူရမည့်ဟူသော နေယျတ္ထစကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကိုသွန်ပြလို၍... ဟေတုဘာဝေနပစ္စယောတိဝုတ္တံဟောတိ....ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ဆိုတော်မူလိုရင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ရမည်။

ဝုတ္တံဟောတိ၊ တိဒ္ဓိယိုက၊ နေယျတ်သိုလှ၊ စကားကျ....ရှေးရေးဆောင်နိုယံ၊

သုံးနက်ယောဇနာခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ဟေတုပစ္စယော....ဟူသောပါဌ်ကို၊ ဟိတ်လည်းဖြစ်ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ဟိတ်ဖြစ်၍ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း....ဟုသုံးနက်ယောဇနာရာ၌၊ အဘယ်ကိုထောက်၍....ဤသို့ယောဇနာရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဟေတုပစ္စယော.... ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဌ်ကိုထောက်၍၊ ဟိတ်လည်းဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း....ဟု ယောဇနာရပါသည်။

ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော....ဟူသောအဋ္ဌကထာပါဌ်ကိုထောက်၍ ဟိတ်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း....ဟု ယောဇနာရပါသည်။

ဟေတုဘာဝေနပစ္စယော....ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဌ်ကိုထောက်၍ ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း....ဟု ယောဇနာရပါသည်။

ဟေတုဟုတွာပစ္စယောဝိဂ္ဂဟကိုမိန့်ဆိုရခြင်း။

(မေး) အဋ္ဌကထာဆရာသည်...ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဟေတုပစ္စယော.... ဟူသော ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရည်းသမာသ်ကို မိန့်ဆိုလျှင်- ပြီးကောင်းပါ

လျက်၊အဘယ့်ကြောင့်"**ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော**"ဟူသော **သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရည်း**သမာသ်ကို ဒိန့်ဆိုတော်မူရပြန်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ပဌမဝိဂ္ဂဟ၌....ဟေတုစသောပစ္စယောစ....ဟုသာမန်မိန့်ဆိုအပ်လေသောကြောင့်၊ဟေတုပစ္စည်းနှင့်သဘာဂဖြစ်သော အဓိပတိ,သဟဇာတ....အစရှိသော တဆဲ့တစ်ပစ္စည်းတပ်သော ဟိတ်တရားတို့သည်လည်း-ဟေတုပစ္စည်းမည်ခဲ့ရာ၏။

ထို့ကြောင့် အဓိပတိ, သဟဇာတ- အစရှိသောအဆဲ့တစ်ပစ္စည်းတပ်သော ဟိတ်တရားတို့၏ ဟေတုပစ္စည်းအဖြစ်ကိုစင်စေလို နစ်စေလိုသောကြောင့်....ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော....ဟူသော သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရည်းသမာသ်ကိုမိန့်ဆိုတော်မူရပြန်ပါသည်။

ဟေတုစသောပစ္စယောစာတိဣမိနာဝစနေနဟေတုနော အဓိပတိပစ္စယာဒိဘူတဿ ဂဟဏံသိယာတိ တံနိဝါရေတုံ့အာဟဟေတုဟုတ္တာပစ္စယောတိ၊

ပဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၃-၁၇)

ဟေတုစသော ပစ္စယောစာတိဣမိနာဝစနေန၊ ဟေတုစသောပစ္စယောစ....ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့်။ အဓိပတိပစ္စယာဒိဘူတဿ၊ အဓိပတိပစ္စည်းစသည်ဖြစ်၍လည်းဖြစ်သော။ဟေတုနော၊ဟိတ်တရားကို။ဂဟဏံ၊ယူခြင်းသည်။ သိယာ၊ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တံ၊ ထိုအဓိပတိပစ္စည်းစသည်ဖြစ်၍လည်းဖြစ်သော ဟိတ်တရားကို နိဝါရေတုံ၊တားမြစ်လိုသောကြောင့်၊ ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယောတိဝစနံ၊ ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော....ဟူသောထိုစကားကို။အာစရိယော၊အဋ္ဌကထာဆရာသည်။ အာဟ၊မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဟေတုဘာဝေနပစ္စယောဝါကျကိုမိန့်ဆိုရခြင်း။

(မေး) ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော....ဟူသောဝါကျကို မိန့်ဆိုလျှင် ပြီးကောင်းပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် ဟေတုဘာဝေနပစ္စယော.... ဟူသောဝါကျကို အဋ္ဌကထာဆရာမိန့်ဆိုတော်မူရပြန်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဟိတ်ခြောက်ပါးပစ္စည်းတရားတို့၏ ဟေတုသဘောရှိသောကြောင့်သာ "**ဟေတုဟုတ္တာပစ္စယော**" ဟုမိန့်ဆိုသည်။ ကျေးဇူးပြုတတ်သော ဟေတုသတ္တိဝိသေသရှိသောကြောင့်၊ ယင်းသို့မိန့်ဆိုအပ်သည်မဟုတ်-ဟုယူဆသော မိစ္ဆာဉာဏ်ကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊အဓိပတိအစရှိသောတဆဲ့တစ်ပစ္စည်းတပ်သောဟိတ်တရားသည်လည်း ဟေတုပစ္စည်းမည်၏....ဟူသောမိစ္ဆာအယူသည်ဖြစ်ခဲ့ရာ၏။ ထို့ကြောင့်- ယင်းသို့သော အယူမှားကိုတားမြစ်လိုရကား....ဟေတုဘာဝေနပစ္စယော....ဟူသောဝါကျကိုမိန့်ဆိုတော်မူရပြန်ပါသည်။

ဟေတုပစ္စယော........ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သချ်ပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့်သုံးပါးအပြားဟုကုန်၏။

ဧတေနာပိသော စဝေဒါသော အာပစ္စတိတိ ပုနာဟာဟေတုဘာဝေန ပစ္စယော တိဝုတ္တံဟောဘိတိ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၃-၁၉]

ဧတေနာပိ၊ထိုသာမ္မာဝနာကမ္မဓာရည်းသမာသ်ဖြင့်လည်း။ သောဝေဒါသော၊ ထိုအမိပတ်-အစယ်ှိသောဟဆဲ့တစ်ပစ္စည်းတပ်သော ဟိတ်တရားသည့် ဟေတုပစ္စည်း မည်၏... ဟုယူမှားသောအပြစ်သည်သာလျှင်။ အာပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်ခဲ့ရာ၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပုန၊ တဖန်။ ဟေတုဘာဝေနပစ္စယောတိဝုတ္တံဟောတိတိတော်ဝစနံ၊.... ဟောတိ...,ဟူသောထိုစကားကို။အာစရိယော၊အဋ္ဌကထာဆရာသည်။ အာဟ၊မိန်ဆိုတော်မူ၏။

(မှတ်ချက်၊ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်သောအဓိပ္ပါယ်အကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို **"ပဋ္ဌာနသာရ ဝိဘာဝနီ ဒုတိယတွဲ"** ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

စ္စည်း,ပ္ပန်,နိက်အဓိပ္ပါယ်။

(မေး) (၁) ပစ္စည်း (၂) ပစ္စယုပ္ပန် (၃) ပစ္စနိက်တို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို သိသာရုံ ရေးသားဖေါ်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) (၁) မိမိအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သောအကြောင်း တရားကို "**ပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။

(၂) အကြောင်းပစ္စည်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောအကျိုးတရားကို [ဝါ] ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းပစ္စည်းတရား၏ ကျေးဇူးအပြုကိုခံရသော အကျိုးတရားကို "**ပစ္စယုပ္ပန်**"ဟုခေါ်သည်။

[၃] ပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောတရားကို"**ပစ္စနိက်**"ဟုခေါ်သည်။

(စ္စည်း,ပ္ပန်,နိက်တို့၏ အကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို"**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

သုံးချက်ခုအဓိပ္ပါယ်။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့်" **သုံးချက်ခု**"ဟုခေါ်ပါသနည်း။

ထိုသုံးပါးတို့ဘွင်၊လောဘ,ဒေါသ,မောဟ၊အလောဘ,အဒေါသ, အမောဟ၊ ဤဟိတ်ခြောက်ပါး တရားဘို့သည်၊ ဟေတုပစ္စည်းတပ် သော တရားမည်ကုန်၏။

(တနည်း) ကုသိုလ်ဟိတ်(၃)ပါး,အကုသိုလ်ဟိတ်(၃)ပါး, အဗျာ ကတဟိတ်(၃)ပါး၊ ဤဟိတ်(၉)ပါး တရားတို့သည် ဟေတုပစ္စည်း တပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(ဖြေ) အလုံးခုံသောပရမတ်, ပညတ်တရားတို့ကို (၁) ပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သော တရားတစု (၂)ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားတစု (၃) ပစ္စနိက်ဖြစ်ထိုက်သောတရား တစုအားဖြင့်သုံးစုပြု၍ ဟောရာဟောကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **''သုံးချက်စု''**ဟု ခေါ် ပါသည်။

ထို**''သုံးချက်စု''**မှ....ပစ္စည်းတစု,ပစ္စယုပ္ပန်တစုအားဖြင့် နှစ်စုပြုအပ်သောပဋ္ဌာန်း နှစ်ချက်စုကို ပစ္စယနိဒ္ဒေသ,ပဉ္စာဝါရတို့၌ရောဘူယျအားဖြင့်အသုံးပြုသောကြောင့်၊ ၎င်း နှစ်ချက်စုကို **''ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရနှစ်ချက်စု''**ဟူ၍ခေါ်ဆိုရိုးပြုတော်မူကြလေသည်။

''သုံးချက်စု''မှ....ပစ္စယုပ္ပန်တစု,ပစ္စနိက်တစုအားဖြင့် နှစ်စုပြုအပ်သော**''ပဋ္ဌာန်း နှစ်ချက်စု''**ကို**''ဆဝါရ''**၌ရောဘူယျအားဖြင့်အသုံးပြုရလေသောကြောင့်၊ ၎င်းနှစ်ချက် စုကို**''ဆဝါရနှစ်ချက်စု''**ဟူ၍, ခေါ်ဆိုရိုးပြုတော်မူကြလေသည်။

ယင်းသို့သော ''ပဉ္စာဝါရနှစ်ချက်စု, ဆဝါရနှစ်ချက်စု'' တို့သည် ''ပဋ္ဌာန်းသုံး ချက်စု''မှဆင်းသက် ပေါက်ဖွားလာသောကြောင့်၊ ဤ **''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီပဌမ တွဲ''**၌ 'ပဋ္ဌာန်းသုံးချက်စု''ကိုမူထား၍, ရေးသားဖေါ်ပြမည်ဖြစ်ပေသည်။ထန်းတပင် ဆရာတော်ဘုရားရေးသားစီရင်တော်မူအပ်သောပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းဟု နာမည် တွင်သော''ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နိသျ''၌မူ ''ပဉ္စာဝါရနှစ်ချက်စု''ကိုမူထား၍ ရေးသား ဖေါ်ပြတော်မူပေသည်။

ပစ္စနိက်နှစ်ပါးအသူး။

(မေး) ယမိုက်ကျမ်း၌ အသုံးပြုသောပစ္စနိက်နှင့် ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌အသုံးပြုသောပစ္စ နိက်နှစ်ပါးဘို့မည်ကဲ့သို့ထူးခြားကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ယမိုက်ကျမ်း၌ အနုလုံမှလွတ်သောတရားကို **''ပစ္စနိက်''**ဟု ခေါ်သည်။ ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌မူကား- ပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောတရားကို**''ပစ္စနိက်''**ဟုခေါ်သည်။ ဤကဲ့ သို့ထူးကြပါသည်။

(**မှတ်ချက်။** ။၎င်းအကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို**''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ''** ဒုတိယတွဲ၌ ရှု စားတော်မူကြပါကုန်။)

သဟိတ်စိတ် ၄ ကသဏ္ဍတိ, မောဟမူနှစ်မျိုးမောဟကြဉ်သော စေတသိက်နှင့်ပညာသ, သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်, သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဟေတုပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဟေတုပစ္စည်းဆောင်နည်း။

[မေး] စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တရား(၅)ပုံတို့မှ ဟေတုပစ္စည်း ဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့ကို စုံလင်စွာထုတ်ဆောင်ဖေါ်ပြခဲ့ပါ။

[ဖြေ] လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ- ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ဟိတ်ခြောက်ပါး စေတသိက်တရားစုတို့သည် ဟေတုပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစုများသာဖြစ်သည်။

(တနည်း) ကုသိုလ်ဟိတ်(၃)ပါး, အကုသိုလ်(၃)ပါး, အဗျာကတဟိတ်(၃)ပါး ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ဟိတ်(၉)ပါးစေတသိက်တရားစုတို့သည် ဟေတုပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစုများသာဖြစ်ပါသည်။

(**မှတ်ချက်။** ။ပဌမနည်းကား ပစ္စယနိဒ္ဒေသကိုရည်သည်၊ ဒုတိယနည်းကား-ပဉ္စာဝါရကိုရည်သည်။မှန်ပါသည်။ပစ္စယနိဒ္ဒေသ၌ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတမခွဲခြားပဲ ဟိတ်ခြောက်ပါးတရားတို့ကို... ဟေတူ.... ဟူသော ကဏ္ဍားပါဌ်အရ ပေါင်း၍- ဟေတုပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့်အရကောက်ရလေသည်။)

ပဉ္စာဝါရ၌မူ ကုသိုလ်ဟိတ်, အကုသိုလ်ဟိတ်, အဗျာကတဟိတ်အားဖြင့် သုံးမျိုးသုံးစားခွဲခြားဝေဘန်ကာ၊ ကုသလာဟေတူ, အကုသလာဟေတူ, အဗျာကတာဟေတူ....ဟူသောကဏ္ဍားပါဌ်တို့အရ၊ဟေတုပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် အသီးအသီးအရကောက်ရလေသည်။

(ဟေတုပစ္စည်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့ကို နှစ်နည်းခွဲခြားဝေဘန်၍ အရကောက်ဆိုရိုးပြုထားပေရာ၊ဒုတိယနည်းသည်ကား- မည်သည့်သုံးချက်ရ ဆိုရိုးတို့၌မျှမပါဝင်ပေ။ ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဆရာ ဖြစ်သင့်၍ ထည့်သွင်းဖေါ်ပြထားယှိသောဆုံရိုးသစ်မျှသာ ဖြစ်ပေသည်။)

ဟေတုပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] ဟေတုပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလ နှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်ပါသည်။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်းသည်ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သောပစ္စည်းများ။

(မေး) ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သောပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှ ယှိပါသနည်း။ သရုပ်ထုတ်၍ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သော ပစ္စည်းပေါင်းမှာ (၁၅) ပစ္စည်းယှိပါသည်။

(၁၅)ပစ္စည်းဟူသော်ကား-(၁) ဟေတု (၂) သဟဇာတ (၃) အညမည (၄) နိဿယ (၅) ပုရေဇာတ (၆) ပစ္ဆာဇာတ (၇) ဝိပါက (၈) အာဟာရ (၉) ဣန္ဒြိယ (၁၀) ဈာန (၁၁) မဂ္ဂ (၁၂) သမ္ပယုတ္တ (၁၃) ဝိပ္ပယုတ္တ (၁၄) အတ္ထိ (၁၅) အဝိဂတ....တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဟေ, သ, အ, နိ၊ ပု, ပစ်, ဝိနှင့်၊ အာ, ဣ, ဈာန၊
မဂ္ဂ, သမ်, ဝိ၊ အတ္ထိ-ဆဲ့ငါး၊ ပစ္စည်းများ၊ ဖြစ်ခြားပစ္စုပ္ပန်။

ဟေတုပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ဟေတုပစ္စည်းသည် အဘယ်ပစ္စည်းမျိုး၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဟေတုပစ္စည်းသည် သဟဇာတပစ္စည်းမျိုး၌ ဖြစ်ပါသည်။ ယို့ကြောင့် ဟေတုပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ မိမိနှင့်အတူတကွ ဖြစ်နိုင်ကြကုန်သော ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားသာ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတမဖြစ်နိုင်သော ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ဟုသန္နိဋ္ဌာန်ကျ မှတ်သားကြရာသည်။

သဟဇာတပစ္စည်းမျိုးစုတွင်ပုံ။

(မေး) ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ သဟဇာတအမျိုးဇာတ်၌ ဖြစ်နိုင်သော ပစ္စည်းတို့ကိုစုံလင်စွာဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) [၁] ဟေတု [၂] သဟဇာတဓိပတိ [၃] သဟဇာတ [၄] အညမည [၅] သဟဇာတနိဿယ [၆] သဟဇာတကမ္မ [၇] ဝိပါက [၈] နာမ်

အဟိတ်စိတ်အဋ္ဌာရသ ဆန်ကြည်သော အညသမာန်း စေတသိက်ရှိဒသ, မောဟမူဒွေ၌မောဟ, အဟိတ်စိတ္တဇရုပ်, အဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဟေတုပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည့်ကုန်၏။

အာဟာရ [၉] သဟဇာတ်ဣန္ဒြိယ [၁၀] ဈာန [၁၁] မဂ္ဂ [၁၂] သမ္ပယုတ္တ [၁၃] သဟဇာတပိပ္ပယုတ် (၁၄)သဟဇာတတ္ထိ (၁၅) သဟဇာတအဝိဂတအားဖြင့် (၁၅) ပစ္စည်းယှဉ်ပါသည်။

ဟေတုပစ္စည်း၏ ဖြစ်ခြင်းဌာနဘုံ။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်းသည်ဘုံ (၃၁) တို့တွင်၊အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ [၂၆] ဘုံ, စတုဝေါကာရ [၄] ဘုံတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

အရူပကုသိုလ်ကြီးယာဟိတ်(၃)ပါး၊ ရုပ်အားကျေးဇူးပြု မပြုအဆုံးအဖြတ်။

[မေး] အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြီးယာဟိတ် (၃) ပါးတို့သည်၊ စိတ္တဇရုပ်အားကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသလော။

(ဖြေ) အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြီးယာဟိတ် [၃] ပါးတို့သည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊စိတ္တဇရုပ်အားဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြပါသည်။

(**မှတ်ချက်၊** ။စာသင်ငယ်တို့သည် များသောအားဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ဟု မှတ်ထင်နေကြပေသည်။ မဟုတ်ပေ။ ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် [၁၆] ပါးတို့၌၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြီးယာမပါသောကြောင့်၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြီးယာနာမက္ခန္ဓာတို့သည်စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြီးယာဟိတ် [၃] ပါးတို့သည်စိတ္တဇရုပ်အားဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်သည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မှတ်သားကြကုန်ရာသည်။ ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် (၁၆) ပါးအကြောင်း အကျယ်ကို "**ယမကတ္ထဝိဘာဝနီ**" ပဋ္ဌမတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဧကဝေါကာရဘုံ၌ရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း။

[မေး] ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ပဝတ္တိဝိပါက်ကြီးယာဟိတ်တရားတို့သည်၊အဘယ်ဘုံ၌သာစိတ္တဇရုပ်အား ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ကုသိုလ်,အကုသိုလ်,ပါတ္တိဒ်ပါက်,ကြိယာဟိတ်တရားတို့သည်၊ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါမှသာ စိတ္တဇရုပ်အား ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊စိတ္တဇရုပ်အား ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

[မေး] အဘယ်ကြောင့်စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊စိတ္တဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] စတုဝေါကာရဘုံသည်၊ရုပ်ဖြစ်ရာဘုံမဟုတ်သောကြောင့်စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊စိတ္တဇရုပ်အား ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါ။

ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစု

(မေး) [၁] စိတ် [၂] စေတသိက် [၃] ရုပ် [၄] နိဗ္ဗာန် [၅] ပညတ် ဟုဆိုအပ်ကုန်သော တရား(၅)ပုံတို့မှ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သော တရားစုတို့ကို စုံလင်စွာရေးသားဖော်ပြပါ။

(ဖြေ)

(၁) စိတ်မှ	သဟိတ်စိတ်ကေသတ္တတိ။
(၂) စေတသိက်မှ	မောဟမူဒွေ၌မောဟကြဉ်သော စေတသိက် ဒွေပညာသ။
(၃) ရုပ်မှ	သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်, သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ ရုပ်။
(၄) နိဗ္ဗာန်မှ	မယှိ။
(၅) ပညတ်မှ	မယှိ။

ဤတရားစုတို့သည် ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သော တရားစုများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

(**မှတ်ချက်၊** ။ဤတရား[၅]ပုံတို့မှ ပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစု, ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစုများကိုပဋ္ဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းကုန်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ရွေးချယ်ဝိစစ်ရာသည်။ထိုသို့ဝိစစ်ရာတွင် ပစ္စယုပ္ပန်တရားစု၌မပါဝင်သောတရားစုများကို ပစ္စနိက်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစုဟူ၍ မှတ်သားကြရာသည်။)

ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်၌မပါဝင်သောတရားစု

(မေး) (၁) စိတ် (၂) စေတသိက် (၃) ရုပ် (၄) နိဗ္ဗာန် (၅) ပညတ် တရား[၅]ပုံတို့မှ၊ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်၌မပါဝင်သောတရားစုများကို စုံလင်စွာထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) စိတ်မှ — အဟိတ်စိတ်အဋ္ဌာရသ။
(၂) စေတသိက်မှ — အဟိတ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်ဒွါဒသ, မောဟ မူဒွေဒွီ့ဓမောဟ။
(၃) ရုပ်မှ — အဟိတ်စိတ္တဇရုပ်, အဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်။
(၄) နိဗ္ဗာန်မှ — နိဗ္ဗာန်။
(၅) ပညတ်မှ — ပညတ်။

ဤတရားစုတို့သည်ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်၌ မပါဝင်သောတရားစုများဖြစ်ကြပါသည်။

အဟိတ်စိတ်ကောသစ္ဆာဘ်ရေတွက်ပုံ။

(မေး) ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့တွင် သဟိတ်စိတ် ကောသဏ္ဍတိကိုစုံလင်စွာရေတွက်ပေါ်ပြပါ။

(ဖြေ)	အကုသိုလ်စိတ်	[၁၂]
	ကာမာဝစရသောဘဏစိတ်	[၂၄]
	ရူပါဝစရစိတ်	[၁၅]
	အရူပါဝစရစိတ်	[၁၂]
	လောကုတ္တရာစိတ်	[၈]

ဤသို့အားဖြင့်သဟိတ်စိတ်ကောသဏ္ဍတိ (၇၁) ပါးဖြစ်သည်။ ထို (၇၁) ပါးသော စိတ်တို့ကို လောဘ,ဒေါသ,မောဟ, အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟဟု ဆိုအပ်ကုန်သောဟိတ်[၆]ပါးတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်ကြလေသောကြောင့် (၀ါ) ဟိတ်[၆]ပါးတို့နှင့်သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကြလေသောကြောင့်"**သဟိတ်စိတ်**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်[၈၉]ခုတို့တွင်၊ သဟိတ်စိတ်[၇၁]မှကြွင်းသော[၁၈] ပါးသောစိတ်ပ္ပဲကို၊ ဟိတ် (၆) ပါးတို့နှင့်အတူတကွမဖြစ်နိုင်သောကြောင့်၊ (၀ါ)ဟိတ်(၆)ပါးတို့နှင့်မယှဉ်နိုင်ခဲ့သောကြောင့်"**အဟိတ်စိတ်**"ဟု ခေါ်ဆိုရပါသည်။

သဟိတ်စိတ်	(၇၁)
အဟိတ်စိတ်	(၁၈)

ခုတို့ကိုခပေါင်းသော် စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်(၈၉)ပါးဖြစ်ပါသည်။ ထို(၈၉)ပါးသောစိတ်တို့တွင်၊ သဟိတ်စိတ်(၇၁)ခုတို့အားသာ၊ဟိတ်(၆)ပါးတို့က ယထာရဟဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။အဟိတ်စိတ်[၁၈]ပါးတို့အား ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

ဟေတုပစ္စည်းကိုရခြင်း,မရခြင်း၏ အကျိုးအပြစ်။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုခံကြရကုန်သော သဟိတ်စိတ်တို့မှာ အဘယ်ကဲ့သို့အကျိုးယို၍၊ ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကို မခံကြရကုန်သော အဟိတ်စိတ်တို့မှာ အဘယ်ကဲ့သို့အပြစ်ဖြစ်နိုင်ကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကို ခံကြရကုန်သောသဟိတ်စိတ်တို့မှာ- စည်ပင်သောအမြစ်ယိုကြကုန်သောသစ်ပင်ကဲ့သို့ မြဲမြံခိုင်ခံ့တည်တံ့ခြင်း တည်းဟူသောအကျိုးယိုကြကုန်၍၊ ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကို မခံကြရကုန်သောအဟိတ်စိတ်တို့မှာ- ရေပြင်၌ပေါ်ပေါ်နေကြကုန်သော မှော်သေး မှော်ပွားတို့ကဲ့သို့၊ မြဲမြံခိုင်ခံ့တည်တံ့မှုမယိုခြင်းတည်းဟူသောအပြစ် ဖြစ်ကြပါကုန်သည်။

လဒ္ဓဟေတုပစ္စယာဟိဓမ္မာဝိရူဠ္ဟမူလာဝိယပါဒပါထိရာဟောန္တိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ၊
အဟေတုကာပနတိလဗီဇကာဒိသေဝါလာဝိယနသုပ္ပတိဋ္ဌိတာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၀–၂၅)

ဟိတပ္ပါကဋ္ဌီကရောမိ၊ ထိုမူလဝါကျလီနတ္ထကိုသိရအောင်သာ၊ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့။ လဒ္ဓဟေတုပစ္စယာ၊ ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုခံယူရပုံကြကုန်သော၊ဓမ္မာ၊ သဟိတ်စိတ်ကေသတ္တတိ- အစယိုကုန်သောတရားတို့သည်။ ဝိရူဠ္ဟမူလာ၊စည်ပင်သောအမြစ်ယိုကုန်သော။ ပါဒပါဝိယ၊ သစ်ပင်တို့ကဲ့သို့။ ထိရာ မြဲမြံကုန်သည်။သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ၊ကောင်းစွာတည်တံ့ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။

ပန၊ဗျတိရိက်ကိုဆိုဦးအံ့။ အဟေတုကာ၊ ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရကုန်သောတရားတို့သည်။တိလဗီဇကာဒိသေဝါလာဝိယ၊တိလဗီဇက-အစယိုကုန်သော မှော်သေးမှော်ပွားတို့ကဲ့သို့။ နသုပ္ပတိဋ္ဌိတာ၊ကောင်းစွာမတည်တံ့နိုင်ကြလေကုန်။

(**မှတ်ချက်၊** ကြွင်းဟေတုပစ္စယပုပ္ပန်,ပစ္စနိက်တရားတို့၏ အကျိုးအပြစ်ကိုလည်း၊ ယင်းနည်းအတိုင်းပင် သိမှတ်တော်မူကြရာသည်။

မောဟမူဒွေဠ္ဌမောဟကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ဟေတုပစ္စယပုပ္ပန်တရားတို့ကိုအရကောက်ရာဝယ်၊ မောဟမူဒွေဠ္ဌ မောဟကို အဘယ့်ကြောင့်ကြဉ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) မောဟမူဒွေဠ္ဌမောဟသည် မိမိတပါးတည်းသာဖြစ်၍ယှဉ်ဘက်သပ္ပယုတ်ဟိတ်မယိုသောကြောင့်၊ဟေတုပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရပေ။ထို့ကြောင့်မောဟမူဒွေဠ္ဌမောဟကိုကြဉ်ရပါသည်။

ထိုမောဟမူဒွေ့ မောဟသည် ဟေတုပစ္စည်းသာထိုက်၍ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်မထိုက် ပေ။အဆိုပါမောဟမူဒွေ့ မောဟကိုသမ္ပယုတ်ဟိတ်မယှိသောကြောင့် အဟိတ် အကု သိုလ်ဟုခေါ်ဆိုရလေသည်။

အဟေတုကံအကုသလံအကုသလမူလေနနကေ့ုလံ၊

မူလယမိုက်ပါဠိတော်။

အဟေတုကံ၊ အဟိတ်ဖြစ်သော။ အကုသလံ၊ မောဟမူဒွေ့မောဟဟုဆိုအပ် သောအကုသိုလ်သည်။ အကုသလမူလေန၊ အကုသိုလ်ဟုဆိုအပ်သောမူလနှင့်။ နကေ မူလံ၊တူသောမူလမယှိပေ။

အဆိုပါ မောဟမူဒွေ့မောဟသည် ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်မထိုက်သောတရားဖြစ်၍ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောကြောင့်၊ဎင်းကိုဟေတုပစ္စနိက်ထုတ်ရလေသည်။

ကြည်ညိုပ်ဒွေးသည်အရေအတွက်မလျော့ခြင်း။

[မေး] မောဟမူဒွေ့မောဟကိုကြည်ပါလျှက်၊ အဘယ့်ကြောင့် စေတသိက်ဒွေ ပညာသတို့၌ အရေအတွက်မလျော့ပါသနည်း။

[ဖြေ] မောဟမူဒွေ့ မောဟကိုကြည်လိုက်သော်လည်း လောဘမူ ဒေါသမူတို့၌ မောဟကြွင်းကျန်လေသောကြောင့်၊စေတသိက်ဒွေပညာသတို့၌ အရေအတွက်မလျော့ ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၌မှတ်ဘွယ်။

(မေး) ရုပ်တရားမှန်သမျှသမ္ပယုတ်ဟိတ်မယှိသောကြောင့်'' **အဟိတ်** ''ချည်းသာ ဖြစ်ကြောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်လက်သန်းအဋ္ဌကထာဆရာမိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါလျှက်၊ အဘယ့် ကြောင့်'' **သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်** ''ဟုဆိုနိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ရုပ်တရားမှန်သမျှ သမ္ပယုတ်ဟိတ်မယှိသောကြောင့်'' **အဟိတ်** ''ချည်းသာ ဖြစ်ကြောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်လက်သန်းအဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါသော်လည်း၊ သဟိတ်နာမက္ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သောစိတ္တဇရုပ်တို့မှာမူ ဇနကဟိတ်ယှိကြလေ သောကြောင့်၊အဆိုပါစိတ္တဇရုပ်တို့ကို'' **သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်** ''ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

စေတသိကစရုပ်ဟုခေါ်ဆိုရခြင်း။

[မေး] စေတသိက်သည်စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်,မဖြစ်စေနိုင် ခိုင်လုံစွာဆုံးဖြတ်၍

ဖြစ်စေနိုင်ပါက စေတသိက်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ကို အဘယ့်ကြောင့် **"စေတသိကဇရုပ်"** ဟုမခေါ်ဆိုရကြောင်းကိုရေးသားဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ။

(ဖြေ) သဗ္ဗေပိဟိစိတ္တစေတသိကာ ကေတောဝဟုတွာ ရူပံသမုဋ္ဌာပေန္တိ.... ဟူသောပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀-၃) ကိုထောက်၍၊ စိတ်သည်သာရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည်မဟုတ်၊ စေတသိက်သည်လည်းရုပ်ကိုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ယင်းသို့ဖြစ်စေနိုင်ပါသော်လည်း၊ လောကိယဓမ္မဒေသနာ၌၊ စိတ်သာလျှင်ကဲပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့်၊ အဆိုပါစေတသိက်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ကို **"စေတသိကဇရုပ်"** ဟုမခေါ်ဆိုရပဲ **"စိတ္တဇရုပ်"** ဟူ၍သာ ခေါ်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

လောကိယဓမ္မဒေသနာယံပနစိတ္တဿ အဓိကဘာဝတော ဘထာဝိစံရူပံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနန္တိဝုတ္တံ

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၀-၄]

ဟိသစ္စံ၊မှန်လှပါသည်။သဗ္ဗေပိ၊အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ စိတ္တစေတသိကာ၊ စိတ်စေတသိက်တို့သည်။ ဧကတောဝ၊ တပေါင်းတည်းသာလျှင်။ ဟုတွာ၊ဖြစ်ကုန်၍။ ရူပံ၊ရုပ်ကို။ သမုဋ္ဌာပေန္တိ၊ဖြစ်စေပါကုန်၏။

ပနတထာပိ၊ ထိုသို့ပင်ဖြစ်စေပါကုန်သော်လည်း။ လောကိယဓမ္မဒေသနာယံ၊ လောကီတရားကိုဟောရာဖြစ်သောဒေသနာတော်၌။ စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ အဓိကဘာဝတော၊လွန်ကဲပြဋ္ဌာန်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။တထာဝိဓံ၊ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စိတ်, စေတသိက်ကြောင့်ဖြစ်သောသဘောရှိသော။ ရူပံ၊ရုပ်ကို။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနန္တိ၊စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်ဟူ၍။ (ဝါ)စိတ္တဇရုပ်ဟူ၍။ဝုတ္တံ၊မိန့်ဆိုအပ်၏။

သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၌မှတ်ဘွယ်။

(မေး) ဟေတုပစ္စယပုပ္ပန်တရားစု၌ "သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်" ကိုသည်း ထည့်သွင်းအရေကောက်ထားရာ၊အဘယ်သို့သောရုပ်မျိုးကို **"သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်"** ဟုခေါ်ဆိုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) သဟိတ်ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာနှင့်အတူတကွဥပါဒ်သောကမ္မဇရုပ်ကို **"သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်"** ဟု ခေါ်ဆိုရပါသည်။

သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ကောက်သင့်,မကောက်သင့် အဆုံးအဖြတ်။

[မေး] ဟေတူဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌....တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ....

ဟူသောပါဠိအရ''ဇူမိနာစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပံဂဏှာတိ''....ဟု ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူသောကြောင့်၊သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် မပါယှိလေရကား၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့၌၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကို ထည့်သွင်း အရကောက်သင့်,မကောက်သင့် ခိုင်လုံစွာဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဘုရားသျှင်သည်သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းအရကောက်တော်မူစေလိုပါ၍၊ **''စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ''**....ဟူ၍,သာဟောတော်မမူပဲ **''တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ''** ဟု သဒ္ဒါလွန်နှင့်တကွ ဟောတော်မူသောကြောင့်၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့၌ **''သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်''**တို့ကို ထည့်သွင်း အရကောက်ထိုက်ပါသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ဘုရားသျှင်သည် စိတ္တဇရုပ်တို့ကိုသာဟေတုပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့်ဟောကြားတော်မူလိုပါမူ **''စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ''** ဟူ၍,သာဟောတော်မူခဲ့ရာသည်။ ယင်းသို့ဟောတော်မမူပဲ၊ စိတ္တဇရုပ်မှတပါးသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်း၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူလိုသောကြောင့် **''တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ''** ဟူ၍,ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယဒိဧဝံ ဣစ္စာပိတံသမုဋ္ဌာနာနန္တိ အဝတွာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနန္တိ ကသ္မာ နဝုတ္တန္တိ အစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ သင်္ဂဏှနတော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀-၇)

ယဒိဧဝံ၊ယင်းသို့ဖြစ်သည်ယှိသော်။ ဣစ္စာပိ၊ ဤဟေတုပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌လည်း။ တံသမုဋ္ဌာနာနန္တိ၊တံသမုဋ္ဌာနာနံ... ဟူ၍၊ အဝတွာ၊ဟောကြားတော်မမူပဲ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနန္တိ၊စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ....ဟူ၍,။ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။နဝုတ္တံ၊ဟောကြားတော်မမူအပ်ပါသနည်း။ ဣတိအယံစောဒနာ၊ ဤကားစောဒနာ။

အစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနမ္ပိ၊ စိတ္တဇရုပ်မှတပါးသောရုပ်တရားတို့ကိုလည်း။ သင်္ဂဏှနတော၊သိမ်းယူလိုသောကြောင့်။ နဝုတ္တံ၊ဟောကြားတော်မမူအပ်ပေ။ ဣတိအယံသောဓနာ၊ဤကားသောဓနာ။

[မေး] အစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ... ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဠိအရ၊ အခြားဗာဟိရရုပ်စသည်တို့ကိုလည်း၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့၌ ထည့်သွင်းအရကောက်သင့်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုသာထည့်သွင်းအရကောက်တော်မူရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်းကိုအကျယ်ဟောပြရာ ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်၌ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေဝိပါကာဗျာကတာဟေတူသမ္ပယုတ္တကာနံခန္ဓာနံကဋတ္တာစရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေနပစ္စယော....ဟုဟောတော်မူအပ်သောဒေသနာတော်ကိုထောက်၍၊ ဟေတုပစ္စ

ယုပ္ပန်မဖြစ်ထိုက်သောဗာဟိရရုပ်စသည်တို့ကို ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့၌ ထည့်သွင်း အရေကောက်တော်မမူပဲ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုသာ ထည့်သွင်း အရေကောက်တော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း။

(မေး) ကမ္မဇရုပ်သည်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိရာ၊ ဟေတုပစ္စည်းတရားသည်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားသာ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြု၍၊ အဘယ့်ကြောင့် ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုပါသနည်း။

(ဖြေ) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်သည်စိတ်နှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသောကြောင့်၊ ဟေတုပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားသာ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပဝတ္တိအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်သည်စိတ်နှင့်မစပ် အတိတ်ကံနှင့်သာ စပ်သောကြောင့် ဟေတုပစ္စည်းတရားသည်ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အား၊ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုပါ။

ကသ္မာ ပနာယံ ဟေတု ပဋိသန္ဓိယမေဝ ကဋတ္တာရူပါနံ ဟေတုပစ္စယော ဟောတိ
န ပဝတ္တေတိ ပဋိသန္ဓိယံ ကမ္မဇရူပါနံ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတာယ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀-၁၆)

ပန၊ အာဘော်မမိ၊ ဝေမတိကြောင့်၊ မသိခြင်းရော၊ ရှင်းရှင်းကွာအောင်၊ စောဒနာပုဒ်၊ ဆောင်ကာထုတ်အံ့။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်။ အယံ ဟေတု၊ ဤဟိတ်တရားသည်။ ပဋိသန္ဓိယမေဝ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌သာလျှင်။ ကဋတ္တာရူပါနံ၊ ကမ္မဇရုပ်တို့အား။ ဟေတုပစ္စယော၊ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်သနည်း။ ပဝတ္တေ၊ ပဝတ္တိအခါ၌။ ဟေတုပစ္စယော၊ သည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်သနည်း။ ဣတိ အယံ စောဒနာ၊ ဤသည်ကား စောဒနာ။

ပဋိသန္ဓိယံ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌။ ကမ္မဇရူပါနံ၊ ကမ္မဇရုပ်တို့၏။ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတာယ၊ စိတ်နှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ဣတိ အယံ သောဓနာ၊ ဤသည်ကား သောဓနာ။

ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကမ္မဇရုပ်၏ စိတ်နှင့်စပ်ပုံ။

(မေး) ကမ္မဇရုပ်မှန်သမျှ အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်လေရကား၊ အတိတ်ကံနှင့်သာ စပ်သင့်ပါလျက်၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်သည် အဘယ်အကြောင်းကို ထောက်ဆ၍ စိတ်နှင့်စပ်ကြောင်းသိရပါသနည်း။

(ဖြေ) ကမ္မဇရုပ်မှန်သမျှအတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ပဋိသန္ဓေအခါ၌စိတ်သည်နိဿယဇရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ကမ္မဇရုပ်သည်လည်း ထိုပဋိသန္ဓေအခါ၌စိတ်နှင့်ကင်း၍ဖြစ်ခြင်းတည်ခြင်းငှာမစွမ်းနိုင်ပေ။ ဤအကြောင်းကိုထောက်ဆ၍ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်သည်စိတ်နှင့်စပ်ကြောင်းသိရပါသည်။

တသ္မိံ ခဏေ စိတ္တံ စိတ္တဇရူပံ ဇနေတုံ န သက္ကောတိ၊ တာနိပိ ဝိနာ စိတ္တေန ဥပ္ပတ္တိံ ဝါ ဌိတိံ ဝါ န သက္ကောန္တိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀–၁၉)

ဟိယသ္မာ၊အကြောင့်ကြောင့်။ တသ္မိံ ခဏေ၊ ထိုပဋိသန္ဓေခဏ၌။ စိတ္တံ၊စိတ်သည်။ စိတ္တဇရူပံ၊ စိတ္တဇရုပ်ကို။ ဇနေတုံ၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာ။ နသက္ကောတိ၊ မစွမ်းနိုင်ပေ။တာနိပိ၊ ထိုကမ္မဇရုပ်တို့သည်လည်း။ စိတ္တေန၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်။ ဝိနာ၊ကင်း၍။ ဥပ္ပတ္တိံ ဝါ၊ ဖြစ်ခြင်းငှာလည်း။ ဌိတိံ ဝါ၊ တည်ခြင်းငှာလည်း။ နသက္ကောန္တိ၊မစွမ်းနိုင်ကုန်။

ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကမ္မဇရုပ်ကိုကျေးဇူးမပြုခြင်း။

[မေး] ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၌ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်သည်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပါလျက်၊ပဋိသန္ဓေအခါ၌ဟေတုပစ္စည်းတရားတို့သည်သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်အား၊အဘယ့်ကြောင့် ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋိသန္ဓေအခါ၌ စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ခြင်းမယှိသောကြောင့်၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ဟေတုပစ္စည်းတရားသည်သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်အား ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့်ပဋိသန္ဓေအခါ၌ စိတ္တဇရုပ်မဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဒုဗ္ဗလဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တဇရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေအခါ၌စိတ္တဇရုပ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ဒုဗ္ဗလဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကား-

ကံအဟုန်သည်ကျစ်လျစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ရင်း။ မြဲမြံစွာမတည်သေးသောမှီရာဝတ္ထုရုပ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ရင်း။ ဤအကြောင်းနှစ်ပါးကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်''ဒုဗ္ဗလ''ဖြစ်ရပါသည်။

ကသ္မာ ပန ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ စိတ္တံ စိတ္တဇရူပံ ဇနေတုံ န သက္ကောတိ? ကမ္မဝေဂက္ခိတ္တတာယ စေဝ အပ္ပတိဋ္ဌိတဝတ္ထုတာယ စ ဒုဗ္ဗလတ္တာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀–၂၄)

ပနစောဒေဓိ၊စောဒနာဦးအံ့။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်။ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ၊ပဋိသန္ဓေခဏ၌။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်၊ စိတ္တဇရူပံ၊ စိတ္တဇရုပ်ကို။ ဇနေတုံ၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာ။ နသက္ကောတိ၊ မစွမ်းနိုင်ပါသနည်း။ ဣတိအယံစောဒနာ၊ ဤကားစောဒနာ။ ကမ္မဝေဂက္ခိတ္တတ္တာ၊ ကံအဟုန်သည် ပစ်ချအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ အပ္ပတိဋ္ဌိတဝတ္ထုတာယ၊ မြဲမြံစွာမတည်သေးသော မှီရာဝတ္ထုရုပ်ဃှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ ဒုဗ္ဗလတ္တာ၊အားနည်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ဣတိအယံသောဓနာ၊ဤကားသောဓနာ။

(မေး) ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလော။ယင်းသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့်"**အပ္ပတိဋ္ဌိတဝတ္ထုတာယ**"....ဟုအဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူရပါသနည်း။

(ဖြေ) ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အဆိုပါဟဒယဝတ္ထုရုပ်သည် ပုရေဇာတပစ္စည်းကို မရအပ်သေးသောကြောင့်၊ မြဲမြံစွာတည်သောဝတ္ထုရုပ်ဟုမဆိုနိုင်သေးပေ။ ထို့ကြောင့်"**အပ္ပတိဋ္ဌိတဝတ္ထုတာယ**"....ဟုအဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာဖြင့်ညွှန်းပြချက်။

(မေး) ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တဇရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်ဟု ဆိုသောစကားကို ဥပမာတခုဆောင်၍ထင်အောင်ပြဆိုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ကမ်းပါးပြတ်၌ ကျခါမျှဖြစ်သောယောကျ်ားသည် တစုံတခုသောအတတ်ပညာကိုပြုခြင်းငှာမစွမ်းနိုင်ဘိသကဲ့သို့၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်လည်း ပဋိသန္ဓေခဏ၌ တစုံတခုသောရုပ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ကမ္မဇရုပ်သည်ပင်လျှင် ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်၏ စိတ္တဇရုပ်အရာ၌တည်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိပါက်ဟိတ်(၃)ပါး ဟေတုပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တဇရုပ်အား ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုပဲ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားသာ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

ပပါတေပတိတမတ္တော ပုရိသော ကိဉ္စိသိပ္ပံ ကာတုံ ဝိယ ရူပံ ဇနေတုံ နသက္ကောတိ. ကမ္မဇရူပမေဝ ပန အဿ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၀-၂၇)

ပပါတေ၊ကမ်းပါးပြတ်၌။ပတိတမတ္တော၊ကျကာမျှဖြစ်သော၊ပုရိသော၊ယောကျ်ားသည်။ ကိဉ္စိ ဟစုံတခုသော။ သိပ္ပံ၊အတတ်ပညာကို။ ကာတုံ၊ပြုခြင်းငှာ။ နသက္ကောတိ ဝိယ၊မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့။ တံ၊ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်။ ရူပံ၊ရုပ်ကို။ ဇနေတုံ ဖြစ်စေခြင်းငှာ။

နသက္ကောတိ၊မစွမ်းနိုင်။ပန၊စင်စစ်သော်ကား။ကမ္မဇရူပမေဝ၊ကမ္မဇရုပ်သည်သာလျှင်။ အဿ၊ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်၏။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဋ္ဌာနေ၊ စိတ္တဇရုပ်အရာ၌။ တိဋ္ဌတိ၊တည်၏။

ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ကံ၊ ကိလေသာတို့၏ဥပမာ။

ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ကမ္မဇရုပ်၏မျိုးစေ့နှင့်တူ၏။ အတိတ်ကံသည်လယ်မြေနှင့် တူ၏။ကိလေသာသည်ရေနှင့်တူ၏။လယ်မြေနှင့်ရေထင်ရှားယှိသော်လည်း၊ ရှေးဦးစွာ မျိုးစေ့၏အာနုဘော်ကြောင့် သစ်ပင်ပေါက်သကဲ့သို့၊ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ကံကိလေသာ တို့ပင်ထင်ရှားယှိသော်လည်း၊ပဋိသန္ဓေစိတ်၏အာနုဘော်ကြောင့် ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ရလေ သည်။

ထို့ကြောင့်မျိုးစေ့ပင်မယှိသော်လည်း၊ မြေရေတို့၏အာနုဘော်ကြောင့် သစ် ပင်၏အဆင့်ဆင့်ကြီးပွားဖြစ်ထွန်းလာဘိသကဲ့သို့၊ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်ကင်း၍ ကံကြောင့် သာလျှင်ကမ္မဇရုပ်အဆင့်ဆင့်ဖြစ်နိုင်လေတော့သည်။ (ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာကျမ်းထွက်)

ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားကျေးဇူးမပြုခြင်း။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်းတရားသည်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အား ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားလည်း ကျေးဇူးပြုသင့်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အ ဘယ့်ကြောင့် ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အား ကျေးဇူးမပြုပါသနည်း။

(ဖြေ) ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်သည်စိတ်နှင့်မစပ် အတိတ်ကံနှင့်သာစပ်၍ဖြစ်သောကြောင့် ဟေတုပစ္စည်းတရားသည်ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အားဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါ။

ပဝတ္တိယံပနတေသံစိတ္တေဝိဇ္ဇမာနေပိကမ္မပ္ပဋိဗဒ္ဓါဝပဝတ္တိ၊ နစိတ္တပ္ပဋိဗဒ္ဓါ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၀-၂၂]

ပန၊အဘို့တပါးကိုဆိုဦးအံ့။ပဝတ္တိယံ၊ပဝတ္တိအခါ၌။ တေသံ၊ထိုကမ္မဇရုပ်တို့အား။ စိတ္တေ၊စိတ်သည်။ဝိဇ္ဇမာနေပိ၊ထင်ရှားယှိပါသော်လည်း။ ကမ္မပ္ပဋိဗဒ္ဓါဝ၊အတိတ်ကံနှင့် စပ်သည်ဖြစ်၍သာလျှင်။ ပဝတ္တိ၊ဖြစ်ခြင်းသည်။ဟောတိ၊ထင်ရှား၏။ စိတ္တပ္ပဋိဗဒ္ဓါ၊စိတ် နှင့်စပ်သည်ဖြစ်၍။ပဝတ္တိ၊ဖြစ်ခြင်းသည်။နဟောတိ၊မထင်ရှားပေ။

ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ် စိတ်နှင့်မစပ်ခြင်း၏သာဓက။

(မေး) ပဝတ္တိအခါကမ္မဇရုပ်တို့သည် အဘယ်သာဓကကိုထောက်ဆ၍ စိတ်နှင့်မ စပ်ကြောင်းသိရပါသနည်း။

(ဖြေ) နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောအခါ၌၊ စိတ်,စေတသိက်,စိတ္တဇရုပ်တို့ ချုပ်ကြကုန်သော်လည်း၊ကမ္မဇရုပ်မချုပ်ပဲ ထင်ရှားဖြစ်ပုံသာဓကကိုထောက်ဆ၍၊ ပဝတ္တိအခါကမ္မဇရုပ်တို့သည်စိတ်နှင့်မစပ်ကြောင်းသိရပါသည်။

အစိတ္တကမာနေစ စိတ္တေ နိရောဓသမာပန္နာနံ ဟေတုဉ္စ ယေဝ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၁၀၀-၂၃]

စိတ္တေ၊စိတ်သည်။ အစိတ္တကမာနေစ၊ထင်ရှားမယှိသော်လည်း။ နိရောဓံ၊နိရောဓသမာပတ်ကို။ သမာပန္နာနံ၊ ဝင်စားကုန်သောအနာဂါမ်,ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား။ တာနိ၊ ထိုကမ္မဇရုပ်တို့သည်။ ဟောန္တိယေဝ၊ဖြစ်ကြကုန်သည်သာလျှင်တည်း။

ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရဟေတုပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ[၇]ချက်။

[မေး] ဟေတုပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ အများဆုံး အဘယ်နှစ်ချက်ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟေတုပစ္စည်းတရားတို့သည် ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ အများဆုံး (၇) ချက်ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသည်။

(၇)ချက်ဟူသော်ကား- ဟေတုပစ္စည်းတရားတို့ကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့်(၃)မျိုးခွဲခြားရမည်။ ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် (၁(ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ်အဗျာကတအား [၃] ချက်ကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ချက်ကျေးဇူးပြုသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား[၁]ချက်ကျေးဇူးပြုသည်။

ဤကိုရည်၍,သင်္ချာဝါရ၌... ဟေတုယာသတ္တ.... ဟုဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ကုသိုလ်[၃]ချက်စ္စည်း,ပွနိခွဲနံ။

(မေး) ကုသိုလ်[၃]ချက်တို့၌ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တွဲ၍ပြပါ။

[ဖြေ] (က) ကုသိုလ်ဟိတ်[၃]ပါး....ဟေတုပစ္စည်း။

(၁) ကုသိုလ်စိတ်စေတသိကအဋ္ဌတိ'သနာမက္ခန္ဓာ.... ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တချက်။

(၂) ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာသည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်.... ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တချက်။
(၃) ကုသိုလ်စိတ်ကောဝိသစေတသိက်အင်္ဂတိသနာမက္ခန္ဓာ ထိုနာမက္ခန္ဓာသည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်.... ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တချက်။ ဤသို့အားဖြင့် [၃]ချက်ဖြစ်လေသည်။

ကုသိုလ် (၃) ချက် ဝိဓိပါဠိ ဗီကုံးပုံ။

(မေး) ကုသိုလ်[၃]ချက်တို့၌ ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို ဝိဓိပါဠိဖြင့်ဗီကုံးပြပါ။

(ဖြေ)

(က) ကုသလော ဓမ္မော
- (၁) ကုသလဿ ဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ
- (၃) ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ

ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော.... ဟူသည်တည်း။

ကုသလ (၃) ရပ်သီ ကတ္တားသမ္ဗန်ပါဠိ ဆိုရိုးကျ အနက်ကောက်ပုံ။

[မေး] ကုသလ[၃]ရပ်သီတို့၏ကတ္တားသမ္ဗန်ပါဠိတို့အရ ဆိုရိုးကျအနက်ကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) [၁]ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတင်သော (ကုသိုလ်ဇကဝိသ,စေတသိက်အင်္ဂတိသ စိတ္တက္ခဏတခုတခု၌ယှဉ်သော နှိဟိတ်ဖြစ်အံ့။အလောဘ,အဒေါသ။တိဟိတ်ဖြစ်အံ့၊အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟ။ ဤဟိတ်နှစ်ပါး,သုံးပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။)

ကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ကောဝိသစေတသိက်အင်္ဂတိသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတင်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ [ကွင်းအတွင်းကအတိုင်းဆက်၍ဆို]

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားတင်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ [ဆိုမြဲ]

ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ.... ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား၊ ကုသိုလ်ကောဝိသစေတသိက်အင်္ဂတိသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသိုလ်(၃)ချက် စ္စည်း,ပ္ပန်တွဲပုံ။

[မေး] အကုသိုလ်[၃]ချက်တို့၌ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တွဲး၍ပြပါ။

[ဖြေ] အကုသိုလ်ဟိတ်[၃]ပါး....ဟေတုပစ္စည်း။

(၁) အကုသိုလ်ဗိတ်ဒွါဒသ၊ မောဟမူဒွေ၌ မောဟကြဉ်သော စေတသိက်သတ္တဝိသနာမက္ခန္ဓာ....ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တချက်။

(၂) အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်အပ်သောစိတ္တဇရုပ်.... ဟေတုပစ္စယုပ္ပန် တချက်။

(၃) အကုသိုလ်ဗိတ်ဒွါဒသ၊ မောဟမူဒွေ၌မောဟကြဉ်သော စေတသိက်သတ္တဝိသနာမက္ခန္ဓာ၊ထိုနာမက္ခန္ဓာသည်ဖြစ်အပ်သောစိတ္တဇရုပ်....ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်တချက်။ ဤသို့အားဖြင့်(၃)ချက်ဖြစ်လေသည်။

အကုသိုလ်(၃)ချက် ဝိဓိပါဠိစိကုံးပုံ။

(မေး) အကုသိုလ်[၃]ချက်တို့၌ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို ဝိဓိပါဠိစိကုံးပြပါ။

(ဖြေ)

(ခ) အကုသလောဓမ္မော {
(၁) အကုသလဿဓမ္မဿ
(၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
(၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ
ဟေတုပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

အကုသလ(၃)ရာသီကဏ္ဍားသမ္ပဒါန်ပါဠိဆိုရိုးကျ အရေကောက်ပုံ။

[မေး] အကုသလ(၃)ရာသီတို့၏ကတ္တားသမ္ပဒါန်ပါဠိအရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) (ခ) အကုသလောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော [ပဌမရာသီဘို့] စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပစ္စုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ (ဒုတိယရာသီဘို့) သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပစ္စုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ [တတိယရာသီဘို့]

အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဒီသစိတ္တက္ခဏတခုတခု၌ ယှဉ်သောလောဘမူဖြစ်အံ့ လောဘ,မောဟ, ဒေါသမူဖြစ်အံ့ ဒေါသ,မောဟ၊ မောဟမူဖြစ်အံ့ မောဟ၊ ဤဟိတ်တပါး,နှစ်ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

[၁] အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, မောဟမူဒွေ၌ မောဟကြဉ်သော စေတသိကသဿမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ.... ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, မောဟမူဒွေ၌မောဟကြဉ်သော စေတသိကသစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အဗျာကတ(၁)ချက်ကို နှစ်ပိုင်းခွဲပုံ။

အဗျာကတ[၁]ချက်ကို [၁] ပဝတ္တိတပိုင်း (၂) ပဋိသန္ဓေ(၁)ပိုင်းအားဖြင့်[၂]ပိုင်းခွဲခြားရာ၏။ ထို[၂]ပိုင်းတို့တွင် ပဝတ္တိအပိုင်း၌ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တွဲးပုံမှာ။

ပဝတ္တိအခါ၊ ဝိပါက်ကြိယာအဗျာကတဟိတ်[၃]ပါးဟေတုပစ္စည်း သဟိတ်ဝိပါက်ကေဝိသ, သဟိတ်ကြိယာသတ္တရသ စေတသိက်အဋ္ဌတိံသနာမက္ခန္ဓာ၊ ထိုနာမက္ခန္ဓာသည်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်၊ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

ပဋိသန္ဓေအပိုင်း၌ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တွဲးပုံမှာ—

ပဋိသန္ဓေအခါ၊ ဝိပါက်အဗျာကတဟိတ်[၃]ပါးဟေတုပစ္စည်း။ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေသတ္တရသ၊ စေတသိက်ပဉ္စတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

အဗျာကတ(၁)ချက်ဝိဓိပါဠိစကားပုံ။

[မေး] အဗျာကတ(၁)ချက်နှစ်ပိုင်းတို့ကိုဝိဓိပါဠိစကားပြပါ။

(ဖြေ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿဟေတုပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

အဗျာကတ(၁)ရာသီကတ္တွားသမ္ပဒါန်ပါဌ်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံ။

(မေး) အဗျာကတ[၂]ရာသီကတ္တွားသမ္ပဒါန်ပါဌ်အရ၊ ပဝတ္တိ,ပဋိသန္ဓေ(၂)ဌာနခွဲခြား၍ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) အဗျာကတသည် (က) ပဝတ္တိ (ခ) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်—

(က) ပဝတ္တိအခါ အဗျာကတောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်အားရင်း၊ တပ်သောသဟိတ်ဝိပါက်စေတီသ,သဟိတ်ကြိယာသတ္တရသ,စေအဋ္ဌတိံသ၊ စိတ္တက္ခဏတခုတခု၌ယှိသော ၃ဟိတ်ဖြစ်အံ့ အလောဘ,အဒေါသ။ တိဟိတ်ဖြစ်အံ့ အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟ။ ဤဟိတ်နှစ်ပါး,သုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတသဓမ္မဿ .. ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သဟိတ်ဝိပါက်စေကဝီသ,သဟိတ်ကြိယာသတ္တရသ၊ စေ-အဋ္ဌတိံသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) ပဋိသန္ဓေအခါအဗျာကတောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အားရင်း၊ ကပ်သောသဟိတ်ပဋိသန္ဓေသတ္တရသ၊စေ-ပဉ္စတိံသ၊စိတ္တက္ခဏာခုတခု၌ယှိသော ၃ဟိတ်ဖြစ်အံ့၊ အလောဘ အဒေါသ။ တိဟိတ်ဖြစ်အံ့၊ အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟ။ ဤဟိတ်နှစ်ပါး,သုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေသတ္တရသ၊စေ-ပဉ္စတိံသ၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ (ပါဠိတော်နည်းကိုပြဆိုပြီး၍ အဋ္ဌကထာနည်းကိုပြဆိုပေအံ့)

နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်းကို အဋ္ဌကထာဆရာ၏အာဘော်ကျ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) ဤဟေတုပစ္စည်းသည် ဇာတ်အားဖြင့် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာအားဖြင့်(၄)ပါးအပြားယှိသည်။ ထို(၄)ပါးတို့တွင်-

(၁) ကုသိုလ်ဟိတ်သည် ဘူမန္တရအားဖြင့် [က] ကာမာဝစရ [ခ] ရူပါဝစရ [ဂ] အရူပါဝစရ (ဃ) အပရိယာပန္နအားဖြင့်(၄)ပါးအပြားယှိသည်။

[၂] အကုသိုလ်ဟိတ်သည်ကာမာဝစရအားဖြင့် တပါးသာဖြစ်သည်။

(၃) ဝိပါက်ဟိတ်သည် ကာမာဝစရအစယှိသောအားဖြင့်(၄)ပါးဖြစ်သည်။

(၄) ကြိယာဟိတ်သည် (က) ကာမာဝစရ (ခ) ရူပါဝစရ (ဂ) အရူပါဝစရအားဖြင့်[၃]ပါးယှိသည်။

ထိုတွင် ကာမာဝစရကုသိုလ်ဟိတ်သည် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟအား ဖြင့်(၃)ပါးယှဉ်ပါသည်။ [ရူပါဝစရကုသိုလ်ဟိတ်-စသည်တို့သည်လည်း ယင်းနည်းအတူပင်။]

(၂) အကုသိုလ်ဟိတ်သည် လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်(၃)ပါး အပြားယှဉ်ပါသည်။

(၃-၄) ဝိပါက်ကြိယာဟိတ်တို့သည်ကား၊ အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်[၃]ပါးအပြားယှဉ်ပါသည်။

ဤသည်ကား ဟေတုပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ကျ နာနာပ္ပကာရ ဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံတည်း။

အဋ္ဌကထာနည်းအရ ဟေတုပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ဟေတုပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ကာမာဝစရကုသိုလ်ဟိတ်သည် ကာမဘုံ, ရူပဘုံတို့၌ မိမိနှင့်သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အားငှင်း၊ စိတ္တဇရုပ်အားငှင်း၊ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အရူပါဘုံ၌မူ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ဟိတ်သည် ကာမဘုံ ရူပဘုံတို့၌သာ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားငှင်း၊ စိတ္တဇရုပ်အားငှင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

အရူပါဝစရကုသိုလ်ဟိတ်သည် ကာမာဝစရကုသိုလ်ဟိတ်နှင့်တူ၏။

အပရိယာပန္နကုသိုလ်ဟိတ်သည်လည်း ထို့အတူပင်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ဟိတ်လည်း ထို့အတူပင်ဖြစ်၏။

ကာမာဝစရဝိပါက်ဟိတ်သည် ကာမဘုံ၌သာလျှင်သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာတို့အားငှင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကဋတ္တာရုပ်အားငှင်း၊ပဝတ္တိအခါ စိတ္တဇရုပ်အားငှင်းကျေးဇူးပြုသည်။

ရူပါဝစရဝိပါက်ဟိတ်သည် ရူပါဝစရဘုံ၌သာ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားငှင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကဋတ္တာရုပ်အားငှင်း၊ပဝတ္တိအခါ စိတ္တဇရုပ်အားငှင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

အရူပါဝစရဝိပါက်ဟိတ်သည် အရူပဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာ ကျေးဇူးပြုသည်။

အပရိယာပန္နဝိပါက်ဟိတ်သည် ကာမဘုံ ရူပဘုံတို့၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားငှင်း၊ စိတ္တဇရုပ်အားငှင်း ကျေးဇူးပြုသည်။အရူပဘုံ၌အရူပတရားတို့အားသာကျေးဇူးပြုသည်။

ကြိယာပတ်ိတ်တို့သည် ကုသိုလ်ပတ်ိတ်တို့နှင့်အလားတူ၏။ ဤသည်ကားဟောတုပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ ထုတ်ဆောင်ဖေါ်ပြချက်တည်း။

အပတ်ိတ်နာမကျွန္ဒတို့ကိုဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရခြင်း။

(မေး) အပတ်ိတ်စိတ်အဋ္ဌာရသ, ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်ဒွါဒသ တို့ကို အဘယ်ကြောင့်ဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) အပတ်ိတ်စိတ်အဋ္ဌာရသ, ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်ဒွါဒသ တို့ကို သမ္ပယုတ်ပတ်ိတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍၊ ဟောတုပစ္စည်းတရား၏ ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရ သောကြောင့် ဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရပါသည်။

[မေး] အပတ်ိတ်ဝိပါက်နာမကျွန္ဒာတို့သည် အတိတ်ကံနှင့်သုဉ်သော ဇနကပတ်ိတ် နှစ်မကင်းကောင်းသေးကြောင့်၊ ဟောတုပစ္စယုပ္ပန်ထုတ်ထိုက်ပါလျက်၊ အဘယ်ကြောင့် ဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဟောတုပစ္စည်းတို့မည်သည် ပစ္စုပ္ပန္နကာလိက သဟဇာတပစ္စည်းမျိုးဖြစ်၍၊ မိမိထင်ရှားယှိသည်အခိုက် မိမိနှင့်ဘက္ကသဟဇာတဖြစ်နိုင်သောပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သာ ဟောတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

အပတ်ိတ်ဝိပါက်နာမကျွန္ဒာတို့မှာ အတိတ်ကံနှင့်ယှဉ်သောဇနကပတ်ိတ်နှင့်မကင်း ကောင်းသော်လည်း၊မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတဖြစ်၍, ကျေးဇူးပြုမည့်သမ္ပယုတ်ပတ်ိတ် မယှိသောကြောင့် ဟောတုပစ္စယုပ္ပန်မထုတ်ပဲ၊ ဟောတုပစ္စဒိုက်သာထုတ်ရလေသည်။

အပတ်ိတ်စိတ္တဇရုပ်ခသည်တို့ကိုဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရခြင်း။

(မေး) အပတ်ိတ်စိတ္တဇရုပ် (လ) ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တို့ကို အဘယ်ကြောင့်ဟောတုပစ္စ ဒိုက်ထုတ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) ၎င်းရုပ်တရားတို့သည် သမ္ပယုတ်ပတ်ိတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ ဟောတုပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရသောကြောင့် ဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရပါသည်။

အပတ်ိတ်စိတ္တဇရုပ်ခသည်တို့ကိုသုံးနိုင်ခြင်း။

ဟောတုပစ္စဒိုက်ထုတ်ရသောရုပ်တရားအပေါင်းတို့တွင် (၁) အပတ်ိတ်နာမကျွန္ဒာ သည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ကို "**အပတ်ိတ်စိတ္တဇရုပ်**"ဟုခေါ်သည်။

[၂] အပတ်ိတ်ပဋိသန္ဓေနှစ်ခုနှင့်အတူဥပါဒ်သောကမ္မဇရုပ်ကို "**အပတ်ိတ်ကမ္မဇရုပ်**" ဟုခေါ်ပါသည်။

(၃) တောတောင်ရေမြေသမုဒ္ဒရာအစရှိသော ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဥတုဇကလာပ်[၂]စည်းကို''**ဗဟိရရုပ်**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(၄) အဇ္ဈတ္တိကဩဇာဟုဆိုအပ်သော အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အာဟာရဇကလာပ်[၂]စည်းတို့ကို''**အာဟာရဇရုပ်**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(၅) အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော သီတဥဏှဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုဇကလာပ်[၄]စည်းတို့ကို''**ဥတုဇရုပ်**''ဟုခေါ်ပါသည်။

(**မှတ်ချက်**။ ။ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ဖြစ်သောဥတုဇကလာပ်[၂]စည်းကို''**ဗာဟိရရုပ်**'' အဖြစ်ဖြင့် ကောက်ယူအပ်လေသောကြောင့် ''**အဂ္ဂဟိတဂဟဏနည်း**'' အားဖြင့်၊ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဥတုဇကလာပ်[၄]စည်းတို့ကို ''**ဥတုဇရုပ်**'' အဖြစ်ဖြင့် ကောက်ယူလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။)

[၆] အသညသတ်တို့၌ဖြစ်သောကမ္မဇကလာပ်(၂)စည်းကို''**အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်**''ဟုခေါ်သည်။

[၇] ပဝတ္တိအခါ၌ဖြစ်သောကမ္မဇကလာပ်(၉)စည်းတို့ကို''**ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်**'' ဟုခေါ်ပါသည်။

နိဗ္ဗာန်နှင့်ပညတ်ကိုပစ္စနိက်မထုတ်ခြင်း။

(မေး) နိဗ္ဗာန်နှင့်ပညတ်တို့သည် ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောကြောင့် ဟေတုပစ္စနိက်ထုတ်ထိုက်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့်မထုတ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) နိဗ္ဗာန်နှင့်ပညတ်တို့သည် အပစ္စယကရားများဖြစ်ကြကုန်၍၊ အခါခပ်သိမ်း (၂၄)ပစ္စည်းတို့၏ ပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောကြောင့် ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်,မဖြစ်၌ တစုံတရာလျဉ်းပါးဘွယ်မရှိရကား ဟေတုပစ္စနိက်မထုတ်ရပါ။

(**မှတ်ချက်**၊ ။နိဗ္ဗာန်နှင့်ပညတ်တို့ကို (၂၄)ပစ္စည်းတို့၏ ပစ္စနိက်တရားအဖြစ်ဖြင့် မည်သည့်အခါမျှမထုတ်ရပေ။)

ဟေတုပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီး၏။

အာရမ္မဏပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

ဟေတုပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ အာရမ္မဏပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား.......အာရမ္မဏ ပစ္စယော.......ဟူသည်တည်း။

အာရမ္မဏပစ္စယော၊ အာရမ္မဏပစ္စည်းဂုဏ်း၊ (ဝါ)အာရုံလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဂုဏ်း၊ (ဝါ)အာရုံဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဂုဏ်း၊ (ဝါ) အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားဂုဏ်း။

အာရမ္မဏမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို‘‘**အာရမ္မဏ**’’ဟုခေါ်ပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) အဆင်းရူပါရုံ,အသံသဒ္ဒါရုံ,အနံ့ဂန္ဓာရုံ,အရသာရသာရုံ, ပထဝီတေဇောဝါယော....ဟုဆိုအပ်သော အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ပသာဒရုပ်(၅)ခု၊ သုခုမရုပ်သောဠသ, စိတ်,စေတသိက်,နိဗ္ဗာန်,ပညတ်... ဟုဆိုအပ်သောဓမ္မာရုံ။ ဤအာရုံခြောက်ပါးတို့ကို စိတ်,စေတသိက်တရားတို့၏ လာရောက် မွေ့လျော်ရာဖြစ်သောကြောင့် (တနည်း) အားနည်းသောယောကျ်ားသည် တောင်ဝှေး,ကြိုးတန်းတို့ကိုဆွဲးကိုင်အပ်သကဲ့သို့၊ စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် ဆွဲးယူအပ်သောကြောင့်‘‘ **အာရမ္မဏ** ’’ဟုခေါ်သည်။

မှန်ပါသည်။ ။အားနည်းသောယောကျ်ားသည် တောင်ဝှေးကိုဂုဏ်း၊ ကြိုးတန်းကိုဂုဏ်း၊ဆွဲးကိုင်၍သာလျှင် ထနိုင်,ရပ်နိုင်ဘိသကဲ့သို့၊ စိတ်,စေတသိက်တရားတို့သည် ရူပအစရှိသောအာရုံကိုအာရုံပြု၍သာလျှင် ဖြစ်နိုင်တည်နိုင်ကြလေသည်၊

ယထာဟိဒုဗ္ဗလောပုရိသောဒဏ္ဍံဝါရဇ္ဇုံဝါအာလမ္ဗိတွာဝဥဋ္ဌဟတိစေဝ တိဋ္ဌတိစ၊ ဧဝံစိတ္တစေတသိကာဓမ္မာရူပါဒိအာရမ္မဏံအာရဗ္ဘေဝဥပ္ပဇ္ဇန္တိစေဝ တိဋ္ဌန္တိစ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၁-၃]

ဟိတပ္ပါကဋ္ဌီကရောမိ၊ထိုမှလဝါကျ၊လီနတ္ထကို၊သိရအောင်သာ၊ ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့။ဒုဗ္ဗလော၊အားနည်းသော။ ပုရိသော၊ယောကျ်ားသည်။ ဒဏ္ဍံဝါ၊ တောင်ဝှေးကိုဂုဏ်း။ ရဇ္ဇုံဝါ၊ကြိုးတန်းကိုဂုဏ်း။အာလမ္ဗိတွာဝ၊ဆွဲးကိုင်၍သာလျှင်။ဥဋ္ဌဟတိစေဝယထာ၊ထသကဲ့သို့ဂုဏ်း။တိဋ္ဌတိစယထာ၊ရပ်သကဲ့သို့ဂုဏ်း။ ဧဝံ၊ထိုအတူ။စိတ္တစေတသိကာဓမ္မာ၊စိတ်,စေတသိက်တရားတို့သည်။ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ၊ ရူပအစရှိသောအာရုံကို။ အာရဗ္ဘေဝ၊ အာရုံပြု၍သာလျှင်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိစေဝ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်ကုန်၏။ တိဋ္ဌန္တိစ၊တည်လည်းတည်ကုန်၏။

ဝါ၊ ကြိုးဆွဲးတောင်ဝှေးအစယှိသည့်တို့သည်၊ မစွမ်းနိုင်သောသူတို့အား၊ထခြင်း,ရပ်ခြင်း အစယှိသောကိစ္စကိုငြိးစေလျက် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊စိတ်,စေတသိက်တရားတို့အား၊ဖြစ်ခြင်း,တည်ခြင်းငှာ၊ စွဲးလန်းဆွဲးကိုင်ရာအာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။

(**မှတ်ချက်**၊ ။ဤပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဌ်ကိုထောက်၍ (ဝါ) ကြိုးဆွဲးတောင်ဝှေးအစယှိသည်တို့သည် (လ) အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငှင်း....ဟုရှေးရှေးညဝါအကျော်ဆရာတော်တို့အတ္ထယောဇနာပြုတော်မူခဲ့ကြလေသည်။)

သဲးအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုး၌ ''ကြိုးဆွဲးတောင်ဝှေးအစယှိသည်တို့သည် မစွမ်းနိုင်သောသူတို့အား ထခြင်း,ရပ်ခြင်းအစယှိသောကိစ္စကိုပြီးစေလျက် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား .... ဟုအဝိပ္ပါယ်မပြည့်မစုံ စကားမပြည့်မစုံ အတ္ထယောဇနာပြုထားပေသည်။

မိုင်းနိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကား....ကြိုးဆွဲး တောင်ဝှေး အစယှိသည်တို့သည် မစွမ်းနိုင်သောသူတို့၏ ထခြင်း,ရပ်ခြင်း အစယှိသောကိစ္စကိုပြီး စေလျက် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ စိတ်,စေတသိက်တို့အား **''ထခြင်း၊ဖြစ်ခြင်းငှာ''**စွဲးလန်းဆွဲးကိုင်ရာ အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား....ဟုအတ္ထယောဇနာပြုတော်မူသည်။

ထိုအတ္ထယောဇနာကို **''ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ တိဋ္ဌန္တိ စ''**....ဟူသော ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာအဆိုအလာနှင့်ညီညွှတ်အောင် **''ထခြင်းဖြစ်ခြင်းငှာ''**....ဟူသောစကားအစား **''ဖြစ်ခြင်းတည်ခြင်းငှာ''**....ဟုပြင်ဆင်အတ္ထယောဇနာပြုလိုက်သည်။

ငှင်းအပြင်**''မစွမ်းနိုင်သောသူတို့၏''**ဟူသောစကားအစား ဥပမာန ဥပမေယျရှေ့နောက်ညီစေခြင်းငှာ**''မစွမ်းနိုင်သောသူတို့အား''**....ဟုပြင်ဆင်လိုက်သည်၊ကြိုက်နှစ်သက်ရာအတ္ထယောဇနာပြုတော်မူကြပါကုန်။

အာရမ္မဏသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) **''အာရမ္မဏ''**သဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်နည်း။

(ဖြေ) အာရမ္မဏသဒ္ဒါကို....စိတ္တစေတသိကာ အာဂန္တွာရမန္တိ ဧတ္ထာတိအာရမ္မဏံ။ [တနည်း] အာလမ္ဗိယတိစိတ္တစေတသိကေဟိဂယှတိအာရမ္မဏံ.... ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

[ဒုတိယဝိဂ္ဂဟ၌**''အာလမ္ဗဏ''**ဟုဆိုလိုလျက်၊ဝဏ္ဏဝိကာရနိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် **''လမ္ဗ''**ကို**''ရမ္ဗ''**ပြု၍**''အာရမ္ဗဏ''**ဟုဆိုလိုက်သည်။]

ထွေး၊ဤအာရုံခြောက်ပါးတရား၌။ စိတ္တစေတသိကာ၊ စိတ်,စေတသိက်တို့သည်၊ အာဂန္တွာ၊လာလတ်၍။ရမန္တိ၊မွေ့လျော်တတ်ကုန်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်၊အာ

ရမ္မဏာ၊အာရမ္မဏမည်၏။ စိတ္တစေတသိကေဟိ၊ စိတ်,စေတသိက်တို့သည်။ အာလမ္ဗ
ယတိဂယှတိ၊ ဆွဲ့ယူအပ်၏။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။အာရမ္မဏာ၊အာရမ္မဏမည်၏။

ဤအရာ၌ မည်သည့်စိတ်မဆို အာရုံနှင့်ကင်း၍မဖြစ်နိုင်ပေ။အာရုံမပြုပဲ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်ဟူ၍မယှိပေ။

အာရမ္မဏေန ဝိနာ စိတ္တသမ္ဘဝေါ နတ္ထိ၊ နဟိ အနာရမ္မဏံ စိတ္တံ နာမ အတ္ထိ။

အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ် [၁၆၆-၁၀]

အာရမ္မဏေန၊အာရုံနှင့်။ ဝိနာ၊ကင်း၍။ စိတ္တသမ္ဘဝေါ၊ စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊မယှိပေ။ ဟိသစ္စံ၊မှန်ပါသည်။ အနာရမ္မဏံ၊ အာရုံမပြုသော။ စိတ္တံနာမ၊စိတ်မည်သည်။နအတ္ထိ၊မယှိပေ။

စိတ်သည်အာရုံနှင့်ကင်း၍မဖြစ်နိုင်ပါက၊ စိတ်နှင့်ဧကာလမ္ဗဏဖြစ်သောစေတသိက်တို့သည်လည်း၊အာရုံနှင့်ကင်း၍မဖြစ်နိုင်ကြပေ။ ထို့ကြောင့်ဝိဂ္ဂဟနှစ်ခုလုံး၌.... စိတ္တစေတသိကာ,စိတ္တစေတသိကေဟိ....ဟူသောကတ္တားပါဌ်တို့ကို ထည့်သွင်းပြဆိုလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့်''**အာရမ္မဏပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာရုံ၏အစွမ်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားဖြစ်သောကြောင့် ''**အာရမ္မဏပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ပါသည်။

အာရမ္မဏဝသေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အာရမ္မဏပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၀-၂၉]

အာရမ္မဏဝသေန၊ အာရုံ၏အစွမ်းအားဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊တရားသည်။ အာရမ္မဏပစ္စယော၊အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်၏။

ဤ၌ ''**ဓမ္မော**''....ဟုဆိုသော်လည်း၊အာရုံခြောက်ပါးတရားကို ''**အာရမ္မဏပစ္စည်း**''....ဟုမမှတ်ယူရ။ အာရမ္မဏသတ္တိကိုသာ မုချအားဖြင့် ''**အာရမ္မဏပစ္စည်း**'' ဟု မှတ်ယူရမည်။နောက်နောက်ပစ္စည်းတို့၌လည်း ယင်းနည်းအတူပင်မှတ်လေ။

အာရမ္မဏပစ္စယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စယော....ဟူသောပုဒ်ကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) အာရမ္မဏဉ္စတံပစ္စယောစာတိအာရမ္မဏပစ္စယော (တနည်း) အာရမ္မဏံ ဟုတ္တာပစ္စယောအာရမ္မဏပစ္စယော....ဟု ဤသို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ပဌမဝိဂ္ဂဟ၌၊တ-သဒ္ဒါကို**"အာရမ္မဏ"**....ဟူသောရှေးပုဒ်လိုင်သို့လိုက်၍**"တံ"** ဟု နပုလ္လိင်နှင့်ထားသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ကမ္မဓာရည်းသမာသ်အလယ်၌ယှိသော တ-သဒ္ဒါသည် ရေဘူယျ အားဖြင့် ရှေးပုဒ်လိင်သို့သာလိုက်ပေ၏။ရှေ့ပုဒ်လိင်သည် ပုလ္လိင်ဖြစ်က၊ တ-သဒ္ဒါကို ပုလ္လိင်အဖြစ်ဖြင့်ထားရလေသည်။ ဥဒါဟရဏ်ကား-

အဘိဓေမ္မာစသော ပိဋကဥ္စာတိအဘိဓမ္မပိဋကံ

အစယှိသည်တည်း။

ရှေ့ပုဒ်လိင်သည် ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်က၊ တ-သဒ္ဒါကိုဣတ္ထိလိင်အဖြစ်ဖြင့် ထားရလေသည်။ ဥဒါဟရဏ်ကား—

အဝိဇ္ဇာစသာပစ္စယောစာတိအဝိဇ္ဇာပစ္စယော

အစယှိသည်တည်း။

ရှေ့ပုဒ်လိင်သည် နပုလ္လိင်ဖြစ်က၊ တ-သဒ္ဒါကို နပုလ္လိင်အဖြစ်ဖြင့်ထားရလေသည်။ ဥဒ္ဒါဟရဏ်ကား—

ဝိညာဏဥ္စတံပစ္စယောစာတိဝိညာဏပစ္စယော

အစယှိသည်တည်း။ ဤကိုရည်၍-

ရှေ့ပုဒ်လိင်သာ၊တသဒ္ဒါ၊ထားရာကမ္မဓာရည်း၊သဘောတည်း

ဟုဘုရားကြီးနိယံ၌မိန့်ဆိုလေသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်းမဖြစ်ဆိုက်သောတရားမယှိခြင်း။

[မေး] စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တရား(၅)ပုံတို့ဘွင်၊ အာရမ္မဏ ပစ္စည်းမဖြစ်ထိုက်သောတရားယှိပါက ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြပါ။

[ဖြေ] စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်,နိဗ္ဗာန်,ပညတ်တရား(၅)ပုံလုံးပင် အာရမ္မဏပစ္စည်း ဖြစ်၍၊အာရမ္မဏပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်သောတရားဟူ၍မယှိပါ။

နဟိသောဓမ္မောအတ္ထိ၊ ယောစိတ္တစေတသိကာနံအာရမ္မဏပစ္စယဘာဝံ နဂစ္ဆေယျ။

သမ္မောဟဝိနောဒနီ ...

သမဂ်လင္ဒီကာ (၁၇၃–၁၂)

အာရမ္မဏပစ္စယော........ ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန် ,ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်, အနာဂါတ်ဖြစ်သောစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ် စေတသိက်, ဇွေပညာသရုပ်အနှင်သ, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်, ပညတ်၊ ဤအာရုံခြောက်ပါးတရားတို့သည်အာရမ္မဏပစ္စည်းတည်သော တရားမည်ကုန်၏။

ဟိသစ္စံ မှန်ပါသည်။ယောခမ္မော၊အကြင်တရားသည်။စိတ္တစေတသိကာနံ၊စိတ်, စေတသိက်တို့၏။ အာရမ္မဏပစ္စယဘာဝံ၊အာရမ္မဏပစ္စည်း၏အဖြစ်သို့။ နဂစ္ဆေယျ၊ မရောက်ရာ။သောခမ္မော၊ထိုတရားသည်။နတ္ထိ၊မယှိပေ။

ဤ၌ ဘုရားသျှင်၏အဆုံးအမဖြစ်သော ပိဋကသုံးပုံတည်းဟူသောစကားတော် သည်သစ္စာလေးပါးမှလွတ်သည်မယှိ။အလုံးစုံသစ္စာလေးပါး၌သာသက်ဝင်ကြောင်းကို

သကလဉှိ သာသနံဘဂဝတောဝစနံ သစ္စဝိနိမုတ္တံနတ္ထိတိ သစ္စေသုကမတိ၊

ဟု သစ္စဝိဘင်းမူလဋီကာ (၄၆–၁၄) ၌မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

ဟိယသ္မာ၊အကြင့်ကြောင့်၊ ဘဂဝတော၊ ဘုရားသျှင်၏။ သာသနံ၊အဆုံးအမ ဖြစ်သော။ သကလံ၊အလုံးစုံသော။ ဝစနံ၊ ပိဋကသုံးပုံတည်းဟူသော စကားတော် သည်။သစ္စဝိနိမုတ္တံ၊သစ္စာလေးပါးမှလွတ်သည်မည်သည်။ နတ္ထိ၊မယှိပေ။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။သစ္စေသု၊သစ္စာလေးပါးတို့၌။ကမတိ၊သက်ဝင်ပေ၏။

ယင်းနည်းတူ၊ အာရမ္မဏပစ္စည်းမှလွတ်သော တစုံတခုသော ပရမတ်,ပညတ် တရားဟူ၍မယှိသောကြောင့်“အာရမ္မဏပစ္စယဝိနိမုတ္တောကောစိဓမ္မောနတ္ထိ”....ဟူ၍ဆိုသင့်လေသည်။

ထို့ကြောင့်အကြွင်းအကျန်မယှိ အလုံးစုံသောပရမတ်တရားဟူသမျှကို အာရမ္မဏပစ္စည်း....ဟူ၍ သာမှတ်ယူထိုက်လေသည်။

(**မှတ်ချက်၊** ။ငင်းအကျယ်မှတ်သားဘွယ်ဝိနိစ္ဆယကို **“ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ”** ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

အာရမ္မဏပစ္စည်း(၃)နက်ပေသာဇနာရှေ့ရှင်းလင်းချက်။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စယော....ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသပါဠိကို (၁) အာရုံလည်း ဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားငင်း (၂) အာရုံဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်,စေတသိက်ခွေပညာသ၊ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောထရားမည်ကုန်၏။

ငင်း (၃) အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်းဟု(၃)နက်ယောဇနာရာဝယ်၊ပဌမအနက်နှင့်ပြီးကောင်းပါလျက်၊ဒုတိယအနက်,တတိယအနက်တို့ကို အဘယ့်ကြောင့် ယောဇနာရပြန်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာရုံသည်းဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားငင်း....ဟူ၍သာ အဋ္ဌယောဇနာပြုခဲ့သည်ဃိုသော်၊ အာရမ္မဏပစ္စည်းနှင့်သဘာဂဖြစ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိအစ ယိုသော(၇)ပစ္စည်းတပ်သောအာရုံခြောက်ပါးသည်လည်း အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်ခဲ့ရာ၏။ ထို့ကြောင့်အာရမ္မဏာဓိပတိအစယိုသော (၇)ပစ္စည်းတပ်သောအာရုံခြောက်ပါးတို့၏အာရမ္မဏပစ္စည်း၏အဖြစ်ကို တားမြစ်လိုသောကြောင့်....အာရုံဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း....ဟုဒုတိယအနက်ကိုယောဇနာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

တဖန်အာရုံဖြစ်၍, ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း....ဟူ၍သာ ယောဇနာခဲ့သော် အာရမ္မဏပစ္စည်းသည်-

(၁) သဘာဝဓမ္မဖြစ်သောအာရမ္မဏ
(၂) သတ္တိဖြစ်သောအာရမ္မဏ

နှစ်မျိုးလုံးတို့နှင့် ဆက်ဆံနေသည်ဖြစ်၍၊ သဘာဝဓမ္မဖြစ်သော အာရမ္မဏ၏ အာရမ္မဏပစ္စည်းအဖြစ်ကို တားမြစ်လိုသောကြောင့်....အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း....ဟုတတိယအနက်ကို ယောဇနာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- အာရမ္မဏပစ္စည်း....ဟူသည် သဘာဝဓမ္မဖြစ်သောအာရမ္မဏ မဟုတ်။အာရမ္မဏသတ္တိသာတည်း....ဟူလို၏

(ကြွင်းအဓိပတိပစ္စယော.... အစယိုသောပါဌ်တို့ကို သုံးနက်ယောဇနာရာ၌လည်း ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကိုနည်းမှီ၍ သိတော်မူကြကုန်ရာသည်။)

အာရမ္မဏပစ္စည်းကိုဘရား(၅)ပုံမှသုဘ်ပြပုံ၊

[မေး] (၁) စိတ် (၂) စေတသိက် (၃) ရုပ် (၄) နိဗ္ဗာန် (၅) ပညတ်တရား[၅]ပုံတို့တွင် အာရမ္မဏပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့ကို စုံလင်စွာထုတ်ဆောင်ဖေါ်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ)	(၁) စိတ်မှ	စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်အကုန်
	(၂) စေတသိက်မှ	စေတသိက်ခွေပညာသအကုန်
	(၃) ရုပ်မှ	ရုပ်အဋ္ဌဝီသ အကုန်
	(၄) နိဗ္ဗာန်မှ	နိဗ္ဗာန်

(၅) ပညာ်မှ ပညတ်

တရား(၅)ပုံလုံးပင် အကြွင်းအကျန်မယို၊ အာရမ္မဏပစ္စည်းချည်းသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

အာရုံ(၆)ပါးဖြင့်ဝေဘန်ပုံ

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စည်းထိုက်သော ပရမတ်, ပညတ်တရားအားလုံးတို့ကို အာရုံ(၆)ပါးတို့နှင့်ဝေဘန်ပြပါ။

(ဖြေ) ရုပ်အဋ္ဌဝီသတို့တွင်

(၁) ဝဏ္ဏာယတနသည် ရူပါရုံမည်၏။
(၂) သဒ္ဒါယတနသည် သဒ္ဒါရုံမည်၏။
(၃) ဂန္ဓာယတနသည် ဂန္ဓာရုံမည်၏။
(၄) ရသာယတနသည် ရသာရုံမည်၏။
(၅) ပထဝီ,တေဇော,ဝါယော....

ဆိုအပ်သော ဘူတရုပ်[၃]ခုအပေါင်းဟုဆိုအပ်သော ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာယတနသည် ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံမည်၏။

(၆) ပသာဒရုပ်(၅)ခု,သုခုမရုပ်သောဠသ,စိတ်,စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်,ပညတ်တို့သည်ဓမ္မာရုံမည်၏။

အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ

[မေး] အာရမ္မဏပစ္စည်းသည်ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာရမ္မဏပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့တွင် စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလ[၃]ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့သည် ကာလသုံးပါးမှလွတ်ကြပါသည်။ဝါ၊မည်သည့်ကာလ၌မျှမဖြစ်နိုင်ကြပါ။

အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် အာရမ္မဏပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်းမျိုး။

[မေး] ပဋ္ဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းတို့တွင် အာရမ္မဏပစ္စည်းမျိုး၌ ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းများကို စုံလင်စွာရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) [၁]အာရမ္မဏ [၂] အာရမ္မဏာဓိပတိ [၃] ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယ [၄] အာရမ္မဏူပနိဿယ [၅] အာရမ္မဏပုရေဇာတ [၆] ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ် [၇] အာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိ [၈] အာရမ္မဏပုရေဇာတအဝိဂတအားဖြင့် (၈) မျိုးယှိပါသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဘုံဌာန။

[မေး] အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင် အဘယ်ဌာနဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ဘုံ[၃၁]ဘုံလုံး၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်ခွဲပုံ။

[မေး] အာရမ္မဏပစ္စည်း၌၊ ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ၊ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်ခွဲပြပါ။

[ဖြေ] အာရမ္မဏပစ္စည်းတရားတို့ကို ဝိညာဏဓာတ် (၇) ပါးတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် [၇] ပုံပုံ၍-

(၁) ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံပစ္စည်း — စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် [၇] ခုပစ္စယုပ္ပန်

(၂) ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံပစ္စည်း — သောတဝိညာဉ်ဒွေ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် [၇] ခုပစ္စယုပ္ပန်

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံပစ္စည်း — ဃာနဝိညာဉ်ဒွေ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် [၇] ခုပစ္စယုပ္ပန်

(၄) ပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံပစ္စည်း — ဇိဝှါဝိညာဉ်ဒွေ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် [၇] ခုပစ္စယုပ္ပန်

(၅) ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံပစ္စည်း — ကာယဝိညာဉ်ဒွေ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် [၇] ခုပစ္စယုပ္ပန်

(၆) ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံပစ္စည်း — မနောဓာတ် [၃]ခု ဆန္ဒပီတိ ဝိရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် [၁၀] ပစ္စယုပ္ပန်

(၇) ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ဖြစ်သောစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊စေဒွေပညာသ၊ ရုပ်အဋ္ဌဝီသ,နိဗ္ဗာန်,ပညတ်ပစ္စည်း။ မနောဝိညာဏဓာတ် (၇၆) ခုစေဒွေပညာသပစ္စယုပ္ပန်။

ဤသည်ကား အာရမ္မဏပစ္စည်း၌၊ပစ္စယနိဒ္ဒေသနည်းအရ၊ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တွဲပုံတည်း။

(၎င်းအကျယ်ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**" ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)

ပဋ္ဌာဝါရပေါင်းတော်နည်းအရ ကိုးရာသီခွဲပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စည်း၌ ပဋ္ဌာဝါရပေါင်းတော်နည်းအရ၊ [၉] ရာသီခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] အာရမ္မဏပစ္စည်းတရားတို့ကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတ (၃) မျိုးခွဲခြား၍-

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား။ပေါင်း [၃] ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား၊ပေါင်း [၃] ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အကုသိုလ်အား။ပေါင်း [၃] ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

ဤသို့အားဖြင့်အာရမ္မဏပစ္စည်းတရားသည်၊ အာရမ္မဏပစ္စယုပ္ပန်အား (၉) ရာသီအာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ဤကိုရည်၍သဇ္ဈာဝါရ၌ "**အာရမ္မဏေန ဝ**"....ဟုဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဝိဒိပ်ပေါင်းစိကုန်းပုံ။

[မေး] အာရမ္မဏပစ္စည်း(၉)ရာသီတို့ကို ဝိဒိပေါင်းစိကုန်း၍ပြပါ။

[ဖြေ]

[က] ကုသလောဓမ္မော	(၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
[ခ] အကုသလောဓမ္မော	(၁) အကုသလဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
[ဂ] အဗျာကတောဓမ္မော	(၁) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿဓမ္မဿ

အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

အာရမ္မဏပစ္စည်း(၉)ရာသီအရကောက်ပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏပစ္စည်း(၉)ရာသီကဏ္ဍားသမ္ဗန္ဓပါဌ်တို့ကို ဆိုရိုးကျ အစဉ်အတိုင်း အကျဉ်းအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) (က) ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ အရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သောကုသိုလ်ဒွိသ,စေတသိက်,အဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

(ခ) ကုသလဿဓမ္မဿ ...ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်, နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်, ဇုန္ဒိဝိဓ, စေတောပရိယ,ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ,ယထာကမ္မုပဂ, အနာဂတံသကုသိုလ်အဘိညာဉ်, ဝိရတီ အပ္ပမညာကြဉ်သော၊စေတသိက်တေတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) ကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ လောကီကုသိုလ် သတ္တရသ၊စေ-အဋ္ဌတိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေသတ္တဝီသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) ကုသလောဓမ္မော ...ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသ, စေ-အဋ္ဌတိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ တဒါရုံဧကာဒသ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကြဉ်သောကာမကြိယာတဆယ်,ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက်ကြိယာ,နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါက်ကြိယာ,ဇုန္ဒိဝိဓ, စေတောပရိယ,ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ, ယထာကမ္မုပဂ, အနာဂတံသကြိယာအဘိညာဉ်၊ ဝိရတီအပ္ပမညာကြဉ်သော၊ စေတေတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၄) အကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏ အရကား၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသဏ္ဍဝီသနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေသတ္တဝီသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၅) ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု,စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ, ယထာကမ္မုပဂ, အနာဂတံသကုသိုလ်အဘိညာဉ်၊အပ္ပမညာကြဉ်သော၊စေဆတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၆) အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ တဒါရုံကောဒသ,ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကြဉ်သော ကာမကြိယာတဆယ်, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ,ယထာကမ္မုပဂ, အနာဂတံသကြိယာအဘိညာဉ်, ဝိရတီအပ္ပမညာကြဉ်သောစေတတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၇) အဗျာကတောဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ,ရုပ်အဋ္ဌဝီသ,နိဗ္ဗာန်,ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ကာမဝိပါက်တေဝီသ,ကာမကြိယာဧကာဒသ,ဝိညာဏဉ္စာယတနကြိယာ, နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာ,ဒိဗ္ဗစက္ခု,ဒိဗ္ဗသောတ,ဣဒ္ဓိဝိဓ, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ, အနာဂတံသကြိယာအဘိညာဉ်၊ ဖိုလ်လေးခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်ဆတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၈) အဗျာကတောဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သောဝိပါက်ပဉ္စတိံသ, ကြိယာဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ,ရုပ်အဋ္ဌဝီသ,နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု, ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတ, ဣဒ္ဓိဝိဓ, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ,အနာဂတံသကုသိုလ်အဘိညာဉ်၊မဂ်လေးခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေဆတ္တိံသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၉] အဗျာကတောဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ လောကီဝိပါက်ဗာတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ,စေပဉ္စတိံသ,ရုပ်အဋ္ဌဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေတသိက်သတ္တဝီသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ အာရမ္မဏာပစ္စည်း(၇)ပုံနည်း။

[မေး] အာရမ္မဏာပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားတို့ကို၊ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ [၇]ပုံရအောင်ပုံပြပါ။

[ဖြေ] အာရမ္မဏာပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားတို့သည် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာ (၅) ရုပ် (၆) နိဗ္ဗာန် (၇) ပညတ်အားဖြင့် [၇]ပုံဖြစ်ပါသည်။

သဗ္ဗေပေတေ ဝါတေ ကုသလာ ကုသလ ဝိပါက ကြိယရူပနိဗ္ဗာနပညတ္တိဘေဒ တော သတ္တဝိဓံ ဟောတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၃–၂၉)

ကုသိုလ်စသည်ဘုံကိုဘူမိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ။

(မေး) ကုသိုလ်အစရှိသောတရား(၇)ပုံတို့ကို၊ဘူမိဘေဒအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သလို ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] [၁] ကုသိုလ်သည်ဘူမိဘေဒအားဖြင့် [၁] ကာမာဝစရ [၂] ရူပါဝစရ [၃] အရူပါဝစရ [၄] အပရိယာပန္နအားဖြင့်[၄]ပါးအပြားရှိပါသည်။

(၂) အကုသိုလ်သည်ကာမာဝစရအားဖြင့် တပါးတည်းသာဖြစ်ပါသည်။

(၃) ဝိပါက်သည် [၁] ကာမာဝစရ [၂] ရူပါဝစရ (၃) အရူပါဝစရ(၄) အပရိယာပန္နအားဖြင့် [၄]ပါးအပြားရှိပါသည်။

(၄) ကြိယာသည် (၁) ကာမာဝစရ (၂) ရူပါဝစရ (၃) အရူပါဝစရအားဖြင့် [၃]ပါးအပြားရှိပါသည်။

(၅) ရုပ်သည်ကာမာဝစရအားဖြင့် တပါးတည်းသာဖြစ်ပါသည်။

(၆) နိဗ္ဗာန်သည်အပရိယာပန္နအားဖြင့် တပါးတည်းသာဖြစ်ပါသည်။

[၇] ပညတ်သည် "ဘူမိဝိမုတ်" ဖြစ်ပါသည်။

တတ္ထကုသလံဘူမိဘေဒတောစတုဗ္ဗိဓံဟောတိ၊အကုသလံကာမာဝစရမေဝ၊ ဝိပါကံစတုဘူမကံ၊ ကြိယံတိဘူမကံ၊ ရူပံကာမာဝစရမေဝ၊ နိဗ္ဗာနံ အပရိယာပန္နမေဝ၊ ပညတ္တိဘူမိဝိမုတ္တာ

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၄–၁]

ကာမာဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်း ဖြောက်ရသိကောင်းနည်းပြခြင်း။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသောအာရမ္မ

မိတ္တစေရပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်။ ဤတရားတို့သည်၊ အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဏာပစ္စည်းသည် အဘယ်နှစ်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] ကာမာဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသောအာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်သော ခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်းငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

[မေး] ရူပါဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် အဘယ်နှစ်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

(ဖြေ) ရူပါဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသောအာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရကြိယာ (၅) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်သောငါးရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အရူပါဝစရကုသိုလ်ပစ္စည်းရှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

အရူပါဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အရူပါဝစရကုသိုလ် (၄) အကုသိုလ် (၅) အရူပါဝစရဝိပါက် (၆) ကာမာဝစရကြိယာ (၇) ရူပါဝစရကြိယာ (၈) အရူပါဝစရကြိယာ... ဟုဆိုအပ်သော [၈] ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အပရိယာပန္နကုသိုလ်ပစ္စည်းလေးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

အပရိယာပန္နကုသိုလ်တည်းဟူသောအာရမ္မဏပစ္စည်းသည် [၁] ကာမာဝစရကုသိုလ် [၂] ရူပါဝစရကုသိုလ် [၃] ကာမာဝစရကြိယာ [၄] ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော [၄] ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အကုသိုလ်အာရမ္မဏပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

အကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာမာဝစရဝိပါက် ပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

ကာမာဝစရဝိပါက်တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ရူပါဝစရဝိပါက်ပစ္စည်းငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

ရူပါဝစရဝိပါက် တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် [၁] ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရကြိယာ (၅) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ငါးရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အရူပါဝစရဝိပါက်သည်လည်း ယင်းနည်းအတူပင် ငါးရာသီတရားစုတို့အားအာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အပရိယာပန္နဝိပါက်ပစ္စည်းလေးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

အပရိယာပန္နဝိပါက်တည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် [၁] ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) ကာမာဝစရကြိယာ [၄] ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သောလေးရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာမာဝစရကြိယာပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

ကာမာဝစရကြိယာတည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် [၁] ကာမာဝစရကုသိုလ် [၂] ရူပါဝစရကုသိုလ် [၃] အကုသိုလ် [၄] ကာမာဝစရဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သောခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ရူပါဝစရကြိယာသာပစ္စည်းငါးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

ရူပါဝစရကြိယာတည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရကြိယာ (၅) ရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ငါးရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အရူပါဝစရကြိယာသာပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

အရူပါဝစရကြိယာတည်းဟူသော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရကြိယာ (၅) ရူပါဝစရကြိယာ (၆) အရူပါဝစရကြိယာ... ဟုဆိုအပ်ကုန်သောခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ရုပ်အာရမ္မဏပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်....ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အကုသိုလ် (၄) ကာမာဝစရဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ... ဟုဆိုအပ်ကုန်သောခြောက်ရာသီတရားစုတို့အားအာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

နိဗ္ဗာန်အာရမ္မဏပစ္စည်းခြောက်ရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသောအာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် [၂] ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အပရိယာပန္နကုသိုလ် (၄) အပရိယာပန္နဝိပါက် (၅) ကာမာဝစရကြိယာ (၆) ရူပါဝစရကြိယာ.... ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ခြောက်ရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပညတ်အာရမ္မဏပစ္စည်းကိုးရာသီကျေးဇူးပြုခြင်း။

ပညတ်တည်းဟူသောအာရမ္မဏပစ္စည်းသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ် (၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် (၃) အရူပါဝစရကုသိုလ် (၄) အကုသိုလ် [၅] ရူပါဝစရဝိပါက် [၆] အရူပါဝစရဝိပါက် [၇] ကာမာဝစရကြိယာ [၈] ရူပါဝစရကြိယာ [၉] အရူပါဝစရကြိယာ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ကိုးရာသီတရားစုတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(**မှတ်ချက်၊** ။ရူပါဝစရကုသိုလ်ကြိယာဟူရာ၌၊ အဘိညာဉ်ကိစ္စတပ်သောရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကြိယာဟူ၍မှတ်သားရာသည်။)

အာရမ္မဏပစ္စယနည်းသည်ပြီး၏။

အဓိပတိပစ္စယုဒ္ဒေသဒိုရိုး။

အာရမ္မဏပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌ အဓိပတိပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........ အဓိပတိပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

အဓိပတိပစ္စယော၊ အဓိပတိပစ္စည်းဧရင်း။ ဝါ၊ အဓိပတိလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဧရင်း။ ဝါ၊ အကြီးအမှူးဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဧရင်း။ ဝါ၊ အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဧရင်း။

အဓိပတိမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်ကြောင့်''**အဓိပတိ**''ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) မိမိနှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်းယှိကုန်သောတရားတို့ကို၊ အစိုးရသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့်''**အဓိပတိ**''ဟုခေါ်ပါသည်။

အဓိပတိသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ''**အဓိပတိ**''သဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ''ပါတိရက္ခတီတိပတိ'' အဓိနာနံပတိအဓိပတိ....ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။
[တနည်း] အဓိနေပါတိရက္ခတီတိအဓိပတိ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ပါတိရက္ခတိ၊ စောင့်ရှောက်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပတိ ပတိမည်၏။ အဓိနာနံ၊ မိမိနှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်းယှိကုန်သောတရားတို့၏။ ပတိ၊ အရှင်တည်း၊ အဓိပတိ၊ မိမိနှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်းယှိကုန်သောတရားတို့၏ အရှင်။ အဓိနေ၊ မိမိနှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်းယှိကုန်သောတရားတို့ကို။ ပါတိရက္ခတိ၊ စောင့်ရှောက်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အဓိပတိ၊ အဓိပတိမည်၏။

[ဤ၌''**အဓိနပတိ**''ဟုဆိုလိုလျက်၊ ဝဏ္ဏနာသနိရုတ္တိနည်းဖြင့် ''**န**'' အက္ခရာကိုချေ၍''**အဓိပတိ**''ဟုဆိုသည်။]

အဓိပတိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို''**အဓိပတိပစ္စည်း**''ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားတို့ကို''**အဓိပတိပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ဝါစကြာဝတေးမင်းသည် တပါးသောသူတို့၏ ကြီးသောသဘွဲ့ကိုဖြစ်၍၊ တိုင်းနိုင်ငံသားတို့ကို အစိုးရသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့။ တပါးသောတရားတို့၏ အကြီးအကဲအဖြစ်ကိုဖြစ်၍ အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဧင်း။

ဇေဋ္ဌကဘာဝေနဥပကာရကောဓမ္မောအဓိပတိပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၁–၆]

ဇေဋ္ဌကဘာဝေန၊ အကြီးအမှူး၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ဓမ္မော၊တရားသည်။ အဓိပတိပစ္စယော၊အဓိပတိပစ္စည်းမည်၏။

ဤ၌''အကြီးအမှူး၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်''ဆိုသည်မှာ၊ အကြီးအမှူးဖြစ်ကုန်သောသူတို့သည်၊မိမိလက်အောက်ငယ်သားတို့ကို၊ မိမိအလိုသို့သာလိုက်၍ဖြစ်စေကုန်၏။ယင်းနည်းအတူ အဓိပတိပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာသမ္ပယုတ်တရားစသည်တို့ကို၊မိမိအလိုသို့သာလိုက်၍ဖြစ်စေကုန်၏။ထိုသို့ဖြစ်စေခြင်းကိုပင် ''အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်''....ဟုဆိုပါသည်။

ထင်ရှားစေဦးအံ့၊ ၊အဓိပတိပစ္စည်းသည် သဟဇာတာဓိပတိ,အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့်နှစ်ပါး။အပြားယှဉ်ရာ၊သဟဇာတာဓိပတိ၌....ဆန္ဒဝတောကိံနာမကမ္မံနသိဇ္ဈတိ....ဤသို့အစယှိသော ပုဗ္ဗာဘိသင်္ခါရတည်းဟူသော အားကြီးသောအကြောင်းကိုရ၍စိတ်သည်ဖြစ်လာသည်ယှိသော်၊ ဆန္ဒ-အစယှိသောတရားတို့သည် အကြီးအမှူးဖြစ်ကုန်လျက်၊မိမိနှင့်စပ်သောသမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုပြီးစေကုန်၏။

သမ္ပယုတ်တရားတို့သည်လည်း၊ဆန္ဒ-အစယှိသောအဓိပတိတရားတို့ကို''ဟီန''ဖြစ်ပါမူ၊မိမိတို့ကလည်း''ဟီန''ဖြစ်ကြကုန်လျက်၊ဆန္ဒ-အစယှိသောတရားတို့က''ပဏီတ''ဖြစ်ပါမူ၊မိမိတို့ကလည်း''ပဏီတ''ဖြစ်ကြကုန်၍၊ အဆိုပါဆန္ဒ-အစယှိသောအဓိပတိတရားတို့၏အလိုသို့သာလိုက်၍ဖြစ်ကြရလေကုန်၏။

ဆန္ဒဝတောကိံနာမနသိဇ္ဈတီတိအာဒိကံပုရိမာဘိသင်္ခါရူပနိဿယံ လဘိတွာ ဥပ္ပန္နမာနေစိတ္တေ ဆန္ဒာဒယောဓုရဘူတာ ဇေဋ္ဌကဘူတာ သယံသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ သာဓယမာနာ ဟုတွာ ပဝတ္တန္တိ၊ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာစ တေသံဝသေဝတ္တန္တိ ဟီနာဒိဘာဝေန တဒနုဝတ္တနတော။

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၅–၄]

ဆန္ဒဝတော၊ဆန္ဒယှိသောသူအား။ ကိံနာမ၊အဘယ်မည်သောအမှုသည်။ နသိဇ္ဈတိ၊မပြီးပဲယှိပါတော့အံ့နည်း။ ဣတိ အာဒိကံ၊ဤသို့အစယှိသော။ ပုရိမာဘိသင်္ခါရူပနိဿ

အဓိပတိပစ္စယော........ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ အဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ သဟဇာတာဓိပတိ, အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် သဟဇာတာဓိပတိ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိကအားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှိကုန်၏။

(မှတ်ချက်။ ။သဲအင်းသုံးချက်စု-စသည်တို့၌....အဓိပတိပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာဓိပတိ,သဟဇာတာဓိပတိအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိ၏... ဟုအာရမ္မဏာဓိပတိကိုရှေ့ထား၍ဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်၏၊ဤ''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ''၌မူ၊ အဓိပတိပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကိုထောက်၍ သဟဇာတာဓိပတိကိုရှေ့ထားကာဆိုရိုးပြုလိုက်သည်)။

ယံ၊ရှေ့၌ပြုပြင်စီရင်ခြင်း ''ပုဗ္ဗာဘိသင်္ခါရ''တည်းဟူသော အားကြီးသောအကြောင်းကို။သဘိတွာ၊ရ၍။ စိတ္တော၊စိတ်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ၊ဖြစ်လတ်သည်ယှိသော်။ ဆန္ဒာဒယော၊ဆန္ဒစသည်တို့သည်၊ဓုရဘူတာ၊အဦးဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်လျက်။ဇေဋ္ဌကဘူတာ၊အကြီးအမှူးဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်လျက်။ သယံ၊မိမိတို့သည်။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။ သာဓယမာနာ၊ပြီးစေကုန်သည်။ဟုတွာ၊ဖြစ်ကုန်၍။ပဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မဇာတ၊ထိုဆန္ဒစသည်တို့နှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့သည်လည်း။ တေသံ၊ထိုဆန္ဒစသည်တို့၏။ဝသေ၊အလို၌။ ဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဟီနာဒိဘာဝေန၊ ဟီန-အစယှိသောအဖြစ်ဖြင့်။ တဒနုဝတ္တနတော၊ထိုဆန္ဒစသည်တို့သို့အစဉ်လိုက်သောကြောင့်တည်း။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအာရုံသည်၊ မိမိသို့ညွတ်ကုန်,ကိုင်းကုန်,ရှိုင်းကုန်လျက်၊ ဆင်ခြင်သာယာကုန်သော လောကီတရား,မဂ်ဖိုလ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သောလောကုတ္တရာတရားတို့ကို မိမိအလိုသို့သာလိုက်စေသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ဂရုကာတဓမ္မော အာရမ္မဏံ တန္နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရာနံ ပစ္စဝေက္ခနအဿာဒမဂ္ဂဖလာနံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တယမာနံ ဝိယ ပစ္စယော ဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၅-၈]

ဂရုကာတဓမ္မော၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံသည်။ တန္နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရာနံ၊ ထိုအာရုံသို့ ညွတ်ကုန်, ကိုင်းကုန်, ရှိုင်းကုန်သော။ ပစ္စဝေက္ခနအဿာဒမဂ္ဂဖလာနံ၊ဆင်ခြင်ကုန်သာယာတပ်နှစ်သက်ကုန်သောတရား, မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို။ အတ္တနော၊မိမိ၏။ ဝသေ၊အလို၌။ ဝတ္တယမာနံ ဝိယ၊ဖြစ်စေသကဲ့သို့။ ပစ္စယော၊ကျေးဇူးပြုသည်။ ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

ယင်းသို့ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ မိမိနှင့်စပ်ကုန်သောတရားတို့ကို မိမိအလိုသို့လိုက်၍ဖြစ်စေခြင်းကိုသာလျှင် အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဆိုလိုပါသတည်း။

ထိုသုံးပါးတို့တွင် အဓိပတိ တပ်ခိုက်တပ်နေ၊ မောဟမူဓွေ့ ဟာသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော သာဓိပတိဇောဝါးဆဲ့နှစ်ခု၊ နာမက္ခန္ဓာ၁၅ ယှဉ်သော ဆန္ဒ့်ဝိရိယ၁ ဝိမံသ သာဓိပတိဇောဝါးဆဲ့နှစ်ခု ဟုဆိုအပ်သောဇတ်အားဖြင့်၊ အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး လေးပါးတို့တွင် တပါးပါး၊ ဤတရားတို့သည်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အဓိပတိပစ္စည်းနှင့်ဈာန်သပစ္စည်းအထူး။

(မေး) အဓိပတိပစ္စည်းနှင့်ဈာန်ယပစ္စည်းတို့သည် မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါကုန်သနည်း။

[ဖြေ] မိမိမှတပါးသော အဓိပတိတရားတို့၏ အဓိပတိအဖြစ်ကိုဘားမြစ်၍ မိမိသာလျှင်အကြီးအမှူး၏အဖြစ်ဖြင့်အစိုးရသောအဖြစ်သည်အဓိပတိပစ္စည်းမည်၏။

မိမိမှတပါးသောဈာန်တရားတို့၏ဈာန်အဖြစ်ကိုတားမြစ်မှု၍၊ အစိုးရသောအဖြစ်သည် ဈာန်ယပစ္စည်းမည်၏။ ဤကဲ့သို့ထူးကြပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ။အဓိပတိပစ္စည်းသည် စကြာဝတေးမင်းနှင့်တူ၏၊ ဈာန်သပစ္စည်းသည် ပဒေသရာဇ်မင်းနှင့်တူ၏။

စကြာဝတေးမင်းသည် တပါးသောသူတို့၏ အစိုးရသောအဖြစ်ကိုဘားမြစ်၍ တိုင်းနိုင်ငံသားတို့ကိုအစိုးရဘိသကဲ့သို့၊ အဓိပတိပစ္စည်းသည် တပါးသောတရားတို့၏ အစိုးရသောအဓိပတိအဖြစ်ကိုတားမြစ်၍ မိမိသာလျှင် အကြီးအမှူးအဖြစ်ဖြင့် အစိုးရသည်။

ပဒေသရာဇ်မင်းသည် တပါးသောသူတို့၏အစိုးရသောအဖြစ်ကိုမကားမြစ်မူ၍၊ မိမိဆိုင်ရာနယ်ပယ်အတွင်းယှိ လူအများကိုသာလျှင် အစိုးရဘိသကဲ့သို့၊ ဈာန်ယပစ္စည်းသည် တပါးသောဈာန်တရားတို့၏ အစိုးရသောအဖြစ်ကိုမဘားမြစ်မူ၍ မိမိဆိုင်ရာသဟဇာတ်တရားတို့ကိုသာလျှင်အစိုးရသည်။ ဤသည်ကား- အဓိပတိပစ္စည်း,ဈာန်သပစ္စည်းတို့၏အထူးတည်း။

ဆိုရိုးပြဒိသေဒ်ချက်ဥမ္မာသဘောကွယ်

(မေး) သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးစသည်တို့၌....အဓိပတိပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာဓိပတိ,သဟဇာတာဓိပတိအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားယှိ၏....ဟူ၍သာ ဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်လျက်၊ ဤ''ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီ''၌.... အဓိပတိပစ္စည်းသည် သဟဇာတာဓိပတိ,အာရမ္မဏာအဓိပတိအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားယှိ၏....ဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုရိုးပြုရပါသနည်း။

(ဖြေ) အဓိပတိပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ သဟဇာတာဓိပတိကိုသာ ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ အဆိုပါအဓိပတိပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်သို့လိုက်၍,....အဓိပတိပစ္စည်းသည် သဟဇာတာဓိပတိ,အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိ၏,– ဟု ဆိုရိုးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အယံပနအဓိပတိနာမ သဟဇာတာရမ္မဏဝသေနဒုဝိဓော။

ပဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၆–၁)

ယင်းသို့ဖြစ်သည်ယှိသော် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကို ရှေ့ထား၍ ဆိုရိုးပြုကြကုန်သော သဲအင်းသုံးချက်စသည်တို့ကိုးပဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နှင့်မညီသောကြောင့် မှားသည်ဟုဆိုလိုပါသလောဟူမူ။

ယင်းသို့မှားသည်ဟုမဆိုလိုပါ။အကြောင်းတမူကား- ပဌာန်းပဥှာဝါရပါဠိတော်၌ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကိုရှေ့ထား၍ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ ထိုအဓိပတိပဌာန်းပဥှာဝါရ ပါဠိတော်သို့လိုက်၍ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကိုရှေ့ထား၍ သဲအင်းသုံးချက်စသည်တို့၌ဆိုရိုးပြုတော်မူကြခြင်းဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့်မှားသည်ဟုမဆိုလိုပါ။

အဓိပတိပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ် ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အဓိပတိပစ္စည်းသည် စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်,အနာဂတ်ကာလ သုံးပါးလုံးတို့၌ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်၏အစွမ်းအားဖြင့် ကာလသုံးပါးမှလွတ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အဆိုပါအဓိပတိပစ္စည်းကို **"တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်း"** ဟု ခေါ်ပါသည်။

အဓိပတိပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းဘို့တွင် အဘယ်အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အဓိပတိပစ္စည်းနှစ်ပါးတို့တွင် သဟဇာတာဓိပတိသည် သဟဇာတအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်၍၊ အာရမ္မဏာဓိပတိသည် အာရမ္မဏအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပတိပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆဲ့တစ်ဘုံတွင် အဘယ်ဌာနဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ, ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံအားဖြင့် ဘုံ(၃၁)ခုလုံး၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၌မှတ်သားဘွယ်။

(မေး) ဇော[၅၅]ခုတို့တွင် အဘယ်ဇောကို "**သာဓိပတိဇော**"ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဇော[၅၅]ခုတို့တွင် ဒွိဟိတ်ဇော(၁၈)ခု, တိဟိတ်ဇော(၃၄)ခုအားဖြင့် [၅၂]ပါးကုန်သောဇောတို့ကို "**သာဓိပတိဇော**"ဟု ခေါ်ဆိုရပါသည်။

ဒွိဟေတုက, တိဟေတုကဇဝနေသွေဝ ယထာသမ္ဘဝံ အဓိပတိ ဧကော ဝ လဗ္ဘတိ

လက်သန်းအဋ္ဌကထာ [၇၁-၆]

ဒွိဟေတုက,တိဟေတုကဇဝနေသွေဝ၊ဒွိဟိတ်ဇော[၁၈]ခု,တိဟိတ်ဇော(၃၄)ခုတို့၌သာလျှင်။ ယထာသမ္ဘဝံ၊ ဖြစ်သင့်သည့်အားလျော်စွာ။ အဓိပတိ၊ အဓိပတိကို။ ဧကောဝ၊တပါးတည်းကိုသာလျှင်။ လဗ္ဘတိ၊ရအပ်၏။

၎င်းအဋ္ဌကထာပါဌ်၌"**ဒွိဟေတုက, တိဟေတုက**"သဒ္ဒါဖြင့်၊အဟိတ်ဇော,ဧကဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိတရားတို့၏ မဖြစ်နိုင်သည့်အဖြစ်ကိုညွှန်ပြသည်။

ဒွိဟေတုက, တိဟေတုကဂ္ဂဟဏေန အဟေတုက, ဧကဟေတုကေသု အဓိပတီနံ အဘာဝံ ဒီပေတိ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ [၁၇၀-၂၉]

ဒွိဟေတုက,တိဟေတုကဂ္ဂဟဏေန၊ ဒွိဟေတုက,တိဟေတုကသဒ္ဒါဖြင့်။ အဟေတုက,ဧကဟေတုကေသု၊အဟိတ်ဇော,ဧကဟိတ်ဇောတို့၌။အဓိပတီနံ၊အဓိပတိတို့၏။ အဘာဝံ၊မဖြစ်ခြင်းကို။ဝါ၊မရှိခြင်းကို။ဒီပေတိ၊ပြ၏။

အဟိတ်ဇော ကေဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိမဖြစ်ခြင်း အကြောင်း။

[မေး] ဇော (၅၅) ခုမှိရာ ဒွိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇောတို့၌ အဓိပတိဖြစ်နိုင်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် အဟိတ်ဇော၊ ကေဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိမဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဟိတ်ကင်းသောကြောင့် အဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိမဖြစ်နိုင်။ မူလတပါးကင်းသည်ဖြစ်၍ အလွန်တွေဝေသောကြောင့်၊ ဆန္ဒ-စသည်တို့၏ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်မယှိသောကြောင့် (ဝါ)အကြီးအမှူးပြုအပ်သည့်အဖြစ်မယှိသောကြောင့် ကေဟိတ်ဇောတို့၌အဓိပတိမဖြစ်နိုင်ပါ။

ကသ္မာ အဟေတုကေကဟေတုကဇဝနေသု အဓိပတိနံအဘာဝေါတိ ယထာက္ကမံ အဟေတုကတ္တာ, မူလန္တရဝိရဟေန အတိဝိယ သမ္မူဠ္ဟတ္တာ ဆန္ဒာဒီနံ ဂရုကရဏာဘာဝတော၊

မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ (၁၀၉-ဂ)

ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်။ အဟေတုကေကဟေတုကဇဝနေသု၊ အဟိတ်ဇော၊ ကေဟိတ်ဇောတို့၌။ အဓိပတီနံ၊ အဓိပတိတို့၏။ အဘာဝေါ၊ မဖြစ်ပါသနည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ ပုစ္ဆာ၊ အမေးတည်း။

ယထာက္ကမံ၊ အစဉ်အတိုင်း။ အဟေတုကတ္တာ၊ ဟိတ်ကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ မူလန္တရဝိရဟေန၊ မူလတပါးမှကင်းသဖြင့်။ အတိဝိယ၊ အလွန်လျှင်။ သမ္မူဠ္ဟတ္တာ၊ တွေဝေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဆန္ဒာဒီနံ၊ ဆန္ဒ-စသည်တို့၏။ ဂရုကရဏာဘာဝတော၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်မယှိသောကြောင့်။ (ဝါ) အကြီးအမှူး ပြုအပ်သည့် အဖြစ်မယှိသောကြောင့်။ အဟေတုကေကဟေတုကဇဝနေသု၊ အဟိတ်ဇော၊ ကေဟိတ်ဇောတို့၌၊ အဓိပတီနံ၊ အဓိပတိတို့၏။ အဘာဝေါ၊ မဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ထင်ရှား၏။

(ထို့ကြောင့်....သုံးချက်စုဆိုရိုး၌... မောဟမူဒွေဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော သာဓိပတိဇော [၅၂] ခု ...ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူလေသည်။ ဤ၌မောဟမူဒွေသည်ကေဟိတ်ဇောဖြစ်၍၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်သည်အဟိတ်ဇောဖြစ်လေသည်။)

ဝေသဒ္ဒါကိုခွဲနိုင်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ဒွိဟေတုကအဟေတုကဇဝနေသွေဝ.... ဟူသော လက်သန်းအဋ္ဌကထာပါဌ်၌၊ ဧဝသဒ္ဒါ ဖြင့်အဘယ်ကိုဆွဲနိုင်ပြပါသနည်း။

အဓိပတိပစ္စည်းကိုရခိုက်ရနေ၊အဓိပတိတရားကိုသကြည့်သော သာ ဓိပတိဓောဝါးဆဲ့နှစ်ဥ၊ဝိဝိကီရွှ ဝ ကြည့်သောစေတသိက်ကေပညာသ, သာဓိပတိဝိတ္တဇရုပ်။ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(ဖြေ) ဒွိဟေတုကတိဟေတုကဇဝနေသွေဝ.... ဟူသော လက်သန်းအဋ္ဌကထာ ပါဠိ၌၊ဝေသဒ္ဒါဖြင့်လောကီဝိပါက်စိတ်တို့၌ အဓိပတိမဖြစ်ခြင်းကိုညွှန်ပြပါသည်။

(မေး) လောကုတ္တရဝိပါက်စိတ်တို့၌ အဓိပတိဖြစ်နိုင်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် လောကီဝိပါက်စိတ်တို့၌အဓိပတိမဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) လောကီဝိပါက်စိတ်တို့သည် ရှေးအတိတ်ကံကြောင့်သာ ဖြစ်ကြကုန်၍၊ ဆန္ဒ-စသည်တို့ကိုရှေ့သွားပြု၍ မဖြစ်နိုင်ကြလေသောကြောင့်၊ လောကီဝိပါက်စိတ်တို့၌ အဓိပတိမဖြစ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဇဝနေသွေဝါတိ အဝဓာရဏံလောကိယဝိပါကေသု အဓိပတိနံ အသမ္ဘဝ ဒဿနတ္ထံ၊နဟိတေဆန္ဒာဒီနိ ပုရေက္ခိတွာ ပဝတ္တန္တိ။

သုမင်္ဂလဋီကာ [၁၇၀–၃၀]

ဇဝနေသွေဝါတိဣဓ ဇဝနေသွေဝ....ဟူသောဤပါဠိ၌။ အဝဓာရဏံ၊ ဧဝသဒ္ဒါသည်။လောကိယဝိပါကေသု၊လောကီဝိပါက်တို့၌။အဓိပတိနံ၊အဓိပတိတို့၏။ အသမ္ဘဝ ဒဿနတ္ထံ၊ မဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်းအကျိုးယို၏။ ဟိသစ္စံ၊မှန်ပါသည်။ တေ၊ထိုလောကီ ဝိပါက်တို့သည်။ ဆန္ဒာဒီနိ၊ ဆန္ဒ-စသည်တို့ကို။ ပုရေက္ခိတွာ၊ ရှေ့သွားပြုကုန်၍။ နပဝတ္တန္တိ၊မဖြစ်ကုန်။

အဓိပတိတရားကိုယ်လေးပါးအရကောက်ပုံ။

(မေး) အဓိပတိပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့ကို အသီးအသီးအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၌ယှဉ်သော ဆန္ဒစေတသိက်သည် ဆန္ဒာဓိပတိ မည်၏။

[၂] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၌ယှဉ်သောဝီရိယစေတသိက်သည်ဝီရိယဓိပတိမည်၏။

[၃] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခုသည် စိတ္တာဓိပတိမည်၏။

[၄] တိဟိတ်ဇော (၃၄) ခု၌ယှဉ်သော ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် ဝိမံသာဓိပတိ မည်၏။

အဓိပတိတစ်ခိုက်တစ်နေခွဲခြားပုံ။

(မေး) အဓိပတိတစ်ခိုက်တရားနှင့်တစ်နေတရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခုတို့တွင်၊ကာမဇော(၂၆)ခု၌ယှဉ်သော အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင်တပါးပါးသည် ရံခါသာအဓိပတိပစ္စည်းတစ်သောကြောင့် အဓိပတိတစ်ခိုက်မည်၏။

အပ္ပနာဇော(၂၆)ခု၌ယှဉ်သော အဓိပတိတရားကိုယ်လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အဓိပတိပစ္စည်းအမြဲတစ်သောကြောင့် အဓိပတိတစ်နေမည်၏။

တစ်ခိုက်ကား- အနေကန်၊တစ်နေကား- ဧကန်တည်း။

ဟေတုပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းအထူး။

[မေး] ဟေတုပစ္စည်းနှင့် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းတို့သည်မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] ဟေတုပစ္စည်း၌၊ဟိတ်နှစ်ပါးသုံးပါးတို့သည် တပြိုင်နက်ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြလေသည်။သဟဇာတာဓိပတိ၌ အဓိပတိတရားကိုယ် သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင်၊တပါးစီသာသဟဇာတာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။ နှစ်ပါးသုံးပါး,လေးပါး တပြိုင်နက် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ကြပေ။ ဤကဲ့သို့ထူးပါသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ။အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင် ဆန္ဒအဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ခိုက် ကျန်(၃)ပါးတို့သည် အဓိပတိပစ္စည်း မဖြစ်နိုင်ကြပေ။ဝီရိယအဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ခိုက် ကျန်(၃)ပါးတို့သည် အဓိပတိပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်ကြပေ။ စိတ္တအဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ခိုက် ကျန်သုံးပါးတို့သည်အဓိပတိပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်ကြပေ။ ဝီမံသအဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ခိုက် ကျန်သုံးပါးတို့သည်အဓိပတိပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်ကြပေ။

အဓိပတိပစ္စည်းကိုရခိုက်ရနေအရေးနှုန်း။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်းကိုရခိုက်တရားနှင့်ရနေတရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခုတို့တွင်၊ ကာမဇော(၂၆)ခုနာမက္ခန္ဓာတို့သည်။ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုအနေကန်အားဖြင့်ခံရသောကြောင့် **"အဓိပတိပစ္စည်းကိုရခိုက်"**မည်၏။

အပ္ပနာဇော(၂၆)ခုနာမက္ခန္ဓာတို့သည်ကား၊ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုဧကန်ခံရသောကြောင့် **"အဓိပတိပစ္စည်းကိုရနေ"**မည်၏။

ထိုတွင် "ရခိုက်"ကား-အနေကန်၊ "ရနေ"ကား-ဧကန်တည်း။

အဓိပတိတရားကိုယ်ကြည့်ရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ အဘယ့်ကြောင့်အဓိပတိတရားကိုယ်ကြည့်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] အဓိပတိတပ်ခိုက်တပ်နေ အဓိပတိတရားကိုယ်ဘို့သည် အဓိပတိပစ္စည်းသာဖြစ်၍ အဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်၊ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌အဓိပတိတရားကိုယ်ကိုကြည့်ရလေသည်။

ဝီမံသာကြည့်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်၌၊ အဘယ့်ကြောင့် "ဝီမံသာ" ကိုကြည့်ရပါသနည်း။

[မေး] ဝီမံသာစေတသိက်သည် မောဟမူလ သာခေရဏစေတသိက်ဖြစ်၍ မောဟမူစိတ်၌သာယှဉ်လေသည်။ အဆိုပါ မောဟမူစိတ်သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်၌မပါဝင်သောကြောင့်။ ဝီမံသာကိုကြည့်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စေတသိက်ဧကပညာသင်္ချိုင်းဘွယ်။

[မေး] သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ အဓိပတိတရားကိုယ်ကိုလည်းကြည့်၊ ဝီမံသာကိုလည်းကြည့်ပါမူ၊ စေတသိက် "သဗ္ဗဆဘ္ဘာလီသ" သာဖြစ်သင့်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် "စေတသိက်ဧကပညာသ" ဟုဆိုပါသနည်း။

(ဖြေ) အဓိပတိတရားကိုယ်လေးပါးတို့တွင်၊ တပါးပစ္စည်းဖြစ်ခိုက် ကျန်သုံးပါးတို့သည် ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောကြောင့်၊ အဓိပတိတရားကိုယ်ကိုကြည့်ရပါသော်လည်း၊ စေတသိက်အရေအတွက် အထူးလျော့ဘွယ်မယှိပေ။ ထို့ကြောင့် "စေတသိက်ဧကပညာသ" ဟူ၍သာမိန့်ဆိုရပါသည်။

သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်ပုံ။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို ဖြစ်သင့်သလိုခွဲ၍ပြပါ။

(ဖြေ) (၁) သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၌ယှိသော ဆန္ဒစေတသိက်သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း။ သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဆန္ဒ၊ ဝီမံသာကြည့်သောစေတသိက်ပညာသ၊ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်သည်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်။

[၂] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၌ယှိသောဝီရိယစေတသိက်သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း။

သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ဝီရိယ,စိတ်ကိစ္စာကြဉ်သောစေတသိက်ပညာသ,သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်သည်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်။

[၃] သာဓိပတိဇော(၅၂)ခုသည့်၊သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၊ဝိင်ကိစ္စာကြဉ်သောစေတသိက်ဧကပညာသ,သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်။

(၄) တိဟိတ်ဇော [၃၄] ခုဌ်ယှိသော ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် ဝီမံသာဓိပတိပစ္စည်း။

တိဟိတ်ဇော(၃၄)ခု၊ ဝီမံသကြဉ်သောစေတသိက်သတ္တိံသ,သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်။

ဤသည်ကား- သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်တွဲပုံတည်း။

(**မှတ်ချက်၊** ။အဓိပတိပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌၊ဆန္ဒာဓိပတိ(လ)တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံအဓိပတိပစ္စယေနပစ္စယော.... ဟုဟောတော်မူရာဝယ် ....ကတ္တားနှင့် သမ္ပဒါန်အရကောက်တို့ကိုပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ပစ္စည်းကိုကတ္တားပါဌ်အရ၊ပစ္စယုပ္ပန်ကိုသမ္ပဒါန်ပါဌ်အရ....ကောက်ယူရာသည်။)

သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်ကိုညွှန်းပြချက်။

(မေး) အဘယ်စိတ္တဇရုပ်ကို"**သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] သာဓိပတိဇောနာမက္ခန္ဓာသည် ယထာရဟဖြစ်စေအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ကို "**သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်**"ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကိုပဋ္ဌာဝါရနည်းအရခွဲခြားပုံ။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကိုပဋ္ဌာဝါရနည်းအရခွဲခြား၍ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်တွဲပြပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့်[၃]ပါးအပြားယှ်၏။ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် [၁] ကုသိုလ်အားရင်း [၂] အဗျာကတအားရင်း[၃] ကုသိုလ်အဗျာကတအားရင်း (၃)ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အားရင်း (၂) အဗျာကတအားရင်း (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအားရင်း(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုတည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအားတရာသီကျေးဇူးပြုသည်။ ဤသို့အားဖြင့် (၇)ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝိဓိပါဒ္ဒဝိကုံးပုံ။

[မေး] ထိုသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း[၇]ရာသီတို့ကို ဝိဓိပါဒ္ဒဝိကုံးပြပါ။

[ဖြေ] (က) ကုသလောဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ (၃) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ။

[ခ] အကုသလောဓမ္မော [၁] အကုသလဿဓမ္မဿ [၂] အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ [၃] အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ။

[ဂ] အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေနပစ္စယော– ဟူသည်တည်း။

သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း{၇}ရာသီကဗျွဟ်းသမ္မဒါန်ပါဌ်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း(၇)ရာသီတို့၌ ကဗျွဟ်း,သမ္မဒါန်ပါဌ်တို့အရ၊ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

ကုသလပဒ(၃)ရာသီ။

(ဖြေ) သဟဇာတာဓိပတိဖြစ်အံ့ [က] ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကဗျွဟ်း ပုဒ်၏အရကား- သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော (ပဌမရာသီအဘို့) သာဓိပတိ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ (ဒုတိယရာသီအဘို့) သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌(တတိယရာသီအဘို့)

အဓိပတိပစ္စည်းကိုရသောအခါမဟာကုသိုလ်ဝိတ်ရှစ်ခု၊ ကေန်ရသောမဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကိုးခု မဂ်လေးခု စေတသိက်အဋ္ဌတိံသ စိတ္တဇရုပ်ဘာခုတခုဥ်ယှဉ်သော အဓိပတိ တရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

[၁] ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အဓိပတိတရားကိုယ် ကြဉ်သောသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သာဓိပတိစိတ္တ ဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အဓိပတိတရားကိုယ်ကြဉ်သော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား ရ၏။

ဤသည်ကား- ကုသလပဒ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း (၃)ရာသီဆိုရိုးကျ အရ ကောက်ပုံတည်း။

အကုသလပဒ (၃) ရာသီ။

[ခ] သဟဇာတာဓိပတိဖြစ်အံ့ အကုသလော ဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍားပုဒ်၏ အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော (ပဌမရာသီအဘို့) သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်အား တပ်သောပဋိစ္စဝါကရဘုံ၌ (ဒုတိယရာသီအဘို့) သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာသာဓိပတိစိတ္တဇရုပ် အားတပ်သောပဋိစ္စဝါကရဘုံ၌ (တတိယရာသီအဘို့)

အဓိပတိပစ္စည်းကိုရသောအခါ လောဘမူဒွိစိတ်ခု, ဒေါသမူဒွေ, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် သော စေတသိက်ဆဋ္ဌိသစိတ္တက္ခဏ တခုတခု၌ယှဉ်သော အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

[၁] အကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အဓိပတိတရားကိုယ်ကြဉ်သောသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ.... ဟူသော သမ္ဗဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ အဓိပတိတရားကိုယ်ကြဉ်သော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား- အကုသလပဒသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း(၃)ရာသီဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

အဗျာကတပဒ (၁) ရာသီ။

သဟဇာတာဓိပတိဖြစ်အံ့၊အဗျာကတော ဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍားပုဒ်၏ အရကား၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဋိစ္စဝါကရဘုံ၌အဓိပတိပစ္စည်းကိုရသောအခါမဟာကြိယာရှစ်ခု၊ကောန်ရသောမဟဂ္ဂုတ်ကြိယာကိုးခု,ဖိုလ်လေးခု၊စေတသိက်အင္ဂတိ°သစိတ္တက္ခဏတခုတခု၌ယှဉ်သောအဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး, လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊အဓိပတိတရားကိုယ်ကြဉ်သောသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား- အဗျာကတပဒသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း တရာသီ ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကိုဘူမိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းတရားကိုယ်လေးပါးတို့တွင်၊တပါးပါးကို "ဘူမိဘေဒ" အားဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ခဲ့ပါ။

အဓိပတိပစ္စည်းကိုရနိုက်ပရနေ ကာမစိတ်ငါးဆဲ့လေးခု၊ မဟဂ္ဂုတ်ငါပါက်ကိုးခု၊ စေတသိက်ခွေပညာသ၊ အဓိပတိတန်နိုက်တပ်နေအဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါးလေးပါးတို့တွင် တပါးပါး။ နိုရာဓိပတိ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဗာဟိရရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(ဖြေ) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း တရားကိုယ်လေးပါးတို့တွင်၊ တပါးပါးသည် (၁) ကာမာဝစရ (၂) ရူပါဝစရ (၃)အရူပါဝစရ (၄) အပရိယာပန္နအားဖြင့်(၄) ပါးအပြားယှိပါသည်–

တေသုကေကောကာမာဝစရာဒိဝသေနဘူမိတောစတုဗ္ဗိဓော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၆-၃)

ကာမာဝစရစသည်တို့ကိုဇာတိဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ။

(မေး) ကာမာဝစရသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းစသည်တို့ကို **"ဇာတိဘေဒ"** အားဖြင့်ခွဲခြားတော်ခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ကာမာဝစရသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ကြိယာတို့၏အစွမ်းအားဖြင့် [၃]ပါးအပြားယှိပါသည်။ (ဝိပါက်မပါ)

ဤနေရာဝယ်၊အကုသိုလ်၌ဝိမံသာဓိပတိကိုမရအပ်ပေ။

တတ္ထကာမာဝစရောကုသလာကုသလကြိယဝသေနတိဝိဓော၊အကုသလံ ပတွာပနေတ္ထဝိမံသာဓိပတိနလဗ္ဘတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၆–၄)

ရူပါဝစရ,အရူပါဝစရသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် (၁) ကုသိုလ် (၂) ကြိယာတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်[၂]ပါးအပြားယှိပါသည်။ (ဝိပါက်မပါ)

အပရိယာပန္နသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် (၁) ကုသိုလ် (၂) ဝိပါက်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်[၂]ပါးအပြားယှိပါသည်။

ရူပါရူပါဝစရောကုသလကြိယာသေနဒုဝိဓော၊အပရိယာပန္နော ကုသလဝိပါကဝသေနဒုဝိဓော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၆–၅]

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို၊ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ကျ ရေးသားဖြေဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ကာမာဝစရကုသိုလ်၊ ကြိယာ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် ဒွိဟိတ်၊ တိဟိတ်၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌၊ ဆန္ဒ-စသည်တို့တွင်၊ တပါးပါးကိုအကြီးအမှူးပြု၍ ဖြစ်သောအခါ မိမိနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သော နာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အား ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်ကျေးဇူးပြုသည်။

စတုဝေါကာရဘုံ၌မူ၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

ရူပါဝစရကုသိုလ်, ကြိယာ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ကေန်အားဖြင့်သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။

အရူပါဝစရကုသိုလ်ကြိယာသဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။ စတုဝေါကာရဘုံ၌မူ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

အရိယာပန္နကုသိုလ်ဝိပါက်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်၊ စတုဝေါကာရဘုံ၌မူ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

အကုသိုလ်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ ကာမဘုံ၌မိစ္ဆတ္တနိယတစိတ်, ပဋိဃစိတ်တို့၌ကေန်အားဖြင့် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။

အနိယတဖြစ်သောအကုသိုလ်သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ ကာမဘုံ, ရူပဘုံတို့၌ မိမိအဓိပတိပစ္စည်းတပ်သောအခါ၊ ထိုသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။

စတုဝေါကာရဘုံ၌၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။ ဤသည်ကား- ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ကျ သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံတည်း။

လောကုတ္တရာကို နှစ်မျိုးခွဲသင့်ခြင်း။

လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခုတို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်တပုံ၊ ကြွင်းလောကုတ္တရာစိတ် [၇]ခုတပုံအားဖြင့် နှစ်ပုံပုံပြီးလျှင်၊ သောတာပတ္တိမဂ် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည် ကေန်အားဖြင့် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။

ကြွင်းလောကုတ္တရာစိတ်(၇)ခု သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ

၌၊ သမ္မယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်တို့အားကျေးဇူးပြုသည်။ စတုဝေါကာရဘုံ၌မူ၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာ ကျေးဇူးပြုသည်။

အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါး။

(မေး) အဓိပတိတရားကိုယ်သည်လေးပါးဟုသိသည်ဖြစ်ပါလျက် **"အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင် တပါးပါး"** ဟု အဘယ့်ကြောင့်ဆိုရိုးပြုရပါသနည်း။

[ဖြေ] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ဝီမံသကြဉ်သောအဓိပတိတရားကိုယ်(၃)ပါးသာဖြစ်၍, ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အဓိပတိတရားကိုယ်(၄)ပါးလုံးအပြည့်အစုံဖြစ်လေသည်။ ဤကိုရည်၍ **"အဓိပတိတရားကိုယ်သုံးပါး,လေးပါးတို့တွင် တပါးပါး"** ဟုဆိုရိုးပြုရပါသည်၊

အဓိပတိပစ္စည်းကိုမရနိုင်,မရနေခွဲခြားပုံ။

[မေး] သဟဇာတာဓိပတိပစ္စနိက်တရားတို့တွင် အဓိပတိပစ္စည်းကိုမရနိုင်တရားနှင့်မရနေတရားတို့ကိုခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) လောဘမူ(၈)ခု ဒေါသမူ(၂) မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ....ဟုဆိုအပ်သောကာမဇော[၂၆]ခု, နာမက္ခန္ဓာသာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရသည့်အခါ၊ **"အဓိပတိပစ္စည်းကိုမရနိုင်"** မည်၏။

မောဟမူ(၂), အဟိတ်စိတ်(၁၈)ခု, မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခုနာမက္ခန္ဓာ, နိရာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်(လ)ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တို့သည် သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ကျေးဇူးအပြုကိုအခြင်းခပ်သိမ်းမခံရလေသောကြောင့် **"အဓိပတိပစ္စည်းကိုမရနေ"** မည်၏။

သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းပြီး၏။

အာရမ္မဏာဓိပတိအကျဉ်း။

အာရမ္မဏာဓိပတိ၌သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အား ဖြင့် သုံးပါးအပြားဟိုကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် အလေးအမြတ်ပြု အပ်သော ပစ္စယုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ဇာဌ်ဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ ဒေါသမူဒွေ မောဟမူဒွေ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သောစိတ် (၈၄)ခု၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယာ ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက်လေးဆဲ့ခုနစ်ခု၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်။ ဤတရားတို့ သည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတည်သောတရားမည်ကုန်၏။

အလေးအမြတ်ပြုခြင်း၌မှတ်သားဘွယ်။

[မေး] အဘယ်သို့ဖြစ်သည်ကို“**အလေးအမြတ်ပြုသည်**”ဟုဆိုပါသနည်း။

(ဖြေ) ရှိသေလေးနာ သာယာ တပ်နှစ်သက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် လေးမြတ် စွာရအပ်သောအာရုံကိုမစွန့်ခြင်း, လေးမြတ်စွာရအပ်သောအာရုံကို မထိမဲ့မြင်မပြုခြင်း ကိုပင်“**အလေးအမြတ်ပြုသည်**”ဟုဆိုပါသည်။

ဂရုံကတွာတိ၊ ဂရုကာရစိတ္တီကာရဝသေနဝါ၊အဿာဒဝသေနဝါ၊ဂရုံဘာရိ ယံလဒ္ဓဗ္ဗံ အနဝညာတံကတွာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၆–၁)

ဂရုံကတွာတိ၊ဂရုံကတွာ....ဟူသည်ကား။ ဂရုကာရစိတ္တီကာရသေနဝါ၊အလေး အမြတ်ပြုခြင်း,အရိုအသေပြုခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်၎င်း။ အဿာဒဝသေနဝါ၊သာယာ သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်၎င်း ဂရုံဘာရိယံ၊ လေးမြတ်စွာ။ လဒ္ဓဗ္ဗံ၊ ရအပ်သည်ကို။ အဝိဇဟိတဗ္ဗံ၊မစွန့်ခြင်းကို။အနဝညာတံ၊မထိမဲ့မြင်မပြုခြင်းကို၊ကတွာ၊ပြု၍။

ဇာဌ်ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်၌မှတ်သားဘွယ်။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌ အဘယ့်ကြောင့် “**ဇာဌ်ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာ ရသ**”ဟုဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) နိပ္ဖန္နရုပ်သည် ဇာဌ်ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်, အနိဋ္ဌဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အားဖြင့်နှစ် ပါးအပြားယှိရာ၊အနိဋ္ဌဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်မှာ သဘာဝ,ပရိကပ္ပအားဖြင့်အနိဋ္ဌဖြစ်၍ အ လေးအမြတ်ပြုအပ်သောသဘောမယှိသောကြောင့်၊ ၎င်းအနိဋ္ဌဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်ကိုစင် စေခြင်းငှာ“ **ဇာဌ်ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ** ”ဟုဆိုရပါသည်။

[မေး] "ဇာနပ္ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ" ဟူရာ၌ ဇာနသည် သဘာဝဇာန, ပရိကပ္ပဇာနအားဖြင့်နှစ်မျိုးရှိရာ၊ အဘယ်ဇာနကိုယူရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] သဘာဝဇာန, ပရိကပ္ပဇာနနှစ်မျိုးစလုံးကိုပင်ယူရပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ဘုရားသျှင်ကဲ့သို့သော သဘာဝဇာနဗုဒ္ဓရုံကြီးကိုပင် သာသနမာဟိရကမ္မဋ္ဌာဒိဗ္ဗိတို့ကား- အလွန်တာရာ စက်ဆုတ်ဘွယ်ကောင်းလှသော အနိဋ္ဌာရုံကြီး ဟုမှတ်ထင်ကြကုန်၏။ အလွန်စက်ဆုတ်ရွံရှာဘွယ်ကောင်းလှသော မစင်ဘင်ပုတ်, ခွေးကောင်ပုတ် စသော သဘာဝအနိဋ္ဌရုံကြီးကိုပင်၊ ခွေး, လင်းတ-စသည်တို့က အလွန်ကောင်းမြတ်သောဣဋ္ဌာရုံကြီးဟုမှတ်ထင်ကြကုန်၏။

ဤ၌ သဘာဝဇာနဗုဒ္ဓာရုံပင်ဖြစ်စေကာမူ၊ အခလေးအမြတ်ပြုခြင်းမဟုတ်ပါက အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်။ သဘာဝအနိဋ္ဌာရုံပင်ဖြစ်စေကာမူ၊ အလေးအမြတ်ပြုခြင်းရှိပါက အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်နိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် "ဇာနပ္ဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ" ဟူရာ၌၊ သဘာဝဖြစ်သော ဇာန, ပရိကပ္ပဖြစ်သော ဇာနနှစ်ပါးလုံးကိုပင် ကောက်ယူသင့်လေသတည်း။

အနိပ္ဖန္နရုပ်ကိုမကောက်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ရုပ်သည်နိပ္ဖန္နရုပ်, အနိပ္ဖန္နရုပ်အားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိရာ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရား၌ နိပ္ဖန္နရုပ်ကိုသာအရကောက်၍၊ အဘယ့်ကြောင့် "အနိပ္ဖန္နရုပ်"ကို အရမကောက်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) အနိပ္ဖန္နရုပ်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမဟုတ်။ နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ ရုပ်ဟုသမုတ်အပ်သောတရားစုများသာဖြစ်သောကြောင့်၊ ပဓာနဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်ကိုအရကောက်သည်ဟုသော်၊ အပဓာနဖြစ်သောအနိပ္ဖန္နရုပ်သည် မပါဝင်နိုင်စရာအကြောင်းမရှိပေ။ ယင်းသို့သောအကြောင်းကြောင့်ရင်း၊ အနိပ္ဖန္နရုပ်သည်နိပ္ဖန္နရုပ်၏အခိုက်အတန့်မျှသာဖြစ်၍၊ အဆိုပါနိပ္ဖန္နရုပ်အား တစုံတရာအလေးအမြတ်ပြုအပ်သောသဘောမရှိသောကြောင့်ရင်း။ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရား၌ အနိပ္ဖန္နရုပ်ကို အရမကောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒေါသမူဋ္ဌေသည်ဘို့ကိုကြဥ်ရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရား၌၊ အဘယ့်ကြောင့် ဒေါသမူဋ္ဌေ မောဟမူဋ္ဌေ, ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်တို့ကိုကြဥ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဒေါသမူဋ္ဌေသည် အနိဋ္ဌာရမ္မဏာနုဘဝန, စဏ္ဍိက္ကသဘောရှိသော ဒေါမနဿ, ပဋိဃတို့နှင့်ယှဉ်သောကြောင့်ရင်း၊ မောဟမူဋ္ဌေသည် မူလတပါးမှ ကင်းသည်ဖြစ်

အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု, မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခု, မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခု, လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု,ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ,ဝိစိကိစ္ဆာ, အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်လေးဆဲ့ငါးခု၊ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

၍ အတိသမ္မုယှနသဘောယှိသောကြောင့်ရင်း၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်သည် အနိဋ္ဌာရုံ၌ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သောကြောင့်ရင်း။အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောသဘောမှုကင်းလေသည်။ ထို့ကြောင့်ဒေါသမူ၌, မောဟမူ၌, ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်တို့ကိုကြဉ်ရပါသည်။

ဒေါသအစရှိသောစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းအရကောက်ဆိုရိုး၌၊ အဘယ်ကြောင့် ဒေါသ, ဣဿာ,မစ္ဆရိယ ,ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စစေတသိက်တို့သည် ဒေါသမူ၌သာယှဉ်ကြလေသည်။ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်သည် မောဟမူပ၌မဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌သာယှဉ်လေသည်။ယင်းသို့မိမိတို့ယှဉ်ဘက် ဒေါသမူ, မောဟမူစိတ်တို့ကို အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားအဖြစ်မှ ကြဉ်အပ်လေသောကြောင့်၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တို့ကိုလည်းကြဉ်ရပါသည်။

နိဗ္ဗာန်၏ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) နိဗ္ဗာန်သည် အဘယ့်ကြောင့်''**ကာလဝိမုတ်**''ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာန်သည်ပျက်စီးခြင်းမယှိသည်ဖြစ်၍၊ အတိတ်-အစယှိသောကာလတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်မဆိုအပ်သောကြောင့်''**ကာလဝိမုတ်**''ဖြစ်ပါသည်။

ဝိနာသဘာဝတော အတီတာဒိကာလဝသေန နဝတ္တဗ္ဗတ္တာ နိဗ္ဗာနံ ပညတ္တိစ ကာလဝိမုတ္တံနာမ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၉၉-၁၁)

ဝိနာသဘာဝတော၊ ပျက်စီးခြင်းမယှိသောကြောင့်။ အတီတာဒိကာလဝသေန၊ အတိတ်အစယှိသောကာလတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ နဝတ္တဗ္ဗတ္တာ၊ မဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ နိဗ္ဗာနံစ၊ နိဗ္ဗာန်သည်၎င်း။ ပညတ္တိစ၊ ပညတ်သည်၎င်း။ ကာလဝိမုတ္တံနာမ၊ ကာလဝိမုတ်မည်၏။

(တနည်း) ကာလဟူသည်ခဏဟူ၍ ပဂ္ဂနှ ပရမတ္ထဓမ္မကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် ကောင်းကင်ပညတ်-စသည်တို့ကဲ့သို့ ခဏတ္တယဝ နှ တရားမဟုတ်သောကြောင့် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်ရလေသည်။ (ဟသ်ာတမြို့ လယ်တီဆရာ တော်ဘုရားဝါဒ)။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်၌ဒေါသစသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်း။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်၌ အဘယ့်ကြောင့် ဒေါသ, ဒွေဿ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိနှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ဒေါသမူ,မောဟမူစိတ်တို့ကို အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စယုပ္ပန်၌အရမကောက်ရလေသောကြောင့် ဒေါသ, ဒွေဿ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိ ကိစ္ဆာစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်ရပါသည်။

အပ္ပမညာကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အပ္ပမညာစေတသိက်တို့သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်ပါလျက်၊ အ ဘယ့်ကြောင့်ကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] အပ္ပမညာစေတသိက်တို့သည် အတိုင်းမသိသောဒုက္ခိတ, သုခိတသတ္တဝါ ပညတ်တို့ကိုအာရုံပြုကြကုန်သည်ဖြစ်၍၊ အဆိုပါပညတ်သည်လည်း အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်းမတပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပမညာစေတသိက်တို့အား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမည့်ပညတ်တရား ထင်ရှားမယှိပေ။ ထို့ကြောင့် အပ္ပမညာစေတ သိက်တို့ကိုကြဉ်ရပါသည်။

ဤနေရာ၌မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် အတိုင်းမသိသောဒုက္ခိတ, သုခိတသတ္တဝါ ပညတ်ကိုအာရုံပြုသောအခါ၌သာ၊အပ္ပမညာစေတသိက်တို့သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့ နှင့်ယှဉ်လေသည်။မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ပညတ်မှတပါး အခြားအာရုံတို့ကို အာရုံ ပြုသောအခါ အပ္ပမညာစေတသိက်တို့သည်မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်မယှဉ်နိုင်ပေ။

ပညတ်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမတပ်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ပညတ်သည် အဘယ့်ကြောင့် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမတပ်သနည်း။

(ဖြေ) အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော ဂရုကာရ, စိတ္တီကာရသဘောမှ ကင်းသော ကြောင့် ပညတ်သည်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမတပ်ပါ။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းလေးပုံ။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့ကို လေးပုံပုံရာသည်။ ပုံပုံကား—

(၁) လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု,ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သောလောကီဝိပါက်ကေတ်ိသ,ကြိယာစိတ်ဝိသ,နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသတပုံ။
(၂) လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ တပုံ။
(၃) လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု-တပုံ။
(၄) နိဗ္ဗာန် တပုံ။

ဤသို့အားဖြင့်လေးပုံဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ငါးပုံ။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားတို့ကို ငါးပုံပုံရသည်။ ပုံပုံကား-

[၁] လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု တပုံ။
[၂] မဟာကုသိုလ်ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်လေးခု တပုံ။
[၃] မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခု တပုံ။
[၄] မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခု တပုံ။
[၅] လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု တပုံ။

ဤသို့အားဖြင့်ငါးပုံဖြစ်လေသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုခြင်း။

[မေး] အဘယ်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားက အဘယ် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းလေးပုံတို့တွင် (၁) ပဌမအပုံတရားစုသည်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်ငါးပုံတို့တွင် (၁) ပဌမအပုံတရားစုအားကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း (၂) ဒုတိယအပုံ တရားစုသည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန် (၁) ပဌမအပုံ (၂) ဒုတိယအပုံ (၃) တတိယအပုံတရားစုတို့အားကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း (၃) တတိယအပုံတရားစုသည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန် (၃) တတိယအပုံ (၄) စတုတ္ထအပုံတရားစုတို့အားကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း (၄) စတုတ္ထအပုံတရားစုသည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန် (၃) တတိယအပုံ (၄) စတုတ္ထအပုံ (၅) ပဉ္စမအပုံတရားစုတို့အားကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံပေါရာဏ ဂါထာပါဠိအနက်။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုရာ၌ ရှေးရှေးညဝါအကျော် ဆရာတော်ဘုရားကြီးများ လက်သုံးပြုတော်မူခဲ့ကြသည့် ပေါရာဏဂါထာပါဠိအနက်တို့ကို စုံလင်စွာရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) သေဇံ,တိပါကံ,တိကြိယံ၊စတုရူပဥ္စသေဇိနော။
တိပုညံကာမပုညဿ၊ သေဇဿာဓိပတီဘဝေ။
ဥတ္တရာမိယုတ္တာဠှန္နံ၊နိဗ္ဗာနံဥတ္တရဿတု။

သေဇံ၊လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုသည်ငှင်း။ တိပါကံ၊ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သော ကာမဝိပါက်ဒွါဒသ,ရူပဝိပါက်ငါးခု, အရူပဝိပါက်လေးခုသည်ငှင်း။ တိကြိယံ၊ ကာမကြိယာတေဒသ,ရူပကြိယာငါးခု,အရူပကြိယာလေးခုသည်ငှင်း။ စတုရူပဥ္စ၊လေးပါးသောသမုဋ္ဌာန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသသည်ငှင်း။ သေဇိနော၊လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအား။ အဓိပတိ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတပ်သည်။ ဘဝေ၊ဖြစ်၏။ တိပုညံ၊ ကာမကုသိုလ်ရှစ်ခု,ရူပကုသိုလ်ငါးခု,အရူပကုသိုလ်လေးခုသည်။ ကာမပုညဿစ၊ ကာမကုသိုလ်ရှစ်ခုအားငှင်း။ သေဇဿစ၊ လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားငှင်း။ အဓိပတိ၊သည်။ ဘဝေ၊၏။ ဥတ္တရာ၊ လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးတို့သည်။ မိယုတ္တာဠှန္နံ၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခုတို့အား။ အဓိပတိ၊သည်။ ဘဝေ၊၏။တု၊အဘို့တပါးကိုဆိုဦးအံ့၊ နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်သည်။ ဥတ္တရဿ၊လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခုအား။ အဓိပတိ၊သည်။ဘဝေ၊ဖြစ်၏။ (တနည်း) ဥတ္တရာ၊ လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခုတို့သည်။မိယုတ္တာဠှန္နံ၊ဉာဏသမ္ပယုတ်မဟာကုသိုလ်,မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခုတို့အား။ အဓိပတိ၊သည်။ဘဝေ၊၏။တု၊အဘို့တပါကိုဆိုဦးအံ့။ နိဗ္ဗာနံ၊သည်။ မိယုတ္တာဠှန္နံစ၊ဉာဏသမ္ပယုတ်မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခုတို့အားငှင်း။ ဥတ္တရဿစ၊လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခုအားငှင်း။အဓိပတိ၊အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတပ်သည်။ ဘဝေ၊ဖြစ်၏။

လောဘမူရှစ် သုံးဆဲ့တစ်တိဝိ ကြိန္ဒြဆယ် ဆဲ့ရှစ်သွယ်နိပ္ဖန်။ပစ္စည်းမှန်က၊ ပစ္စယုပ္ပန်ရှစ် လောဘဖြစ်၏ ဆဲ့ခုနစ်အညီ၊လေးကိုကုသိုလ် ပစ္စည်းဆို၍၊ ကုသိုလ်မဟာ၊ရှစ်ဖြာလောဘမူ၊ပ္ပန်ဟုယူ ၊လော ကို ဆူလောကုတ်၊ပစ္စည်း ဖုတ်မူ၊ သမ္ပယုတ်မဟာ၊ ကြိယာကုသိုလ်၊ပ္ပန်-ဟုဆို၏ ၊ မဂ်ဖိုလ်ရှစ်တန်၊ ပ္ပန်ဖြစ်ပြန်မူ နိဗ္ဗာန်ပစ္စည်း၊ကောက်ယူနည်းကို၊ ။သိပ်သည်းနောင်လာ မှတ်စွဲးတည်း။

ဤသည်ကား- ဟင်္သာတမြို့ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး မိန့်ကြားတော်မူအပ်သောလင်္ကာတည်း။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံပေါင်း၍ပြဆိုချက်။

ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောပေါရာဏဂါထာပါဠိ,အနက်,လင်္ကာတို့ကို ကောင်းစွာအရ ဆောင်၍,၊ ပြဆိုလတ္တံ့သောနည်းအားဖြင့် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကိုသိမှတ်တော်မူကြရာ၏။

(၁) အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်,ဇူဋ္ဌဖြစ်သော နိပ္ပန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ,ဒေါသမူဒွေ,မောဟမူဒွေ,ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သော လောကီစိတ်ခုနစ်ဆဲ့ခြောက်ခု၊ ဒေါသ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ,ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက်လေးဆဲ့ခုနစ်ခုဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားသည်၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခု, စေတသိက်ဗာဝီသ....ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလေသည်။

[၂] အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ၊ စေတသိက်အဋ္ဌတိံသဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားသည်။ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခု,စေတသိက်ဗာဝီသ၊ မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု,အပ္ပမညာကြဉ်သောစေတသိက်ဆတ္တိံသ....ဟုဆိုအပ်သောအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား

(၃) အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု စေတသိက်ဆတ္တိံသ၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားသည် အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်ဆတ္တိံသ....ဟုဆိုအပ်သောအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား

[၄] အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားသည်၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု၊ စေတသိက်ဆတ္တိံသ.... ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသည်ကား- အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောတရားအားလုံးတို့ကိုပေါင်းရုံး၍ပြဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတပ်ပုံတည်း။

လောကုတ္တရာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းကိုအသေးစိတ်ခွဲနိုင်ပြချက်။

[မေး] လောကုတ္တရာ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားသည် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု,မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု....ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာ

ဓိပတိပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၍......ဟုဆိုရာ၊ အဘယ်လောကုတ္တရာတရားက၊ အဘယ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့အားကျေးဇူးပြုပုံကို အသေးစိတ်ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခုတို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်,ဖိုလ်သည် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ဖြစ်သောမဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအား

သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ်သည်သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအား

အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်သည် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအား

အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်သည် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအား၊အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ (၇) ရာသိခွဲခြားပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတပ်ဟန်ကို၊ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ (၇)ရာသိခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့်သုံးပုံပုံ၍.-

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား သုံးရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ခ] အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်အား တရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဂ] အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အကုသိုလ်အား သုံးရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌ [၇] ရာသီဖြစ်လေသည်။

ဝိဒိပါဠိစီကုံးပုံ။

ထို [၇] ရာသီတို့ကို ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ။

(က) ကုသလောဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ။

(ခ) အကုသလောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿ

[၈] အဗျာကတော ဓမ္မော (၁) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿဓမ္မဿအဓိပတိပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း{၇}ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း[၇]ရာသီ ကဏ္ဍွားသမ္ပဒါန်ပုဒ်တို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ကုသလပဒ[၃]ရာသီ။

အာရမ္မဏာဓိပတိဖြစ်အံ့ [၁] ကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍွားပုဒ်၏ အရကား၊အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သောကုသိုလ်ဝီသ၊ စေတသိက်အဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

[တနည်း] အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏဝိပ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောလောကီကုသိုလ်သတ္တရသ။အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သောကုသိုလ်ဝီသ၊ စေအဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောမဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု,ဝိရတီ,အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်တေတ္တိံသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] ကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍွားပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ၊စေအဋ္ဌတိံသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူရှစ်ခု၊စေဗာဝီသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] ကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍွားပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောမဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအရဟတ္တမဂ်,စေဆတ္တိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု, ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတေတ္တိံသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား ကုသလပဒ(၃)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။

အကုသလပဒ{၁}ရာသီ။

အာရမ္မဏာဓိပတိဖြစ်အံ့ [၄] အကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍွားပုဒ်

၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားတပ်သော အလေး အမြတ်ပြုအပ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု စေဗာဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ဗန္ဓပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူရှစ်ခု,စေဗာဝီသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား-အကုသလပဒ(၁)ရာသီဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

အဇ္ဈတ္တပဒ (၃) ရာသီ

အာရမ္မဏာဓိပတိဖြစ်အံ့ (၅) အဇ္ဈတ္တော ဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအား တပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်နိဗ္ဗာန်။

အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော ဖိုလ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ် သောနိဗ္ဗာန်ပစ္စည်းတရားရ၏။

(၁) အဇ္ဈတ္တဿဓမ္မဿ ...ဟူသော သမ္ဗန္ဓပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု, ဖိုလ်လေးခု စေဆတ္တိံသ ပစ္စယုပ္ပန် တရားရ၏။

(၆) အဇ္ဈတ္တော ဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြု တတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ် သောအောက်ဖိုလ်(၃)ခု ,နိဗ္ဗာန်ပစ္စည်းတရားရ၏။

(၂) ကုသလဿဓမ္မဿ... ဟူသောသမ္ဗန္ဓပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြု တတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု ,မဂ်လေးခု, စေဆတ္တိံသပစ္စယုပ္ပန်တ ရားရ၏။

[၇] အဇ္ဈတ္တော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ် ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောပစ္စုပ္ပန် ,အ တိတ်, အနာဂတ်ရုပ္ပဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ, ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်ကြဉ် သောလောကီဝိပါက်ကေတိံသကြိယာဝီသ စေပဉ္စတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

[၃] အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗန္ဓပုဒ်၏ အရကား၊ အလေးအမြတ် ပြုတတ်သောလောဘမူရှစ်ခု,စေဗာဝီသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား- အဇ္ဈတ္တပဒ(၃)ရာသီ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။

သဟဇာတာဓိပတိ,အာရမ္မဏာဓိပတိ မိဿကရာသီခွဲပုံ။

[မေး] အဓိပတိပစ္စည်း(၂)ပါးတို့တွင် သဟဇာတာဓိပတိ၌(၇)ရာသီ၊ အာရမ္မဏာ

ဓိပတိ၌(၇)ရာသီယှိကြောင်းသိရပေပြီ။ သဟဇာတာဓိပတိ အာရမ္မဏာဓိပတိ(၂)ပါးကို ပေါင်းသည်ယှိသော် အဘယ်နှစ်ရာသီဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) သဟဇာတာဓိပတိ, အာရမ္မဏာဓိပတိ [၂]ပါးကို ပေါင်းသည်ယှိသော် [၁၀]ရာသီဖြစ်နိုင်ပါသည်။ [၁၀]ရာသီဟူသော်ကား-

ကုသလောဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၄) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ–ဤသို့အားဖြင့်ကုသိုလ်[၄]ရာသီ

အကုသလောဓမ္မော (၅) အကုသလဿဓမ္မဿ (၆) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၇) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ။

ဤသို့အားဖြင့် အကုသိုလ် [၃] ရာသီ။

အဗျာကတောဓမ္မော [၈] အဗျာကတဿဓမ္မဿ [၉] ကုသလဿဓမ္မဿ [၁၀] အကုသလဿဓမ္မဿအဓိပတိပစ္စယေနပစ္စယော။

ဤသို့အားဖြင့် အဗျာကတ(၃)ရာသီဖြစ်သောကြောင့် သဟဇာတာဓိပတိ, အာရမ္မဏာဓိပတိ(၂)ပါးပေါင်းသည်ယှိသော်(၁၀) ရာသီဖြစ်ပါသတည်း။

ထို့ကြောင့်သချ်ာဝါရ၌ ''**အဓိပတိယာဒသ**''ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ထို(၁၀)ရာသီတို့တွင် (၁) ပဌမရာသီ၌ သဟဇာတ,အာရမ္မဏ(၂)ပါး။

(၂) ဒုတိယရာသီ၌ အာရမ္မဏ(၁)ပါး။
(၃) တတိယရာသီ၌ သဟဇာတ,အာရမ္မဏ(၂)ပါး။
(၄) စတုတ္ထရာသီ၌ သဟဇာတ(၁)ပါး။
(၅) ပဉ္စမရာသီ၌ သဟဇာတ,အာရမ္မဏ(၂)ပါး။
(၆) ဆဋ္ဌရာသီ၌ သဟဇာတ(၁)ပါး
(၇) သတ္တမရာသီ၌ သဟဇာတ(၁)ပါး
(၈) အဋ္ဌမရာသီ၌ သဟဇာတ,အာရမ္မဏ(၂)ပါး။
(၉) နဝမရာသီ၌ အာရမ္မဏ(၁)ပါး။
(၁၀) ဒသမရာသီ၌ အာရမ္မဏ(၁)ပါး။

ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌အဋ္ဌကထာနည်းရာသီခွဲပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌အဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ မည်သည့်ပစ္စည်းတရားက၊ မည်သည့်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အဘယ်နှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုပုံကို ဖေါ်ပြပါ။

အလေးအမြတ်မပြုတတ်ခိုက်, မပြုတတ်နေ၊ လောကီစိတ်စေတသိတ်,စေတသိက်နှေပညာသ,ဓိဋ္ဌဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဇာတိရုပ်, အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်။ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

[ဖြေ] ကာမာဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် [၁] ကာမာဝစရကုသိုလ်အားငင်း [၂] လောဘမူအကုသိုလ်အားငင်းနှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ရူပါဝစရကုသိုလ်,အရူပါဝစရကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည်လည်း၊ယင်းနည်းအတူ နှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

အပရိယာပန္နကုသိုလ်တည်းဟူသောအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် ကာမာဝစရမှ (၁) ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်လေးခုအားငင်း (၂) ဉာဏသမ္ပယုတ်ကြိယာလေးခုအားငင်း (၂)ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

အကုသိုလ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဆိုသည်မှာ- လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုဆိုလိုသည်။ငင်းအကုသိုလ်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည်လောဘသဟဂုတ်အကုသိုလ်အားသာလျှင် (၁)ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

အကုသလေပန အာရမ္မဏာဓိပတိနာမလောဘသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝုစ္စတိ၊ သောလောဘသဟဂတာကုသလဿေဝ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယော ဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၀၆–၃၀)

ကာမာဝစရဝိပါက်,ရူပါဝစရဝိပါက်,အရူပါဝစရဝိပါက်ဟုဆိုအပ်သောအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် လောဘသဟဂုတ်အကုသိုလ်အားသာ [၁]ရာသီ ကျေးဇူးပြုပါသည်။

လောကုတ္တရာဝိပါက်တည်းဟူသော အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် ကာမာဝစရမှဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်ကြိယာတို့အားသာကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာမာဝစရစသောအပြားအားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိသောကြိယာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည်၊လောဘသဟဂုတ်အကုသိုလ်အားသာလျှင် [၁] ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာမာဝစရာဒိဘေဒတောပနတိဝိဓောပိကြိယာရမ္မဏာဓိပတိလောဘသဟဂတာကုသလဿေဝ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယော ဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၇–၇]

(မှတ်ချက်။ ။၎င်းအဆုံးအဖြတ်အကျယ်ကို **“ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ”** ဒုတိယတွဲး၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)။

စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်ဟုဆိုအပ်သောရူပက္ခန္ဓာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် လောဘသဟဂုတ်စိတ်ကုသိုလ်အားသာလျှင် [၁] ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသောအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည် ကာမာဝစရမှ [၁] ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်လေးခုအားရင်း [၂] ဉာဏသမ္ပယုတ်ကြိယာလေးခုအားရင်း [၃] လောကုတ္တရာကုသိုလ်အားရင်း [၄] လောကုတ္တရာဝိပါက်အားရင်း [၄] ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသည်ကား- အဋ္ဌကထာနည်းအရ ရာသီခွဲး၍ကျေးဇူးပြုပုံတည်း။

ကြိယာအာရမ္မဏာဓိပတိ၌အဋ္ဌကထာဋီကာအယူး။

[မေး] ကြိယာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၌၊အဋ္ဌကထာဝါဒနှင့်ဋီကာဝါဒ မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] ကြိယာဝိသအားလုံး အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းထိုက်သည်၊ ဤသည်ကား အဋ္ဌကထာဝါဒတည်း။

အာဝဇ္ဇန်းဒွေ-ဟုဆိုအပ်သော ကြိယာသည်သာ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သည်၊ ဤသည်ကားမူလဋီကာဝါဒတည်း။ ။ဤကဲ့သို့ထူးကြပါသည်။

(မှတ်ချက်။ ။၎င်းကြိယာအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း ဆိုင်ရာဝိနိစ္ဆယအကျယ်ကို **“ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ”** ဒုတိယတွဲး၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

အလေးအမြတ်မပြုဘတ်နိုက်,မပြုဘတ်နေတရားခွဲးခြားပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စနိက်တရားတို့တွင်၊ အလေးအမြတ်မပြုဘတ်နိုက်တရားနှင့်မပြုဘတ်နေတရားတို့ကိုခွဲခြားသောဘန်ပြပါ။

[ဖြေ] လောဘမူစိတ် ရှစ်ခု,မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခု,မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု နာမက္ခန္ဓာ ဤတရားတို့သည်၊အလေးအမြတ်မပြုသည့်အခိုက်၌ **“မပြုတတ်နိုက်”** တရားမည်ကုန်၏။

ကြွင်းသောလောကီနာမက္ခန္ဓာ,ရုပ်တရားစုတို့သည်၊မည်သည့်အခါမျှ အလေးအမြတ်မပြုတတ်သောကြောင့် **“မပြုတတ်နေ”** တရားမည်ကုန်၏။

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းပြီး၏။

အဓိပတိပစ္စယနဒွေသဥ္ဓိးပြီ။

အနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

အဓိပတိပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ အနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား ....အနန္တရပစ္စယော ....ဟူသည်တည်း။

အနန္တရပစ္စယော၊ အနန္တရပစ္စည်း၎င်း။ ဝါ၊ အနန္တရလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သော တရား၎င်း။ ဝါ၊ အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား၎င်း။ ဝါ၊ အခြားမဲ့၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား၎င်း။

အနန္တရပစ္စည်း မည်ပုံအကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို "**အနန္တရပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) မိမိမိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လျောက်ပတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ရှေးရှေး၌ ချုပ်လေပြီးဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာတရားကို "**အနန္တရပစ္စည်း**" ဟု ခေါ်ပါသည်။

အတ္တနော အတ္တနော အနန္တရံ အနုရူပဿ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထော ဓမ္မော အနန္တရပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၁–၂၁)

အတ္တနော အတ္တနော၊ မိမိမိမိ၏။ အနန္တရံ၊ အခြားမဲ့၌။ အနုရူပဿ၊ လျောက်ပတ်သော။ စိတ္တုပ္ပါဒဿ၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို။ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထော၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော။ ဓမ္မော၊ နာမက္ခန္ဓာတရားသည်။ အနန္တရပစ္စယော၊ အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။

အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်း အထူး။

[မေး] အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်း မည်ကဲ့သို့ ထူးခြားကြပါသနည်း။

[ဖြေ] ဥပစယ, သန္တတိ စသည်တို့၌ ကဲ့သို့၎င်း၊ အဓိဝစန, နိရုတ္တိဒုက် စသည်တို့၌ ကဲ့သို့၎င်း၊ အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်းသည် သဒ္ဒါမျှသာ ထူးခြား၍ အနက်အားဖြင့် တစုံတရာ ထူးခြားခြင်း မရှိပါ။

ယော အနန္တရပစ္စယော၊ သွေဝ သမနန္တရပစ္စယော၊ ဗျဉ္ဇနမတ္တမေဝ ဟေတ္ထ နာနံ၊ ဥပစယသန္တတိအာဒီသု ဝိယ, အဓိဝစနနိရုတ္တိဒုကာဒီသု ဝိယ စ အတ္ထတော ပန နာနံ နတ္ထိ၊

ပဋ္ဌာန်း အဋ္ဌကထာ (၂၉၁–၂၄)

ဝါးစကြာဝဠာတေးမင်း၏ နတ်ရွာလားခြင်းသည်၊ သားကြီးရတနာအား အဘိသိက်ခံခြင်း၌ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ အခြားမဲ့သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ယော၊ အကြင်တရားသည်။ အနန္တရပစ္စယော၊ အနန္တရပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သေဝ၊ ထိုတရားသည်သာလျှင်။ သမနန္တရပစ္စယော၊ သမနန္တရပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဟိ၊ အထူးကိုဆိုဦးအံ့။ ဧွေ၊ ဤအရာ၌။ ဥပစယသန္တတိအာဒိသုဝိယ၊ စ၊ ဥပစယ, သန္တတိစသည်တို့၌ကဲ့သို့၎င်း။ အဓိဝစနနိရုတ္တိဒုကာဒိသုဝိယစ၊ အဓိဝစနဒုက်, နိရုတ္တိဒုက်စသည်တို့၌ကဲ့သို့၎င်း။ ဗျဥ္ဇနမတ္တမေဝ၊ သဒ္ဒါမျှသည်သာလျှင်။ နာနံ၊ ထူး၏။ အတ္ထတောပန၊ အနက်အားဖြင့်သော်ကား။ နာနံ၊ အထူးသည်။ နတ္ထိ၊ မယှိ။

အနန္တရပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) အနန္တရ....ဟူသောပုဒ်ကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) နတ္ထိပစ္စယုပ္ပန္နေနအနန္တရံဧတဿာတိအနန္တရံ....ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။ ဧတဿ၊ ထိုပစ္စည်းတရားအား။ ပစ္စယုပ္ပန္နေန၊ ပစ္စယုပ္ပန်နှင့်။ အနန္တရံ၊ ခြားတတ်သောနာမ်သည်။ နတ္ထိ၊ မယှိပေ။ ဣတိဘသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အနန္တရံ၊ အနန္တရမည်၏။

အဓိပ္ပါယ်မှာ။ ။ပစ္စည်းနှင့်ပစ္စယုပ္ပန်တို့၏အကြား နာမ်တရားတပါးမခြားပဲ ကျေးဇူးပြုတတ်သော၊ အခြားမဲ့ချုပ်လေပြီးသောနာမက္ခန္ဓာတရားကို "**အနန္တရ**" ဟုဆိုလိုသည်။

ဤ၌ ပစ္စည်းနှင့်ပစ္စယုပ္ပန်တို့၏အကြား နာမ်တရားတပါးကြားဝင်နေပါမူ၊ ပစ္စည်းတရားက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။ အကယ်၍ နာမ်တရားတပါးမခြားပဲရုပ်တရားတပါးသာခြားခဲ့ငြားအံ့။ ယင်းကဲ့သို့ရုပ်တရားတပါး ပင်ခြားသော်လည်း အခြားမမည်ပေ။

မှန်ပါသည်။ ။နိရောဓသမာပတ်ကိုဝင်စားရာ၌ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်, ကြိယာဇောသည်၊ ထိုက်သည်အားလျော်စွာနှစ်ကြိမ်စောပြီးနောက်၊ ကာမဘုံ၌ ဖြစ်မူ၊ စိတ်, စေတသိက်, စိတ္တဇရုပ်တို့သည် ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒအားဖြင့်(၇)ရက်ချုပ်ကုန်၏ ထိုအတွင်းကမ္မဇရုပ်သာဖြစ်လျက်နေ၏။

နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်ဇောတကြိမ် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာဖြစ်၍ ထို့နောင်ဘဝင်ကျ၏။

ဤ၌ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်, ကြိယာဒုတိယဇောသည် ကမ္မဇရုပ်ခြားလျက်နေသော်လည်း၊ အနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်တို့အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။ ထို့ကြောင့်-

အနန္တရပစ္စယော.......ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သချာတို့သည်၊ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန် ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှဉ်ကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြည်သောရှေးရှေးသော စိတ်တချပ်ကိုသာ သဲ, စေတသိက်နှင့်ပညာသ ဤတရားတို့သည် အနန္တရပစ္စည်းတပ်သော တရားမည်ကုန်၏။

နိရောဓာဝုဋ္ဌဟန္တဿနေဝသညာနာသညာယတနကုသလံဖလသမာပတ္တိယာအနန္တရပစ္စယေနပစ္စယော၊

နိရောဓာဝုဋ္ဌဟန္တဿ နေဝသညာနာသညာယတနက်ရိယံဖလသမာပတ္တိယာအနန္တရပစ္စယေနပစ္စယော၊

ဟုပဋ္ဌာန်းပဉ္စဝါရပါဠိတော်၌ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

နိရောဓာ၊နိရောဓသမာပတ်မှ။ဝုဋ္ဌဟန္တဿ၊ထသောအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏။ နေဝသညာနာသညာယတနကုသလံ၊ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်သည်။ ဖလသမာပတ္တိယာ၊ အနာဂါမိဖိုလ်ဟုဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်အား။ အနန္တရပစ္စယေန၊ အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့်။ပစ္စယော၊ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

နိရောဓာ၊နိရောဓသမာပတ်မှ။ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ၊ထသောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏။ နေဝသညာနာသညာယတနကိရိယံ၊ နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာသည်။ ဖလသမာပတ္တိယာ၊အရဟတ္တဖိုလ်ဟုဆိုအပ်သောဖလသမာပတ်အား။ အနန္တရပစ္စယေန၊အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့်။ပစ္စယော၊ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

(မှတ်ချက်၊ ။နိရောဓသမာပတ်နှင့်စပ်သောမှတ်သားဘွယ်အကျယ်အဝိပ္ပါယ်ကို **"ယမကဏ္ဍဝိဘာဝနီ"**၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ယိုမှတပါး အသညသတ်ဘုံ၌၊ဖြစ်လတ္တံ့သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥာဏသမ္ပယုတ်မဟာဝိပါက်စုတိသည်၊ အသညသတ်ဘုံ၌ရုပ်ပဋိသန္ဓေနေ၍၊ ကပ္ပါ(၅၀၀)ပတ်လုံးတည်တံ့ပြီးလျှင်ကာမဘုံသို့ဥာဏသမ္ပယုတ်မဟာဝိပါက်ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ၊ ၎င်းဥာဏသမ္ပယုတ်မဟာဝိပါက်ပဋိသန္ဓေအား ပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်တို့၏အကြား ကပ္ပါ(၅၀၀) ရုပ်ခြားနေသော်လည်း အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

ထို့ကြောင့်ပစ္စည်းနှင့်ပစ္စယုပ္ပန်အကြား နာမ်တရားတပါးခြားသော်သာလျှင်အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်။ရုပ်တရားတပါး မည်သို့ပင်ခြားသော်သည်း ခြားသည်မမည်။ အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်သည်ဟူ၍သာ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ၍မှတ်သားသင့်ပေသတည်း။

ရဟန္တာတို့၏ စုတိနှင့်တကွသော နောက်နောက်သော စိတ်တည်းဟူသော ယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ငွေ့ပည်ာသာ ဤတရားတို့သည် အနန္တရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အနန္တရပစ္စည်းဆိုင်သောတရားကိုညွှန်းပြချက်။

[မေး] စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်,နိဗ္ဗာန်,ပညတ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော တရား(၅)ပုံတို့တွင် အဘယ်တရားသည်သာအနန္တရပစ္စည်းထိုက်ပါသနည်း။

[ဖြေ] စိတ်,စေတသိက်တရားစုတို့သည်သာ အနန္တရပစ္စည်းထိုက်ပါသည်။

အယံပန အနန္တရပစ္စယော နာမ ထပေတွာ နိဗ္ဗာနံ စတုဘူမကော အရူပဓမ္မရာသိ ယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၀၈–၃]

ပန၊ ဆက်ပါဦးအံ့။ အယံအနန္တရပစ္စယောနာမ၊ ဤအနန္တရပစ္စည်းမည်သည်။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်ကို။ ထပေတွာ၊ ထား၍။ စတုဘူမကော၊ ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော။ အရူပဓမ္မရာသိယေဝ၊ နာမ်တရားအစုသာလျှင်တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ စိတ်,စေတသိက်,နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော နာမ်တရား(၃)ပါးတို့တွင်နိဗ္ဗာန်ကိုထား၍, စတုဘူမကစိတ်, စေတသိက်နာမ်တရားစုတို့ကို အနန္တရပစ္စည်းဟုမှတ်ရမည်ဟုဆိုလိုပါသည်။

ယင်းသို့အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူသော်လည်း၊ စိတ်, စေတသိက်တရားတိုင်း အနန္တရပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်ပေ။

ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သော စိတ်,စေတသိက်တရားတို့သည်သာ အနန္တရပစ္စည်းမည်ပေသည်။

ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ့်ကြောင့် အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့၌ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်သည် အလုံးစုံသောဘဝတို့၌ ဝဋ်မြစ်ငြိမ်းပြတ်လေပြီးဖြစ်၍၊ တဖန်ဘဝသစ်၌ ရဟန္တာတို့၏ စုတိနောင်နာမက္ခန္ဓာအသစ်ဖြစ်ဘွယ်မယှိပေ။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ တစုံတခုသောနာမက္ခန္ဓာအားသော်မျှ အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်လေသောကြောင့် ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်ကိုကြဉ်ရပါသည်။

တဿာဟိ သဗ္ဗာဘဝေ သုဝဋ္ဋ မူလံ ဂူပသန္တံ အဘာဝုပ္ပတ္တိကံ ပုနဗ္ဘဝပစ္စေကော နာမ နတ္ထိ။

သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ ခန္ဓဝိဘင်း [၂၁-၃]

ဟိသစ္စံ၊မှန်ပါသည်။ တဿ၊ ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏။ စုတိစိတ္တံ၊ စုတိစိတ်သည်။ သဗ္ဗာဘဝေသု၊အလုံးစုံသောဘဝတို့၌။ ဝဋ္ဋမူလံ၊ ဝဋ်မြစ်သည်။ ဂူပသန္တံ၊ငြိမ်း၏။ အဘာဝုပ္ပတ္တိကံ၊တဖန်ဘဝသစ်၌ဖြစ်ခြင်းငှာမသိုက်။ ပုနဗ္ဘဝပစ္စေကောနာမ၊ တဖန်ဘဝသစ်၌ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်မည်သည်။နတ္ထိ၊မယှိပေ။

ဤ၌ ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်သည် အနန္တရပစ္စည်းမထိုက်၍ အနန္တရပစ္စည်းတပ်သောတရားစုတို့၌မပါဝင်သော်လည်း၊ အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်မူကား ဖြစ်ထိုက်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌ ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်နှင့်တကွသော.... ဟု ဝိသေသနအထူး-မ-ကာ ဆိုရိုးပြုရလေသည်၊

အနန္တရပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ် ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အနန္တရပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်,အနာဂတ် ကာလသုံးပါးတို့တွင် အတိတ်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းများ။

[မေး] အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှယှိပါသနည်း။ သရုပ်ထုတ်၍ရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းသည် (၁) အနန္တရ (၂) သမနန္တရ (၃) အနန္တရူပနိဿယ (၄) အာသေဝန (၅) နာနာက္ခဏိကကမ္မ (၆) နတ္ထိ (၇) ဝိဂတအားဖြင့် (၇)ပစ္စည်းယှိပါသည်။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် (၁) အနန္တရ (၂) သမနန္တရ (၃) အာသေဝန (၄) နတ္ထိ (၅) ဝိဂတအားဖြင့်[၅]ပစ္စည်းယှိပါသည်။

ဤ၌ ဥပနိဿယပစ္စည်းကို ''**တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်း**'' ၌သွင်း၍၊ ကမ္မပစ္စည်းကို''**ဒွေကာလိကပစ္စည်း**''၌သွင်းကာ အဋ္ဌကထာဆရာပြဆိုတော်မူပါသည်။

အနန္တရပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်ကို ပြဆိုခြင်း။

[မေး] အနန္တရပစ္စည်းသည် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အနန္တရပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

အနန္တရပစ္စည်းပေါင်း။

(မေး) ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အနန္တရပစ္စည်းမျိုး၌ဖြစ်သော ပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှရှိပါသနည်း။

[ဖြေ] (၁) အနန္တရ (၂) သမနန္တရ (၃) အနန္တရူပနိဿယ (၄) အာသေဝန (၅) နာနာက္ခဏိကကမ္မ (၆) နတ္ထိ (၇) ဝိဂတအားဖြင့်[၇]ပစ္စည်းရှိပါသည်။

အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်းသည် အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အနန္တရပစ္စည်းသည် အသညသတ်ကြဉ်သော ဘုံ[၃၀]တို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော် နည်းအရခွဲခြားပုံ။

[မေး] အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြပါ။

[ဖြေ] အနန္တရပစ္စည်းကို
(၁) ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တပုံ
(၂) မနောဓာတ်တပုံ
(၃) မနောဝိညာဏဓာတ်တပုံ

အားဖြင့် [၃]ပုံရှိသည်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကိုလည်း
(၁) ကုသိုလ်တပုံ
(၂) အကုသိုလ်တပုံ
(၃) အဗျာကတတပုံ

အားဖြင့် [၃]ပုံရှိသည်။ ထိုတွင်-

ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် သမ္ပဋိစ္ဆနာဓာတ်ဧကဘေဒသိက်[၇]ခု၊ အနန္တရပစ္စည်း။

သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေဟုဆိုအပ်သောမနောဓာတ်၊ ဆန္ဒ, ပီတိ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်တဆယ်....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေဟုဆိုအပ်သောမနောဓာတ်၊ ဆန္ဒ,ပီတိ,ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်တဆယ်....အနန္တရပစ္စည်း။

သန္တီရဏသုံးခုဟုဆိုအပ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဆန္ဒ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်တဆဲ့တခု....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

ကုသိုလ်{၂}ချက်

(၁)အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောလောကီကုသိုလ်သဟ္ဇာရသ.... အနန္တရပစ္စည်း။

ပဌမဇောကြဉ်သောနောက်နောက်သောကုသိုလ်ကေဝိသ....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

(၂) လောကီကုသိုလ်သဟ္ဇာရသအဆုံးဇော,မဂ်လေးခု....အနန္တရပစ္စည်း။

သန္တီရဏသုံးခု,မဟာဝိပါက်စိတ်ရှစ်ခု, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခု, ဖိုလ်လေးခု....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

အကုသိုလ်{၂}ချက်

[၁] အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောအကုသိုလ်ဇွါဒသ....အနန္တရပစ္စည်း။

ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဇွါဒသ.... အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

[၂] အကုသိုလ်ဇွါဒသအဆုံးဇော....အနန္တရပစ္စည်း။

သန္တီရဏသုံးခု,မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု,မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခု....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

အဗျာကတ(၂)ချက်

(၁) ရဟန္တာတို့၏စုတိကြဉ်သောရှေးရှေးသောဝိပါက်ဆတ္တိံသကြိယာဝိသ....အနန္တရပစ္စည်း။

ရဟန္တာတို့၏စုတိနှင့်တကွ နောက်နောက်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝိသ....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

[၂] ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း....အနန္တရပစ္စည်း။
မဟာကုသိုလ်ပဌမဇော....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

[၃] ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း....အနန္တရပစ္စည်း။
အကုသိုလ်ဇွါဒသ ပဌမဇော....အနန္တရပစ္စယုပ္ပန်။

ဤသည်ကား- အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်နည်းအရ အကျဉ်းခွဲခြားပုံတည်း။

အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဥှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရခွဲခြားပုံ။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဥှာဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့ကို (က) ကုသိုလ်တပုံ (ခ) အကုသိုလ်တပုံ (ဂ) အဗျာကတတပုံအားဖြင့် သုံးပုံပုံရသည်။ ထိုတွင်-

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား နှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ခ] အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား နှစ်ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဂ] အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အကုသိုလ်အား သုံးရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့်အနန္တရပစ္စည်း၌[၇]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤကိုရည်၍သဉ်္ဇာဝါရ၌ "**အနန္တရေ သတ္တ**" ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

အနန္တရပစ္စည်း(၇)ရာသီဝိဂ်ဝိပါဠိစီကုံးပုံ။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်း(၇)ရာသီတို့ကိုဝိဂ်ဝိပါဠိစီကုံး၍ပြပါ။

(ဖြေ) (က) ကုသလော ဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကဿဓမ္မဿ

[ခ] အကုသလော ဓမ္မော (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ။

[ဂ] အဗျာကတော ဓမ္မော (၁) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿဓမ္မဿအနန္တရပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

အနန္တရပစ္စည်း(၇)ရာသီကဿဘားသမ္ဗန္ဓါန်ဆိုနိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] အနန္တရပစ္စည်း[၇]ရာသီ၌ ကတ္တား, သမ္ဗန္ဓါန်ပါဌ်တို့ကို ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပြပါ။

ကုသိုလ်(၂)ရာသီ။

[ဖြေ] (၁) ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အဆုံးဇောကြဉ်သောရှေးရှေးသော လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလသ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောကုသိုလ်ဇောဝီသ နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ လောကီကုသိုလ် သတ္တရသအဆုံးဇော,မဂ်လေးခုနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သန္တီရဏသုံးခု,မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု,မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခု,ဖိုလ်လေးခု,နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသိုလ် (၂) ချသီ။

(၁) အကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အဆုံးဇောကြဉ်သောရှေးရှေးသောအကုသိုလ်ဒွါဒသနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ အဆုံးဇောနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ ...ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ သန္တီရဏသုံးခု, မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု,မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခုနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အဗျာကတ (၃) ချသီ။

[၁] အဗျာကတော ဓမ္မော... ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သော ရှေးရှေးသောဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိနှင့်တကွ နောက်နောက်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန် တရားရ၏။

(၂) အဗျာကတော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ဝုဋ္ဌောမနောဒွါ ရာဝဇ္ဇန်းနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ မဟာကုသိုလ်ပဌမ ဇောနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) အဗျာကတော ဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါ ရာဝဇ္ဇန်းနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ ပဌမဇောနာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား- အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်း အရ (၇)ရာသီခွဲခြားပုံတည်း။

အနန္တရပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်းကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ **"နာနာပ္ပကာရဘေဒ"**အားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာန်ကိုထား၍ စိတ်,စေတသိက်ဟုဆိုအပ်သော နာမ်တရားအစုသည် သာလျှင် အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။

ထိုအနန္တရပစ္စည်းသည် ဇာတိဘေဒအားဖြင့် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာဟူ၍[၄]ပါးအပြားယှိပါသည်။ ထိုလေးပါးတို့တွင်-

(၁) ကုသိုလ်သည် ဘူမိဘေဒအားဖြင့် (၁) ကာမာဝစရ (၂) ရူပါဝစရ (၃) အရူပါဝစရ (၄) အပရိယာပန္နအားဖြင့် လေးပါးအပြားယှိပါသည်။

(၂) အကုသိုလ်သည်ကား ကာမာဝစရသက်သက်ဖြစ်သည်။
(၃) ဝိပါက်သည် စတုဘူမကဖြစ်၏။
(၄) ကြိယာသည် တေဘူမကဖြစ်၏။

ဤသည်ကား- အနန္တရပစ္စည်းကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ နာနာပ္ပကာရဘေဒ အားဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပုံတည်း။

အဋ္ဌကထာနည်းအရ အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ အနန္တရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) (က) ကာမာဝစရကုသိုလ်အနန္တရပစ္စည်းသည်၊ မိမိနှင့်အလားတူသော ကာမာဝစရကုသိုလ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရကုသိုလ်သည်ကား [၁] ရူပါဝစရကုသိုလ် အားရင်း [၂] အရူပါဝစရကုသိုလ်အားရင်း [၃] လောကုတ္တရာကုသိုလ်အားရင်း [၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဂ] ကာမာဝစရကုသိုလ်သည်လည်း (၁) ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) လောကုတ္တရာဝိပါက်အားရင်း(၄) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဃ] ရူပါဝစရကုသိုလ်သည် [၁] ရူပါဝစရကုသိုလ်အားရင်း [၂] ဉာဏသမ္ပယုတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း(၃) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ဤတရားတို့သည် အနန္တရပဋ္ဌာန်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

[င] အရူပါဝစရကုသိုလ်သည် (၁) ဥာဏသမ္ပယုတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) အရူပါဝစရကုသိုလ်အားရင်း (၄) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

အထူးအားဖြင့်နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်သည် အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်ဟုဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာဝိပါက်အားလည်းကျေးဇူးပြုလေသည်။

(စ) လောကုတ္တရာကုသိုလ်သည် လောကုတ္တရာဝိပါက်အားသာလျှင် ကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဆ) အကုသိုလ်သည် သာမညအားဖြင့် (၁) အကုသိုလ် အားရင်း (၂) အဟိတ်ကုသလ, အကုသလဝိပါက်အားရင်း၊ အထူးအားဖြင့် သောမနဿသမ္ပယုတ်, ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ်ဖြစ်သောအကုသိုလ်သည် (၃) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း [၄] ရာသီကျေးဇူးလေသည်။

[ဇ] ကာမာဝစရဝိပါက်သည် (၁) ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ဥာဏသမ္ပယုတ်,ဥာဏဝိပ္ပယုတ်ကာမာဝစရဝိပါက်သည် ကာမာဝစရကြိယာဝဇ္ဇန်းအားရင်း (၃) ဥာဏသမ္ပယုတ်ကာမာဝစရဝိပါက်သည်ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သောရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်၊

[ဈ] ရူပါဝစရဝိပါက်သည် (၁) သဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) ကာမာဝစရကြိယာအာဝဇ္ဇန်းအားရင်း (၄) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ည] အရူပါဝစရဝိပါက်သည် (၁) တိဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) ကာမာဝစရကြိယာအာဝဇ္ဇန်းအားရင်း (၃) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဋ] လောကုတ္တရာဝိပါက်သည် (၁) တိဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) လောကုတ္တရာဝိပါက်အားရင်း [၄] ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဌ) ကာမာဝစရကြိယာသည် (၁) ကာမာဝစရကုသိုလ်အားရင်း (၂) အကုသိုလ်အားရင်း (၃) ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း

(၅) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၆) လောကုတ္တရာဝိပါက်အားရင်း (၇) ကာမာဝစရကြိယာအားရင်း (၈) ရူပါဝစရကြိယာအားရင်း (၉) အရူပါဝစရကြိယာအားရင်း[၉]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဍ) ရူပါဝစရကြိယာသည် (၁) တိဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) ရူပါဝစရကြိယာအားရင်း[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဎ) အရူပါဝစရကြိယာသည် (၁) တိဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်အားရင်း (၂) ရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၃) အရူပါဝစရဝိပါက်အားရင်း (၄) လောကုတ္တရာဝိပါက်အားရင်း (၅) အရူပါဝစရကြိယာအားရင်း[၅]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

အနန္တရပစ္စယဒွေသပြီး၏။

သမနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

အနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ သမနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား.......သမနန္တရပစ္စယော.......ဟူသည်တည်း။

သမနန္တရပစ္စယော၊ သမနန္တရပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ သမနန္တရလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ကောင်းစွာ အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ကောင်းစွာအခြားမဲ့အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

သမနန္တရပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားကို"သမနန္တရပစ္စည်း"ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သဏ္ဌာန်မယှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကောင်းစွာအခြားမယှိသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို"သမနန္တရပစ္စည်း"ဟုခေါ်ပါသည်။

သမနန္တရပစ္စယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] သမနန္တရပစ္စယပုဒ်ကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] နတ္ထိဧတေသံအနန္တရန္တိအနန္တရာ၊သုဋ္ဌုအနန္တရာတိသမနန္တရာ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

အနန္တရပစ္စည်းနှင့်သမနန္တရပစ္စည်းအထူး။

(မေး) အနန္တရပစ္စည်းနှင့်သမနန္တရပစ္စည်းတို့သည် မည်ကဲ့သို့ထူးခြားကြပါကုန်သနည်း။

[ဖြေ] အရှန်၏ အခြားမယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။

ကာလ၏ အခြားမယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် သမနန္တရပစ္စည်းမည်၏၊ ဤသို့ထူးကြပါသည်။ (ဤသည်ကား- ရှေးဆရာတို့၏ဝါဒတည်း။)

အတ္ထါနန္တရတာယ အနန္တရပစ္စယော၊ ကာလာနန္တရတာယ သမနန္တရပစ္စယောတိ အာစရိယာနံ မတံ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၁–၂၆)

ဝါ၊စကြာဝဠာမင်း၏ ရဟန်းပြုခြင်းသည်သားကြီးရတနာအား မင်းအဖြစ်ကိုရခြင်း၌ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ကောင်းစွာအခြားမယှိ သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူ၏။[သမနန္တရပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏]။

အဋ္ဌါနန္တရတာယ၊အနန္တရ၏ အခြားမယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ပစ္စယော၊ကျေးဇူးပြု တတ်သော။ဓမ္မော၊တရားသည်။ အနန္တရပစ္စယော၊ အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။ ကာလာ နန္တရတာယ၊ ကာလအခြားမယှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ပစ္စယော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊တရားသည်။ သမနန္တရပစ္စယော၊သမနန္တရပစ္စည်းမည်၏။ ဇူတိအယံ၊ဤသည် ကား။အာစရိယာနံ၊ဆရာတို့၏။မတံ၊အလိုတည်း။

(**မှတ်ချက်၊** ။ဆိုဝါဒကိုအဋ္ဌကထာဆရာနှစ်သက်တော်မမူပေ၊ ၎င်းအကျယ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

အဋ္ဌကထာဆရာ၏ ဝါဒ။

အဋ္ဌကထာဆရာသည်ကား၊အနန္တရပစ္စည်း,သမနန္တရပစ္စည်းတို့သည် သဒ္ဒါမျှ သာထူးသည်၊အနက်အားဖြင့် တစုံတရာထူးခြားခြင်းမယှိဟုမိန့်ဆိုတော်မူသည်။

ဗျဉ္ဇနမတ္တမေဝေတ္ထ နာနာကရဏံ ပစ္စေတဗ္ဗံ၊န အတ္ထတော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၂—၆]

ဧတ္ထ၊ဤအနန္တရပစ္စည်း သမနန္တရပစ္စည်းတို့၌။ဗျဉ္ဇနမတ္တမေဝ၊သဒ္ဒါမျှဖြင့်သာ လျှင်။နာနာကရဏံ၊ထူးသောအကြောင်းကို။ ပစ္စေတဗ္ဗံ၊ယုံကြည်အပ်၏။ အတ္ထတော၊ အနက်အားဖြင့်။ နာနာကရဏံ၊ ထူးသောအကြောင်းကို။ ဝါ၊အထူးပြုခြင်းကို။ နပစ္စေ တဗ္ဗံ၊မယုံကြည်အပ်။

သမနန္တရပစ္စည်းကိုဟောခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဋ္ဌကထာဆရာ,ဋီကာဆရာတို့အလို အနန္တရပစ္စည်း,သမနန္တရပစ္စည်း တို့သည် အနက်တရားကိုယ်အားဖြင့် တစုံတရာထူးခြားခြင်း မယှိပါပဲလျက်၊ အဘယ့် ကြောင့် သမနန္တရပစ္စည်းကို ဘုရားသျှင်ထပ်မံဟောကြားတော်မူရပါသနည်း။

[ဖြေ] အနန္တရပစ္စည်း, သမနန္တရပစ္စည်းတို့သည် အနက်တရားကိုယ်အားဖြင့် တစုံတရာထူးခြားခြင်းမယှိပါသော်လည်း၊ ဝေနေယျသတ္တဝါ အလိုအားဖြင့် သဒ္ဒါလေးပါး တရားတို့ကိုသိစေလိုသောကြောင့်၊သမနန္တရပစ္စည်းကိုထပ်မံ၍ ဟောကြားတော်မူရပါ သည်။

ဓမ္မတော အဝိဇ္ဇသေသေဝိတထော တတော နမ္ဗုနကာန်ဝေနေယျာနံ ဝင်္ဂေသန
ဉပသင္ဂဇ္ဈဝိသေသ သမဏ္ဍတောဝ ဘေဒေါပစ္စေတဝ္ဗော။

သုမင်္ဂလဋီကာ [၂၁၀–၁၂]

ဓမ္မတော၊သဘောတရားကိုယ်အားဖြင့်။ အဝိသေသေဝိ၊ အထူးမယှိသော်လည်း။ တထာတထာ၊ထိုထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဗုဇ္ဈနကာနံ၊သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကိုသိကုန်သော။ဝေနေယျာနံ၊ကျွတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဝသေန၊အစွမ်းအားဖြင့်။ ဥပသဂ္ဂဇ္ဈဝိသေသမဏ္ဍတော၀၊ ဥပသာရပုဒ်အနက်ထူးကာမျှဖြင့်သာလျှင်။ ဘေဒေါ၊ အထူးကို။ပစ္စေတဗ္ဗော၊ယုံကြည်အပ်၏။

ပစ္စည်းတရားချုပ်သောအခါမှကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းများ။

(မေး) ပစ္စည်းတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်နေစဉ်၊ ဥပါဒ်ဆဲအခိုက်၌ ကျေးဇူးမပြုပဲ ချုပ်ကွယ်သွားသောအခါမှ ကျေးဇူးပြုတတ်သောပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှယှိပါသနည်း သရုပ်ထုတ်၍ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ပစ္စည်းတရားထင်ရှားဖြစ်နေစဉ် ဥပါဒ်ဆဲအခိုက်၌ ကျေးဇူးမပြုပဲ၊ ချုပ်ကွယ်သွားသောအခါမှကျေးဇူးပြုတတ်သောပစ္စည်းများကား-

[၁] အနန္တရပစ္စည်း [၂] သမနန္တရပစ္စည်း [၃] အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း [၄] အာသေဝနပစ္စည်း [၅] နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း [၆] နတ္ထိပစ္စည်း [၇] ဝိဂတပစ္စည်းအားဖြင့်[၇]ပါးယှိပါသည်။

သမနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသပြီး၏။

သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

သမနန္တရပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏အခြားမဲ့၌၊ သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား.......သဟဇာတပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

သဟဇာတပစ္စယော၊ သဟဇာတပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ သဟဇာတလည်းဖြစ်၊ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း၊ ဝါ၊ တကွဖြစ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊တကွဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

သဟဇာတပစ္စည်းခည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို''**သဟဇာတပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား၊ ဆီမီးသည် အလင်းရောင်အား ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊မိမိမဖြစ်သော် သဟုပ္ပန္နတရားလည်းမဖြစ်။ မိမိဖြစ်သော်သဟုပ္ပန္နတရားလည်းတကွဖြစ်လေအောင်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားတို့ကို'**သဟဇာတပစ္စည်း**' ဟုခေါ်ပါသည်။

အတ္တနော အနုပ္ပတ္တိယာ သဟုပ္ပန္နာနမ္ပိ အနုပ္ပတ္တိတော ပကာသသော ပဒီပေါ ဝိယ သဟုပ္ပန္နာနံ သဟုပ္ပါဒဘာဝေန ပစ္စယော သဟဇာတပစ္စယော။

သုမင်္ဂလဋီကာ [၁၀၄–၉]

အတ္တနော၊မိမိ၏။အနုပ္ပတ္တိယာ၊မဖြစ်လတ်သည်ရှိသော်။သဟုပ္ပန္နာနမ္ပိ၊ တကွဖြစ်ကုန်သောတရားတို့၏လည်း။ အနုပ္ပတ္တိတော၊ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ပဒီပေါ၊ဆီမီးသည်။ပကာသဿ၊အလင်းရောင်အား။ပစ္စယော ဝိယ၊ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့။သဟုပ္ပန္နာနံ၊ တကွဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား။ သဟုပ္ပါဒဘာဝေန၊ တကွဖြစ်သည် အစွမ်းအားဖြင့်။ ပစ္စယော၊ ကျေးဇူးပြုသောတရားသည်။ သဟဇာတပစ္စယော၊ သဟဇာတပစ္စည်း မည်၏။

သဟဇာတသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) သဟဇာတသဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရမည်နည်း။

(ဖြေ) သဟဇာတသဒ္ဒါကို.... ပစ္စယုပ္ပန္နေန သဟဇာယတီတိ သဟဇာတော...., ဟု ဤသို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဝါ၊ ဆီမီးသည် တကွအလင်းကိုဖြစ်စေလျက် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ တကွဖြစ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငှဝ်း။

ယောအကြောင်းပစ္စည်းတရာ သည်။ ပစ္စယုပ္ပန္နေန၊ပစ္စယုပ္ပန်နှင့်။ သဟ၊တကွ။ဇာယတိ၊ဖြစ်တတ်၏။နုတိဟသွာ၊ ထို့ကြောင့်။သဟဇာတော၊သဟဇာတမည်၏။

သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုသောအကြောင်းညွှန်းပြချက်။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းသည် သဟုပ္ပန္နဖြစ်ကုန်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ အဘယ်ခဏ၌ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စည်းသည် သဟုပ္ပန္နဖြစ်ကုန်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ဥပါဒ်ခဏ,ဌီခဏတို့၌ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(သုံးချက်စုဂဏ္ဌိဆရာ ချောင်းဆုံဆရာတော်ကား၊ဥပါဒ်ခဏ၌သာကျေးဇူးပြု၏၊ဌီခဏ၌ကျေးဇူးမပြုပေ....ဟုဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားဘွယ်အကျယ် အဆုံးအဖြတ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

သဟဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ ,ပဝတ္တိကာလ နှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်ပါသည်။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိထင်ရှားယှိသောအခိုက်၌သာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

သဟဇာတပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

သဟဇာတပစ္စယော........ ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်အားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားသို့ကုန်၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် အချင်းချင်းအားရင်း၊ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အားရင်း။ တည်သောအလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ဒွေပညာသ ပဝတ္တိ၊ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး။

[ဖြေ] သဟဇာသပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ သဟဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအားသာ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

သဟဇာတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) သဟဇာတပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ၊ စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ၊ ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံအားဖြင့် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်ခုလုံးတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်၊ မဖြစ်ထိုက်သောတရားစု။

[မေး] (၁) စိတ် (၂) စေတသိက် (၃) ရုပ် (၄) နိဗ္ဗာန် (၅) ပညတ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သောတရား [၅] ပုံတို့တွင်၊ သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားစုနှင့် မဖြစ်ထိုက်သောတရားစုတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] (၁) စိတ် (၂) စေတသိက် (၃) ရုပ် (၄) နိဗ္ဗာန် (၅) ပညတ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သောတရား[၅]ပုံတို့တွင် (၁) စိတ် (၂) စေတသိက် (၃) ရုပ်တရားသုံးပုံတို့သည်သာ သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်၍၊ (၄) နိဗ္ဗာန် (၅) ပညတ်တရားနှစ်ပုံတို့မှာ သဟဇာတပစ္စည်းမဖြစ်ထိုက်ပါ။

အချင်းချင်းအားရင်း-စသောဝိသေသနစကားကို မိန့်ဆိုခြင်း။

[မေး] စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ဒွေပညာသ....ဟု ဆိုလျှင် ပြီးကောင်းပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့်....အချင်းချင်းအားရင်း, အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားရင်းတည်သော....ဟူသော ဝိသေသနစကားကို မိန့်ကြားဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသနည်း။

အချင်းချင်းအားရင်း၊ ဥပါဒါရုပ်အားရင်းတပ်သော၊ စိတ္တဇ,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ, ဗာဟိရ အာဟာရဇ,ဥတုဇ,အသညသတ်ကမ္မဇ,ပဝတ္တိကမ္မဇအားဖြင့် အလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး။

[ဖြေ] စိဘ်တခုယုက်ကိုးဆယ်,စေတသိက်ဒွေပညာသတို့သည်၊ စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အချင်းချင်းအားသာလျှင် သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။ ဤကိုရည်၍ **"အချင်းချင်းအားရင်း"**ဟူသောစကားကို မိန့်ကြားဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသည်။

ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ပဝတ္တိ,ပဋိသန္ဓေနှစ်ပါးတို့တွင်၊ ပဝတ္တိအခါ၌ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်တို့အားသဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူး၍၊ပဋိသန္ဓေအခါ၌ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလေသည်၊ ဤကိုရည်၍,... အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားရင်း တပ်သော... ဟူသော ဝိသေသနစကားကို မိန့်ကြားဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသည်။

အချင်းချင်းအားကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အချင်းချင်းအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် အဘယ်ကဲ့သို့ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] စတုဝေါကာရဘုံ၌ လောဘမူ, မောဟမူ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, အရူပစိတ်တဆဲ့နှစ်ခု၊ သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာစိတ်(၇)ခုအားဖြင့် (၄၆)ပါးကုန်သောစိတ်တို့နှင့် ဒေါသ, ဣဿာ,မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စကြဉ်သော စေတသိက် (၄၈)ပါးတို့ဖြစ်ကြလေရာ၊ ၎င်းတို့ကိုခန္ဓာဖွဲ့ခဲ့သည်ယှဲ့သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ,သညာက္ခန္ဓာ,သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာအားဖြင့် ခန္ဓာ(၄)ပါးရသည်။ ထိုတွင်-

(၁) ဝေဒနာက္ခန္ဓာဟုဆိုအပ်သောသဟဇာတပစ္စည်းသည်၊ သညာက္ခန္ဓာ,သင်္ခါရက္ခန္ဓာ,ဝိညာဏက္ခန္ဓာ(၃)ပါးတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

(၂) သညာက္ခန္ဓာ,သင်္ခါရက္ခန္ဓာ,ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟုဆိုအပ်ကုန်သောသဟဇာတပစ္စည်းတို့သည်၊ဝေဒနာက္ခန္ဓာအားသဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြလေသည်။

(၃) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ,သညာက္ခန္ဓာဟုဆိုအပ်ကုန်သော သဟဇာတပစ္စည်းတို့သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြလေသည်။

(၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်ကုန်သော သဟဇာတပစ္စည်းတို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြလေသည်။

ဟာဒယဝတ္ထု ဖြစ်သောအားတပ်သော ပစ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ၊ ပစ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ အားတပ်သောဟာဒယဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဤသို့စသောအားဖြင့် ကေက(၄)ဝါရ၊တိက(၄)ဝါရ၊ဒုက(၆)ဝါရအားဖြင့် (၁၄) ဝါရ သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် အချင်းချင်းအားကျေးဇူးပြုလေသည်၊

{၁၄} ဝါရရေတွက်ပုံ။

[မေး] ခန္ဓာဝါရ(၁၄)ဝါရတို့ကို အပြည့်အစုံရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ခန္ဓာဝါရ(၁၄)ဝါရဟူသော်ကား-ကေက (၄) ဝါရ၊တိက (၄) ဝါရ၊ ဒုက [၆]ဝါရအားဖြင့် (၁၄) ဝါရဖြစ်ပါသည်။ ထိုတွင် ကေက (၄) ဝါရဟူသော်ကား-

(၁) ဝေဒနာပစ္စည်းယူ၊သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၂) သညာပစ္စည်းယူ၊သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်,ဝေဒနာပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၃) သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ဝိညာဉ်, ဝေဒနာ, သညာပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၄) ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။

ဤသို့အားဖြင့် ကေက [၄] ဝါရဖြစ်သတည်း။

တိက {၄} ဝါရဟူသော်ကား။

(၁) ဝေဒနာ,သညာ, သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၂) သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၃) သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်, ဝေဒနာပစ္စည်းယူ၊သညာပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၄) ဝိညာဉ်, ဝေဒနာ, သညာပစ္စည်းယူ၊သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။

ဤသို့အားဖြင့် တိက (၄) ဝါရဖြစ်သတည်း။

ဒုက {၆} ဝါရဟူသော်ကား။

(၁) ဝေဒနာ, သညာပစ္စည်းယူ၊သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၂) ဝေဒနာ, သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊သညာ, ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၃) ဝေဒနာ, ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊သညာ, သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၄) သညာ, သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာ, ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၅) သညာ, ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာ, သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။
(၆) သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာ, သညာပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ၊

ဤသို့အားဖြင့် ဒုက (၆) ဝါရဖြစ်သတည်း။ ဤသို့လျှင်နာမက္ခန္ဓာတို့သည် စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အချင်းချင်းအား (၁၄) ဝါရသဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသတည်း။

အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ပဝတ္တိအခါ၌ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်တို့အား အဘယ်နှစ်ဝါရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] နာမက္ခန္ဓာတို့သည်ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ပဝတ္တိအခါ၌၊အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်တို့အား ခန္ဓာဝါရ(၂၂၅)ဝါရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ခန္ဓာဝါရ(၂၂၅)ဝါရရေတွက်ပုံ။

[မေး] ခန္ဓာဝါရ(၂၂၅)ဝါရတို့ကိုအပြည့်အစုံရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ခန္ဓာဝါရ(၂၂၅)ဝါရဟူသော်ကား—

[၁] နာမက္ခန္ဓာကို ဧကက(၄)ဝါရ,တိက(၄)ဝါရ,ဒုက(၆)ဝါရ,စတုကတဝါရအားဖြင့်ခန္ဓာဝါရ(၁၅)ဝါရဖွဲ့ရသည်။ ထိုတွင်ဧကက(၄)ဝါရဟူသော်ကား—

(၁) ဝေဒနာပစ္စည်းယူ၊ပထမမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ၊
(၂) သညာပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၃) သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၄) ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ။ ။

ဤသို့အားဖြင့် ဧကက[၄]ဝါရဖြစ်သတည်း။

တိက(၄)ဝါရဟူသော်ကား။

(၁) ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရပစ္စည်းယူပထမမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ
(၂) သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၃) သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်,ဝေဒနာပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၄) ဝိညာဉ်,ဝေဒနာ,သညာပစ္စည်းယူ၊ ။ ။

ဤသို့အားဖြင့်တိက[၄]ဝါရဖြစ်သတည်း။

ဒုက(၆)ဝါရဟူသော်ကား။

(၁) ဝေဒနာသညာပစ္စည်းယူ၊ပထမမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ
(၂) ဝေဒနာသင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၃) ဝေဒနာ,ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၄) သညာ,သင်္ခါရပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၅) သညာ,ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ။ ။
(၆) သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ။ ။

ဤသို့အားဖြင့် ဒုက[၆]ဝါရဖြစ်သတည်း။

စတုက္ကတဝါရပြဆိုသော်ကား။

ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ၊ ပထဝီမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန် ယူတဝါရ၊ ဤသို့အားဖြင့် စတုက္ကတဝါရဖြစ်သတည်း။

ဤသို့လျှင် ဧကက(၄)ဝါရ, တိက(၄)ဝါရ, ဒုက(၆)ဝါရ, စတုက္က တဝါရအားဖြင့် ပထဝီမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌ခန္ဓာဝါရ (၁၅) ဝါရဖြစ်သတည်း။

ထိုအတူ—

(၂) အာပေါမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၃) တေဇောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၄) ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၅) ပထဝီ, အာပေါ, တေဇောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၆) အာပေါ, တေဇော, ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၇) တေဇော, ဝါယော, ပထဝီမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၈) ဝါယော, ပထဝီ, တေဇောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၉) ပထဝီ, တေဇောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၀) ပထဝီ, အာပေါမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၁) ပထဝီ, ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၂) အာပေါ, တေဇောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၃) အာပေါ, ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၄) တေဇော, ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ
(၁၅) ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောမဟာဘုတ်စိတ္တဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ

အားဖြင့် ခန္ဓာဝါရ [၂၂၅] ဝါရဖြစ်သတည်း။

[မှတ်ချက်၊ ဤ ဒွန္ဒေအခါ အချင်းချင်း နာမကမ္မဋ္ဌာန်းကဋတ္တာရုပ်တို့၌ခန္ဓာဝါရ [၂၂၅] ဝါရဖြစ်ပုံကိုလည်း နည်းမှီ၍ သိပါလေ။ **"ပထဝီမဟာဘုတ်ကဋတ္တာရုပ်"** ဆိုရခြင်းသာထူးပါသည်]။

နိဂုံးပြဆိုချက်။

သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုးရိုးစသည်တို့၌.... ပဋိသန္ဓေ ဝါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအား တပ်သောဟဒယဝတ္ထု, ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ ဟုဆိုရိုးပြုကြကုန်၏၊

ဤ **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ၌မှ....ခန္ဓာဝတ္ထုဿ, ဝတ္ထုခန္ဓာနံသဟဇာတ ပစ္စယေနပစ္စယော.... ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပဥ္စာဝါရပါဠိတော်ကိုထောက်၍ ဟဒယဝတ္ထု

အားတပ်သော ပစ္ဆေဝါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ အားတပ်သော ဟဒယဝတ္ထု....ဟုဆိုရိုးကိုပြင်လိုက်သည်။

[ကြိုက်နှစ်သက်ရာဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်၊]

သဟာဇာတပစ္စည်း(၃)ပိုင်း။

ပဋ္ဌာန်း(၃)ချက်စုဆိုရိုး၌၊ သဟဇာတပစ္စည်းကို(၃)ပိုင်းခွဲခြား၍ ပြဆိုထားပေသည်။ (၃)ပိုင်းဟူသော်ကား-

[၁] စိတ်,စေတသိက်,နာမက္ခန္ဓာတပိုင်း
[၂] ရုပ်မဟာဘုတ်တပိုင်း
[၃] ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာဟဒယဝတ္ထုတပိုင်း

ဟူသည်တို့တည်း။

ထို(၃)ပိုင်းတို့ကို ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကိုမှီ၍ ပြဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယအပိုင်း၌ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ဒုတိယအပိုင်း၌.... အချင်းချင်းအားရင်း၊ ဥပါဒါရုပ်အားရင်းတပ်သော စိတ္တဇ(လ)ပဝတ္တိကမ္မဇအားဖြင့်အလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး....ဟုဆိုရိုးပြုထားရာ အချင်းချင်းအားတပ်ပုံ၊ဥပါဒါရုပ်အားတပ်ပုံကိုရှင်းလင်းဖော်ပြပါ။

[ဖြေ] စိတ္တဇမဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို ဧကက(၄)ဝါရ, တိက(၄)ဝါရ, ဒုက(၆)ဝါရ,စတုကတဝါရအားဖြင့်[၁၅]ဝါရခွဲခြားဝေဘန်၍၊ အချင်းချင်းအား[၁၄]ဝါရ၊ ဥပါဒါရုပ်သက်သက်အားတဝါရ ကျေးဇူးပြုပုံကိုသိမှတ်ကြရာသည်။

အမှန်မှာ။ ။မဟာဘုတ်အချင်းချင်း(၁၄)ဝါရ၊ဥပါဒါရုပ်(၁၅)ဝါရဖြစ်လေသည်။

{၁၄}ဝါရဟူသော်ကား။

[၁] ပထဝီမဟာဘုတ်ပစ္စည်းယူ၊ အာပေါ,တေဇော, ဝါယောမဟာဘုတ်,ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ

[၂] အာပေါမဟာဘုတ်ပစ္စည်းယူ၊တေ,ဝါ,ပ-မဟာဘုတ်ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူ တဝါရ

[၃] တေဇောမဟာဘုတ်ပစ္စည်းယူ၊ ဝါ,ပ,အာ-မဟာဘုတ်ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန် ယူတဝါရ

[၄] ဝါယောမဟာဘုတ်ပစ္စည်းယူ၊ ပ,အာ,တေ-မဟာဘုတ်ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ

ဤသို့အားဖြင့် ဧကက (၄) ဝါရဖြစ်သတည်း။

[၁] ပ,အာ,တေပစ္စည်းယူ၊ဝါ-မဟာဘုတ်ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ
[၂] အာ,တေ,ဝါ ။ ပ- ။ ။
[၃] တေ,ဝါ,ပ ။ အာ- ။ ။
[၄] ဝါ,ပ,အာ ။ တေ- ။ ။

ဤသို့အားဖြင့်တိက[၄]ဝါရဖြစ်သတည်း။

(၁) ပ,အာပစ္စည်းယူ၊ တေ,ဝါမဟာဘုတ်၊ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ
(၂) ပ,တေ ။ အာ,ဝါ ။ ။
(၃) ပ,ဝါ ။ အာ,တေ ။ ။
(၄) အာ,တေ ။ ပ,ဝါ ။ ။
(၅) အာ,ဝါ ။ ပ,တေ ။ ။
(၆) တေ,ဝါ ။ ပ,အာ ။ ။

ဤသို့အားဖြင့် ဒုက[၆]ဝါရဖြစ်သတည်း။

ပ,အာ,တေ,ဝါမဟာဘုတ်ပစ္စည်းယူ၊ဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ။ ဤသို့အားဖြင့် စတုကတဝါရဖြစ်သတည်း။ ဤသို့လျှင်ဧကက[၄]ဝါရ,တိက(၄)ဝါရ,ဒုက(၆)ဝါရ စတုကတဝါရအားဖြင့် စိတ္တဇရုပ်၌ခန္ဓာဝါရ(၁၅)ဝါရဖြစ်သတည်း။

ထို့အတူ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ,ဗာဟိရရုပ်၌(၁၅)ဝါရ,အာဟာရဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ, ဥတုဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရ, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၌ (၁၅) ဝါရ, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၌(၁၅)ဝါရစီဖြစ်လေသည်။

စိတ္တဇရုပ်စသည်ဆိုရိုးပြုခြင်း။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌....စတ္တာရောမဟာဘူတာ.... ဟု သာမာန်ဟောကြားတော်မူအပ်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့်....စိတ္တဇ(လ)ပဝတ္တိကမ္မဇအားဖြင့် အလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး....ဟုရှည်လျားစွာဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသနည်း၊

(ဖြေ) ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌....စတ္တာရောမဟာဘူတာ.... ဟု သာမာန်ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသော်လည်း၊ပဋ္ဌာန်းပဥှာဝါရပါဠိတော်၌-

စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံရူပါနံ၊ကဋတ္တာရူပါနံ၊ဗာဟိရံ,အာဟာရသမုဋ္ဌာနံ,
ဥတုသမုဋ္ဌာနံ အသညသတ္တာနံ၊

ဟု အကျယ်ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်ကို ထောက်မျှော်၍...., စိတ္တဇ(လ)ပဝတ္တိကမ္မဇအားဖြင့်အလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး.... ဟု ရှည်လျားစွာဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသည်။

(**မှတ်ချက်။** ။ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်၌..... ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်အား သီးခြား ထုတ်ဆောင်ဟောကြားတော်မူအပ်သောဒေသနာပါဠိတော်ထင်ရှားမယှိပေ။)

တတိယပိုင်း၌ကျေးဇူးပြုပုံ။

တတိယပိုင်း၌၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာသည်ဟဒယဝတ္ထုအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ ဟဒယဝတ္ထုသည်လည်း ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားသဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ ဤကိုရည်၍–

ခန္ဓာဝတ္ထုဿ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော၊ ဝတ္ထု ခန္ဓာနံ သဟဇာတ ပစ္စယေန ပစ္စယော၊

ဟု ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်၌ ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူပါသည်။ ဤပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်ကိုထောက်မျှော်၍–

(၁) ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ။

(၂) ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားတပ်သောဟဒယဝတ္ထု–ဟူသော ဆိုရိုးကိုသာ၊သာရအားဖြင့် မှတ်သားဆိုရိုးပြုတော်မူကြရာသည်။

ခန္ဓာဝါရဆုံးဖြတ်ပုံ။

[မေး] ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ,ဟဒယဝတ္ထု၌ ခန္ဓာဝါရပေါင်း မည်မျှ ယှိပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ၌ ခန္ဓာဝါရ(၁၅) ဟဒယဝတ္ထု(၁၅)အားဖြင့် ခန္ဓာဝါရ(၃၀) ယှိပါသည်။

အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ၌(၁၅)ဝါရဟူသော်ကား၊ဧကက(၄)ဝါရ, ဒွိက(၄)ဝါရ,ဒုက(၆)ဝါရ,စတုကတဝါရအားဖြင့်(၁၅)ဝါရဖြစ်ပါသည်။

ဧကက(၄)ဝါရဟူသော်ကား၊ဝေဒနာပစ္စည်းယူ၊ ဟဒယဝတ္ထုပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ၊သညာပစ္စည်းယူ,သင်္ခါရပစ္စည်းယူ,ဝိညာဉ်ပစ္စည်းယူ, ဟဒယဝတ္ထုပစ္စယုပ္ပန်ယူတဝါရ၊ဤသို့အားဖြင့် ဧကက(၄)ဝါရဖြစ်သတည်း။ (အကြွင်းကိုနည်းမှီ၍ခွဲလေ။)

ဟဒယဝတ္ထု၌(၁၅)ဝါရဟူသော်ကား၊ဧကက(၄)ဝါရ,ဒွိက[၄]ဝါရ,ဒုက(၆)ဝါရ,စတုကတဝါရအားဖြင့် (၁၅) ဝါရဖြစ်သတည်း။

ဧကက (၄) ဝါရဟူသော်ကား၊ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းယူ၊ဝေဒနာပစ္စယုပ္ပန်ယူ,သညာပစ္စယုပ္ပန်ယူ,သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်ယူ,ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်ယူ၊ ဤသို့အားဖြင့် ဧကက (၄) ဝါရဖြစ်သတည်း။ (အကြွင်းကိုနည်းမှီ၍ခွဲလေ။)

အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သောဟူသောစကား၏ အဓိပ္ပါယ်။

[မေး] သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုးကို (၄) ချက်ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုထားရာ၊ ပဌမအချက်၌ **''အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော''** ဟူသောစကားကို ရှင်းလင်းပြဆိုပါ။

[ဖြေ] နာမက္ခန္ဓာ(၄)ပါးတို့တွင်၊ဝေဒနာကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ ကြွင်းနာမက္ခန္ဓာ(၃) ပါးသည်ပစ္စယုပ္ပန်။

သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်သုံးပါးတို့ကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ ဝေဒနာသည်ပစ္စယုပ္ပန်၊ဝေဒနာ,သညာကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်ပစ္စယုပ္ပန်၊ သင်္ခါရ,ဝိညာဉ်ကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ဝေဒနာ,သညာပစ္စယုပ္ပန်။

ဤသို့တပါးကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ထိုမှထောက်အပ်သော ကြွင်း(၃)ပါးပစ္စယုပ္ပန်။

သုံးပါးကိုပစ္စည်းယူခိုက်၊ထိုမှထောက်အပ်သောတပါးပစ္စယုပ္ပန်၊ နှစ်ပါးပစ္စည်းယူခိုက်၊ ထိုမှထောက်အပ်သောနှစ်ပါးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤသည်ကား **''အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော''** ဟူသောစကား၏အဓိပ္ပါယ်တည်း။

သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်ဒုတိယဆိုရိုးကျန်နေခြင်း။

''နာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သောစိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်''....ဟု ဆိုအပ်သောသဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်ဒုတိယဆိုရိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံတော်၌၊ ရှေးရှေးအခါကစ၍ ယခုတိုင်ထင်ရှားပေါ်ပေါက်နေသော သုံးချက်စုဆိုရိုးဟူသမျှတို့၌မပါ၊ ကြွင်းကျန်နေသောဆိုရိုးဖြစ်၏။

စိတ္တစေတသိကာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံရူပါနံ သဟဇာတပစ္စယေနပစ္စယော.... ဟူသောပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကို ထောက်ထား၍....နာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သော စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်....ဟူသောဆိုရိုးသည် ထင်ရှားယှိသင့်၏။

အခြားသုံးချက်စုဆိုရိုးတို့၌၊ နာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သောစိတ္တဇရုပ် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်....ဟူသော ဆိုရိုးမပါမယှိသောကြောင့် **''စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်''** တို့သည် သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်နေပေသည်။

စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့သည် သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်ခဲ့သော် သဟဇာတပစ္စနိက်ထုတ်ရာ၌၊ထုတ်ကားမထုတ်ခဲ့ပေ။

ထို့ကြောင့်....နာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သောစိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်.... ဟူသောဆိုရိုးကိုထည့်သွင်းဆိုရိုးပြုမှသာ၊ သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်စုံလင်မည်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအချက်ကိုပညာဝန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အထူးသတိချပ်သင့်လှပေသတည်း။

---

(၁) အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ခွေပညာသပ္ပယုတ္တပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး။

(၂) နာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သောစိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

(၃) အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ဥပါဒါရုပ်နှင့်တကွအလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး။

(၄) ပဋိသန္ဓေကာရပဋိသန္ဓေမှ ထောက်အပ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထုမှထောက်အပ်သော ပဋိသန္ဓေကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ။

ဤတရားတို့သည် သဟဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။ [ပစ္စနိက်မယှို]။

သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော် နည်းအရဝေဘာနဲပြဆိုချက်။

(မေး) သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရညွှန်ပြပါ၊

(၁) နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အချင်းချင်းအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၂) မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် အချင်းချင်းအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၃) ပဋိသန္ဓေကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထုတို့သည် အချင်းချင်းအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ [အချင်းချင်းကျေးဇူးပြုပုံ(၃)ချက်]

(၄) စိတ်,စေတသိက်နာမက္ခန္ဓာတို့သည်၊ စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

(၅) မဟာဘုတ်တို့သည် ဥပါဒါရုပ်တို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(မှတ်ချက်။ ။စတုဘ္တအချက်၌စိတ်,စေတသိက်နာမက္ခန္ဓာဟုဆိုသော်လည်း....အရူပဝိပါက်လေးခု ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်၊ရဟန္တာတို့၏စုတိကြည်သော [တနည်း] ခပ်သိမ်းသောစုတိကြည်သောစိတ်,စေတသိက်နာမက္ခန္ဓာတို့ကိုသာယူရမည်။)

စတုတ္ထအချက်၌၊စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့က၊နာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

ပဋ္ဌမအချက်၌၊ ဥပါဒါရုပ်တို့က မဟာဘုတ်တို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုပဥ္စဝေါရပါဠိတော် နည်းအရညွှန်ပြချက်။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို၊ ပဋ္ဌာန်းပဥ္စဝေါရပါဠိတော်နည်းအရ ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စည်းတရားစုတို့ကို (က) ကုသိုလ်အားတပုံ (ခ) အကုသိုလ်တပုံ (ဂ) အဗျာကတတပုံ (ဃ) ကုသိုလ်အဗျာကတတပုံ (င) အကုသိုလ်အဗျာကတတပုံအားဖြင့် ငါးပုံ ခွဲရသည်။ ထိုတွင်-

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ်အဗျာကတအား(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ခ] အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဂ] အဗျာကတသည်၊ အဗျာကတအား တရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[ဃ] ကုသိုလ်အဗျာကတသည်၊ အဗျာကတအား တရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

[င] အကုသိုလ်အဗျာကတသည်၊အဗျာကတအား တရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် သဟဇာတပစ္စည်းသည်၊ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား (၉)ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤကိုရည်၍....သဟဇာတေနဝ....ဟုဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

သဟဇာတပစ္စည်း(၉)ရာသီကိုဒိဝိပါဠိစီကုံးပုံ။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်း(၉)ရာသီတို့ကိုဝိဝိပါဠိစီကုံးပြဆိုခဲ့ပါ။

[က] ကုသလောဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၃) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

[ခ] အကုသလောဓမ္မော (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

[ဂ] အဗျာကတောဓမ္မောအဗျာကတဿဓမ္မဿသဟဇာတပစ္စယေနပစ္စယော

[ဃ] ကုသလောစ အဗျာကတောစ ဓမ္မာ အဗျာကတဿဓမ္မဿ သဟဇာတပစ္စယေနပစ္စယော

(င) အကုသလော စ အဗျာကတော စ ဓမ္မာ အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ သဟဇာတ ပစ္စယေန ပစ္စယော

ဟူသည်တည်း။

သဟဇာတပစ္စည်း(၉)ရာသီကဏ္ဍားသမ္ဗဒါနိပါဠ်အရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

(မေး) သဟဇာတပစ္စည်း(၉)ရာသီ ကဏ္ဍား,သမ္ဗဒါနိပါဠ်တို့ကို ဆိုရိုးကျ အရ ကောက်ပြဆိုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) (က) ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊အချင်းချင်း အားတပ်သောကုသိုလ်စေတသိက်အဋ္ဌတိံသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်း တရားရ၏။

(၁) ကုသလဿ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗဒါနိပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်စေတီသ, စေအဋ္ဌတိံသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(က) ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊စိတ္တဇရုပ်အားတပ် သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်စေတီသ, စေအဋ္ဌတိံသ အစိတ်အ ပေါင်းနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

(၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ.... ဟူသော သမ္ဗဒါနိပုဒ်၏အရကား၊ [ကုသိုလ် သည်ပြုအပ်သော]စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(က) ကုသလော ဓမ္မော.... ဟူသော ကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းနာ မက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ကုသိုလ်စေတီသ, စေ အဋ္ဌတိံသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

(၃) ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ဗဒါနိပုဒ်၏အရကား၊ကု သိုလ်စေတီသ,စေအဋ္ဌတိံသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား၊ကုသလ(၃)ရာသီဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

(ခ) အကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းအား တပ်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝီသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

(၁) အကုသလဿ ဓမ္မဿ ...ဟူသောသမ္ဗဒါနိပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒ သ,စေသတ္တဝီသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) အကုသလော ဓမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ စိတ္တဇရုပ်အား တပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသစေသတ္တဝီသ အစိတ်အ ပေါင်းနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

(၂) အဇ္ဈတ္တကတဿမ္ဗန္ဓသ....ဟူသော သမ္ဗန္ဓါန်ပုဒ်၏အရကား၊ (အကုသိုလ်သည်ပြုအပ်သော) စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) အကုသလောစမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသစေသတ္တဝီသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

(၃) အကုသလဿစအဇ္ဈတ္တကတဿစမ္မန္ဓဿ.... ဟူသော သမ္ဗန္ဓါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသစေသတ္တဝီသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အဇ္ဈတ္တကတသည် (၁) ပဝတ္တိ (၂) ပဋိသန္ဓေ (၃) ရုပ်သက်သက်အားဖြင့် သုံးမျိုးယှဉ်ပေ၏။ ထိုတွင်-

ပဝတ္တိအခါ (ဂ) အဇ္ဈတ္တကတောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းအားရင်း၊ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားရင်းတပ်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဇ္ဈတ္တကတဿမ္ဗန္ဓသ... ဟူသော သမ္ဗန္ဓါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ,အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ၊အဇ္ဈတ္တကတောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းအားရင်း၊ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်အားရင်းတပ်သောပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝီသ, စေပဥ္စတိံသ အစိတ်အစိတ်, အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဇ္ဈတ္တကတဿမ္ဗန္ဓသ....ဟူသောသမ္ဗန္ဓါန်ပုဒ်၏အရကား၊ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝီသ၊စေပဥ္စတိံသအစိတ်အစိတ်,အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ရုပ်သက်သက်၌၊အဇ္ဈတ္တကတောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းအားရင်း၊ ဥပါဒါရုပ်အားရင်းတပ်သော စိတ္တဇမဟာဘုတ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇမဟာဘုတ်,ဗာဟိရမဟာဘုတ်,အာဟာရဇမဟာဘုတ်,ဥတုဇမဟာဘုတ်,အသညသတ်ကမ္မဇမဟာဘုတ်,ပဝတ္တိကမ္မဇမဟာဘုတ်ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဇ္ဈတ္တကတဿမ္ဗန္ဓသ....ဟူသောသမ္ဗန္ဓါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ဘုတ်နှင့်တကွသော စိတ္တဇဥပါဒါ,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇဥပါဒါ,ဗာဟိရဥပါဒါ,အာဟာရဇဥပါဒါ,ဥတုဇဥပါဒါ, အသညသတ်ကမ္မဇဥပါဒါ,ပဝတ္တိကမ္မဇဥပါဒါရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဃ) ကုသလောစအဇ္ဈတ္တကတောစဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ကုသိုလ်ကေဝီသ စေအဋ္ဌတိံသအစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ,အစိတ်အပေါင်းမဟာဘုတ်ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[င] အကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မာ....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေသတ္တဝီသ, အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ, အစိတ်အပေါင်းမဟာဘုတ် ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား- သဟဇာတပစ္စည်းပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ (၉) ရာသီ ကျေးဇူးပြုပုံကိုညွှန်ပြချက်တည်း။

သဟဇာတပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရခွဲခြားပုံ။

[မေး] သဟဇာတပစ္စည်းတရားတို့ကို၊အဋ္ဌကထာနည်းအရ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့်ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စည်းတရားသည်၊ဇာတ်အားဖြင့် (က) ကုသိုလ် [ခ] အကုသိုလ် [ဂ] ဝိပါက် [ဃ] ကြိယာ (င) ရုပ်အားဖြင့် ငါးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင်-

[က] ကုသိုလ်သည်ဘုံအားဖြင့် လေးပါးအပြားရှိ၏ (ခ) အကုသိုလ်သည် ကာမာဝစရတပါးတည်းသာဖြစ်၏ (ဂ) ဝိပါက်သည်လေးပါးအပြားရှိ၏ (ဃ) ကြိယာသည် သုံးပါးအပြားရှိ၏ (င) ရုပ်သည်ကာမာဝစရတပါးတည်းသာဖြစ်၏ ဤသည်ကား- သဟဇာတပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပုံတည်း။

သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရ ပြဆိုချက်။

(မေး) သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] စတုဘူမကကုသိုလ်သည်ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ မိမိနှင့်သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား၎င်း၊စိတ္တဇရုပ်အား၎င်း သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ (ခ) အကုသိုလ်သည်လည်း ထို့အတူဖြစ်၏။

အရူပဘုံ၌မူ၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာတို့အားသာ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဂ) ကာမာဝစရ, ရူပါဝစရဝိပါက်သည်၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ စိတ္တဇရုပ်အားရင်းကျေးဇူးပြုသည်။

ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သောဝိပါက်သည်ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်နိုင်သောကာမာဝစရ, ရူပါဝစရဝိပါက်သည် ကဋတ္တာရုပ်အားလည်းကျေးဇူးပြုလေသည်။

အရူပါဝစရဝိပါက်သည် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုလေသည်။

လောကုတ္တရာဝိပါက်သည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားသာကျေးဇူးပြုသည်။

စတုဝေါကာရဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

ကာမာဝစရ, အရူပါဝစရကြိယာသည်ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားကျေးဇူးပြုသည်။

စတုဝေါကာရဘုံ၌ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားသာကျေးဇူးပြုသည်။

ရူပါဝစရကြိယာသည် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်တို့အား၊ကေန်ကျေးဇူးပြုသည်။

ကမ္မဇရုပ်တို့တွင် မဟာဘုတ်တပါးကသုံးပါးအား၊ မဟာဘုတ်သုံးပါးကတပါးအား၊မဟာဘုတ်နှစ်ပါးကနှစ်ပါးအား၊မဟာဘုတ်ကဥပါဒါရုပ်အားကျေးဇူးပြုသည်။

ကာမာဝစရ, ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေခဏ၌၊ ဟဒယဝတ္ထုသည် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာအားကျေးဇူးပြုသည်။

ဥတုဇစိတ္တဇ,အာဟာရဇရုပ်တို့တွင်၊ မဟာဘုတ်တို့သည် အချင်းချင်းအားရင်း၊ ဥပါဒါရုပ်အားရင်း သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဤသည်ကား- သဟဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပုံတည်း။

(ဤသဟဇာတပစ္စည်းအဋ္ဌကထာနည်းအရကျေးဇူးပြုပုံကိုနည်းမှီကာ၊ နောက်နောက်ပစ္စည်းတို့၌လည်း အဋ္ဌကထာနည်းအရကျေးဇူးပြုပုံကို သိမှတ်တော်မူကြကုန်ရာသည်။ထိုအဋ္ဌကထာနည်းကား အခြားမဟုတ်၊ ပစ္စယနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအဋ္ဌကထာနည်းကိုအလိုယှိပါမူ၊ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ ဆိုင်ရာပစ္စယနိဒ္ဒေသအဖွင့်ကိုကြည့်ရှုတော်မူကြပါကုန်။)

သဟဇာတပစ္စနိက်မထုတ်ရခြင်း။

(မေး) သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ အဘယ်ကြောင့် ပစ္စနိက်မထုတ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်၌တရားကုန်သောကြောင့်၊သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ ပစ္စနိက်မထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စနိက်မထုတ်ရသောပစ္စည်းများ။

[မေး] ပဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် ပစ္စနိက်မထုတ်ရသောပစ္စည်းပေါင်းမည်မျှယှိပါသနည်း။ သရုပ်ထုတ်၍ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) ပဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် (၁) သဟဇာတ (၂) သဟဇာတနိဿယ (၃) သဟဇာတဣန္ဒြိ (၄) သဟဇာတအဝိဂတ၊ ဤ(၄)ပစ္စည်းတို့၌ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်နှစ်ပါးတည်းသာထုတ်၍ ပစ္စယုပ္ပန်မှလွတ်သောတရားမယှိသောကြောင့် ပစ္စနိက်မထုတ်ရပါ။

သဟဇာတပစ္စယနည်းပြီး၏ ။

အညမညပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရိုး။

သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ အညမညပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........အညမညပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

အညမညပစ္စယော၊ အညမညပစ္စည်းဓမ္မ၊ ဝါ၊ အညမညလည်းဖြစ်ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဓမ္မ။ ဝါ၊ အချင်းချင်းဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဓမ္မ။ ဝါ၊ အချင်းချင်းအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဓမ္မ။ ဝါ၊ သစ်ချောင်းသုံးခွ၊ တိဒဏ္ဍသည် အချင်းချင်း တချောင်းသည်တချောင်းအား မယိမ်းမယိုင်ထောက်ပံ့နိုင်စေ၍ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ အချင်းချင်းတပါးသည်တပါးအား ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဓမ္မ။

အညမညပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို "**အညမညပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ခေါင်းချင်းဆိုင်ကာထောင်၍ထားအပ်သော သစ်သားသုံးချောင်းတို့သည် တချောင်းသည်တချောင်းအား၊ အချင်းချင်းထောက်ပံ့နိုင်စေဘိသကဲ့သို့၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာ အချင်းချင်း ထောက်ပံ့နိုင်စေသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို "**အညမညပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

အညမညံ ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အညမညပစ္စယော အညမညုပတ္ထမ္ဘကံ တိဒဏ္ဍံ ဝိယ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၂-၁၅)

အညမညုပတ္ထမ္ဘကံ၊ အချင်းချင်း ထောက်ပံ့နိုင်စေတတ်သော။ တိဒဏ္ဍံ ဝိယ၊ သစ်သားသုံးချောင်းကဲ့သို့။ အညမညံ၊ အချင်းချင်း။ ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝေန၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာ ထောက်ပံ့နိုင်စေသောအဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊ တရားသည်။ အညမညပစ္စယော၊ အညမညပစ္စည်းမည်၏။

အညမညပစ္စည်းနှင့် သဟဇာတပစ္စည်းအထူး။

[မေး] သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ ဟောအပ်သော ရှေ့သုံးချက်တို့ကိုပင် အညမညပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ဟောအပ်လေရာ၊ သဟဇာတပစ္စည်းနှင့် အညမညပစ္စည်းနှစ်ပါးတို့ အထူးမှုယှိဟုမှတ်ရမည်လော၊ ထူး၏ဟုဆိုသော် အဘယ်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

အညမညပစ္စယော .... ဟူသောပစ္စယနိဒ္ဒေသ၌၊ သချပ်တို့သည် ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် အချင်းချင်းအားတပ်သော အလုံးစုံသော စိတ်တရယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက် ငွေပညာသ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊ အချင်းချင်းအားတပ်သောစိတ္တဇ, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ, ဗာဟိရ, အာဟာရဇ, ဥတုဇ အသညသတ်ကမ္မဇ, ပဝတ္တိကမ္မဇအားဖြင့် အလုံးစုံသော မဟာဘုတ်လေးပါး။

ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားတပ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် အညမညပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

[ဖြေ] အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ထောက်ပံ့နိုင်စေသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းသည် အညမညပစ္စည်းမည်၏။ တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုခြင်းသည် သဟဇာတပစ္စည်းမည်၏။ ဤကဲ့သို့ထူးခြားပါသည်။

အညမညတာဝသေနေဝ ဥပကာရကတာ အညမညပစ္စယတာ၊ န သဟဇာတမတ္တေနာတိ အယမေတေသံ ဒွိန္နံ ဝိသေသော။

သုမင်္ဂလဋီကာ (၁၇၄–၁၄)

စ၊ လီနတ္ထ ရ၊ သမ္ဗန္ဓကြောင့်၊ အတ္ထဝိသေ၊ ထုတ်ဆိုပေအံ့။ အညမညတာဝသေနေဝ၊ အချင်းချင်းထောက်ပံ့နိုင်စေသည့် အဖြစ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင်။ ဥပကာရကတာ၊ ကျေးဇူးပြုသောအဖြစ်သည်။ အညမညပစ္စယတာ၊ အညမညပစ္စည်း၏အဖြစ်မည်၏။ သဟဇာတမတ္တေန၊ တကွဖြစ်ကာမျှဖြင့်။ ဥပကာရကတာ၊ ကျေးဇူးပြုသောအဖြစ်သည်။ အညမညပစ္စယတာ၊ အညမညပစ္စည်း၏အဖြစ်သည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ အယံ၊ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကား။ ဒွိန္နံ၊ နှစ်ပါးကုန်သော။ ဧတေသံ၊ ထိုအညမညပစ္စည်း, သဟဇာတပစ္စည်းတို့၏။ ဝိသေသော၊ အထူးတည်း။

ဆက်ပါဦးအံ့၊ ။အညမညပစ္စည်းဖြစ်တိုင်း။ သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်နိုင်၏။ သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်တိုင်း၊ အညမညပစ္စည်းမဖြစ်နိုင်ပေ။

သဟဇာတာဒိပစ္စယော ဟောန္တောယေဝ ဟိ ကောစိ အညမညပစ္စယော န ဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ(၁၂၆-၂၅)

အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော အလုံးစုံသောစိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ် စေတသိက်ဒွေပညာသ၊ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော အလုံးစုံသောမဟာဘုတ်လေးပါး၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထုမှထောက်အပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ဤတရားတို့သည် အညမညပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

နာမက္ခန္ဓာမှ ထောက်အပ်သော စိတ္တဇရုပ်၊ ဟဒယဝတ္ထုမှတပါးသောပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ မဟာဘုတ်မှထောက်အပ်သောစိတ္တဇ,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ,ဗာဟိရ.အာဟာရဇ ဥတုဇ,အသညသတ်ကမ္မဇ, ပဝတ္တိကမ္မဇဖြစ်သောဥပါဒါရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် အညမညပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဟိ၊ဆက်ပါဦးအံ့။ သဟဇာတာဒိပစ္စယော၊ သဟဇာတစသောပစ္စည်းသည်။ ဟောန္တောယေဝ၊ဖြစ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော။ကောစိ၊ တစုံတခုသောတရားသည်။အညမညပစ္စယော၊အညမညပစ္စည်းသည်။ နဟောတိ၊မဖြစ်။

မှန်ပါသည်။ ။အညမညပစ္စည်းသည် မည်သည့်အခါမျှ သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ စင်စစ်သော်တမူ၊ သဟဇာတပစ္စည်းသည်သာ အညမညပစ္စည်းနှင့်ကင်း၍ မူလည်းဖြစ်နိုင်ပေသည်။

အညမညပစ္စယော သဟဇာတပစ္စယေန ဝိနာ န ဟောတိ၊ သဟဇာတ ပစ္စယော ပန တေန ဝိနာပိ ဟောတိ။

မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ(၂၆၇-၁)

အညမညပစ္စယော၊ အညမညပစ္စည်းသည်၊ သဟဇာတပစ္စယေန၊ သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်။ဝိနာ၊ကင်း၍။နဟောတိ၊မဖြစ်။ သဟဇာတပစ္စယောပန၊သဟဇာတပစ္စည်းသည်ကား။တေန၊ ထိုအညမညပစ္စည်းနှင့်။ဝိနာပိ၊ ကင်း၍လည်း။ဟောတိ၊ ဖြစ်နိုင်၏။

အညမညပစ္စည်းဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်။

အခြားသဲအင်းစသောသုံးချက်စုဆိုရိုးတို့၌..... ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားတပ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ

နာမက္ခန္ဓာ....ဟုဆိုရိုးပြုကြကုန်၏။ ထိုဆိုရိုးသည်ကား ''ခန္ဓာဝတ္ထုသာ၊ ဝတ္ထုခန္ဓာနံ အညမညပစ္စယေနပစ္စယော''ဟူသောပဋ္ဌာန်းပဥ္စာဝါရပါဠိတော်နှင့်မညီညွတ်ပေ။

ပါဠိတော်နှင့်အညီဆိုရိုးပြုဟန်ကား—

ဟဒယဝတ္ထုအားတစ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ
ပဋ္ဌဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားတစ်သောဟဒယဝတ္ထု၊

ဤသို့သာဆိုရိုးပြုသင့်ပေသည်။

အညမညပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်။

အညမညပစ္စယုပ္ပန်၌လည်း၊ ဟဒယဝတ္ထုမှထောက်အပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်အပ်သောဟဒယဝတ္ထု-

ဟူသောဆိုရိုးကိုလည်း-

ပဋ္ဌဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာမှထောက်အပ်သောဟဒယဝတ္ထု
ဟဒယဝတ္ထုမှထောက်အပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊

ဟုဆိုရိုးပြုသင့်ပေသည်။

အညမညပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] အညမညပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အညမညပစ္စည်း(၃)ပိုင်းတို့တွင်၊ ပဌမပိုင်းနှင့်ဒုတိယပိုင်းသည် ပဋိသန္ဓေ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်နိုင်၍၊တတိယပိုင်းသည်ကား ပဋိသန္ဓေကာလ၌သာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(မေး) အညမညပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလ(၃)ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အညမညပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလ(၃)ပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့်ပစ္စည်းတရားထင်ရှားယှိသောအခိုက်၌သာ၊ဆိုင်ရာဆိုင်ရာပစ္စုပ္ပန်တရားတို့အား၊အညမညပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

အညမညပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] အညမညပစ္စည်းသည် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ အပါအဝင်ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အညမညပစ္စည်းသည် သဟဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ အပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်နိုင်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့အားသာ အညမညပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

အညမညပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

[မေး] အညမညပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆဲ့တစ်ဘုံတွင် အဘယ်ဌာနဘုံ၌သာ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အညမညပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ၊ စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ၊ ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံအားဖြင့် ဘုံ(၃၁)ခုလုံး၌ပင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(အကြွင်းသည်သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။)

အညမညပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီး၏။

နိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

အညမညပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏အခြားမဲ့၌၊ နိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........ နိဿယပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

နိဿယပစ္စယော၊ နိဿယပစ္စည်းရင်း။ဝါ၊ နိဿယလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ တည်ရာမှီရာဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ဝါ၊တည်ရာမှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊မြေကြီးသည် သစ်ပင်အစရှိသည်တို့အား တည်ရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း။ပုဆိုးအထည်စသည်တို့သည် ပန်းချီဆေးရေးအစရှိသည်တို့အား မှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း။ တည်ရာ, မှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

နိဿယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်ပစ္စည်းကို"**နိဿယပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] မြေကြီးသည် သစ်ပင်အစရှိသည်တို့အား တည်ရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း၊ ပုဆိုးအထည်အစရှိသည်တို့သည် ပန်းချီဆေးရေးအစရှိသည်တို့အား မှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း၊တည်ရာမှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ပစ္စည်းကို"**နိဿယပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

အဓိဋ္ဌာနာကာရေန နိဿယာကာရေန စ ဥပကာရကော ဓမ္မော နိဿယပစ္စယော
တရုစိတ္တကမ္မာဒီနံ ပထဝီ, ပဋာဒယော ဝိယ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၂-၂၀]

ပထဝီ,ပဋာဒယော၊မြေကြီး,ပုဆိုးအထည်အစရှိသည်တို့သည်။ တရုစိတ္တကမ္မာဒီနံ၊သစ်ပင်,ပန်းချီဆေးရေးအစရှိသည်တို့အား။ အဓိဋ္ဌာနာကာရေန၊ တည်ရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ရင်း။နိဿယာကာရေန စ၊မှီရာ၏ အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ရင်း။ ဥပကာရကာ ဝိယ၊ကျေးဇူးပြုကြကုန်သကဲ့သို့၊ အဓိဋ္ဌာနာကာရေန စ၊ တည်ရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ရင်း။ နိဿယာကာရေန စ၊ မှီရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ရင်း။ ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊ တရားသည်။နိဿယပစ္စယော၊နိဿယပစ္စည်းမည်၏။

နိဿယပစ္စယော........ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊နိဿယပစ္စည်းသည်၊ သဟဇာတနိဿယ ပုရေဇာတနိဿယအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် သဟဇာတနိဿယသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

ပုရေဇာတနိဿယသည်လည်း ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ, ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ပဝတ္တိအခါ ဆဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ ပစ္စည်းတပ်သော တရားမည်ကုန်၏။

နိဿယသဒ္ဒါကို ဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) နိဿယပစ္စယော....ဟူသောပါဠိ၌"နိဿယ"သဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] အမိဿနနိဿယာကာရဝိဘာဇနဝသေနသေတိ ပဝတ္တတီတိနိဿယော.... ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

အမိဿနနိဿယာကာရဝိဘာဇနဝသေန၊ တည်ရာ,မှီရာအဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောအခြင်းအရာကို ဝေဘန်သည်၏အစွမ်းအားဖြင့်။ သေတိပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ နိဿယော၊ နိဿယမည်၏။

(**မှတ်ချက်။** ။နိဿယပစ္စည်း၏ဝိဂ္ဂဟအကျယ်ဝိနိစ္ဆယတို့ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

အမိဿနာကာရ နိဿယာကာရ ဥပမာထားဘွယ်။

(မေး) အဘယ်တရားက အဘယ်တရားအား၊ အမိဿနာကာရ,နိဿယာကာရ အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။ဥပမာန ဥပမေယျဟတ်၍ရှင်းပြပါ။

[ဖြေ] မြေကြီးသည် သစ်ပင်စသည်တို့အား၊တည်ရာအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ပထဝီဓာတ်သည် ကြွင်းသောဓာတ်တို့အား၎င်း၊ စက္ခုစသည်တို့သည် စက္ခုဝိညာဉ်စသည်တို့အား၎င်း၊ တည်ရာအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပုဆိုးအထည်အစရှိသည်တို့သည် ပန်းချီဆေးရေးအမှုအား မှီရာအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာအစရှိသည်တို့သည်၊ သညာက္ခန္ဓာအစရှိသည်တို့အား မှီရာအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်းကား) မန္ဒာယုက, အမန္ဒာယုက, မဇ္ဈိမာယုကအားဖြင့် သုံးပါးသောစက္ခုတို့တွင် မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍၊ ရှေးဦးအစ အတိတ ဘဝင်တချက်လွန်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သောစက္ခုဝတ္ထု၊ (လ)

ထရုအာဒီနံ ပထဝီဝိယ အဓိဋ္ဌာနကာရေန ပထဝီဓာတု သေသဓာတူနံ, စက္ခာဒယော စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ ဥပကာရကာ၊ စိတ္တကမ္မဿ ပဋ္ဋာဒယော ဝိယ နိဿယာကာရေန ခန္ဓာဒယော တံတံနိဿယာနံ ခန္ဓာဒီနံ၊

ပဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၆–၂၀]

ပထဝီ မြေကြီးသည်။ထရုအာဒီနံ၊ သစ်ပင်အစရှိသည်တို့အား။ အဓိဋ္ဌာနကာရေန၊တည်ရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဥပကာရကာဝိယ၊ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့။ပထဝီဓာတု၊ပထဝီဓာတ်သည်။ သေသဓာတူနံ၊ ကြွင်းသောဓာတ်တို့အားလည်း။ စက္ခာဒယော၊စက္ခုအစရှိသည်တို့သည်၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ၊စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသည်တို့အားလည်း။ အဓိဋ္ဌာနကာရေန၊တည်ရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဥပကာရကာ၊ ကျေးဇူးပြုကုန်၏။ ပဋ္ဋာဒယော၊ ပုဆိုးအထည်အစရှိသည်တို့သည်။ စိတ္တကမ္မဿ၊ ပန်းချီဆေးရေးအမှုအား။ နိဿယာကာရေန၊ မှီရာ၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဥပကာရကာဝိယ၊ကျေးဇူးပြုကုန်သကဲ့သို့။ ခန္ဓာဒယော၊ဝေဒနာက္ခန္ဓာအစရှိသည်တို့သည်။ တံတံနိဿယာနံ၊ ထိုထိုဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့ကိုမှီကုန်သော။ ခန္ဓာဒီနံ၊ သညာက္ခန္ဓာစသည်တို့အား။နိဿယကာရေန၊မှီရာ၏အဖြစ်ဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ဥပကာရကာ၊ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်၏။

ဤမူလဋီကာစကားရပ်၌... ပထဝီဓာတုသေသဓာတူနံ....ဟူသောပါဌ်အရ၊ ပထဝီဓာတ်ကသာ ကြွင်းသော အာပေါ, တေဇော, ဝါယောဓာတ် (၃)ပါးတို့အား၊ အဓိဋ္ဌာနကာရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်ဟုအဓိပ္ပါယ်ရချေသည်။ အာပေါ,တေဇော, ဝါယောဓာတ်(၃)ပါးတို့က ပထဝီဓာတ်အား အဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုမည်နည်း၊ အဓိဋ္ဌာနကာရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုမည်လော, နိဿယကာရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုမည်လော၊မူလဋီကာဆရာ၏အဘော်မှာ၊အာပေါ,တေဇော,ဝါယောဓာတ်(၃)ပါးတို့က၊ပထဝီဓာတ်အား နိဿယကာရအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဆိုလိုဟန်လက္ခဏာယှိချေသည်။

စက္ခုအစရှိသောဝတ္ထုတို့က၊စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသည်တို့အား အဓိဋ္ဌာနကာရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။နာမက္ခန္ဓာအချင်းချင်းအားမူ နိဿယကာရအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု မူလဋီကာဆရာဆိုလိုသည်။

ထိုမူလဋီကာစကားရပ်၌မဟာဘုတ်သည် ဥပါဒါရုပ်အား အဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်ဆိုသောစကားကြွင်းလျက်နေ၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဘူတာဥပါဒါရူပါနံ... ဟူသောပါဌ်ကိုပါထည့်သွင်းထိုက်ပေ၏။

မန္တာယုက အမန္တာယုက, မဇ္ဈိမာယုကအားဖြင့် သုံးပါးသောကာယဝဏ္ဏတို့တွင် မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍၊ ရှေးဦးအစအတင်တဘဝတချက်လွန်နှင့် ဥပါဒ်သောကာယဝဏ္ဏ။

အဓိပ္ပါယ်ကား- မဟာဘုတ်တို့သည် ဥပါဒါရုပ်တို့အား အဓိဋ္ဌာနကာရအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြလေသည် ဟုဆိုလိုသည်။

သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းအထူး။

[မေး] သဟဇာတနိဿယသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏.... ဟု သုံးချက်စုဆိုရိုး၌မိန့်ဆိုထားရာ၊အဆိုပါသဟဇာတနိဿယနှင့်သဟဇာတပစ္စည်းတို့သည် တစုံတရာအထူးမယှိဟု မှတ်သားရမည်လော၊ ထူး၏ ဟုဆိုသော်မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] တရားကိုယ်အရကောက် အဟောပါဠိတူသည့်ကိုရည်၍ သဟဇာတနိဿယသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏....ဟု သုံးချက်စုဆိုရိုး၌ မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါသော်လည်း သတ္တိအားဖြင့်ကားထူးခြားပေသည်။ ထူးခြားပုံကား- သဟဇာတပစ္စည်းသည် သဟဇာတသတ္တိတပါးတည်းဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြု၏။ သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းသည်ကား- သဟဇာတသတ္တိ,နိဿယသတ္တိနှစ်ပါးစုံတို့ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ဤသည်ကား သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းနှင့်သဟဇာတပစ္စည်းနှစ်ပါးတို့၏အထူးတည်း။

မန္တာယုက,အမန္တာယုကမဇ္ဈိမာယုကအဓိပ္ပါယ်။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို (၁) မန္တာယုက (၂) အမန္တာယုက (၃) မဇ္ဈိမာယုကဟုခေါ်ပါသနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) (၁) အတီတဘဝ၏ရှေးတေရသမဘဝ၏ဘင်မှစ၍ အတီတဘဝ၏ အနန္တရဖြစ်သော ဘဝ၏ဘင်တိုင်အောင် (၃၇) ချက်သောစိတ်တို့၏ အတူဥပါဒ်သောပသာဒရုပ်တို့ကို၊ ဒုတိယတဒါရုံမချုပ်မီချုပ်နှင့်လေသည်ဖြစ်၍၊ အတီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောပဉ္စာရုံအောက် တိုသောအသက်ယှိသောကြောင့်"**မန္တာယုက**"ဟုခေါ်ပါသည်။

(၂) အတီတဘဝင်၏ဌီမှစ၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘင်တိုင်အောင် [၁၁]ချက်သောစိတ်တို့နှင့်အတူဥပါဒ်သောပသာဒရုပ်တို့ကို၊ ဒုတိယတဒါရုံချုပ်ပြီးမှ ချုပ်ကြသည်ဖြစ်၍၊အတီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောပဉ္စာရုံထက်ရှည်သော အသက်ယှိသောကြောင့်"**အမန္တာယုက**"ဟုခေါ်ပါသည်။

(၃) အတီတဘဝင်နှင့်အတူဥပါဒ်သောပသာဒရုပ်ကို ဒုတိယတဒါရုံနှင့်အတူချုပ်သည်ဖြစ်၍၊ အတီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောပဉ္စာရုံနှင့်တူမျှသော အသက်ယှိလေသောကြောင့် "**မဇ္ဈိမာယုက**"ဟုခေါ်ပါသည်။

(၎င်းအကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**" ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

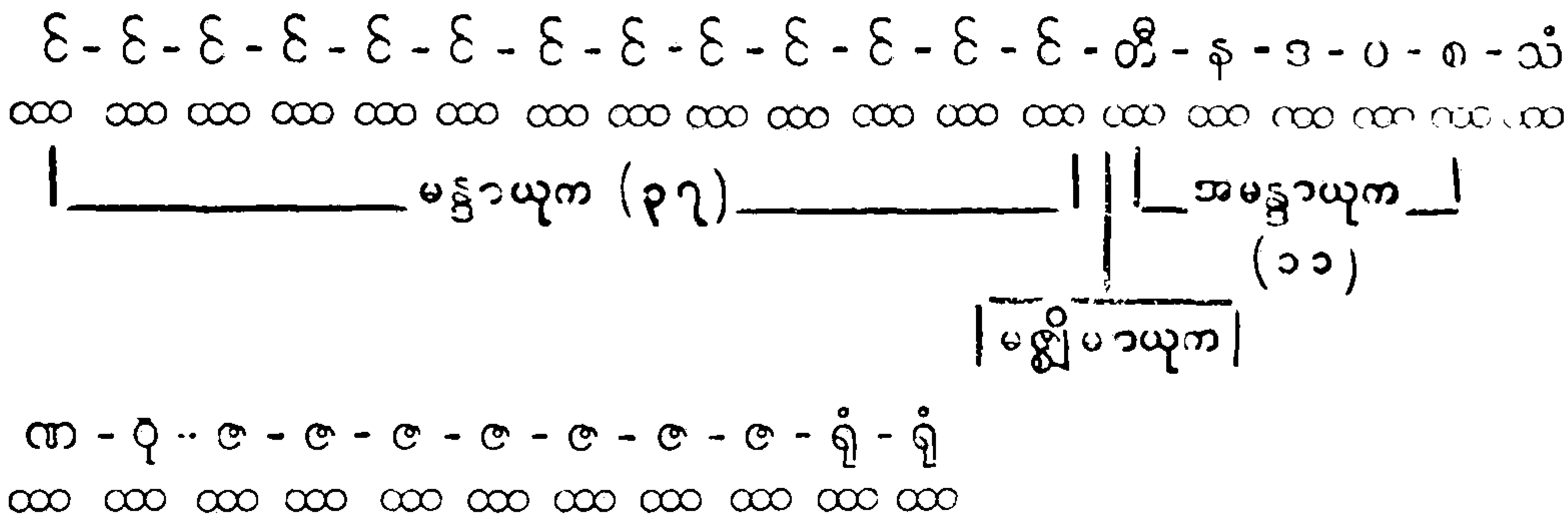

ဤဝိထိပုံကိုသေချာစွာကြည့်ပါ။ ။ဤဝိထိပုံသည်စက္ခုဒွါရာအတိမဟန္တာရုံဝိထိပုံဖြစ်လေသည်။ဤဝိထိပုံ၌ တေရသမဘဝင်၏ဘင်မှစ၍ အတီတဘဝင်၏အခြားမဲ့ဖြစ်သောဘဝင်၏ဘင်တိုင်အောင် (၃၇)ချက်သောစိတ်တို့နှင့်အတူဥပါဒ်သောစက္ခုပသာဒကို "**မန္ဒာယုက**"ဟု ခေါ်သည်။ အတီတဘဝင်နှင့်အတူဥပါဒ်သော စက္ခုပသာဒကို "**မဇ္ဈိမာယုက**"ဟုခေါ်သည်။ အတီတဘဝင်၏ဌီမှစ၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ဘင်တိုင်အောင်(၁၁)ချက်သောစိတ်တို့နှင့်အတူဥပါဒ်သော စက္ခုပသာဒကို "**အမန္ဒာယုက**"ဟု ခေါ်သည်။

မန္ဒာယုကစသည်ရွေးချယ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့် မန္ဒာယုက, အမန္ဒာယုက, မဇ္ဈိမာယုကရွေးချယ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဉ္စဝိညာဉ်စိတ်တို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို သိစေလိုသောကြောင့် "မန္ဒာယုက,အမန္ဒာယုက,မဇ္ဈိမာယုက"ရွေးချယ်ရပါသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ။စက္ခုဒွါရဝိထိ၌ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် အဘယ်စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်သနည်း။ စက္ခုဝတ္ထုသည် ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်ကစ၍ ခဏတိုင်းခဏတိုင်းဖြစ်သောကြောင့်၊ အဘယ်စက္ခုဝတ္ထုကိုသာစက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည်မှီ၍ဖြစ်ကြောင်း သိယှိရန်လိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် မန္ဒာယုက,အမန္ဒာယုက,မဇ္ဈိမာယုကရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ပဋိသန္ဓေအစယှဉ်သော ရှေးရှေးသော စိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ ရှေးစိတ္တက္ခဏတချက်ခန့် ကာလ၌ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊ မရဏာသန္နအခါ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ဖြစ်သော်၊ တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ် သောဟဒယဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း တပ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ထိုမန္ဒာယုကစက္ခုဝတ္ထု(၃၇)ခု, အမန္ဒာယုကစက္ခုဝတ္ထု(၁၁)ခု, မဇ္ဈိမာယုကစက္ခု ဝတ္ထု(၁)ခုတို့တွင်၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မဇ္ဈိမာယုကစက္ခုဝတ္ထုကိုသာမှီ၍ ဖြစ်ပေ သည်။ မန္ဒာယုကစက္ခုဝတ္ထု(၃၇)ခု, အမန္ဒာယုကစက္ခုဝတ္ထု(၁၁)ခုတို့ကို စက္ခုဝိညာဉ် စိတ်သည် မှီ၍မဖြစ်ပေ။

ယင်းသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် မန္ဒာယုက(၃၇)ခု, အမန္ဒာယုက(၁၁)ခုတို့ ကိုရွေးချယ်ရပါသနည်းဟူမူ၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်က မှီလေသလော, မမှီလေသလော... ဟု ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိသောကြောင့်၊ ထိုမန္ဒာယုက[၃၇]ခု, အမန္ဒာယုက(၁၁)ခုတို့ ကို ရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ထိုမန္ဒာယုက(၃၇)ခု, အမန္ဒာယုက(၁၁)ခုတို့သည် စက္ခုဝိညာဉ် စိတ်ဥပါဒ်စဉ်ထင်ရှားရှိနေကြသောကြောင့်၊ ထိုမန္ဒာယုက(၃၇), အမန္ဒာယုက(၁၁)ခု ဟုဆိုအပ်သောစက္ခုဝတ္ထုတို့ကို စက္ခုဝိညာဉ်က မှီလေသလော, မမှီလေသလော....ဟု ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် မန္ဒာယုက(၃၇)ခု, အမန္ဒာယုက(၁၁) ခုတို့ကိုရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[မေး] တေရသမဘာဝင်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သော စက္ခုဝတ္ထုကို အဘယ်ကြောင့် မရွေးချယ်ရသနည်း။

[ဖြေ] တေရသမဘာဝင်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုသည်၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်လေသည်ဖြစ်၍စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်မဖြစ်မီကပင်ချုပ်နှင့်လေသောကြောင့်၊ ထိုတေရသမဘာဝင်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မှီလေ သလော, မမှီလေသလောဟု ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့်တေရသမဘာ ဝင်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို မရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[မေး] တေရသမဘာဝင်၏ဌီခဏ၌ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို အဘယ့်ကြောင့်မရွေး ချယ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) တေရသမဘာဝင်၏ဌီခဏ၌ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုသည်၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ၏ဥပါဒ်ခဏ၌ချုပ်လေသည်ဖြစ်၍၊ ထိုစက္ခုဝတ္ထုကိုလည်းစက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မှီလေ

ပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်နေ* ပဝတ္တိအခါ၊ အနုပဋိပါက်လေး ချကြဉ်သော သတ္တဝိညာဏခတ်၊ စေတသိက်နှင့်ပေါင်းသော၊ ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

သလော ,မဗ္ဗိလေသလောဟုယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မယှိပေ။ ထို့ကြောင့်တေရသမဘဝင်၏ ဌီခဏဥ္ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို မရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

[မေး] တေရသမဘဝင်၏ဘင်ခဏဥ္ဖြစ်သော စက္ခုဝတ္ထုကိုမူ အဘယ့်ကြောင့် မန္ဒာယုကအဖြစ် ရွေးချယ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] တေရသမဘဝင်၏ဘင်ခဏဥ္ဖြစ်သော စက္ခုဝတ္ထုသည်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏ဘင်ခဏဥ္ချုပ်သည်ဖြစ်၍ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ဥပါဒ်သည်တိုင်အောင် ထင်ရှားယှိနေလေသောကြောင့်၊ တေရသမဘဝင်၏ဘင်ခဏဥ္ဖြစ်သော စက္ခုဝတ္ထုကို စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မှီလေသလော, မမှီလေသလောဟု ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်ယှိသည်။ ထို့ကြောင့် တေရသမဘဝင်၏ဘင်ခဏဥ္ဖြစ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို"မန္ဒာယုက"အဖြစ်ရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(မေး) ဘေရသမဘဝင်၏ ရှေးရှေးသောစိတ်တို့နှင့်အတူ ဥပါဒ်ကြကုန်သော စက္ခုဝတ္ထုတို့ကို အဘယ့်ကြောင့်မရွေးချယ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] တေရသမဘဝင်၏ရှေးရှေးသောစိတ်တို့နှင့်အတူဥပါဒ်ကြကုန်သော စက္ခုဝတ္ထုတို့သည်၊စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်မဖြစ်မီကပင် ချုပ်နှင့်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍၊ ထိုစက္ခုဝတ္ထုတို့ကို စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မှီလေသလော ,မမှီလေသလောဟု တစုံတရာယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မယှိပေ။ ထို့ကြောင့် တေရသမဘဝင်၏ရှေးရှေးသောစိတ်တို့နှင့်အတူဥပါဒ်ကြကုန်သောစက္ခုဝတ္ထုတို့ကို မရွေးချယ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပါယ်အချုပ်မှာ၊ မန္ဒာယုက,အမန္ဒာယုက,မဇ္ဈိမာယုက- ဟူသောအမည်သည် စက္ခု,သောတ,ဃာန,ဇိဝှါ,ကာယ-ဟုဆိုအပ်ကုန်သောပသာဒရုပ်တို့၏အမည်သာဖြစ်ပေသည်။ထိုမန္ဒာယုက(၃၇)ခု,အမန္ဒာယုက(၁၁)ခု,မဇ္ဈိမာယုက(၁)ခုတို့သည် ပဥ္စဝိညာဉ်စိတ်ဥပါဒ်စဉ်ထင်ရှားတည်ယှိနေကြ၍၊ ၎င်းပသာဒရုပ် ၃ကိုသာ ပဥ္စဝိညာဉ်စိတ်တို့သည် မှီ,မမှီအဖြစ်၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်ယှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကိုသာရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

(မေး) စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို အဘယ့်ကြောင့်မရွေးချယ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော စက္ခုဝတ္ထုသည်ဥပါဒ်ဆဲဖြစ်၍ ပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရသောကြောင့် ဒုဗ္ဗလဖြစ်လေရကား၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏အမှီကို

မခံနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကေ္ခုဝိညာဉ်စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောစက္ခုဝတ္ထုကို မရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[မေး] စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏ ဠီခဏမှစ၍ နောက်နောက်စိတ္တက္ခဏတို့နှင့်အတူဥပါဒ်ကြကုန်သောစက္ခုဝတ္ထုတို့ကို အဘယ့်ကြောင့်မရွေးချယ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏ဌီခဏမှစ၍နောက်နောက်စိတ္တက္ခဏတို့နှင့်အတူဥပါဒ်ကြကုန်သောစက္ခုဝတ္ထုတို့သည် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ဥပါဒ်ပြီးမှဖြစ်ကြလေသောကြောင့်၊ ထိုစက္ခုဝတ္ထုတို့ကိုစက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မှီလေသလော၊ မမှီလေသလောဟု တစုံတရာယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မယှိပေ။ ထို့ကြောင့်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏ဌီခဏမှစ၍ နောက်နောက်စိတ္တက္ခဏတို့နှင့်အတူဥပါဒ်ကြကုန်သောစက္ခုဝတ္ထုတို့ကိုမရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(အပရေဆရာတို့ကား- စက္ခုဝိညာဉ်သည်ပဋိသန္ဓေရာဝင်္ဂစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သောစက္ခုဝတ္ထုကိုမှီသည်ဟုမိန့်ဆိုကြကုန်၏။ ထိုဝိနိစ္ဆယအကျယ်မှတ်သားဘွယ်တို့ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**" ဒုတိယတွဲး၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ပဋိသန္ဓေ(လ)ဟဒယဝတ္ထုဆိုင်ရာ အမေးအဖြေ။

(မေး) ဟဒယဝတ္ထုဟူသာမန်မဆိုပဲ "ပဋိသန္ဓေအစယှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု" ဟု အဘယ့်ကြောင့်ဆိုရိုးပြုသနည်း။

(ဖြေ) မနောဝိညာဉ်စိတ်တို့သည် မိမိရှေ့စိတ္တက္ခဏနှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်ကြသောကြောင့် "ပဋိသန္ဓေအစယှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု" ဟုဆိုရိုးပြုပါသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ။ပဋိသန္ဓေနောင်ပဌမဘဝင်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည်။ ဒုတိယဘဝင်သည် ပဌမဘဝင်စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည် (လ) အတီတဘဝင်သည် မိမိ၏ရှေ့၌ဖြစ်သောဘဝင်စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည်။ ဘဝင်စလနသည် အတီတဘဝင်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည်။ (လ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်ဘဝင်ုပစ္ဆေဒနှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည်။

ဤသို့မနောဝိညာဉ်စိတ်တို့သည်၊ မိမိရှေးစိတ္တက္ခဏနှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သည်။

နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါဆိုင်ရာ အမေးအဖြေ။

[မေး] နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသည့်အခိုက်၌ စိတ်စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်(၇)ရက်ချုပ်၍၊ ထိုနိရောဓသမာပတ်မှထသည့်အခါ၊ ရှေးဦးစွာဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်တို့သည် အဘယ်ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်ကြပါသနည်း။

[ဖြေ] ထိုအနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်တို့သည် မိမိ၏ ရှေးစိတ္တက္ခဏာတချက်ခန့် ကာလ၌ဖြစ်သောဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ။နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောအနာဂါမ်, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား စိတ်, စေတသိက်, စိတ္တဇရုပ်ချုပ်သော်လည်း၊ ကမ္မဇရုပ်မှာချုပ်ခြင်းမယှိပေ။ စိတ်၏ ခဏ ကဲ့သို့သောခဏတိုင်း, ခဏတိုင်း ကမ္မဇရုပ်သည်ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ နိရောဓသမာပတ်ဝင် စားသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ၊ အနာဂါမိဖိုလ်- ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်လေရာ၊ ထိုအနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်တို့သည် မိမိရှေးစိတ္တက္ခဏာတချက်ခန့်ကာလ၌ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြလေသည်။ ဤကိုရည်၍-

နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ ရှေးစိတ္တက္ခဏာ တချက်ခန့်ကာလ၌ ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊

ဟုဆိုရိုးပြုခြင်းဖြစ်ပေသတည်း။

မရဏာသန္နအခါဆိုရိုး၏ အဓိပ္ပါယ်။

[မေး] မရဏာသန္နအခါ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက် မြောက်သော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု . . . ဟူသောဆိုရိုး၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖေါ်ပြပါ။

(ဖြေ) ကမ္မဇရုပ်တို့မည်သည်ပဋိသန္ဓေဘဝ၏ အဆုံး၊ စုတိစိတ်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ကြ၏။ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ္တက္ခဏာ နောင်ကမ္မဇရုပ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမယှိသောကြောင့် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက် စိတ္တက္ခဏာ နောက်၌ဖြစ်ကြကုန်သောစုတိစိတ်တိုင်အောင်သောစိတ်တို့သည်၊ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုတခုကိုသာမှီကြလေသည်။ ဤကိုရည်၍-

စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊

ဟု ဆိုရိုးပြုတော်မူရလေသတည်း။

ဤစကားရပ်ကိုထောက်ထား၍ မနောဓါတ်ကမရဏာသန္နဝိထိသာဖြစ်နိုင်ကြောင်း ကို သုံးချက်စုဆရာ ဆိုလိုဟန်ယှိပေသည်။

(ပစ္စယပကာသနီကျမ်းပြု မြစ်ကြေ ဆရာတော်ဘုရားကား "ကမ္မဇရုပ်အများ တို့တွင်ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို ဝိသေသနပြု၍ သုံးချက်စု၌ဆိုခြင်းသည် သင့်အံ့မယှင်(လ) ဟဒယဝတ္ထုဟုဝိသေသနမပြုမူ၍ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော် တဆယ့်ခုနစ်..

မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်ပြိုင်၍ ဖြစ်သောဆဝတ္ထု ''....ဟုဆိုခြင်းသည်သာလျှင် သင့်မြတ်အံ့ဟုတင်၏ဟုဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။

ယိုသုံးချက်စုဝါဒနှင့်မြစ်ကွေ့ ဆရာတော်ဝါဒတို့တွင် အဘယ်ဝါဒသည်သာသင့် မြတ်ကြောင်း အဆုံးအဖြတ်အကျယ်ကို.... **''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ''**ဒုတိယတွဲ၌ရှုစား တော်မူကြပါကုန်)

ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်နေတရားအိုကို ညွှန်ပြချက်။

[မေး] ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်တရားနှင့်ဖြစ်နေတရားတို့ကိုခွဲခြားဝေဘန်ပြ ဆိုပါ။

[ဖြေ] လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု, မောဟမူဒွေ-မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းမဟာကုသိုလ်စိတ် ရှစ်ခု, မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခု, အရူပကုသိုလ်လေးခု, အရူပကြိယာလေးခု, သောတာပတ္တိ မဂ်ကြဉ်သောလောကုတ္တရာစိတ်ခုနစ်ခုတို့ဘည်၊ ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌ရုံခါဖြစ်သောကြောင့် ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်တရားတို့မည်ကြကုန်၏။

ဒေါသမူဒွေ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းမှတပါး အဟိတ်စိတ်တဆဲ့ခုနစ်ခု, မဟာဝိပါက် စိတ်ရှစ်ခု, ရူပါဝစရစိတ်တဆဲ့ငါးခု, သောတာပတ္တိမဂ်တို့သည် ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌အမြဲ ဖြစ်ကြလေသောကြောင့်**''ပစ္ဆေဇာတရုဘုံ၌ဖြစ်နေ''**တရားတို့ မည်ကြကုန်၏။

(ဖြစ်ခိုက်ကား....အနေကန်၊ ဖြစ်နေကား....ကေန်တည်း။)

အရူပဝိပါက်လေးခု ကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ အဘယ့်ကြောင့် အရူပဝိပါက် လေးခုကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

(ဖြေ) အရူပဝိပါက်လေးခုတို့သည် စတုဝေါကာရဘုံ၌သာဖြစ်၍၊ ပဉ္စဝေါကာရ ဘုံ၌မည်သည့်အခါမျှ မဖြစ်ကြလေသောကြောင့် အရူပဝိပါက်လေးခုတို့ကို ကြဉ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါး

တို့တွင် ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ၌လုံးဝမဖြစ်ပါ။ ထို့ကြောင့် **"ပဝတ္တိအခါ ဆ ဝဏ္ဏု"** ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသည်။

[မေး] ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်းသည်၊ ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလ သုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်းသည်၊ ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလ သုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိထင်ရှားယှိနေသောအခိုက်အတန့်၌သာ၊ သက်ဆိုင်ရာပစ္စုပ္ပန်တရားတို့အား ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟုမှတ်ရမည်။

ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်းသည်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်းသည်၊ ပုရေစာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ပုရေစာတပစ္စည်းမျိုး။

(မေး) ပုရေစာတပစ္စည်းမျိုးကား၊ အဘယ်နှစ်ပါးယှိပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေစာတပစ္စည်းမျိုးသည် (၁) ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယ (၂) ဝဏ္ဏုပုရေစာတ (၃) ပုရေစာတ်ဣန္ဒြိယ (၄) ပုရေစာတဝိပ္ပယုတ် (၅) ဝဏ္ဏုပုရေစာတတ္ထိ (၆) ဝဏ္ဏုပုရေစာတအဝိဂတအားဖြင့် (၆)မျိုးယှိပါသည်။

နိဿယပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) နိဿယပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆဲ့တစ်တို့တွင် အဘယ်ဌာနဘုံ၌သာဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] နိဿယပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ့,စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ,ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံ အားဖြင့် ဘုံ(၃၁)ခုလုံး၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပဋ္ဌာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယ ပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ၊ ဝဏ္ဏုပုရေစာတနိဿယပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကိုဖော်ပြခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို-

(၁) စက္ခုဝတ္ထု
(၂) သောတဝတ္ထု
(၃) ဃာနဝတ္ထု
(၄) ဇိဝှါဝတ္ထု
(၅) ကာယဝတ္ထု
(၆) ဟဒယဝတ္ထု

အားဖြင့်(၆)ပုံပုံရာသည်။ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့ကိုလည်း-

(၁) စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ၊သမ္ပဋိစ္ဆသာဓာရဏစေတသိက်ခုနစ်ခု။
(၂) သောတဝိညာဉ်ဒွေ ။
(၃) ဃာနဝိညာဉ်ဒွေ ။
(၄) ဇိဝှါဝိညာဉ်ဒွေ ။
(၅) ကာယဝိညာဉ်ဒွေ ။
(၆) မနောဓာတ်[၃]ခု, အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သော မနောဝိညာဏဓာတ် ခုနစ်ဆဲ့နှစ်ခု, စေတသိက်ဒွေပညာသအားဖြင့် (၆) ပုံပုံရာသည်။ ထိုတွင်-

(၁) စက္ခုဝတ္ထုသည်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ သမ္ပဋိစ္ဆသာဓာရဏစေတသိက်ခုနစ်ခုတို့ အား၊ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (လ)

(၆) ဟဒယဝတ္ထုသည်၊မနောဓာတ်[၃]ခု,အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သော မနော ဝိညာဏဓာတ်[၇၂]ခု, စေတသိက်ဒွေပညာသတို့အား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိ ဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ ပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကျေး ဇူးပြုပုံကိုဖေါ်ပြပါ။

[ဖြေ] ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းသည်

(၁) အဗျာကတတ အဗျာကတအားတရာသီ
(၂) အဗျာကတတ ကုသိုလ်အားတရာသီ
(၃) အဗျာကတတ အကုသိုလ်အားတရာသီ

အားဖြင့် [၃] ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠ္ဒြဝိကုံးပုံမှာ။

အဗျာကတောခမ္မော [၁] အဗျာကတဿဓမ္မဿ [၂] ကုသလဿဓမ္မဿ [၃] အကုသလဿဓမ္မဿနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဤ(၃)ရာသီတို့တွင် ပဌမရာသီ၌၊ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယဝတ္ထုတို့က စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ်၊ ဃာနဝိညာဉ်၊ ဇိဝှါဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆနသာခေရဏစေတသိက်[၇]ခုတို့အား၊ ဟဒယဝတ္ထုသည် အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သောဝိပါက်ဗျာကတ်ိုသ ကြိယာဝိသ စေဆတ္တိ်သတို့အား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်၊

ဒုတိယရာသီ၌၊ ဟဒယဝတ္ထုသည် ကုသိုလ်ဇကဝိသ စေအဌတိ်သတို့အား (လ) ကျေးဇူးပြုသည်။

တတိယရာသီ၌၊ ဟဒယဝတ္ထုသည် အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝိသတို့အား(လ) ကျေးဇူးပြုသည်။

ပဌာနပါဠိရပ်ဠ္ဌတော်နည်းအရ၊ ကဏ္ဍာသမ္ဗန္ဓနိဒ်ဆိုမှီးကျ အရကောက်ပုံ။

(မေး) ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း(၃)ရာသီကဏ္ဍာသမ္ဗန္ဓနိပါဌ်ဘို့ကို၊ ပဌာဝါရပါဠ္ဌိတော်နည်းအရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

ပဌမရာသီအဘို့၊

[ဖြေ] ပုရေဇာတနိဿယဖြစ်အံ့၊ အဗျာကတောခမ္မော....ဟူသော ကဏ္ဍာပုဒ်၏ အရကား-

(၁) စက္ခုဝိညာဉ်ဓွေအားတပ်သော မန္တာယုက၊ အမန္တာယုက၊ မဇ္ဈိမာယုကအား ဖြင့် သုံးပါးသောစက္ခုဝတ္ထုတို့တွင်၊ ရှေးဦးအစ အတိတဘဝင်တချက်လွန်နှင့် ဥပါဒ် ပြိုင်သောစက္ခုဝတ္ထု၊

(၂) သောတဝိညာဉ်ဓွေအားတပ်သော(လ)သောတဝတ္ထု၊

(၃) ဃာနဝိညာဉ်ဓွေအားတပ်သော(လ)ဃာနဝတ္ထု၊

(၄) ဇိဝှါဝိညာဉ်ဓွေအားတပ်သော(လ)ဇိဝှါဝတ္ထု၊

(၅) ကာယဝိညာဉ်ဓွေအားတပ်သော(လ)ကာယဝတ္ထု၊

(၆) ပဋိသန္ဓေကာလဖြစ်သောအခါ၊ အရူပဝိပါက်လေးခု၊ ဓွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော ပဌမဘဝင်အစရှိသော နောက်နောက်သောဗာဝိသ၊ ကြိယာဝိသအားတပ်သော ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊ (နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ အနာဂါမ်ဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ်အားတပ်သော ရှေ့စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့်ကာလ၌ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊)

*မရဏာသန္နအခါ၊ပဋိစ္စဝေါကာရဘဝင်တဆဲ့ငါးခု၊အာဝဇ္ဇန်းဒွေ့ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ့ သန္တီရဏသုံးခု,ဝုဋ္ဌော,မရဏာသန္နဇောငါးချက်၊တဒါရုံ,စုတိအားတပ်သော စုတိစိတ်မှပြန်၍ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားရ၏။

အဇ္ဈာကတသဃမ္မေသ ...ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား ပဋိစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သော ပဋ္ဌမဘဝင်အစယှိသော နောက်နောက်သောဝိပါက်ဗျာဏ္ဍ်သ,ကြိယာဝီသ,ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(မှတ်ချက်၊ ။အရကောက်၌ဆိုရိုးကိုစက္ခုဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ အတိတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောစက္ခုဝတ္ထု ...ဟူသောဆိုရိုးပြုထားသည်။ ကွင်းအတွင်းယှိဆိုရိုးလည်း ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး၌မပါယှိပေ။ * ၎င်းဆိုရိုးမှာ အရကောက်ဆရာတော် မိန့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဆိုရိုးပြုထားခြင်းဖြစ်၏။ ထိုဆိုရိုး၌အတော်ရှင်းလင်းဆုံးဖြတ်ဖွယ်ယှိ၏။ထိုဆုံးဖြတ်ဖွယ်ကို**"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဤကား- ပဋ္ဌမရာသီအဘို့ ကတ္တားသမ္ပဒါန်ပါဌ်အရ ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

ဒုတိယရာသီအဘို့၊

အဇ္ဈာကတောဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ပဋိစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊နောက်နောက်သောကုသိုလ်ကေဗီသအားတပ်သော ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှိသောရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု၊

မရဏာသန္နကုသိုလ်ဇောငါးချက်အားတပ်သော၊ စုတိစိတ်မှပြန်၍ရေသည်ယှိသော် တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ... ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ပဋိစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်နောက်သောကုသိုလ်ကေဗီသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤကား- ဒုတိယရာသီအဘို့ ကတ္တားသမ္ပဒါန်ပါဌ်အရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။

တတိယရာသီအဘို့။

အဇ္ဈာကတောဓမ္မော... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ပဋိစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသအားတပ်သော ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှိသောရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု။

မရဏာသန္နအကုသိုလ်ဇောငါးချက်အားတပ်သော စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ယှိသော်၊ တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ... ဟူသောသမ္ဗန္ဓ ပုဒ်၏ အရကား၊ နောက်နောက်သော အကုသိုလ်ဥပါဒ်သပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤကား- တတိယရာသီအဘို့ကဏ္ဍသမ္ဗန္ဓပါဠိအရ၊ ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

ပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ နိဿယ (၂) ပစ္စည်းရော၍ ရာသီခွဲပုံ။

[မေး] နိဿယပစ္စည်းကို ပဋ္ဌာန်းပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ၊ ရာသီခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတနိဿယ, ပုရေဇာတနိဿယ[၂]ပစ္စည်းကိုရော၍ ပဋ္ဌာန်းပဋ္ဌာနပါဠိတော်နည်းအရ ရာသီခွဲပုံမှာ-

ပစ္စည်းတရားကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတ (ဃ) ကုသိုလ်အဗျာကတ (င) အကုသိုလ်အဗျာကတအားဖြင့်(၅)ပုံ။

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ်အဗျာကတအား (၃) ရာသီ။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ရာသီ။

(ဂ) အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အကုသိုလ်အား (၃) ရာသီ။

(ဃ) ကုသိုလ်အဗျာကတသည် (၁) ကုသိုလ်အား [၂] အဗျာကတအား (၂) ရာသီ။

(င) အကုသိုလ်အဗျာကတသည် [၁] အကုသိုလ်အား [၂] အဗျာကတအား[၂]ရာသီ၊ ဤသို့အားဖြင့် [၁၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ပိဋကပါဠိမြောက်ပုံများ၊

(က) ကုသလောဓမ္မော [၁] ကုသလဿဓမ္မဿ [၂] အဗျာကတဿဓမ္မဿ [၃] ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ခ) အကုသလောဓမ္မော [၁] အကုသလဿဓမ္မဿ [၂] အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ [၃] အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ဂ) အဗျာကတောဓမ္မော (၁) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿဓမ္မဿ

(ဃ) ကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မော (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ

[င] အကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မော (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဤကိုရည်၍ သင်္ချာဝါရ၌ "**နိဿယေ တေရသ**" ဟု ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

[**မှတ်ချက်။** ။ကုသလပဒ(၃)ချက်၊ အကုသလပဒ(၃)ချက်မှာ သဟဇာတနိဿယဖြစ်၍ သဟဇာတအတိုင်းဟောရာသည်။ အဗျာကတပဒ(၃)ချက်တို့တွင် သဟဇာတနိဿယ,ပုရေဇာတနိဿယနှစ်ပါးယှဉ်ရာ၊ သဟဇာတနိဿယကို သဟဇာတအတိုင်း ဟောရာသည်။]

(ဃ) နှင့် (င) ကတ္တားသမ္ပဒါန်ဆိုရိုးအကျအရကောက်ပုံ

ကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းအားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသ, စေအဋ္ဌတိံသ, အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ, ဝုဋ္ဌောမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှဉ်သော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ .. ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ,အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[**မှတ်ချက်။** ။အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်အရကို သဟဇာတအတိုင်းကောက်ရာသည်။]

အကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊အချင်းချင်းအားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝီသ, အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ, ဝုဋ္ဌောမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှဉ်သော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေသတ္တဝီသ,အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၁) စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်နေ လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု မောဟမူနှစ်ခု,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း,မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခု, မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခု အရူပစိတ်တဆဲ့နှစ်ခု,သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာစိတ်ခုနစ်ခု ဒေါသ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်ဆယ်ငါးပါးသို့,ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး။ (၂) ပဋိသန္ဓေဝေါကာရပဋိသန္ဓေပဋိသန္ဓေရသ,စေတသိက်ပဋ္ဌာန်သ။ (၃) ဝိဇ္ဇာဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

[မှတ်ချက်၊ ။ငင်းဆိုရိုးကိုအရကောက်၌မပြပေ၊ အဇ္ဈတ္တိကတဿဝဇ္ဇသ....ဟူသောသမ္ဗန္ဓနိပုဒ်၏ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံမှာ သဟဇာတအတိုင်းဖြစ်၏။]

စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်နေတရားတို့ကိုခွဲခြားပုံ။

[မေး] စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်တရားနှင့် ဖြစ်နေတရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်၍ ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု,မောဟမူနှစ်ခု,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခု, မဟာကြိယာစိတ်ရှစ်ခု, အရူပကုသိုလ်စိတ်လေးခု, အရူပကြိယာစိတ်လေးခု, သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သောလောကုတ္တရာစိတ်ခုနစ်ခုတို့သည် စတုဝေါကာရဘုံ၌ရရှိသောဖြစ်သောကြောင့်''စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်''တရား တို့မည်ကုန်၏။

အရူပဝိပါက်စိတ်လေးခုတို့သည် စတုဝေါကာရဘုံ၌အမြဲဖြစ်သောကြောင့် ''စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်နေ''တရားတို့မည်ကုန်၏။

ဒေါသ,စသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ဒေါသ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ, အပ္ပမညာစေတသိက်တို့ကို အဘယ့်ကြောင့်ကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ-စေတသိက်(၄)လုံးတို့သည် ဒေါသမူစွဲ၌သာယှဉ်သည်ဖြစ်၍၊ မိမိယှဉ်ဘက်ဒေါသမူစွဲသည် စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်, ဖြစ်နေတရားတို့တွင်မပါဝင်သောကြောင့် ကြဉ်ရပါသည်။

အပ္ပမညာဒွေသည် စေတဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်သောကြောင့်၊ ၎င်းအပ္ပမညာဒွေကို ကြဉ်ရပါသည်။

ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေကိုပစ္စနိကဆွတ်ခြင်း အကြောင်း။

[မေး] ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေပန္နရသ, စေတသိက်ပဉ္စတိံသတို့ကို အဘယ့်ကြောင့် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စနိက်ထုတ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာတို့သည် သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းကို သာရ၍၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမရသောကြောင့်၊ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာတို့ကို ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စနိက်ထုတ်ရပါသည်။

ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းပြီးပြီ။

ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်၊ ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် မရဏာသန္နအခါ၊ စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည်ရှိသော်၊ တဆဲ့ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ် တဒါရုံ ဧကာဒသ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ ဝိရတိ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် လေးဆဲ့လေးခု၊ ဤတရားတို့သည် ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတ နိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းအဟောပါဠိ၌ မယှိခြင်း။

ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ထုတ်ဆောင်ဟောကြားတော်မူအပ်သော ပါဠိရပ်ထင်ရှားမယှိပေ။ ယင်းသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သုံးချက်ဇ ဆိုရိုး၌ ရှေးရှေးညဝါအကျော် ဆရာတော်တို့သည် ထည့်သွင်းဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါသနည်းဟူမူ။

နိဿယပစ္စယာအာရမ္မဏေတီဏိ....ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကိုထောက်၍။ ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို ထည့်သွင်းဆိုရိုးပြုတော်မူကြခြင်းဖြစ်ပေသည်၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌-

နိဿယမူလကေ-နိဿယပစ္စယာအာရမ္မဏေတီဏီတိဝတ္ထုံအာရမ္မဏံကတွာ ပဝတ္တကုသလာဗျ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ

ဟုဖွင့်ပြတော်မူလေသည်။ ထိုမှတပါးသော ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း ထင်ရှားယှိသော ခိုင်လုံသည့်အထောက်သာဓကသည်၊ မည်သည့်ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ ဋီကာကျမ်းကြီးများ၌မျှထင်ရှားမယှိပေ။

အငြင်းပွါးကြခြင်း။

ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို မရဏာသန္နအခါ၌မရသင့်၊ ပဝတ္တိအခါ၌သာရသင့်၏....ဟု အချို့ဆရာတို့က ဆိုကြကုန်၏။ ထိုအကြောင်းနှင့်ပက်သက်၍၊ အငြင်းအခုံအလွန်ပွားများနေကြောင်းကို ပဋ္ဌာနသာရဒီပနီပါဠိ၌အကျယ်ဆို၏။

ဝဏ္ဏာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စယုပ္ပန်၌ အဘိညာဉ်ဒွေပါသင့်၊ မပါသင့်....ဟူသောအငြင်းအခုံကိစ္စကလည်း၊ အလွန်ရှေးကျသောအခါကစ၍ ယခုတိုင်ပေါ်ပေါက်လျက်ယှိနေ၏။

ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို မရခိုက်,မရနေစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ် စေတသိက်နှစ်ပညာသ ဝိပ္ပယုတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အဘိညာဉ်ဒွေပါသင့်သည်ဟု ယူဆကြသောဆရာတော်များတို့တွင်၊ ခင်မကန်ဆရာတော်က ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြစ်သင့်၏ဟုဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။ စလင်းဆရာတော်နှင့်စကုမြို့သက်ဟော်ရှည်ဆရာတော်တို့က ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ဖြစ်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏။

အချို့ဆရာတော်တို့ကလည်း အဘိညာဉ်ဒွေမပါသင့်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြကုန်၏။ ထိုဆရာတော်ကြီးများကား- အဘိညာဉ်ဒွေပါသင့်,မပါသင့်လောက်ကိုသာ စဉ်းစားတော်မူကြဟန်လက္ခဏာယှိကြကုန်၏။

ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီကျမ်းပြု သဒ္ဓမ္မာဒယဆရာကား၊ အဘိညာဉ်ဒွေပါသင့်, မပါသင့်မျှလောက်ကိုသာ စဉ်းစားနေသည်မဟုတ်၊ ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းတခုလုံး ပါသင့်, မပါသင့်ကိုစဉ်းစားနေရာ၊ ထိုအဆုံးအဖြတ်အကျယ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ အပြည့်အစုံရေးသားဖေါ်ပြမည်ဖြစ်ပေသည်။ စာသင်ငယ်တို့အသိဉာဏ်ရှုတ်ထွေးမည်စိုးသောကြောင့်၊ ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယအဆုံးအဖြတ်ကို၊ ဤ**"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"**ပဌမတွဲ၌ မပြဆိုတော့ပေ။

ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမရခိုက်,မရနေခွဲခြားပုံ။

[မေး] ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကို မရခိုက်တရားနှင့် မရနေတရားတို့ကိုခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ်, ဇုသာ, မဇ္ဈရိယ, ကုက္ကုစ္စ,ဝိရတီ,အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက်လေးဆဲ့လေးခုတို့သည် ရံခါဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုရ၍၊ ရံခါမရသောကြောင့် ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမရသည့်အခိုက်၌ ၎င်းမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသောတရားတို့ကို "ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမရခိုက်"တရားဟုခေါ်သည်။

ထိုမှကြွင်းသောနာမက္ခန္ဓာနှင့် ရုပ်တရားတို့ကို ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမည်သည့်အခါမျှ မရသောကြောင့် **"ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းကိုမရနေ"**တရားဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ဝတ္ထုာရမ္မဏာပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းပြီး၏။

ဥပနိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုနိုး။

နိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဥပနိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား.......ဥပနိဿယပစ္စယော.......ဟူသည်တည်း။

ဥပနိဿယပစ္စယော၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ ဥပနိဿယလည်းဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ အားကြီးသောအကြောင်းဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊အားကြီးသောအကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဥပနိဿယပစ္စည်းပြည့်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို **"ဥပနိဿယပစ္စည်း"** ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားတို့ကို **"ဥပနိဿယပစ္စည်း"** ဟုခေါ်ပါသည်။

ဗလဝကာရဏဘာဝေန ဥပကာရကာ ဓမ္မာ ဥပနိဿယပစ္စယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၃-၂)

ဗလဝကာရဏဘာဝေန၊အားကြီးသောအကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်။ဥပကာရကာ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မာ၊တရားကို။ ဥပနိဿယပစ္စယောတိ၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းဟူ၍။ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်၏။

ဥပနိဿယသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) ဥပနိဿယသဒ္ဒါကို အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ကျဝိဂ္ဂဟပြုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) တဒဓီနဝုတ္တိတာယ အတ္တနော ဖလေန နိဿိတောတိ နိဿယော ဘုသော နိဿယော ဥပနိဿယော....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

တဒဓီနဝုတ္တိတာယ၊ ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အတ္တနော၊မိမိ၏။ ဖလေန၊ အကျိုးတရားသည်။ နိဿိတော၊ မှီအပ်သည်တည်း။ဝါ၊ မပြစ်ပယ်အပ်။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ နိဿယော၊ နိဿယမည်၏။ ဘုသော၊အားကြီးသော။နိဿယော၊အကြောင်းတည်း။ဥပနိဿယော၊အားကြီးသောအကြောင်း။

ဤ၌ ဥပသဒ္ဒါသည် ဥပယာသအစရှိသော ဥဒါဟရုဏ်ပုဒ်၌ကဲ့သို့ ဘုသတ္ထဝါဒီ ဥပသာရပုဒ်တည်း။

ဝါ၊ငိုယ်းတွင်းလေးလန်ရှာသောငိုယ်းကြီးသည်။ ငိုယ်းကိုမှီသော သစ်ပင်၊သတ္တဝါအစရှိသည်တို့အား။ အားရှိစွာသောအကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ အားရှိစွာသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဥပနိဿယပစ္စယော.......ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ ဥပနိဿယ ပစ္စည်းသည်၊အာရမ္မဏူပနိဿယ အနန္တရူပနိဿယ ပကတူပနိဿယ, အားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိ၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊အာရမ္မဏူပနိဿယသည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ အနန္တရူပနိဿယသည်၊ အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

တဒဓီနဝုတ္တိတာယ အတ္တနော ဖလေန နိဿိတော နပဋိက္ခိတ္တောတိ နိဿယော ယထာ ပန ဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော၊ ဧဝံ ဘုသော နိဿယော ဥပနိဿယော၊ ဗလဝကာရဏဿေတံ အဓိဝစနံ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၂–၂၀)

တဒဓီနဝုတ္တိတာယ၊ ထိုအကြောင်းတရားနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ ဖလေန၊ အကျိုးတရားသည်။ နိဿိတော၊ မှီအပ်သည်တည်း၊ နပဋိက္ခိတ္တော၊ မပြစ်ပယ်အပ်။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ နိဿယော၊နိဿယမည်၏။ ပန တပ္ပါကဋီကရဏမိ၊ ထိုမှလဝါကျ၊ လိနတ္ထကို၊ သိရအောင်သာ၊ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့။ဘုသော၊ ပြင်းစွာသော။ အာယာသော၊ပင်ပမ်းခြင်းသည်။ ဥပါယာသော ယထာ၊ ဥပါယာသမည်သကဲ့သို့။ ဧဝံ ဘုသော၊ထို့အတူ။ ဘုသော၊ ပြင်းစွာသော။ ဝါ၊အားကြီးသော။ နိဿယော၊ အကြောင်းသည်။ဥပနိဿယော၊ ဥပနိဿယမည်၏။ ဧတံ၊ထိုဥပနိဿယဟူသောအမည်သည်။ဗလဝကာရဏဿ၊အားကြီးသောအကြောင်း၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။

အာရမ္မဏူပနိဿယနှင့်အာရမ္မဏာဓိပတိအထူး။

(မေး) အာရမ္မဏူပနိဿယသည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းနှင့်တူ၏ဟုဆိုရာ၊ ထိုနှစ်ပစ္စည်းတို့သည် တစုံတရာအထူးမရှိကြပြီလော၊ ထူး၏ဟုဆိုသော် မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] တရားကိုယ်အရကောက်တူသည်ကိုရည်၍အာရမ္မဏူပနိဿယသည်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းနှင့်တူ၏ဟု သုံးချက်စုဆိုရိုး၌မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့မိန့်ဆိုငြားသော်လည်း-

ပကတူပနိဿယဖြစ်သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အား ဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ၈၉လဝဖြစ်သော စိတ် တခုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ငါးပညာသ, ရုပ်အဋ္ဌဝီသ, ပဏ္ဏတ်ထိုက် သောအချို့သောပညတ်၊ ဤတရားတို့သည် ပကတူပနိဿယပစ္စည်း တပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာ ဓိပတိပစ္စည်းမည်၏။
အားကြီးသော အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည်၊ အာ ရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းမည်၏၊ဤသို့ထူးကြပါသည်။

ဂရုကာတဗ္ဗမတ္တဋ္ဌေန အာရမ္မဏာဓိပတိ ဗလဝကာရဏဋ္ဌေန အာရမ္မဏူပ နိဿယောတိ ဒွေမေ တေသံ နာနတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၃–၁၂)

ဂရုကာတဗ္ဗမတ္တဋ္ဌေန၊အလေးအမြတ်ပြုအပ်ကာမျှသောအဖြစ်ဟူသောသဘော ဖြင့်။အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ၊ဖြစ်၏။ ဗလဝကာရ ဏဋ္ဌေန၊ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသောသဘောဖြင့်၊ အာရမ္မဏူပနိဿ ယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။ ဣတိဧဝံ၊ ဤသို့။ ဧဟောသံ၊ထို အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းတို့၏။ နာနတ္တံ ထူးသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းနှင့်အနန္တရပစ္စည်းတို့၏ အထူး။

[မေး] အနန္တရူပနိဿယသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏....ဟုဆိုရာ၊ထိုနှစ်ပစ္စည်း တို့သည် တစုံတရာအထူးမရှိဟုမှတ်ရမည်လော၊ ထူး၏ဟုဆိုသော် မည်ကဲ့သို့ထူးကြ ပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လျော်ကပ်သောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင် သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။ ရှေးရှေးစိတ် ၏နောက်နောက်စိတ်ကိုဖြစ်စေရာ၌ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြု သောပစ္စည်းသည် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းမည်၏၊ ဤသို့ထူးကြပါသည်။

အတ္တနော အတ္တနော အနန္တရံ အနုရူပဿ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ပဝတ္တနသမတ္ထတာ ယ အနန္တရတာ၊ ပုရိမစိတ္တဿ ပစ္ဆိမစိတ္တုပ္ပါဒနေ ဗလဝတာယ အနန္တ ရူပနိဿယတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၃–၂၂]

ဝါ၊ဋိုင်းတွင်းလေးလန်ရှိသောဋိုင်းကြီးသည်။ ဋိုင်းကိုမှီသော သစ်ပင်သတ္တဝါအစရှိသည်တို့အား။ အားရှိစွာသောအကြောင်း ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ အားရှိစွာသောအကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူ၏။

ဥပနိဿယပစ္စယော........ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ ဥပနိဿယ ပစ္စည်းသည်၊အာရမ္မဏူပနိဿယ အနန္တရူပနိဿယ ပကတူပနိဿယ, အားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိ၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊အာရမ္မဏူပနိဿယ သည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ အနန္တရူပနိဿယသည်၊ အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

တဒမိနုဝုတ္တိကာယ အတ္တနော ဖလေန နိဿိတောနပဋိက္ခိတောတိ နိဿ ယောယထာ ပနဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော၊ ဧဝံဘုသော နိဿ ယော ဥပနိဿယော၊ ဗလဝကာရဏဿေ တံ အဓိဝစနံ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၆၂-၂၀)

တဒမိနုဝုတ္တိကာယ၊ ထိုအကြောင်းတရားနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ ဖလေန၊ အကျိုးတရားသည်။ နိဿိတော၊ မှီအပ်သည်တည်း၊နပဋိက္ခိတော၊မငြင်းပယ်အပ်။ ဣတိတသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ နိဿယော၊နိဿယမည် ၏။ ပနတပ္ပါကဋိကရောမိ၊ ထိုမှုလဝါကျ၊ လိနတ္တကို၊ သိရအောင်သာ၊ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့။ဘုသော၊ ပြင်းစွာသော။ အာယာသော၊ပင်ပမ်းခြင်းသည်။ ဥပါယာ သောယထာ၊ ဥပါယာသမည်သကဲ့သို့။ ဧဝံဘထာ၊ထို့အတူ။ ဘုသော၊ ပြင်းစွာသော။ ဝါ၊အားကြီးသော၊ နိဿယော၊ အကြောင်းသည်။ဥပနိဿယော၊ ဥပနိဿယမည်၏။ ဧတံ၊ထိုဥပနိဿယဟူသောအမည်သည်။ဗလဝကာရဏဿ၊အားကြီးသောအကြောင်း ၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။

အာရမ္မဏူပနိဿယနှင့်အာရမ္မဏာဓိပတိအထူး။

(မေး) အာရမ္မဏူပနိဿယသည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းနှင့်တူ၏ဟုဆိုရာ၊ ထို နှစ်ပစ္စည်းတို့သည် တစုံတရာအထူးမရှိကြပြီလော၊ ထူး၏ဟုဆိုသော် မည်ကဲ့သို့ထူးကြ ပါသနည်း။

[ဖြေ] တရားကိုယ်အရကောက်တူသည်ကိုရည်၍ အာရမ္မဏူပနိဿယသည်အာ ရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းနှင့်တူ၏ဟု သုံးချက်စုဆိုရိုး၌မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ မိန့်ဆိုငြားသော်လည်း-

ပကတူပနိဿယ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဗလဝဖြစ်သောစိတ် တဒုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ငွေ့ပညာသ, ရုပ်အဋ္ဌဝီသ, ပစ္စည်းထိုက်သောအချို့သောပညတ်၊ ဤတရားတို့သည် ပကတူပနိဿယပစ္စည်း တပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းမည်၏။
အားကြီးသော အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည်၊ အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းမည်၏၊ ဤသို့ထူးကြပါသည်။

ဂရုကာတဗ္ဗမတ္တဋ္ဌေန အာရမ္မဏာဓိပတိ ဗလဝကာရဏဋ္ဌေန အာရမ္မဏူပနိဿယောတိ ဧဝမေတေသံ နာနတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၃—၁၂)

ဂရုကာတဗ္ဗမတ္တဋ္ဌေန၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်ကာမျှသောအဖြစ်ဟူသောသဘောဖြင့်။ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဗလဝကာရဏဋ္ဌေန၊ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသောသဘောဖြင့်၊ အာရမ္မဏူပနိဿယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဧတေသံ၊ ထို အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းတို့၏။ နာနတ္တံ၊ ထူးသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။

အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းနှင့်အနန္တရပစ္စည်းတို့၏အထူး။

[မေး] အနန္တရူပနိဿယသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏....ဟုဆိုရာ၊ ထိုနှစ်ပစ္စည်းတို့သည် တစုံတရာအထူးမယှိဟုမှတ်ရမည်လော၊ ထူး၏ဟုဆိုသော် မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ လျောက်ပတ်သောစိတ်ဥပ္ပါဒ်ကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။ ရှေးရှေးစိတ်၏ နောက်နောက်စိတ်ကိုဖြစ်စေရာ၌ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်းသည် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းမည်၏၊ ဤသို့ထူးကြပါသည်။

အတ္တနော အတ္တနော အနန္တရံ အနုရူပဿ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ပဝတ္တနသမတ္ထတာယ အနန္တရတာ၊ ပုရိမစိတ္တဿ ပစ္ဆိမစိတ္တုပ္ပါဒနေ ဗလဝတာယ အနန္တရူပနိဿယတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၃—၂၂]

ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေအားဖြင့်အလုံးစုံသောစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ့်ခြောက်ပြီး ပဥ္စမောဝ်တွင်ကူးသည့်ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၏ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အတ္တနောအတ္တနော၊မိမိ မိမိ၏။အနန္တရံ၊အခြားမဲ့၌။ အနုပ္ပဇ္ဇ၊ လျောက်ပတ်သော။စိတ္တုပ္ပါဒသ၊စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို။ပဝတ္တနသမတ္ထတာယ၊ ဖြစ်စေခြင်းငှာစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အနန္တရတာစ၊အနန္တရပစ္စည်း၏အဖြစ်ကိုင်း။ ပုရိမပစ္ဆိမ ဿ၊ ရှေးစိတ်၏ပစ္ဆိမစိတ္တုပ္ပါဒနေ၊ နောက်စိတ်ကိုဖြစ်စေရာ၌။ ဗလဝတာယ၊ အားကြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အနန္တရူပနိဿယတာစ၊ အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း၏အဖြစ်ကိုင်း။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်၏။

ပကတူပနိဿယပစ္စည်းခွဲခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားကို ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေအပ်သော သဒ္ဓါသီလအစရှိသော အားကြီးသောအကြောင်းတရားကိုင်း၊ မှီဝဲအပ်သော ဥတုဘောဇဉ်-အစရှိသော အားကြီးသောအကြောင်းတရားကိုင်း၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဟုခေါ်ပါသည်။

[တနည်း] အာရမ္မဏ အနန္တရတို့နှင့်မရောမယှက်စဲ၊ မိမိပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် အားကြီးသောအကြောင်းတရားကို၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဟုခေါ်ပါသည်။

အတ္တနော သန္တာနေ ဥပ္ပါဒိတောဝါ သဒ္ဓါသီလာဒိ၊ ဥပသေဝိတောဝါ ဥတုဘောဇနာဒိ၊ ပကတိယာယေဝ ဝါ ဥပနိဿယော ပကတူပနိဿယော၊ အာရမ္မဏာနန္တရေဟိ အသမ္မိဿောတိ အတ္ထော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၃-၃၀]

အတ္တနော၊မိမိ၏။သန္တာနေ၊သန္တာန်၌။ ဥပ္ပါဒိတော၊ဖြစ်စေအပ်သော။ သဒ္ဓါသီလာဒိ၊ သဒ္ဓါသီလအစရှိသော။ ဥပနိဿယောဝါ၊အားကြီးသောအကြောင်းတရားသည်ငှင်း။ ဥပသေဝိတော၊ မှီဝဲအပ်သော။ ဥတုဘောဇနာဒိ ဥတု ဘောဇဉ်အစရှိသော။ ဥပနိဿယောဝါ၊ အားကြီးသောအကြောင်းတရားသည်ငှင်း။ ပကတူပနိဿယော၊ပကတူပနိဿယမည်၏။

ဝါ၊တနည်းကား။ ၊ပကတိယာယေဝ၊ မိမိပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့်သာလျှင်။ ဥပနိဿယော၊ အားကြီးသောအကြောင်းတရားသည်။ ပကတူပနိဿယော၊ ပကတူပနိဿယမည်၏။ အာရမ္မဏာနန္တရေဟိ၊ အာရမ္မဏအနန္တရတို့နှင့်။ အသမ္မိဿော၊ မရောယှက်သော။ ဥပနိဿယော၊ အားကြီးသောအကြောင်းတရားတည်း။ ဣတိအယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ဂုဏ်ကိုပြသောအနက်တည်း။

ပကတူပနိဿယပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ပကတူပနိဿယ....ဟူသောပုဒ်ကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ပကတိယာတေနိပ္ဖါဒိယာတေဥပသေဝိယာတေတိဝါပကတော၊ ပကတောစ သောဥပနိဿယောစာတိ ပကတူပနိဿယော....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

(တနည်း) ပကတိယာဥပနိဿယောပကတူပနိဿယော.... ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ပစ္စည်းဆိုက်သောအချို့သောပညတ်ကိုညွှန်းပြခြင်း။

(မေး) ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဆိုရိုး၌၊ ပစ္စည်းထိုက်သောအချို့သောပညတ်.... ဟူသည်အဘယ်နည်း။

[ဖြေ] ဘောဇန,ပုဂ္ဂလ,သေနာသန-အစရှိသောပညတ်တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဘောဇနမ္ပိပုဂ္ဂလောပိ, သေနာသနမ္ပိ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်။

ဘောဇနမ္ပိ၊ လျောက်ပတ်သောဘောဇဉ်သည်လည်း၊ ပုဂ္ဂလောပိ၊ ကလျာဏမိတ္တ စသောပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ သေနာသနမ္ပိ၊ ကျောင်းစသောအိပ်ရာနေရာသည်လည်း။ ဥပနိဿယပစ္စယေန၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်။ ပစ္စယော၊ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

(ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး၌.... ဥတု,ဘောဇန,သေနာသနတို့ကား- ပရမတ်။ ပုဂ္ဂလ,ကိုကား-ပညတ်ဟုသိရ၏....ဟု အမှာစကားရေးသားဖေါ်ပြထားရာ၊ ဘောဇန,သေနာသနကို ပညတ်ဟုယူရန်သင့်သည်... ပညာဝန်တို့ ဆင်ခြင်တော်မူကြပါကုန်။ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် သက်နုံး,တော,ဘောင်,သင်္ကန်း,တိုက်ခန်းအစရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အားကြီးသောအကြောင်း ဖြစ်စေနိုင်သည့်ပညတ်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ် ရေတွက်အပ်လေသည်။)

ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၌နိဗ္ဗာန်ကိုအရမကောက်ခြင်း အကြောင်း။

[မေး] ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတရားစု၌ အဘယ့်ကြောင့်နိဗ္ဗာန်ကို ထည့်သွင်း အရမကောက်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာန်သည် သဒ္ဓါ,သီလ-စသည်တို့ကဲ့သို့ နိပ္ဖါဒိတအကြောင်းလည်းမ ဟုတ်။ဥတုဘောဇဉ်စသည်တို့ကဲ့သို့ ဥပသေဝိတအကြောင်းလည်းမဟုတ်သောကြောင့် ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတရားစု၌ နိဗ္ဗာန်ကိုကသွင်း အရမကောက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နိဿယ၊ဒိဘ ဥပသေဒိဘာအကြောင်းတို့ကိုအကျယ် ညွှန်းပြချက်။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌… နိဿယဒိတော သန္ဓါသီလာဒီ ဥပသေဝိတော ဥတုဘောဇနာဒိ….ဟု မိန့်ဆိုတော်မူရာ၊ သဒ္ဓါသီလာ၌ အာဒိသဒ္ဒါ, ဥတုဘောဇနာ၌ အာဒိသဒ္ဒါနှစ်ပါးတို့၏ အာဒိဝန်ကို ရသင့်သမျှ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြပါ။

[ဖြေ] သဒ္ဓါသီလာဒိ၌-အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်၊သုတ,စာဂ,ပညာ,ရာဂ,ဒေါသ,မောဟ,မာန,ဒိဋ္ဌိ,ပတ္ထနာ,ကာယိကသုခ,ကာယိကဒုက္ခ-စသည်တို့ကိုယူ၍၊ ဥတုဘောဇနာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလ,သေနာသန,သင်္ကန်း,တော,တောင်,သစ်ပင်,မဏ္ဍပ်,တိုက်ခန်း, စသည်တို့ကိုယူရပါသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(မေး) ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ပစ္စုပ္ပန် အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့၌ဖြစ်နိုင်သည့်အပြင်၊ နိဗ္ဗာန်,ပညတ်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့် ကာလသုံးပါးမှလည်းလွတ်ပါသည်။

ထိုကြောင့်၊ထိုဥပနိဿယပစ္စည်းကို တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်းဟု ခေါ်ပါသည်။

တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်း။

(မေး) ပဋ္ဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းတို့တွင်၊ တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှယှိပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် (၁) အာရမ္မဏ (၂) အဓိပတိ (၃) ဥပနိဿယအားဖြင့် တေကာလိက,ကာလဝိမုတ္တပစ္စည်း(၃)ပါးယှိပါသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဥပနိဿယ(၃)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အာရမ္မဏူပနိဿယသည် အာရမ္မဏပစ္စည်း အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်သည်။ အနန္တရူပနိဿယသည် အနန္တရပစ္စည်း အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်သည်။ ပကတူပနိဿယသည် ပကတူပနိဿယပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ပင်ဖြစ်သည်။

[မေး] ပကတူပနိဿယအမျိုး၌ဖြစ်သောပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှရှိပါသနည်း။

(ဖြေ) (၁) ပကတူပနိဿယ (၂) ဗလဝကမ္မအားဖြင့် (၂)မျိုးသာရှိပါသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

[မေး] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌သာ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ၊ စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ၊ ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံအားဖြင့် ဘုံ(၃၁)ခုလုံးတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ ဥပနိဿယပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ဥပနိဿယပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတ (ဃ) ပညတ်အားဖြင့်[၄]ပုံရသည်။ ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အားရင်း (၂) အကုသိုလ်အားရင်း (၃) အဗျာကတအားရင်းသုံးရာသီ၊ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အားရင်း (၂) ကုသိုလ်အားရင်း (၃) အဗျာကတအားရင်း[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအားရင်း (၂) ကုသိုလ်အားရင်း[၃] အကုသိုလ်အားရင်း[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

(ဃ) ပညတ်သည် (၁) ကုသိုလ်အားရင်း (၂) အကုသိုလ်အားရင်း (၃) အဗျာကတအားရင်း[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဥပနိဿယ(၃)မျိုးဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ကုသိုလ်စသောတရားတို့သည်၊ ကုသိုလ်စသောတရားတို့အား အဘယ် ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြကြောင်းကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] (၁) ကုသိုလ်သည်ကုသိုလ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌၊ အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ[၃]ပစ္စည်းလုံးရ၏။

(၂) ကုသိုလ်သည်အကုသိုလ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌၊အာရမ္မဏူ,ပကတူ(၂)ပစ္စည်းရ၏။

(၃) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအားကျေးဇူးပြုရာ၌၊အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ[၃]ပစ္စည်းလုံးရ၏။

(၄) အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌၊အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ[၃]ပစ္စည်းလုံးရ၏။

(၅) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအားကျေးဇူးပြုရာ၌၊ ပကတူ[၁]ပစ္စည်းသာရ၏။

(၆) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအားကျေးဇူးပြုရာ၌၊ အနန္တရူ, ပကတူ(၂)ပစ္စည်းရ၏။

(၇) အဗျာကတသည် အဗျာကတအားကျေးဇူးပြုရာ၌၊ အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ(၃)ပစ္စည်းရ၏။

(၈) အဗျာကတသည် ကုသိုလ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌၊အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ(၃)ပစ္စည်းရ၏။

[၉] အဗျာကတသည် အကုသိုလ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌၊ အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ,ပကတူ(၃)ပစ္စည်းရ၏။

[၁၀] ပဉ္ဉတ်သည် ကုသိုလ်,အကုသိုလ်,အဗျာကတတရားတို့အားကျေးဇူးပြုရာ၌ ပကတူ(၁)ပစ္စည်းသာရ၏။

ဥပနိဿယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော် နည်းအရညွှန်ပြချက်။

[မေး] ဥပနိဿယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရညွှန်ပြပါ။

[ဖြေ] ဥပနိဿယပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့်(၃)ပုံပုံ၍-

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

[ခ] အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအား (၂) ကုသိုလ်အား (၃) အကုသိုလ်အား(၃)ရာသီကျေးဇူးပြုသည်။

[ပဋ္ဌာန်ဥပနိဿယပစ္စည်းကိုပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်၌ထုတ်ဆောင်ဟောကြားတော်မူခြင်းမယှိပေ။]

ဥပနိဿယ[၉]ရာသီဝိဝိပါဠိဒွိစိကုံးပုံ။

(၁) ကုသလောဓမ္မော ကုသလဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၂) ကုသလောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊အာရမ္မဏူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၃) ကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၄) အကုသလောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၅) အကုသလောဓမ္မော ကုသလဿဓမ္မဿဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊ ပကတူပနိဿယော။

(၆) အကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊ အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၇) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၈) အဗျာကတောဓမ္မော ကုသလဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယ ပစ္စယေနပစ္စယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

(၉) အဗျာကတောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေနပစ္စယော၊ အာရမ္မဏူပနိဿယော,အနန္တရူပနိဿယော,ပကတူပနိဿယော။

ဤကိုရည်၍,သချ်ာဝါရ၌ "**ဥပနိဿယေနဝ**"ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း(၉)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] ဥပနိဿယပစ္စည်း (၉)ရာသီတို့ကို ပဋ္ဌာန်းပဥ္စာဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

ကုသလပဒ(၃)ရာသီ(၇)ချက်။

(ဖြေ) (၁) အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလော ဓမ္မော....ဟူသောကစ္စာပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏဝိပ္ပယုတ်လေးခုအား တပ်သောအလေးအမြတ်ပြုအပ်သောလောကီကုသိုလ်သတ္တရသ။ ၈ + ၉

အလေးအမြတ်ပြုကတတ်သောမဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သော ကုသိုလ်ဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောမဟာကုသိုလ်ရှစ်ခုပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့ ...ကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောလောကီကုသိုလ်သတ္တရသ ပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ မဟာကုသိုလ်ဒုတိယဇော,မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကိုးခု မဂ်လေးခုပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(မှတ်ချက်။ ။အာရမ္မဏူ,အနန္တရူ, အရကောက်ဆိုရိုးကို ပဋ္ဌာန်းအရကောက် ကျမ်းကြီး၌ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခြင်းမယှိပေ။)

(၃) ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ဗလဝဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သောကုသိုလ်ဝီသ၊စေအဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား (နောက်နောက်သော) ကုသိုလ်ဝီသ၊ စေအဋ္ဌတိံသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဤကား- ကုသလပဒပဋ္ဌမရာသီ(၃)ချက်ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။)

အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလော ဓမ္မော.... ကား၊အလေးအမြတ်ပြုတတ် သောလောဘမူရှစ်ခုအားတပ်သောအလေးအမြတ်ပြုအပ်သော လောကီကုသိုလ်သတ္တ ရသ(စေ,အဋ္ဌတိံသ)ပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု (စေ,ဗာဝီသ)ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောလောကီ ကုသိုလ်သတ္တရသ,ပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿမ္ဗဿ....ကား၊ နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စ ယုပ္ပန်တရားရ၏။

[ဤသည်ကား၊ကုသလပဒဒုတိယရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း]

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလောဓမ္မော....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောမဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအရဟတ္တမဂ်ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿမ္မဿ....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောမဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခုပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလောဓမ္မော....ကား၊ လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ အဆုံးဇော,မဂ်လေးခုပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿမ္မဿ ... ကား၊ သန္တီရဏသုံးခု, မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကိုးခု,ဖိုလ်လေးခု,ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့....ကုသလောဓမ္မော....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောကုသိုလ်ကေဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿမ္မဿ .....ကား၊နောက်နောက်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝီသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊ကုသလပဒတတိယရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း)

အကုသလပဒ(၃)ရာသီ(၆)ချက်။

[၁] အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....အကုသလောဓမ္မော .....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားတပ်သောအလေးအမြတ်ပြုအပ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခုပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿမ္မဿ ..... ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခု ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့......အကုသလောဓမ္မော .....ကား၊(ရှေးရှေးသော)အဆုံးဇောကြဉ်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿမ္မဿ .....ကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ (ဤကားအကျဉ်းဆိုရိုးတည်း)

[၃] ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့......အကုသလောဓမ္မော .....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿမဲ့ဿ .....ကား၊ နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဇွါဒသပစ္စယုပ္ပန် တရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊ အကုသလပဒပဌမရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း)

✓ အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောအကုသိုလ်ဇွါဒသ ပစ္စည်းတရား ရ၏။

ကုသလဿမ္မဿ....ကား၊ နောက်နောက်သောကုသိုလ်ကေဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တ ရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊အကုသလပဒဒုတိယရာသီ(၁)ချက် ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း)

[၃] အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ အကုသိုလ်ဇွါဒသ အဆုံးဇောပစ္စည်းတရား ရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ သန္တိရဏသုံးခု, မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု, မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါက်ကိုးခု,ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

✓ ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့၊ ဗလဝဖြစ်သောအကုသိုလ်ဇွါဒသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ နောက်နောက်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝိ သ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊အကုသလပဒတတိယရာသီ(၂)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း)

အဗျာကတပဒ(၃)ရာသီ(၉)ချက်။

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ (အလေးအ မြတ်ပြုတတ်သော)မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော၊အရဟတ္တဖိုလ်နိဗ္ဗာန်, ဖိုလ်လေးခုအားတပ်သောနိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်လေးခု,ဖိုလ်လေးခု ပစ္စည်းတရားရ၏။

[၂] အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သော ရှေးရှေးသောဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝိသ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ရဟန္တာတို့၏စုတိနှင့်တကွသော၊ နောက် နောက်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝိသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ [ဤကားအကျဉ်း ဆိုရိုးတည်း]

✓ [၃] ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့.... ဗလဝဖြစ်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝိသ,ရုပ် အဋ္ဌဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿမ္မဿ....ကား၊နောက်နောက်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊အဗျာကတပဒပဌမရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း)

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့–အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊အလေးဒ၊ ပြုတ်ပြုတတ်သောမဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခုအားတပ်သော၊အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအောက်ဖိုလ်သုံးခု, နိဗ္ဗာန်၊ မဂ်လေးခုအားတပ်သောနိဗ္ဗာန်ပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်လေးခု, မဂ်လေးခု ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊မဟာကုသိုလ်ပဌမဇောပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

✓ [၃] ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောအရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သောဝိပါက်ပဉ္စတိံသ (တနည်း) အလုံးစုံသောဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝီသ,ရုပ်အဋ္ဌဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ နောက်နောက်သောကုသိုလ်ဧကဝီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ဤသည်ကား၊အဗျာကတပဒဒုတိယရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။)

[၁] အာရမ္မဏူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော၊ လောဘမူစိတ်ရှစ်ခုအားတပ်သော၊ အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ဇာတ္တဖြစ်သော၊ နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ, ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သော၊လောကီဝိပါက်ဧကတိံသ,ကြိယာဝီသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ အလေးအမြတ်ပြုတတ်သောလောဘမူစိတ်ရှစ်ခု ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] အနန္တရူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ ပဌမဇော ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

✓ [၃] ပကတူပနိဿယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ ဗလဝဖြစ်သောလောကီဝိပါက်ဗာတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ,ရုပ်အဋ္ဌဝီသ, ပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[ဤသည်ကား၊အဗျာကတပဒတတိယရာသီ(၃)ချက်ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း]

စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ် ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည်ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

လောကုတ္တရာတရားသည်အကုသိုလ်အားပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုခြင်း။

[မေး] လောကုတ္တရာတရားသည်အကုသိုလ်အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသလော။

[ဖြေ] လောကုတ္တရာတရားသည်၊ အကုသိုလ်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါ။

လောကုတ္တရာ အကုသလဿ ဝ န ဟောတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၄—၁၀]

လောကုတ္တရာ၊လောကုတ္တရာတရားသည်။ အကုသလဿ၊အကုသိုလ်အားသာလျှင်။ ပကတူပနိဿယော၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။

(တနည်း) ငါတို့၏ဆရာသည် လောကုတ္တရာတရားကိုဖြစ်စေအပ်ပြီဟု ဤသို့သောနည်းဖြင့်ကား၊တပါးကုန်သောသူတို့၏အကုသိုလ်အားလည်း၊ လောကုတ္တရာတရားက ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

အမှာကံ အာစရိယေန လောကုတ္တရော ဓမ္မော နိဗ္ဗတ္တိတောတိ ဧဝံ မိနာ ပနနယေန အညေသံ အကုသလဿာပိ ဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၄-၁၀]

အမှာကံ၊ငါတို့၏။ အာစရိယေန၊ဆရာသည်။ လောကုတ္တရစ်မ္မော၊လောကုတ္တရာတရားကို။နိဗ္ဗတ္တိတော၊ဖြစ်စေအပ်ပြီ။ဣတိ၊ဤသို့။ဧဝမိနာပနနယေန၊ဤနည်းဖြင့်ကား။ အညေသံ၊တပါးကုန်သောတပည့်တို့၏။အကုသလဿပိ၊အကုသိုလ်အားလည်း။ ပကတူပနိဿယော၊ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

(ဎင်းနှင့်ပတ်သက်သော အဋ္ဌကထာဋီကာညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ချက် ဝိနိစ္ဆယအကျယ်ကို"**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ရုပ်တရားသည်ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ။

[မေး] ရုပ်တရားသည် ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်, မဖြစ်ထိုက် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ရုပ်တရားသည် ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌လာသောနည်းအားဖြင့် ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စည်းမရထိုက်ပါ။ သုတ္တန်နည်းဖြင့်မူကား၊ ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စည်းကိုရထိုက်ပါသည်။(ဝါ) ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်ပါသည်။

သယံ ပန ရူပံ ဣမသ္မိံ ပဋ္ဌာန မဟာပကာရဏေ အာဂတနယေန ဥပနိဿယ ပစ္စယံ န လဘတိ၊ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန ပန လဘတီတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၄–၂၀]

ပန၊ အဘို့တပါးကိုဆိုဦးအံ့။ သယံ၊ မိမိဟုဆိုအပ်သော။ ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ ဣမသ္မိံ ပဋ္ဌာနမဟာပကရဏေ၊ ဤပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌။ အာဂတနယေန၊ လာသောနည်းအားဖြင့်။ ဥပနိဿယံ၊ ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စည်းကို၊ နလဘတိ၊ မရ။ ပန၊ မှုလဝါကျ၊ ဆန့်ကျင်လှ၍၊ နွယထောက်ချင့်၊ အသင့်ပြအံ့။ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန၊ သုတ္တန်၌လာသောနည်းပရိယာယ်အားဖြင့်။ လဘတိ၊ ရ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝတ္တုံ၊ ဆိုခြင်းငှာ။ ဝဋ္ဋတိ၊ သင့်၏။

ရုပ်တရား ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်ကြောင်း သာဓက။

[မေး] အဘယ်သာဓကကိုထောက်ဆ၍ သုတ္တန္တိကပရိယာယ်အားဖြင့်၊ ရုပ်တရား၏ ပစ္စတ္တုပနိဿယဖြစ်ထိုက်ကြောင်းကိုသိရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ဝိညာဏူပနိဿံနာမရူပံနာမရူပူပနိဿဋ္ဌာယတနံ....စသည်တို့ကိုရင်း။

ယထာပိ ပဗ္ဗတေ သေလော၊ အရညသ္မိံ ဗြဟာဝနေ၊
တံ ရုက္ခာ ဥပနိဿာယ၊ ဝနပ္ပတိ ဝေ ရုဟတိ၊

စသည်တို့ကိုရင်း ထောက်ဆ၍ သုတ္တန္တိကပရိယာယ်အားဖြင့်၊ ရုပ်တရား၏ ပစ္စတ္တုပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်ကြောင်းကိုသိရပါသည်။

နာမရူပံ၊ နာမ်ရုပ်သည်။ ဝိညာဏူပနိဿံ၊ ဝိညာဉ်လျှင်အားကြီးသောအကြောင်းရှိ၏။ သဠာယတနဥ္စ၊ သဠာယတနသည်လည်း။ နာမရူပူပနိဿံ၊ နာမ်ရုပ်လျှင်အားကြီးသောအကြောင်းရှိ၏။

အရညသ္မိံ ဗြဟာဝနေ၊ ကြီးမားသောတောအုပ်၌။ သေလော၊ တခဲနက်ကျောက်အတိပြီးသော။ ပဗ္ဗတေ၊ တောင်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တံ၊ ထိုတောင်ကို။ ဥပနိဿယ၊ အမှီပြု၍။ ဝနပ္ပတိ၊ တောစိုးသစ်ပင်ဖြစ်ကြကုန်သော။ ရုက္ခာ၊ ထိုသစ်ပင်တို့သည်။ ဝေရုဟန္တိ၊ ကြီးပွားကြလေကုန်၏။

(၂) [illegible]

(၃) [illegible]

ဤ၌ ဝိညာဏ်ကား၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း။ နာမ်ရုပ်ကား၊ ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်။

တောင်ကား- ပကတူပနိဿယပစ္စည်း။ တောစိုးသစ်ပင်တို့ကား- ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်။

ဤသုတ္တန္တိကပရိယာယ်အားဖြင့်မူ၊ ရုပ်တရားအားလုံး ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်၍၊ ပကတူပနိဿယပစ္စနိက်ထုတ်ဖွယ်မယှိပေ။

(ဤကား၊ အကျဉ်းမျှသာဖြစ်သည်။ အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဥပနိဿယပစ္စည်းပြီး။

ပုရေဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

ဥပနိဿယပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ပုရေဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူ၏၊ ဟောဟန်ကား........ပုရေဇာတပစ္စယော........ဟူသည်ဘည်း။

ပုရေဇာတပစ္စယော၊ ပုရေဇာတပစ္စည်းရင်း။ဝါ၊ ပုရေဇာတလည်းဖြစ်၊ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ရှေ့၌ဖြစ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ရှေ့၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ကပ္ပါဦး၌ဖြစ်သော နေ့,လတို့သည်၊ မိမိ၏ထင်ရှားယှိသော အခိုက်၌ အလင်းကိုရှိသော သတ္တဝါတို့အား ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်မှရှေးဦးစွာဖြစ်၍ဖြစ်ဆဲ, တည်ဆဲ,ယှိဆဲ,အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ပုရေဇာတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို''ပုရေဇာတပစ္စည်း''ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်မှရှေးဦးစွာဖြစ်၍, ဖြစ်ဆဲ,တည်ဆဲအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို''ပုရေဇာတပစ္စည်း''ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ပဌမတရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝတ္တမာန ဘာဝေနဥပကာရကောဓမ္မော ပုရေဇာတပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၄-၁၀)

ပဌမတရံ၊ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်မှရှေးဦးစွာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ၊ ဖြစ်၍။ ဝတ္တမာနဘာဝေန၊ ဖြစ်ဆဲ,တည်ဆဲ၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊တရားသည်။ပုရေဇာတပစ္စယော၊ပုရေဇာတပစ္စည်းမည်၏။

ပုရေဇာတပစ္စည်း(၁၁)ပါး။

(မေး) ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် အဘယ်နှစ်ပါး အပြားယှိပါသနည်း။

(ဖြေ) ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်ပဋ္ဌာန်ပါဠိ၌ ဝတ္ထု(၅)ပါး, အာရုံ(၅)ပါး, ဟဒယဝတ္ထုတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်(၁၁)ပါးအပြားယှိပါသည်။

ပုရေဇာတပစ္စယော........ ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်။ ဝတ္ထုပုရေဇာတ,အာရမ္မဏပုရေဇာတ,အားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားယှိ၏။

(မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကား....ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတ,ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတ,အာရမ္မဏပုရေဇာတအားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှိ၏....ဟု ဆိုရိုးပြုတော်မူသည်။)

ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ဝတ္ထုပုရေဇာတသည်၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယနှင့်တူ၏။အာရမ္မဏပုရေဇာတ၌သရုပ်တို့သည်၊ ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့်သုံးပါးအပြားယှိကုန်၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင်ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ၊ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

သောပဋ္ဌွါရေဝတ္ထာရမ္မဏဟဒယဝတ္ထုဝသေနကောဒသဝိဓောဟောတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၄-၁၁)

သော၊ထိုပုရေဇာတပစ္စည်းသည်။ပဋ္ဌွါရေ၊ပဋ္ဌွါရ၌။ဝတ္ထာရမ္မဏဟဒယဝတ္ထုဝသေန၊ ဝတ္ထု(၅)ပါး, အာရုံ(၅)ပါး,ဟဒယဝတ္ထုတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်။ ကောဒသဝိဓော၊တဆဲ့တပါးအပြားယှိသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

(မှတ်ချက်။ ။ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာသည်၊ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကိုကြည့်၍,ဝေဘန်သောကြောင့် ပုရေဇာတပစ္စည်း (၁၁)ပါးဖြစ်သည်....ဟု ဆိုသည်။ ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်ကိုကြည့်၍ ဝေဘန်ပါမူ၊ ဓမ္မာရုံကိုပါထည့်၍ (၁၂)ပါးဖြစ်သင့်လေသည်။

ပုရေဇာတသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ပုရေဇာတသဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ပုရိမတရံဥပ္ပါဒက္ခဏံအတိက္ကမိတွာဌိတိက္ခဏေဇာယတိတိဇာတော.... ပုရေကာလေဇာတောပုရေဇာတော....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ပုရိမတရံ၊ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်မှရှေးဦးစွာ။ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ၊ဥပါဒ်ခဏကို။ အတိက္ကမိတွာ၊လွန်၍။ဌိတိက္ခဏေ၊ဌီခဏ၌။ဇာယတိ၊ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ ဇာတော၊ဇာတမည်၏။

ပဋိသန္ဓေ ဝါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်,ဖြစ်နေ၊ ကာမပဋိသန္ဓေ စသည်ပညာသ, အာရုပ္ပဝိပါက်ဝိညာဉ်နွေ အပွမညာကြဉ်သော စေတသိက်ပညာသ၊ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ပုရေကာလေ၊ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်မှရှေးကာလ၌။ ဇာတော၊ ဖြစ်သည်တည်း။ ဇာတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပုရေဇာတော၊ ပုရေဇာတမည်၏။

ပုရေဇာတပစ္စည်းတရားကိုယ်

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်,နိဗ္ဗာန်,ပညတ်တရားငါးပုံတို့တွင်၊ အဘယ်တရားမျိုးဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် တရားငါးပုံတို့တွင်၊ ရုပ်သက်သက်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုရုပ်သက်သက်သည်လည်း၊ ဥပ္ပါဒက္ခဏကိုလွန်၍ ဌီခဏသို့ရောက်သော တဆဲ့ရှစ်ပါးအပြားယှိသော "ရူပရုပ်" သာလျှင်ဖြစ်ပါသည်။

အယံပနပုရေဇာတပစ္စယော သုဒ္ဓရူပမေဝဟောတိ၊ တဉ္စခေါ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတိပ္ပတ္တံ အဋ္ဌာရသဝိဓံ ရူပရူပမေဝ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၁၅-၅)

အယံပနပုရေဇာတပစ္စယော၊ ဤပုရေဇာတပစ္စည်းသည်ကား။ သုဒ္ဓရူပမေဝ၊ ရုပ်သက်သက်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တဉ္စခေါ၊ ထိုရုပ်သက်သက်သည်ကား။ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ၊ ဥပါဒ်ခဏကို။ အတိက္ကမိတွာ၊ လွန်၍။ ဌိတိပ္ပတ္တံ၊ ဌီသို့ရောက်သော။ အဋ္ဌာရသဝိဓံ၊ တဆဲ့ရှစ်ပါးအပြားယှိသော။ ရူပရူပမေဝ၊ ရူပရုပ်သည်သာလျှင်တည်း။

ရူပရုပ်ကိုညွှန်းပြချက်

[မေး] ရုပ်(၂၈)ခုတို့တွင် အဘယ်ရုပ်ကို "ရူပရုပ်" ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] ရုပ်(၂၈)ခုတို့တွင်၊ နိပ္ဖန္နရုပ်,အဋ္ဌာရသကို ဖေါက်ပြန်ရေးနှင့်ယှဉ်သောရုပ်ဖြစ်သောကြောင့် "ရူပရုပ်" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဣတိစအဋ္ဌာရသဝိဓမ္ပေတံ ရူပံ သဘာဝရူပံ, သလက္ခဏရူပံ, နိပ္ဖန္နရူပံ, ရူပရူပံ သမ္မသနရူပန္တိစ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ၊

သင်္ဂြိုဟ်လက်သန်းအဋ္ဌကထာ [၆၄-၁၄]

ဇာတိစ၊ ဤသို့လျှင်။ အဋ္ဌာရသဝိဓမ္ပိ၊ တဆဲ့ရှစ်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော။ ဧတံရူပံ၊ ထိုရုပ်သည်။ သဘာဝရူပန္တိစ၊ သဘာဝရုပ်ဟူ၍၎င်း။ သလက္ခဏရူပန္တိစ၊ သလက္ခဏရုပ်ဟူ၍၎င်း။ နိပ္ဖန္နရူပန္တိစ၊ နိပ္ဖန္နရုပ်ဟူ၍၎င်း။ ရူပရူပန္တိစ၊ ရူပရုပ်ဟူ၍၎င်း။ သမ္မသနရူပန္တိစ၊ သမ္မသနရုပ်ဟူ၍၎င်း။ သင်္ဂဟံ၊ ရေတွက်ခြင်းသို့။ ဂစ္ဆတိ၊ ရောက်၏။

[မေး] ရုပ်တရားမှန်သမျှဖေါက်ပြန်တတ်သောကြောင့်''ရုပ်''ဟု သာမန်ဆိုသင့်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့်''ရူပရုပ်''ဟု ရူပသဒ္ဒါတခုဖြင့်အထူးပြု၍မိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ရုပ်တရားမှန်သမျှ ဖေါက်ပြန်တတ်သည်ဖြစ်သော်လည်း၊ ထို''ရူပ''သဒ္ဒါသည်၊ ရုဠှိအားဖြင့်ရုပ္ပနလက္ခဏာမရှိသော သောကိဝိတ်ကောသိတိ, စေတသိက်ဒွေပညာသဟုဆိုအပ်သော ပိယရုပ်, သာတရုပ်၌လည်းဖြစ်သောကြောင့်၊ တပါးသောရူပသဒ္ဒါဖြင့်အထူးပြု၍ ''ရူပရုပ်''ဟုမိန့်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သွယံရူပသဒ္ဒေါ ရုဠှိယာ အတံ သဘာဝေပိပဝတ္တတိတိ အပရေန ရူပသဒ္ဒေန ဝိသေသေတွာ ရူပရူပန္တိ ဝုတ္တံ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၁၇၉-၃)

သွယံရူပသဒ္ဒေါ၊ ထိုရူပသဒ္ဒါသည်။ ရုဠှိယာ၊ တင်စားသောအားဖြင့်။ အတံသဘာဝေပိ။ ထိုရုပ္ပနလက္ခဏာမရှိသောပိယရုပ်သာတရုပ်၌လည်း။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ် ဘတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အပရေန၊ တပါးသော။ ရူပသဒ္ဒေန၊ ရူပသဒ္ဒါဖြင့်။ ဝိသေသေတွာ၊ အထူးပြု၍။ ရူပရူပန္တိ၊ ရူပရုပ်ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ မိန့်ဆိုအပ်၏။

သဲးအင်း-မိုင်းခိုင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးကိုညှိနှိုင်းဝေဘန်ချက်။

[မေး] သဲးအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုး၌ (ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတ, အာရမ္မဏပုရေဇာတအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားရှိ၏)....ဟုဆို၏။ မိုင်းခိုင်းသုံးချက်စု ဆိုရိုး၌မူ (ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတ, ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတ, အာရမ္မဏပုရေဇာတအားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိ၏)....ဟုဆို၏။ ထိုနှစ်ဝါဒတို့၌ အဘယ်ဝါဒသည်သာလျှင်သင့်မြတ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သဲးအင်းသုံးချက်စုသည်-

တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝတ္ထုပုရေဇာတ, အာရမ္မဏပုရေဇာတန္တိ ဒွိဓာဒိတံ။

ဟူသောပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၁၅-၇) နှင့် ညီညွတ်သောကြောင့် သင့်မြတ်ပါသည်။ မိုင်းခိုင်းသုံးချက်စုသည် ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာနှင့်မညီညွတ်သော်လည်း၊ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းကြီးတို့၌ပင် တိုက်ရိုက် အဆိုအလာ မရှိသော ''ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း''ကို သာသနာတော်၌လက်ခံထားသမျှကာလ

ပတ်လုံး"ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း"သည် ထင်ရှားယှိနေဦးမည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ထို"ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း"ထင်ရှားယှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး၊မှိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားမိန့်ကြားတော်မူသော"ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း"လည်းထင်ရှားယှိနေသင့်သောကြောင့်၊ အဆိုပါမှိုင်းခိုင်းသုံးချက်စုကိုလည်း မှားသည်ဟုမဆိုသာပေ။

(ထို့ကြောင့် ပညာဝန်တို့သည် ကြိုက်နှစ်သက်ရာဆိုရိုးကိုသာ အရကောက်ဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်ရာသည်)။

ဝတ္ထုပုရေဇာတနှင့် ဝတ္ထုပုရေဇာတ နိဿယအထူး။

[မေး] ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယနှင့်တူ၏.... ဟုသုံးချက်စုဆိုရိုးတို့၌မိန့်ဆိုတော်မူကြရာ၊အဆိုပါနှစ်ပစ္စည်းတို့သည် တစုံတရာအထူးမယှိဟု မှတ်ရမည်လော၊ထူး၏ဟုဆိုသော်မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

[ဖြေ] တရားကိုယ်အရကောက် အလုံးစုံတူသည်ကိုသာရည်၍....ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယနှင့်တူ၏... ဟုသုံးချက်စုဆိုရိုးတို့၌မိန့်ဆိုတော်မူကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ပင်မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်သော်လည်း၊ ထိုနှစ်ပစ္စည်းတို့သည်သတ္တိအားဖြင့်ထူးကြပါသည်။ ။ထူးခြားပုံကား။ ။ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ပုရေဇာတသတ္တိဖြင့်သာကျေးဇူးပြုသည်။ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည်ကား၊ပုရေဇာတသတ္တိ,နိဿယသတ္တိနှစ်ပါးတို့ဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဤကဲ့သို့သတ္တိအားဖြင့်ထူးခြားကြပါသည်။

ဝတ္ထုပုရေဇာတဖြစ်ပုံ။

(မေး) ပဋ္ဌာန်အခါဆဝတ္ထု....ဤတရားတို့သည် ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းတပ်ကြလရာ၊ထိုပစ္စည်းတရားတို့၏ ဝတ္ထုဖြစ်ပုံ,ပုရေဇာတဖြစ်ပုံကို သိသာရုံမျှဖော်ပြပါ။

[ဖြေ] စက္ခုဝိညာဏဝိထိ၌၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် အတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သောစက္ခုပသာဒရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်ရာ၊ အဆိုပါစက္ခုပသာဒရုပ်သည် စက္ခုဝိညာဉ်၏မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုလည်းဖြစ်၏။ စက္ခုဝိညာဉ်မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်လေသောကြောင့် ပုရေဇာတလည်းဖြစ်ပါသည်။

ဘဝင်စလနသည် အတီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောဟဒယရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်ရာ၊ အဆိုပါဟဒယရုပ်သည် ဘဝင်စလန၏မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုလည်းဖြစ်၏။ ဘဝင်စလနမဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်လေသောကြောင့် ပုရေဇာတလည်းဖြစ်ပါသည်။ဤသည်ကား- ဝတ္ထုဖြစ်ပုံနှင့်ပုရေဇာတဖြစ်ပုံတည်း။

ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုသောခဏ။

(မေး) ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ ဥပါဒ်,ဌီ,ဘင်အားဖြင့် ခဏသုံးပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ခဏ၌သာ ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဥပါဒ်ခဏ,ဘင်ခဏတို့၌ကျေးဇူးမပြု။ဌီခဏ၌သာ ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပုရေဇာတံနာမယဿပစ္စယောဟောတိ၊ တတောပုရိမတရံဇာတံဇာတိက္ခဏံအတိက္ကမိတွာဌိတိက္ခဏပ္ပတ္တံ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၄–၂၅]

ပုရေဇာတံနာမ၊ပုရေဇာတပစ္စည်းမည်သည်ကား။ယဿ၊အကြင်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား။ပစ္စယော၊ကျေးဇူးပြုသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။တတော၊ထိုပစ္စယုပ္ပန်တရားမှ။ ပုရိမတရံ၊ရှေးဦးစွာ။ဇာတံ၊ဖြစ်သည်။ ဟုတ္တွာ၊ဖြစ်၍။ ဇာတိက္ခဏံ၊ဥပါဒ်ခဏကို။ အတိက္ကမိတွာ၊လွန်၍။ဌိတိက္ခဏပ္ပတ္တံ၊ဌီခဏသို့ရောက်သောတရားတည်း။

ဤ၌ ရုပ်၏ဌီ,နာမ်၏ဌီနှစ်ပါးတို့တွင်၊ရုပ်၏ဌီကိုဆိုလိုသည်။ အဓိပ္ပာယ်ကား-ပုရေဇာတပစ္စည်းတပ်သောဝတ္ထုရုပ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်ခဏ၌ဒုဗ္ဗလဖြစ်၍၊မည်သည့်ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏အမှီကိုမျှမခံနိုင်ပေ။ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သောအခါမှသာ ဗလဝဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏အမှီကိုခံနိုင်လေသည်။

စက္ခုဝိညာဏဝီထိပုံ။

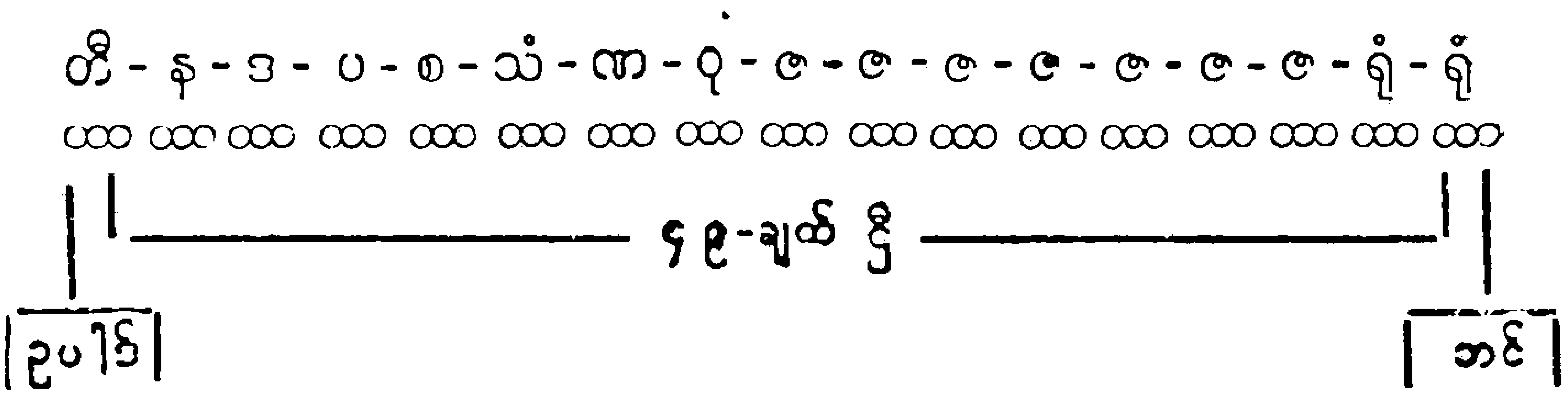

ဤဝီထိပုံကိုသေချာစွာကြည့်ပါ။ အတီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သော စက္ခုဝတ္ထုသည်၊သတ္တရသာယုက(၁၇)ချက်အသက်ပြည့်၍၊ ဒုတိယတဒါရုံ၏ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်၏။ဤစက္ခုဝိညာဏဝီထိ၌ခဏငယ်(၅၁)ချက်ယှိရာတွင်၊ အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်၏ဥပါဒ်ခဏဖြစ်၏။ ဒုတိယတဒါရုံ၏ဘင်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်၏ဘင်ခဏဖြစ်၏။အလယ်(၄၉)ချက်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်၏ဌီခဏဖြစ်၏။

ဤ၌စက္ခုဝတ္ထုသည် အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ မိမိဥပါဒ်ဆဲဖြစ်၍စက္ခုဝိညာဉ်၏အမှီကိုမခံနိုင်ပေ။ထိုအချိန်အခါ၌လည်း စက္ခုဝိညာဉ်သည် မဖြစ်ပေါ်သေးပေ။

တဖန်အတီတဘဝင်၏ဌီမှစ၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ဘဝင်တိုင်အောင်သောခဏတို့သည်၊ စက္ခုဝတ္ထု၏ဌီခဏဖြစ်ကြကုန်သော်လည်း၊ ထိုခဏတို့၌လည်းစက္ခုဝိညာဉ်မဖြစ်ပေါ်သေးပေ။ စက္ခုဝိညာဉ်ဥပါဒ်ခဏသည်လည်း စက္ခုဝတ္ထု၏ ဌီခဏပင်ဖြစ်ရာ၊ ထိုခဏသို့ရောက်ပါမှသာ စက္ခုဝိညာဉ်ကစက္ခုဝတ္ထုကိုမှီလေတော့သည်။ ထိုအခါစက္ခုပသာဒရုပ်သည် စက္ခုဝိညာဉ်၏မှီရာဝတ္ထုလည်းဖြစ်၏။ စက္ခုဝိညာဉ်၏ရှေးဦးစွာအတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်ကြို၍ဖြစ်လေသောကြောင့် ပုရေဇာတလည်းဖြစ်ပေသည်။

ဥပမာ။ ။လက်ပံတန်းမှ မီးရထားတစင်းစ၍ ရန်ကုန်သို့ ရှေ့ရှုထွက်သွားရာ၊ တိုက်ကြီးဘူတာသို့ရောက်သောအခါ၊ လူတယောက်ရထားပေါ်သို့တက်လာ၏။ ထိုရထားသည်၊ထိုလူမတက်မီ လက်ပံတန်းဘူတာမှ ကြိုတင်ထွက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဤဥပမာ၌။ ။လက်ပံတန်းဘူတာသည်၊အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်နှင့်တူ၏။ စက္ခုဝတ္ထုသည်၊မီးရထားနှင့်တူ၏။ တိုက်ကြီးဘူတာမှတက်သောသူသည် စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်တူ၏။

(မှတ်ချက်။ ။ရုပ်၏ဥပါဒ်,ဌီ,ဘင်ခဏတို့ကို မှန်းဆသိယှိနိုင်ရန် စက္ခုဝိညာဏဝိထိကိုချ၍ပြရခြင်းဖြစ်ရာ "အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်၏ ဥပါဒ်ခဏဖြစ်၏"....ဟုဆိုသော်လည်း၊အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်နှင့်စက္ခုဝတ္ထု၏ဥပါဒ်ကား တခြားစီပင်။ ထိုအတီတဘဝင်၏ ဥပါဒ်လောက်ကစပြီးလျှင် စက္ခုဝတ္ထုစ၍ ဖြစ်သောကြောင့်သာ၊အတီတဘဝင်၏ဥပါဒ်ခဏကို စက္ခုဝတ္ထုရုပ်၏ဥပါဒ်ခဏဟုဆိုလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။)

ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ပုရေဇာတပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်၊ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည်ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ပုရေဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်တို့တွင်၊ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံတို့၌သာဖြစ်ပါသည်။ စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ၊ ဧကဝေါကာရဘုံတို့၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌တရားကျန်နေခြင်း။

ပဋ္ဌာန်းပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတ, အာရမ္မဏပုရေဇာတနှစ်ပါးတို့တွင်၊ဝတ္ထုပုရေဇာတကိုသာ အစုံအလင်ထုတ်ဆောင် ဟောကြားတော်မူ၍ အာရမ္မဏပုရေဇာတ၌မူအာရုံငါးပါးကိုသာထုတ်ဆောင်ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း၌ဂေါစရရုပ်(၇)ခုမှတပါး နိပ္ဖန္နရုပ်(၁၁)ခုလုံးလုံးကျန်နေသည်။

မှန်ပါသည်။ ။အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းဆိုသည်မှာ၊ ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသပင်ဖြစ်လေရာ၊ ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌အာရုံ(၅)ပါးမှာ ဂေါစရရုပ်(၇)ပါးပင်ဖြစ်လေရကား၊ ဂေါစရရုပ်(၇)ပါးမှတပါးကြွင်းသော နိပ္ဖန္နရုပ်(၁၁)ခုတို့၏ အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်း အဟောပါဠိသည် ပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌လုံးဝမပါမယှိပေ။

ယင်းသို့မပါမယှိသော်လည်း၊ပဉှာဝါရပါဠိတော်၌—

သေက္ခာဝါပုထုဇ္ဇနာဝါစက္ခုံအနိစ္စတောဒုက္ခတောအနတ္တတောဝိပဿန္တိ။

စသည်ဖြင့်ဟောကြားတော်မူအပ်သောကြောင့်၊ ကြွင်းနိပ္ဖန္နရုပ်(၁၁)တို့သည်လည်း အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်လေသည်။

ထိုပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်မှာ၊တရားကြွင်းနေသောကြောင့် သာဝသေသဒေသနာသာဖြစ်သည်ဟုမှတ်ရမည်။

ဣဓပနသာဝသေသဝသေနဒေသနာကတာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၁၅–၄)

ပန၊လီနတ္ထ၊ ရ၊ သမ္ဘဝကြောင့်၊အတ္ထဝိသေ၊ထုတ်ဆိုပေအံ့။ ဣဓ၊ဤပုရေဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌။သာဝသေသဝသေန၊တရားအကြွင်းယှိသည်၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ ဒေသနာ၊ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်ကို။ကတာ၊ပြုတော်မူအပ်၏။

ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရ၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတ ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း၏ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နည်းအရညွှန်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်အဌာရသတို့ကို

(၁) ရူပါရုံ တပုံ
(၂) သဒ္ဒါရုံ တပုံ
(၃) ဂန္ဓာရုံ တပုံ
(၄) ရသာရုံ တပုံ
(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ တပုံ
(၆) ကြွင်းနိပ္ဖန္နရုပ် (၁၁) ခု တပုံ

အားဖြင့် (၆) ပုံပုံရသည်။ ပုရေဇာတပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုလည်း-

(၁) စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ့,သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၇)ခု တပုံ
(၂) သောတဝိညာဉ်ဒွေ ။ ။
(၃) ဃာနဝိညာဉ်ဒွေ ။ ။
(၄) ဇိဝှါဝိညာဉ်ဒွေ ။ ။
(၅) ကာယဝိညာဉ်ဒွေ ။ ။
(၆) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း,သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ။ ဆန္ဒဝီတိဝီရိယကြဉ်အညသမာန်းစေတသိက်တဆယ် ။ တပုံ
(၇) ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်မနောဓာတ်သုံးခုကြဉ်သော ကာမစိတ် (၄) ခု, အဘိညာဉ်ဒွေ၊အပ္ပမညာကြဉ်စေဘသိက်ပညာသတပုံအားဖြင့် [၇]

ပုံပုံရသည်၊ထိုတွင်—

ပစ္စည်း	(၁)	အပုံသည်	ပစ္စယုပ္ပန်	(၁)	အပုံအား
။	(၂)	။	။	(၂)	။
။	(၃)	။	။	(၃)	။
။	(၄)	။	။	(၄)	။
။	(၅)	။	။	(၅)	။
(၁-၂-၃-၄ ၅)		။	။	(၆)	။

(၁-၂-၃-၄-၅-၆) အပုံသည် ပစ္စယုပ္ပန် (၇) အပုံအား၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

မည်သည့်အဘိညာဉ်ဖြစ်ကြောင်းညွှန်းပြချက်။

(မေး) အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယပွန်တရားစု၌ ''အဘိညာဉ်ခွ'' ပါနေရာ၊ ၎င်းအဘိညာဉ်ခွေအရ အဘိညာဉ်[၇]ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်အဘိညာဉ်ဖြစ်ထိုက်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဒိဗ္ဗစက္ခု,ဒိဗ္ဗသောတ,ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်[၃]ပါးဖြစ်ထိုက်ပါသည်။

(မေး) အဘယ်အခါ၌ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ကိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] စိတ်၏အစွမ်းအားဖြင့် ကိုယ်ကိုညွတ်သောအခါ၌၊ ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ကို ရအပ်ပါသည်။

စိတ္တဝသေန ကာယံ ပရိဏာမယတော ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာယစ အဗ္ဗာရသသု ယံကိဉ္စိ အာရမ္မဏပုရေဇာတံ ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၄၂-၆]

စိတ္တဝသေန၊စိတ်၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ကာယံ၊ကိုယ်ကို။ ပရိဏာမယတော၊ညွတ်စေသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာယစ၊ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်အားလည်း။ အဗ္ဗာရသသု၊တဆဲ့ရှစ်ပါးကုန်သောနိပ္ဖန္နရုပ်တို့တွင်။ ယံကိဉ္စိ၊ အမှတ်မယိုတစုံတခုသောရုပ်သည်။ အာရမ္မဏပုရေဇာတံ၊အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ဤသို့။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊သန္နိဋ္ဌာန်ကျမှတ်သားအပ်၏။

ဤဣဒ္ဓိဝိဓာအဘိညာယစ....ဟူသောမူလဋီကာပါဠ်၌၊ စသဒ္ဒါဖြင့် **''စုတူပပါတ ဉာဏ်''** ကိုယူရမည်။

ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာယစာတိစသဒ္ဒေန၊ စုတူပပါတဉာဏဿာပိ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊

ပဋ္ဌာန်းအနုဋီကာ [၂၀၂-၁၀]

ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာယစာတိဧတ္ထ၊ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာယဟူသောပါဌ်၌။ စသဒ္ဒေန၊စသဒ္ဒါဖြင့်၊ စုတူပပါတဉာဏဿာပိ၊စုတူပပါတဉာဏ်ကိုလည်း။ သင်္ဂဟော၊ရေတွက်ခြင်းကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊မှတ်အပ်၏။

ဤ၌ **''ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်''** ကို **''စုတူပပါတဉာဏ်''** ဟုခေါ်ဆိုရလေသည်။

စုတူပပါတဉာဏဿာပိ၌ အပိသဒ္ဒါဖြင့် **''ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်''** ကိုယူသင့်လေသည်။ ထို့ကြောင့်....ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတဉာဏာသုစဝတ္တဗ္ဗမေဝနတ္ထိ.... ဟု ပဋ္ဌာန်းအနုဋီကာ၌မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။ ထိုကြောင့် အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယပွန်

တရားစုတို့၌၊ အဘိညာဉ်ဒွေအရ ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတ, ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်သုံးပါးတို့ကို သာ ယူသင့်လေသည်။

အပ္ပမညာဒွေကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယပ္ပန်တရားစုကို အရကောက်ရာ၌၊ အဘယ့်ကြောင့် အပ္ပမညာဒွေကိုကြဉ်ရပါသနည်း။ အဆိုပါအပ္ပမညာဒွေသည် မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခုတို့နှင့်ယှဉ်နိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။

[ဖြေ] အပ္ပမညာဒွေသည် မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ခုတို့နှင့် ယှဉ်နိုင်ပါသော်လည်း၊ အဆိုပါအပ္ပမညာဒွေသည်၊ အတိုင်းမသိသော သဗ္ဗတ,ဒုက္ခိတ,သတ္တဝါပညတ်ကိုသာ အာရုံပြု၍၊ ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသတို့ကိုအာရုံမပြုနိုင်သောကြောင့် အပ္ပမညာဒွေကို ကြဉ်ရပါသည်။

ပဋ္ဌာဝဂ်ပါဠိတော်နည်းအရပုရေဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဋ္ဌာဝဂ်ပါဠိတော်နည်းအရ၊ ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ရုပ်အဗျာကတ-တပါးတည်းသာဖြစ်၍၊ ထိုရုပ်အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအားရင်း (၂) ကုသိုလ်အားရင်း (၃) အကုသိုလ်အားရင်း ပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်ကိုးပုံမှာ။

အဗျာကတောဓမ္မော (၁) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) ကုသလဿဓမ္မဿ [၃] အကုသလဿဓမ္မဿ ပုရေဇာတပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ထို့ကြောင့်သင်္ချာဝါရ၌ ''ပုရေဇာတေတီဏိ'' ဟုဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ပုရေဇာတပစ္စည်း ကုသ္တား, သမ္ဘဒ်နှိပ်ပါဠိအရ၊ဆိုရိုးကျ အရေးကောက်ပုံ။

[မေး] ပုရေဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာဝဂ်ပါဠိတော်နည်းအရ၊ ကုဏ္ဍား, သမ္ဘဒ်နှိပ်ပါဠိတို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] ပုရေဇာတသည် အာရမ္မဏပုရေဇာတ,ဝတ္ထုပုရေဇာတအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိရာ၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတကို ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယအတိုင်း အရကောက်ရာသည်။

အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကို မရခိုက်,မရနေ၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်,မနောဓာတ်သုံးချကြဉ်သောစိတ်ခုနစ်ဆဲ့ခြောက်ချ၊ စေတသိက်ဒွေပညာသ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ် ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

---

(၁) အာရမ္မဏပုရေဇာတဖြစ်အံ့။....အဗျာကတောဓမ္မော.... ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား။ စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော ပဉ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ, သောတဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံ, ဃာနဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံ, ဇိဝှာဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံ, ကာယဝိညာဉ်ဒွေအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း,ကာမကြိယာကိုးခု,တဒါရုံကောဒသအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ။

ဒိဗ္ဗစက္ခုကြိယာအဘိညာဉ်အားတပ်သော ရူပ, ပဋိဃ္ဃန္န, သဏှ, သုခုမပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ။

ဒိဗ္ဗသောတကြိယာအဘိညာဉ်အားတပ်သောရူပ,ပဋိဃ္ဃန္န,သဏှ,သုခုမပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံ ပစ္စည်းတရားရ၏။

(မှတ်ချက်။ ။ဇုဒ္ဓိဝိဓကြိယာအဘိညာဉ်မှာရသင့်သော်လည်းပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်၌ ဘုရားဟောပါဠိ အထောက်အထားမယှိသောကြောင့်၊ ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ဆရာတော်ထည့်သွင်းအရကောက်တော်မမူဟန်ယှိသည်)။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား။ ကာမဝိပါက် တေဝိသ,ကာမကြိယာကောဒသ,ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတကြိယာအဘိညာဉ်၊ ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် ၃၃ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အာရမ္မဏပုရေဇာတဖြစ်အံ့။.... အဗျာကတောဓမ္မော....ကား။ မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခုအားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ,ဒိဗ္ဗစက္ခုကုသိုလ်အဘိညာဉ်အားတပ်သော ရူပ,ပဋိဃ္ဃန္န,သဏှ,သုခုမပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ,ဒိဗ္ဗသောတကုသိုလ်အဘိညာဉ်အားတပ်သော ရူပ,ပဋိဃ္ဃန္န,သဏှ,သုခုမပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ကား။မဟာကုသိုလ်ရှစ်ခု၊ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတကုသိုလ်အဘိညာဉ်၊အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် ၃၆ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[မှတ်ချက်။ ဤဆိုရိုးအရကောက်၌ ဇုဒ္ဓိဝိဓကုသိုလ်အဘိညာဉ်ပါသင့်သော်လည်း ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်၌ အဟောပါဠိမယှိသောကြောင့်၊ ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ဆရာတော်ထည့်သွင်းအရကောက်တော်မမူဟန်ယှိသည်၊ ထိုအဆုံးအဖြတ်အကျယ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဒုတိယတွဲ"**၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်]။

(၃) အာရမ္မဏာပုရေဇာတဖြစ်အံ့....အဇ္ဈာကတောခမ္မော....ကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသအားတပ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသပစ္စည်းတရားရ၏၊

အကုသလဿခမ္မဿ၊....ကား၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေတသိကဝိသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရခိုက်,မရနေတရား ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကို မရခိုက်တရားနှင့် မရနေတရားတို့ကိုခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်,မနောဓာတ်သုံးခုကြဉ်သော ကာမစိတ်(၄၁)ခု,နာမက္ခန္ဓာတို့သည်၊ အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကိုရံခါသာရ၍ ရံခါမရသောကြောင့် **''အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရခိုက်''**တရားဖြစ်ပါသည်။

အဘိညာဉ်ဒွေကြဉ်သောမဟဂ္ဂုတ်လောကုတ္တရာစိတ်(၃၅)ခု,နာမက္ခန္ဓာ,ရုပ်တရားတို့သည်၊ အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမည်သည့်အခါမျှမရသောကြောင့် **''အာရမ္မဏာပုရေဇာတပစ္စည်းကိုမရနေ''**တရားဖြစ်ပါသည်။

ပုရေဇာတပစ္စယနည်းပြီး၏။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

ပုရေဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းဒင်း။ ဝါ၊ ပစ္ဆာဇာတလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဒင်း။ ဝါ၊ နောက်မှဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဒင်း။ ဝါ၊ နောက်မှဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဒင်း။

(မှတ်ချက်၊ ။မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကား။နောက်၌ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဒင်း။ဝါ၊နောက်၌ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဒင်း။......ဟုအနက်ယောဇနာတော်မူသည်။ ကြိုက်နှစ်သက်ရာဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်)။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း" ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္စည်းတရား၏ ရှေ့၌ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်တရားတို့အား ထောက်ပံ့နိုင်စေသည့်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောနာမ်တရားတို့ကို **"ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း"** ဟုခေါ်ပါသည်။

ပုရေဇာတာနံရူပဓမ္မာနံဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနဥပကာရကောအရူပဓမ္မောပစ္ဆာဇာတပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၄–၂၂)

ပုရေ၊ပစ္စည်းတရား၏ ရှေ့၌။ ဇာတာနံ၊ဖြစ်ကြကုန်သော။ ရူပဓမ္မာနံ၊ရုပ်တရားတို့အား။ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန၊ထောက်ပံ့နိုင်စေတတ်သောအဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ အရူပဓမ္မော၊ နာမ်တရားသည်။ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမည်၏။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ဥပမာ။

[မေး] နောက်၌ဖြစ်သောနာမ်တရားက ရှေ့က၌ဖြစ်သောရုပ်တရားအား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံကို ဥပမာဆောင်၍ ထင်အောင်ပြဆိုခဲ့ပါ။

ဝါ၊ လင်းတငယ်တို့၏ အာဟာရဇ္ဈဖြစ်သော ချင်ခြင်းစေတနာသည် နောက်မှဖြစ်၍ လင်းတငယ်တို့၏ ထင်ရှားယှိသောကိုယ်အား ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ နောက်မှဖြစ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဂုဏ်း။

ပဋ္ဌာဝဇာတပစ္စယော........ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သချာ်တို့သည် ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်၊ ပစ္စနီကအားဖြင့်သုံးပါးအပြားယှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်၊ ဖြစ်နေ အနုပဒ်ပါက် လေးချကြဉ်သော ပဋ္ဌမဘဝင်အစယှိသော နောက်နောက်သောစိတ်ရှစ်ဆဲ့ငါးခု၊ စေတသိက်ငွေ့ပညာသ၊ ဤတရားတို့သည် ပဋ္ဌာဝဇာတ ပစ္စည်းဘဲသောတရားမည်ကုန်၏။

[ဖြေ] လင်းတငယ်တို့၏ အာဟာရဖြစ်သော ချင်ခြင်းစေတနာသည်နောက်မှဖြစ်၍၊ လင်းတငယ်၏ ထင်ရှားယှိသောကိုယ်အားကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ နာမ်တရားတို့သည် နောက်မှဖြစ်၍ ရှေ့၌ဖြစ်သောရုပ်တရားအား ပဋ္ဌာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဂိဇ္ဈပေါတကသရီရာနံ အာဟာရာသာစေတနာဝိယ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၄–၂၃]

ဂိဇ္ဈပေါတကသရီရာနံ၊ လင်းတငယ်တို့၏ ထင်ရှားယှိသောကိုယ်အား။ ဥပကာရကာ၊ ကျေးဇူးပြုသော။ အာဟာရာသာစေတနာဝိယ၊ အာဟာရ၌ဖြစ်သောချင်ခြင်းစေတနာကဲ့သို့တည်း။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ။လင်းတတို့မည်သည် မိမိတို့သားငယ်အား၊ နို့တိုက်ခြင်း၊ အစာချီ၍ ကျွေးမွေးခြင်းမယှိပေ။

လင်းတငယ်များက အစာတောင်းကြသောအခါ၊ နင်တို့အတောင်အလက်စုံသောအခါ ခွေးကောင်ပုတ်-အစယှိသော အစာအာဟာရတို့ကို စားကြရကုန်လတ္တံ့.....ဟု မိခင်၊ ဘခင်လင်းတတို့က ပြောဆိုကြကုန်၏။

ထိုအခါ လင်းတငယ်တို့အား၊ ငါတို့အတောင်အလက်စုံသောအခါ၊ ခွေးကောင်ပုတ်အစယှိသော အစာအာဟာရတို့ကို စားကြရကုန်လတ္တံ့.... ဟူသော အာဟာရ၌ ချင်ခြင်းစေတနာသည်ဖြစ်၏။

ထိုအာဟာရ၌ဖြစ်သော ချင်ခြင်းစေတနာသည်၊ လင်းတငယ်တို့၏ ထင်ရှားယှိသောကိုယ်အား၊ မြဲမြံနိုင်ခံ့ တည်တံ့ခြင်းယှိလေအောင် ထောက်ပံ့ နိုင်စေသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

[**မှတ်ချက်**။ ။ထိုလင်းတငယ်ဥပမာနှင့်ပတ်သက်၍ မိုင်းခိုင်းဆရာတော်နှင့် ကြည့်ဝန်တိုက် စာသင်သား ဆရာတော် ဦးဝိသုဒ္ဓါအလောင်း ပဋ္ဌာန်းငယ်တို့ အခြေအတင် ပြောကြားကြပုံ အထူးမှတ်သားဘွယ်ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**" ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။]

ပစ္ဆာဇာတသတ္တိကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတသဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ဇာယတီတိဇာတော, ပစ္ဆာဇာတောပစ္ဆာဇာတော.... ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဇာယတိ၊ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ ဇာတော၊ဇာတမည်၏။ ပစ္ဆာ၊ ပစ္စယုပ္ပန်၏နောက်မှ။ ဇာတော၊ဖြစ်သည်တည်း။ ပစ္ဆာဇာတော၊ပစ္စယုပ္ပန်၏နောက်မှဖြစ်သည်။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စည်းတရားထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသောအခါမှသာ၊ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုခပသည်။ ပစ္စည်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမယှိခဲ၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

[**မှတ်ချက်**၊ ။အချို့စာသင်ငယ်တို့ကား ၊နောက်မှဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သော ပစ္စည်းကို "**ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း**" ဟု ဆိုသောကြောင့်၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည် အနာဂတ်ကာလ၌ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ထင်ကောင်းမှတ်ထင်ကြပေလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်သည်ဟုသန္နိဋ္ဌာန်ကျမှတ်သားကြရာသည်။]

ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ ဋ္ဌီသို့ရောက်သော ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ, တိဇကာယ, စတုဇကာယ၊ ဤတရားတို့သည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရား မည်ကုန်၏။

(**တနည်း**) ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ ဋ္ဌီသို့ရောက်သော ဧကသမုဋ္ဌာနိကကာယ, ဒွိသမုဋ္ဌာနိကကာယ, တိသမုဋ္ဌာနိကကာယ, စတုသမုဋ္ဌာနိကကာယ၊ ဤတရားတို့သည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(**မှတ်ချက်။** ။ဤနောက်နည်းသည်ကား၊ **ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဆရာ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ**နှင့်အညီ ပြင်ဆင်ထားသောဆိုရိုးဖြစ်သည်။ ကြိုက်နှစ်သက်ရာဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်)။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်၊ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမျိုး။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းတို့ကို စုံလင်စွာရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်နိုင်သောပစ္စည်းတို့သည် (၁) ပစ္ဆာဇာတ (၂) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တ (၃) ပစ္ဆာဇာတအဝိဂတအားဖြင့် (၃) ပစ္စည်းတို့ပါသည်။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဘုံ။

[မေး] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင်၊ အဘယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည် ဘုံသုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင်၊ ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံတို့၌သာဖြစ်ပါသည်။ စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ, ဧကဝေါကာရဘုံတို့၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ, တိဇကာယ, စတုဇကာယတို့၏ အဓိပ္ပါယ်။

[မေး] အဘယ်ရုပ်တို့ကို (၁) ဧကဇကာယ (၂) ဒွိဇကာယ (၃) တိဇကာယ (၄) စတုဇကာယ-ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] (၁) ပဋိသန္ဓေဥပါဒ်၌ဖြစ်သောကမ္မဇရုပ်ကို၊ ကံတည်းဟူသောအကြောင်း တပါးကြောင့်သာဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်းဖြစ်သောကြောင့် **"ဧကဇကာယ"**ဟုခေါ်ဆို ရပါသည်။

(၂) ပဋိသန္ဓေ၏ဌီခဏ, ဘင်ခဏစသည်တို့၌ဖြစ်သောကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်တို့ကို ကံ, ဥတု-ဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းနှစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်းဖြစ်သော ကြောင့် **"ဒွိဇကာယ"**ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

(၃) ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်မှစ၍၊ စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်တိုင်း, ဥပါဒ်တိုင်း၌ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်တို့ကို၊ ကံ, ဥတု, စိတ်ဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းသုံးပါး တို့ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်းဖြစ်သောကြောင့် **"တိဇကာယ"** ဟု ခေါ်ဆိုရပါ သည်။

(၄) အာဟာရဇရုပ်ဥပါဒ်သောအခါ၊ ကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်, အာဟာရ ဇရုပ်တို့ကို၊ ကံ, ဥတု, စိတ်, အာဟာရဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်အပေါင်းဖြစ်သောကြောင့် **"စတုဇကာယ"**ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

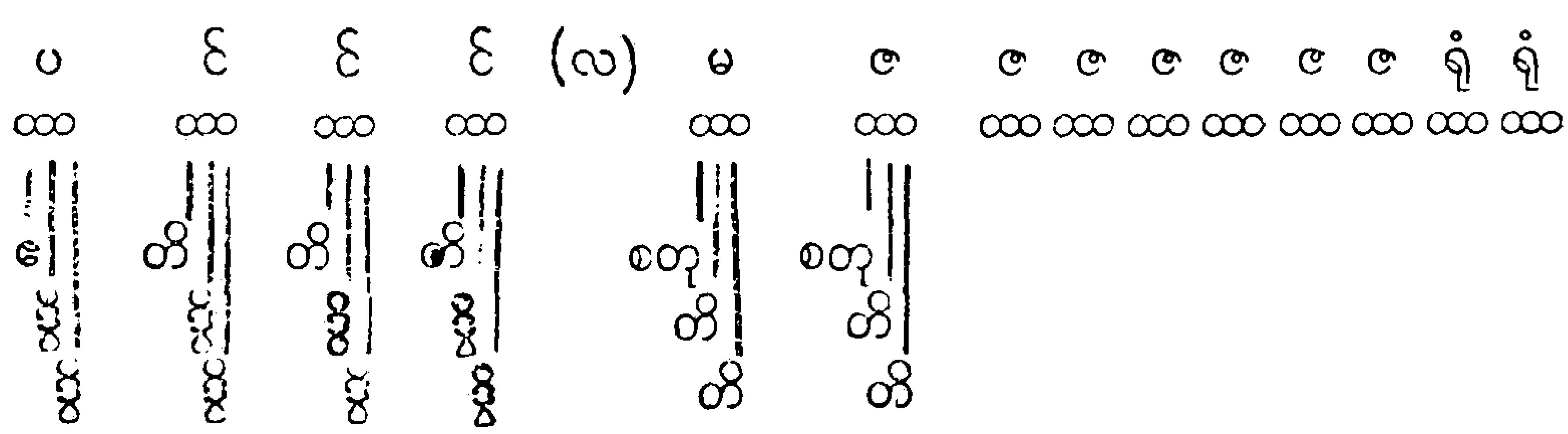

ဤဒိထိပုံကိုသေချာစွာကြည့်ပါ။ ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သောကမ္မဇရုပ်ကို **"ဧကဇ ကာယ"**ဟုခေါ်သည်။ ထိုပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ အခြားစိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်တို့ မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။

ပဋိသန္ဓေ၏ဌီခဏ, ဘင်ခဏတို့၌ဖြစ်ကြကုန်သောကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်တို့ကို **"ဒွိဇ ကာယ"**ဟုခေါ်သည်။ ထိုပဋိသန္ဓေ၏ဌီခဏ, ဘင်ခဏတို့၌ စိတ္တဇ, အာဟာရဇရုပ်တို့ မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။

ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သော၊ ကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်တို့ကို **"တိဇကာ ယ"**ဟုခေါ်သည်။ ထိုပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်၌ အာဟာရဇရုပ်မဖြစ်နိုင်ပေ။

ပဋိသန္ဓေနောင်ပဋ္ဌမဘဝင်၏ ဌီခဏ,ဘင်ခဏတို့၌ဖြစ်ကြကုန်သော ကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်တို့ကို "**ဒွိဇကာယ**"ဟုခေါ်သည်။ ထိုပဋ္ဌမဘဝင်၏ ဌီခဏ,ဘင်ခဏတို့၌ စိတ္တဇ,အာဟာရဇ ရုပ်တို့မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဥပါဒ်၌ဖြစ်ကြကုန်သောကမ္မဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,စိတ္တဇရုပ်, အာဟာရဇရုပ်တို့ကို "**စတုဇကာယ**"ဟုခေါ်သည်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဌီခဏ,ဘင်ခဏတို့၌ဖြစ်ကြကုန်သော ကမ္မဇရုပ်,ဥတုဇ ရုပ်,အာဟာရဇရုပ်တို့ကို "**တိဇကာယ**"ဟုခေါ်သည်။ ထိုခဏတို့၌စိတ္တဇရုပ် မဖြစ်နိုင် ပေ။

ရုပ်လေးပါးတို့၏ ဖြစ်စဉ်။

[မေး] (၁) ကမ္မဇရုပ် (၂) ဥတုဇရုပ် (၃) စိတ္တဇရုပ် (၄) အာဟာရဇရုပ် တို့သည် အဘယ်အခါကစ၍ အဘယ်ကဲ့သို့ဖြစ်ကြပါကုန်သနည်း။

[ဖြေ] (၁) ကမ္မဇရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်မှစ၍ စိတ်၏ ဥပါဒ်တိုင်း, ဌီတိုင်း, ဘင်တိုင်းဖြစ်သည်။

(၂) ဥတုဇရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေ၏ ဌီမှစ၍ စိတ်၏ ဥပါဒ်တိုင်း,ဌီတိုင်း,ဘင်တိုင်း ဖြစ်သည်။ (စိတ်၏ ခဏတိုင်း,ခဏတိုင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုလိုသည်။)

[၃] စိတ္တဇရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေနောင်ပဋ္ဌမဘဝင်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင် သောစိတ်တို့၏ ဥပါဒ်တိုင်း,ဥပါဒ်တိုင်းတို့၌သာဖြစ်နိုင်သည်။ စိတ်တို့၏ ဌီခဏ,ဘင် ခဏတို့၌စိတ္တဇရုပ်မဖြစ်နိုင်ပေ။

(၄) အာဟာရဇရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေနောင်၊ တသတ္တာဟ,နှစ်သတ္တာဟလောက် ကစ၍ စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်တိုင်း, ဌီတိုင်း, ဘင်တိုင်းတို့၌ဖြစ်သည်။ (ဂဗ္ဘသေယျက ပုဂ္ဂိုလ်ကိုရည်သည်။)

ဩပပါတိက,သံသေဒဇပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ ခဲဘွယ်,ဘောဇဉ်,သလိပ်,တံတွေးတို့ကို စားမျိုသောအခါမှစ၍၊ စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်တိုင်း,ဌီတိုင်း, ဘင်တိုင်း အာဟာရဇရုပ်ဖြစ် သည်ဟုမှတ်ရမည်။

ကေဇကာယအားကျေးဇူးပြုသောနာမ်တရား။

[မေး] ကေဇကာယအား၊ အဘယ်နာမ်တရားက ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋိသန္ဓေနောင်ပဋ္ဌမဘဝင်ဟုဆိုအပ်သောနာမ်တရားက၊ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ် ၌ဖြစ်သော "**ကေဇကာယ**"အား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

[မေး] ပဌမဘဝင်သည် မိမိမဖြစ်ပေါ်လာသေးမီ၊ ဧကဇကာယအားကျေးဇူးပြုပါသလော၊ မိမိဖြစ်ပေါ်လာပြီးသောအခါမှကျေးဇူးပြုပါသလော။

[ဖြေ] ပဌမဘဝင်သည် မိမိမဖြစ်ပေါ်လာသေးမီ၊ ဧကဇကာယအားကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါ။ မိမိဖြစ်ပေါ်လာပြီးသောအခါမှသာကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းသည်ပစ္စုပ္ပန္နကာလိကပစ္စည်းဖြစ်၍၊ မိမိထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသောအခါမှသာ၊ ဆိုင်ရာပစ္စုပ္ပန်တရားအား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါသည်။

(မေး) ပဌမဘဝင်ဖြစ်ပေါ်လာသောအချိန်အခါ၌ ဧကဇကာယမဟုတ်၊ ဒွိဇကာယဖြစ်နေသောကြောင့် ပဌမဘဝင်သည် အဘယ်နည်းဖြင့်ဧကဇကာယအားကျေးဇူးပြုပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သောကမ္မဇရုပ်ဟုဆိုအပ်သော ဧကဇကာယသည် သတ္တရသာယုကဖြစ်၍ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်ကာ၊ ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်သို့ရောက်လာသောအခါ၊ ပဌမဘဝင်သည်ဧကဇကာယအားပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်၊

ဤနေရာ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သော ဧကဇကာယနှင့် ပဋိသန္ဓေ၏ဌီ၌ဖြစ်သော ဒွိဇကာယတို့သည်တခြားစီဖြစ်ကြောင်း အထူးသတိချပ်ရာသည်။ ဧကဇကာယသည် ဒွိဇကာယနှင့်ရောနှောခြင်းမယှိပေ။

တဖန်ပဋိသန္ဓေ၏ဌီ၌ဖြစ်သောဒွိဇကာယနှင့် ပဋိသန္ဓေ၏ဘင်၌ဖြစ်သော ဒွိဇကာယတို့သည်လည်း တခြားစီပင်ဖြစ်ကြလေသည်။ ဒွိဇကာယအချင်းချင်းရောနှောခြင်းမယှိပေ။

ထိုဧကဇ, ဒွိဇ, ဒွိဇတို့သည် ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်သို့ ရောက်ကြကုန်သောအခါ၊ ပဌမဘဝင်က ဧကဇ, ဒွိဇ, ဒွိဇတို့အား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလေသည်။

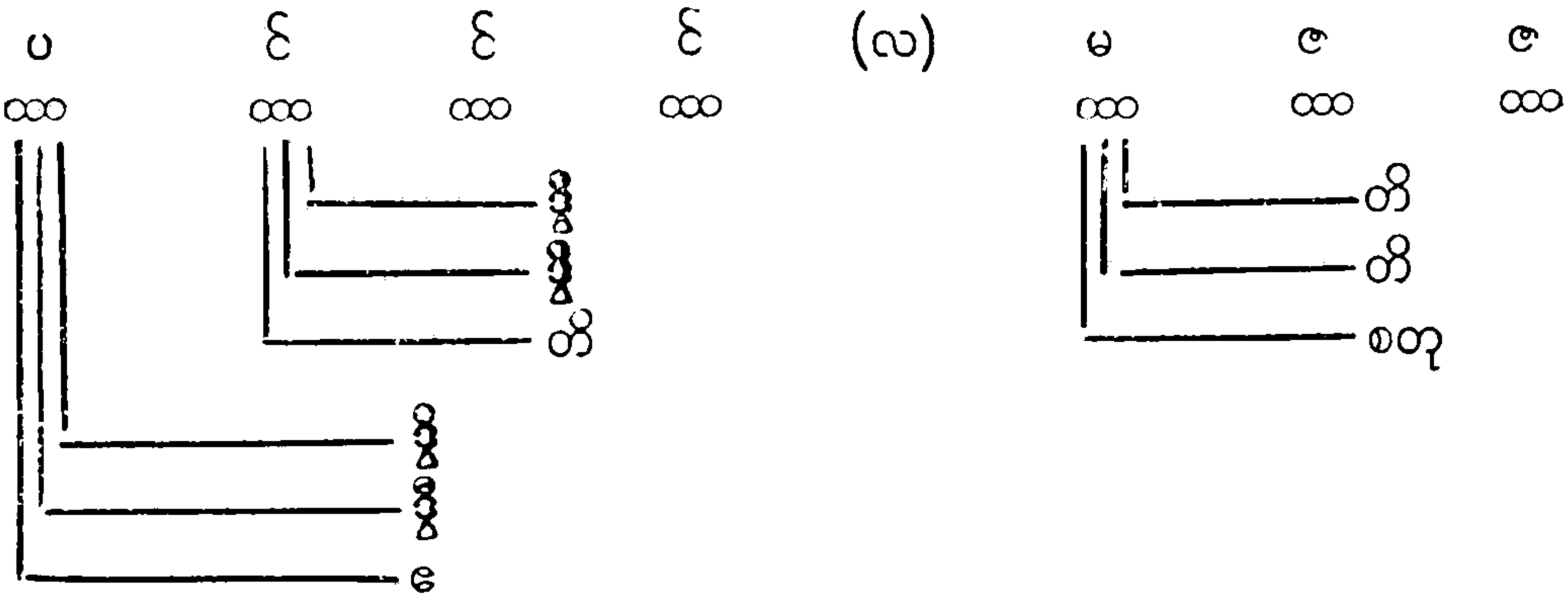

ဤဝိထိပုံကိုသေချာစွာကြည့်ပါ။ ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သော ဧကဇကာယ, ဌီ၌ဖြစ်သောဒွိဇကာယ, ဘင်၌ဖြစ်သောဒွိဇကာယတို့အား၊ ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်သို့ ရောက်သောအခါ၊ပဌမဘဝင်ကပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပဌမဘဝင်၏ဉပါဒ်၌ဖြစ်သော တိဇကာယ,ဋ္ဌီ၌ဖြစ်သောဒွိဇကာယ, ဘင်၌ဖြစ်သောဒွိဇကာယတို့အား ဒုတိယဘဝင်၏ဉပါဒ်သို့ရောက်သောအခါ၊ ဒုတိယဘဝင်က ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ဉပါဒ်၌ဖြစ်သောစတုဇကာယ, ဋ္ဌီ၌ဖြစ်သောတိဇကာယ, ဘင်၌ဖြစ်သောတိဇကာယတို့အား ပဌမဇော၏ဉပါဒ်သို့ရောက်သောအခါ ပဌမဇောက၊ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ပဋိသန္ဓေ၏ဉပါဒ်၌ဖြစ်သောဧကဇကာယသည်၊ပဌမဘဝင်၌လမ်းဆုံးနေသည်ဟုမမှတ်အပ်ပေ။ တဆဲ့ခုနစ်ချက်အသက်ကုန်၍, ချုပ်သည့်တိုင်အောင်ဆက်လက်ကာဖြစ်ရဦးမည်။ အခြားဒွိဇကာယ-စသည်တို့သည်လည်း ယင်းနည်းအတူပင်။)

ပိုမိုထင်ရှားသိသာစေရန်၊အောက်ပါမီးရထားလမ်းဉပမာကိုသေချာစွာ လေ့လာပါ။

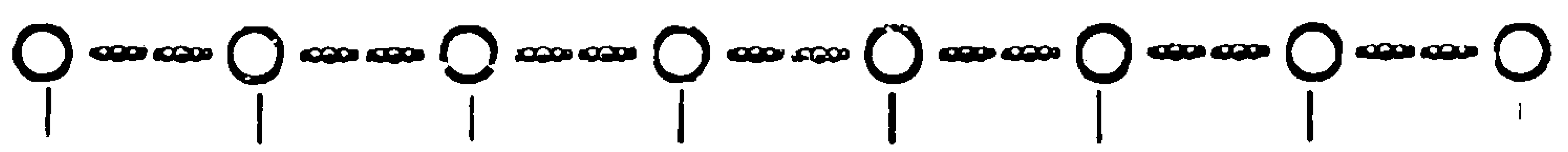

လက်ပံတန်းမှမီးရထားသည် ရန်ကုန်သို့စတင်ထွက်ရာ၊ လက်ပံတန်းဘူတာမှ လူတယောက်တက်သည်။

အင်းရွာဘူတာမှ လူနှစ်ယောက်တက်သည်။သာယာဝတီဘူတာမှလူနှစ်ယောက်တက်သည်။

ထိုလူတယောက်,နှစ်ယောက်,နှစ်ယောက်တို့သည်၊ သုံးဆယ်ဘူတာသို့အတူတူရောက်ကြသည်။

တဖန်သုံးဆယ်ဘူတာမှ လူသုံးယောက်တက်သည်။ ဖြူကလေးဘူတာမှလူနှစ်ယောက်တက်သည်။ဉက္ကံဘူတာမှလူနှစ်ယောက်တက်သည်။

ထိုလူသုံးယောက်, နှစ်ယောက်, နှစ်ယောက်တို့သည်၊ ဖလုံဘူတာသို့အတူတူရောက်ကြသည်။

ဤဉပမာ၌၊ လက်ပံတန်းဘူတာသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တူ၏။ လက်ပံတန်းဘူတာမှတက်သောလူတယောက်သည် ဧကဇကာယ။အင်းရွာဘူတာမှတက်သောလူနှစ်ယောက်သည် ဒွိဇကာယ။သာယာဝတီမှတက်သောလူနှစ်ယောက်သည် ဒွိဇကာယ။ သုံးဆယ်ဘူတာသည်ပဌမဘဝင်။သုံးဆယ်ဘူတာမှတက်သောလူသုံးယောက်သည် တိဇကာယ။ ဖြူကလေးဘူတာမှတက်သောလူနှစ်ယောက်သည် ဒွိဇကာယ။ ဉက္ကံမှတက်သောလူနှစ်ယောက်သည် ဒွိဇကာယ။ဖလုံဘူတာသည် ဒုတိယဘဝင်နှင့်တူ၏။

ဤသို့စသည်ဖြင့်၊ ဥပမာန ဥပမေယျဟပ်ကာ၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို သိမှတ်တော်မူကြရာသည်။

အရူပဝိပါက်လေးခုကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းတရားစု၌ အဘယ့်ကြောင့် အရူပဝိပါက်လေးခုတို့ကို ကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] အရူပဝိပါက်လေးခုတို့သည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်သည့်အပြင်၊ မည်သည့်ရုပ်တရားအားသော်မျှ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်သောကြောင့်၊ အရူပဝိပါက်လေးခုတို့ကိုကြဉ်ရပါသည်။

ရုပ်၏ ဌီသို့ရောက်သော-ဟုမိန့်ဆိုရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ, တိဇကာယ, စတုဇကာယ-ဟုသာမန်မဆိုပဲ၊ အဘယ့်ကြောင့် "ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော" ဟု ဝိသေသန-မ-၍ မိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ, တိဇကာယ, စတုဇကာယတို့သည်၊ မိမိတို့၏ ဥပါဒ်ဆဲခဏ၌ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သောကြောင့် ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးအပြုကိုမခံနိုင်။ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်ပါမှသာ ဗလဝဖြစ်သောကြောင့်၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးအပြုကိုခံနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် "ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော" ဟုဝိသေသန-မ-၍မိန့်ဆိုရပါသည်။

(တနည်း) ရုပ်၏ဥပါဒ်ဆဲခဏ၌၊ ပစ္စည်းတရားထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမယှိသေး၍၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရသေးပေ။ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်ပါမှသာ ပစ္စည်းတရားထင်ရှားပေါ်ပေါက်လာ၍၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးအပြုကိုခံရသောကြောင့် "ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော" ဟုဝိသေသန-မ-၍ မိန့်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤနေရာ၌ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်တိုင်းလည်း၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးအပြုကိုမခံရပေ။ ပစ္စည်းတရားထင်ရှားပေါ်ပေါက်လာသောအခါမှသာ ကျေးဇူးအပြုကိုခံရပေသည်။

ရှင်းပါဦးအံ့။ ၊ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်၌ဖြစ်သော ဧကဇကာယသည် ပဋိသန္ဓေ၏ဌီခဏ, ဘင်ခဏတို့၌ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော်လည်း၊ ကျေးဇူးပြုမည့်ပဌမဘဝင်နာမက္ခန္ဓာကဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမယှိသေးသောကြောင့်၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးအပြုကို မခံရသေးပေ။ ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်သို့ရောက်ပါမှသာ ပဌမဘဝင်က၊ ဧကဇကာယအား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေတော့သည်၊

ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဉှာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းတရားကို (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) အဗျာကတအားဖြင့်[၃]ပုံပုံရာသည်။ ထိုတွင်-

(၁) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား တရာသီ။
(၂) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား တရာသီ။
(၃) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား တရာသီ။

အားဖြင့်[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။ ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ

(၁) ကုသလော ဓမ္မော
(၂) အကုသလော ဓမ္မော } အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ
(၃) အဗျာကတော ဓမ္မော

ပစ္ဆာဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ထို့ကြောင့်သချာဝါရ၌''**ပစ္ဆာဇာတေ တီဏိ**''ဟုဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း(၃)ရာသီဆိုင်ရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း(၃)ရာသီ ကဏ္ဍား, သမ္ဗန္ဓါပါဠိအရ၊ ဆိုင်ရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] [၁] ကုသလော ဓမ္မော... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှိသော ရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော တိဇ,စတုဇကာယအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်ဖြစ်သောကုသိုလ်ကေဝိသ,စေအဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ... ဟူသောသမ္ဗန္ဓါပုဒ်၏အရကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှိသော ရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သောတိဇ,စတုဇကာယပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) အကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစယှိသောရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော တိဇ, စတုဇကာယအားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်ဖြစ်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝီသ ပစ္စည်းတရားရ၏။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ခွေပညာသ၊ နောက်နောက်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော စိတ္တဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(**မှတ်ချက်၊** ။သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌ စိတ္တဇရုပ်(လ)ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်....ဟု ပေယျာလထိုးထားရာ။ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ကို ပေယျာလဖေါ်၍အရေကောက်သောအခါ၊ထည့်သွင်းအရေကောက်မှားတတ်သည်။အထူးသတိချပ်ပါလေ)။

(တနည်းကား) အလုံးစုံသောစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ခွေပညာသ,ဗာဟိရရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်။

နိရောဓသမာပတ်ဝိထိ၌ နေဝသညာနာသညာယတန အဆုံးဇောနှင့်အဘူဥပါဒ်သောစိတ္တဇရုပ်။

အဗျာကတောဓမ္မော ...ကား၊ရုပ္ပ,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍,ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော တိဇ,စတုဇကာယပစ္စယုပ္ပန်တရားရှ၏။

(**မှတ်ချက်၊** ။ဤအကုသလပဒဆိုရိုးကိုအရေကောက်၌ဖေါ်ပြခြင်းမဟုတ်ပေ။ စာသင်ငယ်တို့အလို့ငှာ ထုတ်ဆောင်ဖေါ်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။)

(၃) အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍,ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ဧကဇ, ဒွိဇ, တိဇ, စတုဇကာယအားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သော ပဋ္ဌမဘဝင်အစရှိသော နောက်ဖြစ်သောဝိပါက်ဗာဝီသ,ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသပစ္စည်းတရားရှ၏။

အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးဖြစ်သောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ဧကဇ, ဒွိဇ, တိဇ, စတုဇကာယပစ္စယုပ္ပန်တရားရှ၏။

ဖြဟ္မာ့ပြည်၌ စတုဇကာယဖြစ်,မဖြစ်ဆုံးဖြတ်ချက်။

(မေး) ဗြဟ္မာ့ါရိသဇ္ဇာအစရှိသော ရူပဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ စတုဇကာယဖြစ်နိုင်ပါသလော။

(ဖြေ) ဗြဟ္မာ့ါရိသဇ္ဇာအစရှိသောရူပဗြဟ္မာပြည်၌၊ အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ခြင်းမရှိသောကြောင့်၊စတုဇကာယဖြစ်ခြင်းမရှိပါ၊ တိဇကာယသာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ထိုခဏမှစ၍ နောက်နောက်ခဏတို့၌ဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်မဖြစ်မီချုပ်နိုင်ကြသော အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်။

စုတိစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဝိတ္တဇရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်ဤတရားတို့သည် ပဋ္ဌာဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

[**မှတ်ချက်၊** ။ဤနောက်နည်းကား။ မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ဝါဒတည်း။ အာစရိယဝါဒအဖြစ်ဖြင့်သာ ထိုဆိုရိုးကိုဖော်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ထိုနောက်ဆိုရိုး၌၊ လျင်းပါးဘွယ်အများအပြားပါယှိသောကြောင့်၊ စာသင်သားများဆိုရိုးပြုကြရန် ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခြင်းမဟုတ်ပေ]။

မှန်ပါသည်၊ ။ရူပဗြဟ္မာများသည် "**အာဟာရဘက္ခ**" မဟုတ် "**ပီတိဘက္ခ**" ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြသည့်အားလျော်စွာ၊မည်သည့်အခါမျှအစာအာဟာရကို မှိဝဲသုံးဆောင်ကြခြင်းမယှိပေ။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ ဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇာအစယှိသောရူပဗြဟ္မာတို့အား အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ခြင်းမယှိသောကြောင့် "**တိဇကာယ**" သာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တတ္ထ တိသမုဋ္ဌာနိကကာယောတိ အာဟာရသမုဋ္ဌာနဿ အဘာဝတော ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဒီနံကာယောဝေဒိတဗ္ဗော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၅–၂၀]

စ၊ဆက်ပ'ဦးအံ့။ တတ္ထ၊ဤစတုသမုဋ္ဌာနိကကာယ, တိသမုဋ္ဌာနိကကာယနှစ်ပါးတို့တွင်။ တိသမုဋ္ဌာနိကကာယောတိ၊ တိသမုဋ္ဌာနိကကာယဟူသည်ကား။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနဿ၊အာဟာရဇရုပ်၏။အဘာဝတော၊မယှိသောကြောင့်။ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဒီနံ၊ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာအစယှိကုန်သောရူပဗြဟ္မာတို့၏။ကာယော၊ကာယဟူ၍။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

ဤအဋ္ဌကထာဆရာအလို....ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ,တိဇကာယ,စတုဇကာယ....ဟူသော ဝေါဟာရကို... ဧကသမုဋ္ဌာနိကကာယ, ဒွိသမုဋ္ဌာနိကကာယ, တိသမုဋ္ဌာနိကကာယ,စတုသမုဋ္ဌာနိကကာယ....ဟုပြင်ဆင်သင့်ပေသည်။

ဤ၌ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာသည်ကား၊ဧကဇကာယနှင့်ဒွိဇကာယတို့ကို လုံးဝထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခြင်းမယှိပေ။ တိသမုဋ္ဌာနိကကာယ,စတုသမုဋ္ဌာနိကကာယနှစ်ပါးကိုသာ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြပေသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ဇမဿကာယဿ....ဟူသောပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကိုသံဝဏ္ဏနာမူရာ၌

ဣမသ္မာကာယသ္မာတိဣမသ္မာစတုသမုဋ္ဌာနိက, တိသမုဋ္ဌာနိကဘူတုပါဒါ ရူပသင်္ခါတသ္မာကာယသ္မာ။

ဟုပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၁၁၅-၂၇) ၌ဖွင့်ပြတော်မူလေသည်။

ဣမသ္မာကာယသ္မာတိ၊ ဣမသ္မာကာယသ္မာ....ဟူသည်ကား၊ စတုသမုဋ္ဌာနိက, တိသမုဋ္ဌာနိက ဘူတုပါဒါရူပသင်္ခါတသ္မာ၊ လေးပါးသောအကြောင်း, သုံးပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သောဘူတရုပ်,ဥပါဒါရုပ်ဟုဆိုအပ်သော။ ဣမသ္မာကာယသ္မာ၊ဤရုပ်အပေါင်းအား။

ယင်းသို့ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ ဧကဇကာယနှင့် ဒွိဇကာယတို့ကို ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခြင်းမရှိသော်လည်း၊ ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယတို့လည်းဖြစ်ထိုက်သောကြောင့်၊ ဧကဇကာယ,ဒွိဇကာယတို့ကို ထည့်သွင်းအရကောက်ဆိုရိုးပြုခြင်းကို မှားသည်ဟုမဆိုသာပေ။

ပဋ္ဌာဓာဘာပစ္စယုဒ္ဒေသဦးပြီး၏

အာသေဝနပစ္စယနိဒ္ဒေသဆိုရိုး။

ပစ္ဆာဇာတပစ္စယနိဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ အာသေဝနပစ္စယနိဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........ အာသေဝနပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

အာသေဝနပစ္စယော၊ အာသေဝနပစ္စည်းဟူသည်ကား။ ဝါ၊ အာသေဝနလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဟူသည်ကား။ဝါ၊အဖန်တလဲလဲမှီဝဲ ထုံအပ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူသည်ကား။ဝါ၊အဖန်တလဲလဲမှီဝဲထုံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူသည်ကား။

(ဝါ) ရှေးရှေး ထုံအပ်သောနည်းသာသည် နောက်နောက် ထုံအပ်သောနည်းသာအား၊အဆင်းအနံ့ လွန်စွာဖြစ်ခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ဟူသည်ကား။ရှေးရှေးသင်အပ်သောကျမ်းဂန်သည်၊ နောက်နောက်သင်အပ်သောကျမ်းဂန်အား သော့ကျက်ခြင်းငှါအားယူ၍ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ အဖန်တလဲလဲ မှီဝဲထုံအပ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူသည်ကား။

(**မှတ်ချက်၊** ။မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကား... အဖန်တလဲ လဲ မှီဝဲထုံတတ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူသည်ကား။ (လ)အဖန်တလဲးလဲး မှီဝဲထုံတတ်သောအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟူသည်ကား... ဟုအတ္ထယောဇနာတော်မူသည်။ ကြိုက်နှစ်သက်ရာဝါဒကိုဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်)။

အာသေဝနပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "**အာသေဝနပစ္စည်း**" ဟုခေါ်သနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာဇောတို့ကို.... အဖန်တလဲးလဲး မှီဝဲထုံအပ်သောအဖြစ်ဖြင့်အခြားမဲ့ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား၊လေ့လာသည်၏အဖြစ်၊ အားယူသည်၏အဖြစ်ငှာ၊ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဖြစ်သောကြောင့် "**အာသေဝနပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ပါသည်။

အာသေဝနပ္ပစ္စယေန အနန္တရာနံ ပဂုဏဗလဝဘာဝါယ ဥပကာရကော ဓမ္မော အာသေဝနပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၄-၂၅]

အာသေဝနပစ္စယော........ ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့်သုံးပါးအပြားသို့၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဇောတ်တူအဆုံးဇောကြဉ်သောရှေးရှေးသောလောကီဇောသတ္တစတ္တာလီသ, စေတသိက်ဒွေပညာသ၊ ဤတရားသို့သည် အာသေဝနပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(**မှတ်ချက်**။ ။မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကား....အဆုံးဇော, ဖိုလ်ဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောလောကီဇောသတ္တစတ္တာလီသစေတသိက်ဒွေပညာသ....ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူ၏။)

(တနည်း)

ဇောတ်တူအဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောဇောပဉ္စပညာသစေတသိက်ဒွေပညာသ၊ ဤတရားတို့သည် အာသေဝနပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(ဤနောက်နည်းသည်ကား.... **''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဆရာ''**.... အလိုကျအတိုင်းညွှန်ပြအပ်သောဆိုရိုးတည်း)။

အာသေဝနဋ္ဌေန၊ အဖန်တလဲလဲမှီဝဲးထုံအပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ အနန္တရာနံ၊ အခြားမဲ့ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား။ပဂုဏဗလဝဘာဝါယ၊လေ့လာသည်၏အဖြစ်, အားယှိသည်၏အဖြစ်ငှာ။ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊တရားသည်။ အာသေဝနပစ္စယော၊အာသေဝနပစ္စည်းမည်၏။

အာသေဝနအဓိပ္ပါယ်။

(မေး) အဘယ်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်ကို **''အာသေဝန''**ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ရှေးရှေးလေ့ကျက်အပ်သောကျမ်းဂန်သည်၊ နောက်နောက်ကျမ်းဂန်အားလေ့ကျက်ခြင်းငှာအားယှိ၍ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ကုသိုလ်စသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ မိမိနှင့်တူသောတရားအား လေ့လာသည်၏အဖြစ် အားယှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်ထူးသော၊ မိမိနှင့်တူသောဇာတ်ယှိသည်၏ဒဲ့ ဖြစ်ကိုယူစေခြင်းကို **'အာသေဝန'**ဟုခေါ်ပါသည်။

ပုရိမပုရိမပရိစိတဂန္ထော ဝိယ ဥတ္တရုတ္တရဂန္ထဿ ကုသလာဒိဘာဝေန အတ္တသဒိသဿ ပဂုဏဗလဝဘာဝဝိသိဋ္ဌ အတ္တ သမာနဇာတိယတာဂါဟာ ပ နံ အာသေဝနံ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ [၂၀၁-၅]

ပဌမဇော, ဖိုလ်ဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောဇောကုသလ်ပညာသ စေတသိက်နှင့်ပညာသ၊ ဤတရားတို့သည် အာသေဝနပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(တနည်း)

ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောဇောပဥ္စပညာသ, စေတသိက်နှင့်ပညာသ၊ဤတရားတို့သည် အာသေဝနပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(မှတ်ချက်။ ။ဤနောက်နည်းကား ..... **ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဆရာ** .... ၏ အလိုတည်း)။

ပုရိမပုရိမပရိစိတဂန္ထော၊ ရှေးရှေးလေ့ကျက်အပ်သောကျမ်းဂန်သည်။ ဥတ္တရုတ္တရဂန္ထဿ၊ နောက်နောက်ကျမ်းဂန်အား။ ဥပကာရကောဝိယ၊ လေ့ကျက်ခြင်းငှာအားယှ်၍ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့။ ကုသလဒိဘာဝေန၊ ကုသိုလ်စသည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့်။ အတ္တသဒိတဿ၊ မိမိနှင့်တူသောတရားအား။ ဝါ၊ တရားကို။ ပဂုဏဗလဝဘာဝဝိသိဋ္ဌအတ္တသမာနဇာတိယတာဂါဟဏံ၊ လေ့လာသည်၏အဖြစ်, အားယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ထူးသော, မိမိနှင့်တူသော ဇာတ်ယှိသည်၏အဖြစ်ကိုယူစေခြင်းသည်။ အာသေဝနံ၊ အာသေဝနမည်၏။

ဤသုမင်္ဂလဋီကာ၌ ကျမ်းဂန်ကိုသာ ဥပမနပြုတော်မူသည်။ သဲအင်းသုံးချက်စဆိုရိုးစသည်တို့၌ကား၊ နံ့သာကိုပါ ဥပမာနပြုတော်မူကြသည်။ နံ့သာကို ဥပမာနပြုသည့် တိုက်ရိုက်အထောက်သာဓကကား ထင်ရှားမယှိပေ။

ဂန္ထာဒိသုပုရိမပုရိမာတိယောဂေါဝိယ....ဟူသောပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ(၂၉၄-၂၇)၌၊ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် နံ့သာကိုထည့်သွင်းယူမှဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

အာသေဝနပစ္စည်း(၃)မျိုး။

(မေး) အာသေဝနပစ္စည်းသည် အဘယ်နှစ်မျိုးယှိပါသနည်း၊ ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) သောကုသလာကုသလကြိယဇဝနဝသေနတိဝိဓောဟောတိ.... ဟူသော ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ(၂၉၄-၂၇)နှင့်အညီ၊ကုသိုလ်ဇော, အကုသိုလ်ဇော, ကြိယာဇောတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်[၃]ပါးအပြားယှိပါသည်။

"**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဆရာ**" အလို၊ကုသိုလ်ဇော, အကုသိုလ်ဇော,ကြိယာဇော, ဖိုလ်ဇောတို့၏အစွမ်းအားဖြင့် (၄)ပါးအပြားယှိသည်ဟု မှတ်ရမည်။

(**မှတ်ချက်။** ။ဖိုလ်ဇောလေးခုတို့၏ အာသေဝနပစ္စည်းထိုက်ပုံအကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဇာတ်တူအဆုံးဇောကိုကြည့်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အာသေဝနပစ္စည်းတရားစု၌ အဘယ့်ကြောင့် **"ဇာတ်တူအဆုံးဇော"** ကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဇာတ်တူအဆုံးဇောသည် အာသေဝနပစ္စယုပ္ပန်သာဖြစ်၍ အာသေဝနပစ္စည်းမထိုက်သောကြောင့် **"ဇာတ်တူအဆုံးဇော"** ကိုကြဉ်ရပါသည်။

ဤ၌ **"ဇာတ်တူ"** ဆိုသည်မှာ၊ ကာမဇော, ကာမဇောအချင်းချင်း။ ရူပဇော, ရူပဇောအချင်းချင်း။ အရူပဇော, အရူပဇောအချင်းချင်းကိုဆိုလိုသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ကာမဇော, ကာမဇောအချင်းချင်းဇာတ်အားဖြင့်တူကြလေသည်။ ကြွင်းဇောတို့၌လည်း ယင်းနည်းအတူပင်မှတ်လေ။

ပဌမဇော, ဖိုလ်ဇောကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အာသေဝနပစ္စယုပ္ပန်တရားစု၌ အဘယ့်ကြောင့် ပဌမဇော, ဖိုလ်ဇောတို့ကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဌမဇောသည် အာသေဝနပစ္စည်းသာဖြစ်၍ အာသေဝနပစ္စယုပ္ပန်မဖြစ်ထိုက်သောကြောင့်ပဌမဇောကိုကြဉ်ရပါသည်။ ဖိုလ်ဇောသည်အဋ္ဌကထာဆရာအလို အာသေဝနပစ္စည်းလည်းမဟုတ်၊ ပစ္စယုပ္ပန်လည်းမဟုတ်သောကြောင့် **"ဖိုလ်ဇော"** ကိုကြဉ်ရပါသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

[မေး] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလ(၃)ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလ(၃)ပါးတို့တွင်၊ အတိတ်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။

(မေး) အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊အနန္တရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

[မေး] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ဘုံ (၃၁) တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာသေဝနပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊ ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ,စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံတို့၌ဖြစ်ပါသည်၊ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

အာသေဝနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] အာသေဝနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုဝိထိချ၍ညွှန်ပါ။

[ဖြေ] န ဒ မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရိ ရိ
ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ

ဤဝိထိပုံကိုကြည့်ပါ၊ ဤဝိထိပုံသည် မနောဒွါရိက အဝိဘူတာရုံဝိထိဖြစ်ပါသည်။ ဤ၌၊

ပဌမဇောသည် ဒုတိယဇောအား(လ) ဆဋ္ဌဇောသည် သတ္တမဇောအား အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။

စက္ခုဒွါရအတိမဟန္တာရုံဝိထိပုံ။

တီ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရိ ရိ
ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ

စက္ခုဒွါရမဟန္တာရုံဝိထိပုံ။

တီ တီ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ င
ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ

ဈာနအာဒိကမ္မိကဝိထိပုံ။

န ဒ မ ပ ဥ လုံ ဘူ ဈာန်
ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ ထ

ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ်တို့၏ ပဉ္စမဇော၊ အာဝဇ္ဇန်းနှစ်ပါး၊ ဝိပါက်ဆဲ့ခုနစ်သာ ဧတသိက်နှင့်ပညာသာဝိဇ္ဇာစရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် အာသေဝနပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ဈာနသမာပတ္တိဝီထိပုံ။

န	ဒ	မ	လုံ	လုံ	လုံ	လုံ	ဈာန်	ဈာန်	ဈာန်	ဈာန်	ဈာန်
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

မဂ္ဂဝီထိပုံ။

န	ဒ	မ	ပ	ဉ	လုံ	ဘူ	မဂ်	ဖိုလ်	ဖိုလ်
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

န	ဒ	မ	ပ	ဉ	လုံ	ဒါန်	မဂ်	ဖိုလ်	ဖိုလ်
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

ဤဝီထိပုံတို့ကိုသေချာစွာကြည့်ပြီးလျှင်၊ပဌမဇောက ဒုတိယဇောအား(လ)ဆဋ္ဌဇောက သတ္တမဇောအား၊

ပရိကမ်က ဥပစာအား၊ဥပစာက အနုလုံအား၊အနုလုံက ဂေါတြဘူအား၊ ဂေါတြဘူက ဈာန်အား၊

ဂေါတြဘူဝေါဒါန်က မဂ်အား..... အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုလေသည်။

(မှတ်ချက်၊ ။ဤဝီထိပုံများကား- အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်ပါသည်။အကျယ်ဝီထိချပ်ကို“**ဝီထိသာရဝိဘာဝနီ**”၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဤ၌ ပရိကမ်,ဥပစာ,အနုလုံ,ဂေါတြဘူ,ဝေါဒါန်တို့ကား၊မဟာကုသိုလ်ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော(ဝါ)ကာမဇောတို့ပင်ဖြစ်ပေသည်။ဈာန်,မဂ်တို့ကား....မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ,အပ္ပနာဇောတို့ဖြစ်ကြပါသည်။

ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ အာသေဝနပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) အာသေဝနပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(**တနည်း။**)

ကာမဓောတချယတ်သုံးဆယ်တို့၏ပဌမဇော, အာဝဇ္ဇနီးဒွေ့, လောကီဝိပါက်ဗာတ္တို့သ စေတသိက်နှေ့ပညာသ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် အာသေဝနပစ္စည်း၏ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည့်ကုန်၏။

(**မှတ်ချက်၊** ။ဤနောက်နည်းကား **''ပဋ္ဌာနသာရဝိတာဝနီဆရာ''**၏ အလိုတည်း။)

(ဖြေ) အာသေဝနပစ္စည်းတရားကို (က) ကုသိုလ်တပုံ (ခ) အကုသိုလ်တပုံ (ဂ) အဗျာကတတပုံအားဖြင့်(၃)ပုံပုံရာသည်၊ ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်အား တရာသီ
(ခ) အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်အား တရာသီ
(ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား တရာသီ

အားဖြင်[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။ ထိုသုံးရာသီတို့ကိုဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ။

(က) ကုသလောဓမ္မော ကုသလဿဓမ္မဿ
(ခ) အကုသလောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿ
(ဂ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ

အာသေဝနပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။ ဤကိုရည်၍သင်္ချာဝါရ၌**''အာသေဝနေတီဏိ''**ဟုသျှင်တော်ဘုရား ဟောကြားတော်မူလေသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း(၃)ရာသီကဏ္ဍားသမ္ပဒါန်ပါဠိဆိုရိုးကျ အရေအကောက်ပုံ။

[မေး] အာသေဝနပစ္စည်း (၃)ရာသီ ကဏ္ဍား,သမ္ပဒါန်ပါဠိတို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] (က) ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏အရကား၊ အဆုံးဇောကြဉ်သော၊ ရှေးရှေးသောလောကီကုသိုလ်သဏ္ဍာရသပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောကုသိုလ်ကေဝိသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ [ဤကားအကျဉ်းကောက်တည်း။]

(ခ) အကုသလောခမ္မော....ကား၊ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ... ကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောအကုသိုလ်ဒွါဒသပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ [ဤကားအကျဉ်းကောက်တည်း။]

[ဂ] အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊နောက်နောက်သောကြိယာဇောအဋ္ဌာရသအားတပ်သော၊ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသောကြိယာဇောအဋ္ဌာရသပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ပဌမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သောကြိယာဇောအဋ္ဌာရသ,ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ [ဤကားအကျဉ်းကောက်တည်း]

(**မှတ်ချက်၊** ။အကျယ်အရကောက်ပုံနှင့် မှတ်သားဘွယ်အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို **''ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ''** ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ်တို့၏ ပဌမဇောကို ပစ္စနီကဲထုတ်ခြင်း။

[မေး] ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ်တို့၏ပဌမဇောကို အဘယ့်ကြောင့် အာသေဝနပစ္စည်း၏ပစ္စနီကဲထုတ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ်တို့၏ ပဌမဇောသည် အာသေဝနပစ္စည်းသာထိုက်၍၊အာသေဝနပစ္စယုပ္ပန်မထိုက်သောကြောင့်၊ အာသေဝနပစ္စည်း၏ပစ္စနီကဲထုတ်ရပါသည်။

ဝိပါက်တို့ကိုပစ္စနီကဲထုတ်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ဝိပါက်စိတ်တို့သည်ဘဝင်ကိစ္စတပ်သောအခါအကြိမ်များစွာဖြစ်နိုင်သောကြောင့်၊အာသေဝနပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သည်ဖြစ်ပါလျက်၊အဘယ့်ကြောင့်ဝိပါက်စိတ်တို့ကို အာသေဝနပစ္စနီကဲထုတ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝိပါက်စိတ်တို့သည် ကံအဟုန်ပစ်ချ၍,ကျသကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့်၊ဝိပါက်စိတ်၌အဖန်တလဲလဲမှီဝဲးထုံခြင်းမယှိပေ။ထို့ကြောင့်ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ အာသေဝနပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်မဖြစ်နိုင်လေရကား၊ ဝိပါက်စိတ်တို့ကို အာသေဝနပစ္စနီကဲ ထုတ်ရပါသည်။

ကမ္မေ ဂဏ္ဍိဘ္ဘံပနပတိဘံဝိယဟုတွာဥပ္ပန္နတိတိသဗ္ဗထာပိဝိပါကေ
အာသေဝနံနတ္ထီတိအာသေဝနာဘာဝေနဝိပါကံနဂဟိတံ၊

ပန၊ဆက်ပါဦးအံ့။ကမ္မဝေဂက္ခိ ဘွံ၊ကံအဟုန်ပစ်ချအပ်သည်ဖြစ်၍။ ပတိတံဝိယ၊ ကျသကဲ့သို့။ဟုတွာ၊ဖြစ်၍။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ သမ္ဘထာပိ၊ခပ်သိမ်းသောအခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း။ဝိပါကော၊ဝိပါက်၌။အာသေဝနံ၊ အဖန်ဖန် လဲ့လဲ့မှီဝဲးထုံခြင်းသည်။ နတ္တိ မယှိပေ။ ဣတိ၊ဤသို့။ အာသေဝနာဘာဝေန၊ အဖန်တလဲးလဲးမှီဝဲးထုံခြင်းမယှိသောကြောင့်။ဝိပါကံ၊ဝိပါက်ကို။နဂဟိတံ၊မယူအပ်ပေ။

ဤနေရာ၌၊ဝိပါက်အချင်းချင်းသာ အာသေဝနပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်မဖြစ်ထိုက်သည် မဟုတ်သေး၊ဝိပါက်ကအး ခြားမိမိနှင့်ဇာတ်ပြားသောကုသိုလ်စသောတရားတို့အားရင်း ကုသိုလ်စသောတရားတို့ကလည်း မိမိနှင့်ဇာတ်ပြားသော ဝိပါက်စသောတရားတို့အား ရင်း၊အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့်....ပုရိမာပုရိမာကုသလာဓမ္မာပစ္ဆိမာနံပစ္ဆိမာနံ အဗျာကတာနံဓမ္မာနံ....စသည်ဖြင့်၊ သျှင်တော်ဘုရားဟောကြားတော်မမူခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းသည်၊အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-

ပြားသောဇာတ်ယှိကုန်သောတရားတို့သည်၊ ပြားသောဇာတ်ယှိကုန်သောတရားတို့အား၊မိမိ၏သဘောကိုယူစေခြင်းငှာ၊ မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ဘိန္နဇာတိကေဟိ သဗ္ဗိံ နိဗ္ဗေသောနကတောတိအတ္တနောဂတိံ ဂါဟာပေတုံအသမတ္တတာယ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၆–၁၅]

ဘိန္နဇာတိကေဟိ၊ ပြားသောဇာတ်ယှိကုန်သောတရားတို့နှင့်။ သဗ္ဗိံ၊ တကွ။ နိဗ္ဗေသော၊နိဗ္ဗေသကို။ ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။ နကတော၊ ပြုတော်မမူအပ်ပါသနည်း။ဣတိအယံစောဒနာ၊ဤကားစောဒနာ။

အတ္တနော၊မိမိ၏။ ဂတိံ၊သဘောကို။ ဂါဟာပေတုံ၊ယူစေခြင်းငှာ။ အသမတ္တတာယ၊မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

အာသေဝနပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီး၏။

ကမ္မပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

အာသေဝနပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ကမ္မပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........ကမ္မပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ကမ္မပစ္စယော၊ကမ္မပစ္စည်းဝင်း။ ဝါ၊ ကမ္မလည်းဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဝင်း။ ဝါ၊ မျိုးစေ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။ဝါ၊မျိုးစေ့၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။

(ဝါ) ကောင်းစွာလှမ်း၍ ကောင်းစွာစီရင်အပ်သောမျိုးစေ့သည် အညွန့်၏ ဖြစ်ခြင်း၌ၤ၊ အမှုအရာလုံ့လ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့အကျိုးတရားတို့ကို ပြုပြင်တတ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။

ကမ္မပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားကို **"ကမ္မပစ္စည်း"** ဟု ခေါ်ပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] စိတ္တပယောဂဟုဆိုအပ်သော အမှုအရာ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်၊စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ယှဉ်သောစေတနာကို**"ကမ္မပစ္စည်း"** ဟု ခေါ်ပါသည်။

စိတ္တပယောဂသင်္ခါတေနကြိယာဘာဝေနဥပကာရကောဓမ္မော ကမ္မပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၅-၂)

စိတ္တပယောဂသင်္ခါတေန၊ စိတ္တပယောဂဟုဆိုအပ်သော။ ကြိယာဘာဝေန၊အမှုအရာ၏အဖြစ်ဖြင့်။ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဓမ္မော၊တရားသည်။ကမ္မပစ္စယော၊ကမ္မပစ္စည်းမည်၏။

ဤနေရာ၌၊ကာယပယောဂ၊ဝစီပယောဂသည် ဝိညတ်မည်သကဲ့သို့ စိတ္တပယောဂသည် စေတနာမည်၏။

ယထာဟိကာယဝစီပယောဂေဝိညတ္တိ၊ ဧဝံစိတ္တပယောဂေါစေတနာ။

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၇-၂၅)

ကမ္မပစ္စယော........ဟူသောပဋ္ဌာနယုဒ္ဒေသ၌၊ကမ္မပစ္စည်းသည် နာနာက္ခဏိကကမ္မ,သဟဇာတကမ္မအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှဉ်၏။

(သံးအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌၊ကမ္မပစ္စည်းသည် သဟဇာတကမ္မ,နာနာက္ခဏိကကမ္မအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားယှိ၏.... ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူကြသည်။ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ ဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်)။

ဟိတပ္ပါကဋ္ဌီကရောမိ၊ ထိုမူလဝါကျ၊ လီနတ္ထကို၊ သိရအောင်သာ၊ ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့။ ကာယဝစီပယောဂေါ၊ ကာယပယောဂ,ဝစီပယောဂသည်။ ဝါ၊ ကိုယ်အမူအရာ,နှုတ်အမူအရာသည်။ဝိညတ္တိ၊ဝိညတ်မည်သည်။ ဟောတိယထာ၊ဖြစ်သကဲ့သို့။စိတ္တပယောဂေါ၊စိတ္တပယောဂသည်။ (ဝါ)စိတ်အမူအရာသည်။ စေတနာ၊စေတနာမည်၏။

ဤနေရာ၌၊မိမိ၏,ကိစ္စကိုပြီးစေသကဲ့သို့၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏လည်းကိစ္စကိုပြီးစေတတ်သောစေတနာကို၊ စိတ်၏ကြောင့်ကူးဗျာပါရအဖြစ်ဖြင့်မှတ်၍၊ စိတ္တပယောဂကို စေတနာ....ဟုမူလဋီကာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်ပေသည်။

အတ္တနောဝိယသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနမ္ပိကိစ္စသာဓိကာစေတနာစိတ္တဿဗျာပါရဘာဝေနလက္ခိယတီတိအာဟစိတ္တပယောဂေါစေတနာတိ။

ပဋ္ဌာန်းအနုဋီကာ [၂၀၁-၁၂]

အတ္တနော၊မိမိ၏ ။ ကိစ္စသာဓိကာဝိယ၊ ကိစ္စကိုပြီးစေသကဲ့သို့။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနမ္ပိ၊သမ္ပယုတ်တရားတို့၏လည်း။ ကိစ္စသာဓိကာ၊ကိစ္စကိုပြီးစေတတ်သော။ စေတနာ၊စေတနာကို။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ဗျာပါရဘာဝေန၊ကြောင့်ကူးဗျာပါရ၏အဖြစ်ဖြင့်။လက္ခိယတိ၊မှတ်အပ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ စိတ္တပယောဂေါစေတနာတိ၊စေတနာဟူ၍။အာစရိယော၊မူလဋီကာဆရာ အသျှင်အာနန္ဒာသည်။အာဟ၊မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ကမ္မပစ္စည်း(၂)မျိုးခွဲ,နောက်ထားရပုံအဆုံးအဖြတ်

(မေး) သံးအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌၊သဟဇာတကမ္မကို ရှေ့ထား၍မိန့်ဆိုအပ်ပါလျက်၊ဤ"**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"၌ အဘယ့်ကြောင့် နာနာက္ခဏိကကမ္မကိုရှေ့ထား၍ပြဆိုအပ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မကို ရှေ့ထား၍ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၎င်း၊ ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌လည်း၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မ,သဟဇာတကမ္မဟူသောအစဉ်ကိုဖွင့်ဆိုတော်မူသောကြောင့်၎င်း "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"၌ နာနာက္ခဏိကကမ္မကိုရှေ့ထား၍ပြဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းဆိုင်ရာ

နာနာက္ခဏိကကမ္မ၌သရုပ်တို့သည်၊ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်,အကုသိုလ် စေတနာသုံးဆဲ့သုံးခု၊ဤတရားတို့သည် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းတည်သောတရားမည်ကုန်၏။

သော နာနာက္ခဏိကာယစေဝ ကုသလာကုသလစေတနာယ သဟဇာတာ ယစသမ္ပယုတ္တာယစေတနာယဝသေနဒုဝိဓောဟောတိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၅-၃)

သော၊ထိုကမ္မပစ္စည်းသည်။ နာနာက္ခဏိကာယ၊ပစ္စယုပ္ပန်မှတပါးသောခဏ ရှိသော။ ကုသလာကုသလစေတနာယစေဝ၊ ကုသိုလ်စေတနာ,အကုသိုလ်စေတနာ၏ ၎င်း။သဟဇာတာယ၊ပစ္စယုပ္ပန်နှင့်တကွဖြစ်သော။သမ္ပယုတ္တာယ၊အလုံးစုံသော။ စေတနာယစ၊စေတနာ၏၎င်း။ဝသေန၊အစွမ်းအားဖြင့်။ဒုဝိဓော၊နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

[မေး] ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် သဟဇာတပစ္စည်းကိုရှေ့ထား၍ မိန့်ဆိုအပ်သော သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးစသည်တို့ကို မှားသည်ဟုဆိုရမည်လော။

(ဖြေ) သဟဇာတပစ္စည်းကိုရှေ့ထား၍ မိန့်ဆိုအပ်သော သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးစသည်တို့ကိုလည်း မှားသည်ဟုမဆိုသင့်ပါ။

အကြောင်းကား....ပဋ္ဌာန်းပဥ္စဝါရပါဠိတော်၌....သဟဇာတကမ္မကိုရှေ့ထား၍ ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်တည်း။

မှန်ပါသည်။ ။သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌၊ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့ကို အကျယ်ဟောတော်မူအပ်သော ပဋ္ဌာန်းပဥ္စဝါရပါဠိတော်ကိုသာမှီငြမ်းပြု၍ သုံးချက်စုဆိုရိုးကို မိန့်ဆိုတော်မူကြလေသည်။

အဆိုပါပဋ္ဌာန်းပဥ္စဝါရပါဠိတော်၌မူ၊သဟဇာတကမ္မ,နာနာက္ခဏိကကမ္မအားဖြင့်၊ကမ္မ(၂)ပစ္စည်းကိုအစဉ်အတိုင်းဟောကြားတော်မူလေသည်။

ကမ္မသဒ္ဒါ၏ဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ကမ္မပစ္စယော....ဟူသောပါဠိ၌''**ကမ္မ**''သဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] အတ္တနောအနုရူပံဖလံကရောတိနိပ္ဖါဒေတိတိကမ္မံ.... ဟုကတ္တုသာဓနဒိဂ္ဂ ဟပြုရပါသည်။

အတ္တနော၊မိမိအား။အနုရူပံ၊ လျော်ကပ်သော။ ဖလံ၊အကျိုးကို။ ကရောတိ၊ ပြုတတ်၏။နိပ္ဖါဒေတိ၊ပြီးစေတတ်၏။ဣတိဘသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ကမ္မံ၊ကမ္မမည်၏။

ဤ၌"လျော်ကပ်သောအကျိုးကိုပြီးစေခြင်း"ဆိုသည်မှာ၊ ကုသိုလ်စေတနာသည် ကုသလဝိပါက်ကို၊အကုသိုလ်စေတနာသည်အကုသလဝိပါက်ကိုပြီးစေခြင်းကိုဆိုလိုသည်။

ကမ္မပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) ကမ္မပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ကမ္မပစ္စည်းနှစ်ပါးတို့တွင် နာနာက္ခဏိကကမ္မသည် ပဝတ္တိကာလ၌သာဖြစ်၍၊ သဟဇာတကမ္မသည်ကား- ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်ပါသည်။

(မေး) ကမ္မပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့ဘွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ကမ္မပစ္စည်း(၂)ပါးတို့တွင်၊နာနာက္ခဏိကကမ္မသည် အတိတ်ကာလ၌သာဖြစ်၍၊သဟဇာတကမ္မသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။အဆိုပါကမ္မပစ္စည်းကို ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်ကာလ(၂)ပါးတို့၌ ဖြစ်သောကြောင့်"**ဒွေကာလိကပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ကမ္မပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

(မေး) ကမ္မပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ကမ္မနှစ်ပစ္စည်းတို့တွင်၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မသည် အနန္တရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်၍၊သဟဇာတကမ္မသည် သဟဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္မပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဒွါရနဘုံ။

[မေး] ကမ္မပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊အဘယ်ဒွါရနဘုံ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

ဝိပါက်ဆဉ္ဓိ'သ,စေတသိက်အငူတိ'သ, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

[ဖြေ] ကမ္မပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ,စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံတို့၌သာဖြစ်ပါသည်၊ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်ပါ။

မှန်ပါသည်။ ။ဧကဝေါကာရဘုံ၌ ကမ္မပစ္စည်းမဖြစ်ပေ။ ။နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်သာဖြစ်ပါသည်။

နာနာက္ခဏိကကမ္မ၏ အဓိပ္ပါယ်၊

[မေး] အဘယ်ကမ္မပစ္စည်းကို "**နာနာက္ခဏိကကမ္မ**" ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောခဏမှ၊အထူးထူးသောခဏ၌ [ဝါ] တပါးသောခဏ၌ အတိတ်ဘဝစသည်တို့၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာပစ္စည်းတရားကို "**နာနာက္ခဏိကကမ္မ**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

နာနာက္ခဏိကာစေတနာတိဝိပါကက္ခဏတောနာနာက္ခဏေအတီတဘဝါဒိသုနိဗ္ဗတ္တာကုသလာကုသလစေတနာ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၂၁၃–၂၇)

နာနာက္ခဏိကာစေတနာတိ၊နာနာက္ခဏိကာစေတနာဟူသည်ကား။ ဝိပါကက္ခဏတော၊အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သောခဏမှ။နာနာက္ခဏေ၊အထူးထူးသောခဏ၌ (ဝါ) တပါးသောခဏ၌။အတီတဘဝါဒိသု၊အတိတ်ဘဝစသည်တို့၌။ နိဗ္ဗတ္တာ၊ဖြစ်သော။ကုသလာကုသလစေတနာ၊ကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာသည်။

ဤဋီကာပါဌ်၌"**ဝိပါကက္ခဏတော**"ဟူသောပါဌ်အစား"**ပစ္စယုပ္ပန္နက္ခဏတော**" ဟုဆိုပါမူ ပိုမိုသင့်တော်ဘွယ်ရာယှိပေသည်။ အကြောင်းကား....ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်, နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့သည် ဝိပါက်မဟုတ်ကုန်။ ဝိပါက်သည်သာ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန် ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်သေး၊ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တို့သည်လည်း၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်နိုင်ကြလေသည်။ "**ဝိပါကက္ခဏတော**" ဟုဆိုပါမူ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တို့လွတ်လျက်နေသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့်"**ဝိပါကက္ခဏတော**"ဟုဋီကာဆရာမိန့်ဆိုသည် ဟုယူဆသင့်လေသည်။

ဤ‘‘**နာနာက္ခဏိကကမ္မ**’’၌ ပစ္စည်းနှင့်ပစ္စယုပ္ပန်ခဏပြိုင်၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ပစ္စည်းကတခဏ,ပစ္စယုပ္ပန်ကတခဏ၊ ဤသို့အားဖြင့်အထူးထူးသောခဏ၌ဖြစ်ကြပေသည်။

ဋီကာဆရာက....အတီတဘဝါဒိသု....ဟုမိန့်ဆိုရာ၊ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကိုယူသင့်လေသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအတွင်း၌လည်း၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းဖြစ်နိုင်လေသည်။

ဥပမာ။ ။မင်္ဂနောင်ဖိုလ်ဖြစ်ရာ'မင်္ဂကားနာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၊ ဖိုလ်ကား- နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။ ထိုမင်္ဂနှင့်ဖိုလ်တည်းဟူသော နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအတွင်း၌ပင် ခဏအသီးသီး၌ ဖြစ်ကြလေသည်။

အတီတ်ဖြစ်သောဟု ဝိသေသန မ,ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းဆိုရိုး၌၊အဘယ့်ကြောင့် ‘‘**အတိတ်ဖြစ်သော**’’ ဟူသောဝိသေသနပုဒ်ကို မိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] နာနာက္ခဏိကကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာတို့သည်၊မိမိဥပါဒ်ဆဲခဏ၌အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ ကံပြုသောခဏမှတပါးသောခဏ၌၊ မိမိပင်ထင်ရှားမယှိသော်လည်း၊ သက်သက်ကံကိုပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ မျက်မှောက်သောကိုယ်၏အဖြစ်၌ရင်း၊ဒုတိယဘဝ၌ရင်း၊တတိယဘဝမှစ၍နိဗ္ဗာန်ရောက်သည့်တိုင်အောင် အဆက်ဆက်သောဘဝ၌ရင်း၊အကြောင်းသိသွတ်ခဲ့ပါသော်၊ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ထိုကြောင့်‘‘**အတိတ်ဖြစ်သော**’’ဟူသောဝိသေသနပုဒ်ကိုမိန့်ဆိုရပါသည်။

> **ကုသလာကုသလဉ္စိကမ္မံအတ္တနောပဝတ္တိက္ခဏေဖလံနဒေတိ၊ ယသ္မာ ပန ခဏေတံကတံ၊ တတောအညသ္မိံ ခဏေ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိကေဝလံ ကဋတ္တာ ယေဝဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေ ဥပပဇ္ဇေဝါ,အပရေရဝါ, ပရိယေအဝသေသပစ္စယ သမာယောဂေသတိဖလံဥပ္ပါဒေတိ၊**

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၁၇–၃၀)

ဟိ၊မှန်ပါသည်။ကုသလာကုသလံကမ္မံ၊ကုသိုလ်,အကုသိုလ်ကံသည်၊အတ္တနော၊ မိမိ၏။ပဝတ္တိက္ခဏေ၊ဖြစ်ဆဲခဏ၌။ဖလံ၊အကျိုးတရားကို။ နဒေတိ၊မပေး။ ပန၊ဆက်ပါဦးအံ့။ယသ္မိံခဏေ၊အကြင်ခဏ၌။တံ၊ထိုကုသိုလ်ကံ,အကုသိုလ်ကံကို။ကတံ၊ပြုအပ်၏။ တတော၊ ထိုကံပြုသောခဏမှ။ အညသ္မိံခဏေ၊ တပါးသောခဏ၌။ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ၊ မိမိ

ပင်ထင်ရှားမယှိသော်လည်း။ ကေဝလံ၊သက်သက်။ ကဋတ္တာယေဝ၊ ကံကိုပြုအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။ဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေဝါ၊မျက်မှောက်သောကိုယ်၏အဖြစ်၌ငှင်း။ ဥပပဇ္ဇေဝါ၊ဒုတိယဘဝ၌ငှင်း။ အပရေဝါပရိယေ၊ တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်သည့်တိုင်အောင် အဆက်ဆက်သောဘဝ၌ငှင်း။ အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ၊ ကံမှကြွင်းသောအကြောင်းတရားတို့၏ညီညွတ်ပေါင်းဆုံခြင်းသည်။သတိ၊ယှိသော်။ဖလံ၊အကျိုးကို။ဥပ္ပါဒေတိ၊ဖြစ်စေ၏။

အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ....၌‘‘**အဝသေသပစ္စယ**’’အရ၊ ဝတ္ထုသမ္ပဒါ, ပစ္စယသမ္ပဒါ,ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါတို့ကိုယူလေ။

(ငှင်းအကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို‘‘**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**’’ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုညွှန်ပြပါ။

[ဖြေ] နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းတရားတို့ကို (၁) အကုသိုလ်စေတနာ [၂] မဟာကုသိုလ်စေတနာ (၃) ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ (၄) အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ (၅) အပရိယာပန္နကုသိုလ်စေတနာအားဖြင့် [၅]ပုံပုံရာသည်။ ထိုတွင် အကုသိုလ်ဒွါဒသစေတနာကို တပုံတည်းပုံရာသည်။

(၂) မဟာကုသိုလ်စေတနာကို (၁) တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌမဟာကုသိုလ်စေတနာ (၂) တိဟိတ်ဩမက, ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌမဟာကုသိုလ်စေတနာ, (၃) ဒွိဟိတ်ဩမကမဟာကုသိုလ်စေတနာအားဖြင့်[၃]ပုံပုံရာသည်။

(၃) ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာကို (၁) ပဌမဈာန်ကုသိုလ်စေတနာ (၂) ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်စေတနာ (၃) တတိယဈာန်ကုသိုလ်စေတနာ (၄) စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်စေတနာ (၅) ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်စေတနာအားဖြင့်[၅]ပုံပုံရာသည်။

(၄) အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာကို (၁) အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စေတနာ (၂) ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စေတနာ (၃) အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စေတနာ (၄) နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်စေတနာအားဖြင့် [၄] ပုံပုံရာသည်။

(၅) အပရိယာပန္နကုသိုလ်စေတနာကို (၁) သောတာပတ္တိမဂ်စေတနာ (၂) သကဒါဂါမိမဂ်စေတနာ (၃) အနာဂါမိမဂ်စေတနာ (၄) အရဟတ္တမဂ်စေတနာအားဖြင့်[၄]ပုံပုံရာသည်။

ပေါင်း....ကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာ သုံးဆဲ့သုံးခုတို့ကို [၁၇]ပုံပုံရာသည်။

နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုလည်း-

(၁) အကုသလဝိပါက်ခုနစ်ခု၊ နာမက္ခန္ဓာ,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ် တပုံ။

(၂) အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ရှစ်ခု, မဟာဝိပါက်ရှစ်ခု,နာမက္ခန္ဓာပဋိသန္ဓေကမ္မဇ ရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တပုံ။

(၃) အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ရှစ်ခု,မဟာဝိပါက်ဉာဏဝိပ္ပယုတ်လေးခုနာမက္ခန္ဓာ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တပုံ။

(၄) အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ရှစ်ခု နာမက္ခန္ဓာ, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇ ရုပ်တပုံ။

(၅) ပဌမဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တပုံ။

[၆] ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။ တပုံ။

[၇] တတိယဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။ ။

[၈] စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။ ။

[၉] ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်တပုံ။

[၁၀] အာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ တပုံ။

[၁၁] ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၂] အာကိဉ္စညာယတနဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၃] နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၄] သောတာပတ္တိဖိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၅] သကဒါဂါမိဖိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၆] အနာဂါမိဖိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ။

[၁၇] အရဟတ္တဖိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ။

အားဖြင့် [၁၇]ပုံရှိရာသည်။ ထိုတွင် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း[၁]အပုံသည်၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယုပ္ပန်[၁]အပုံအား ကျေးဇူးပြုသည် (လ) အရဟတ္တမဂ်စေတနာသည်၊အရဟတ္တဖိုလ်နာမက္ခန္ဓာအားကျေးဇူးပြုသည်။

ဥတုဇရုပ်အား ကျေးဇူးပြု,မပြု အဆုံးအဖြတ်။

(မေး) ပုဏ္ဏားလယ်သွား ဇနီးမောင်နှံတို့သည် အသျှင်သာရိပုတ္တရာအား၊ဒန်ပူ, ရေချမ်း,ဆွမ်းတို့ကို လှူဒါန်းရခြင်း မဟာကုသိုလ်စေတနာတို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးပေး၍၊ ထွန်စာမှရွှေခဲဖြစ်ခြင်းကိုထောက်ပါမူ၊ မဟာကုသိုလ်စေတနာသည် ရွှေခဲတည်းဟူသောဥတုဇရုပ်အားကျေးဇူးပြုသည်မဟုတ်ပါလော။

ကုသိုလ်ဒွေကဝီသ, အကုသိုလ်ဒွါဒသ, ကြိယာဝီသ, စေတသိက်ဒွေပညာသ, စိတ္တဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

[ဖြေ] ထိုရှေ့ခဲ့သည့်....ကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သောကြောင့် မဟာကုသိုလ်စေတနာက တိုက်ရိုက်မဖြစ်စေနိုင်။ အကြောင်းကံမကင်းသော်လည်း ဥတုအည်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်သာဖြစ်လေရကား၊ အဆိုပါဥတုဇရုပ်တို့အား မဟာကုသိုလ်စေတနာက၊နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပါ။

ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မ ပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) နာနာက္ခဏိကကမ္မ ပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းတရားကို (၁) ကုသိုလ်တပုံ။ (၂) အကုသိုလ်တပုံအားဖြင့် (၂) ပုံပုံရသည်။ ထိုတွင်-

(၁) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား တရာသီ။

(၂) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား တရာသီအားဖြင့် (၂) ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ (၁) ကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ။ (၂) အကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ကမ္မပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း (၂) ရာသီကတ္တား, သမ္ပဒါန်ပါဌ်တို့အရ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] နာနာက္ခဏိကကမ္မဖြစ်အံ့။ ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏ အရကား။ကုသလင်ပါက်ကျွေနတို့ သနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်အားတပ်သော အတိတ်

ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကေဝီသဉ္စယ်ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။ (ဤကား အကျဉ်း ကောက်နည်းတည်း)။

အဗျာကတတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္မဒါန်ပုဒ်အရကား။ကုသလဝိပါက် ကျေန တိံသနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

နာနာက္ခဏိကကမ္မဖြစ်အံ့။ အကုသလော ဓမ္မော....ကား။ အကုသလဝိပါက် ခုနစ်ခု နာမက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်အားတပ်သော အတိတ်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ဒွါဒသဉ္စ ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။အကုသလဝိပါက်ခုနစ်ခု နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာ ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းပြီး၏။

သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းဆိုရိုး။

သဟဇာတကမ္မ၌ သရုပ်တို့သည်၊ ပစ္စည်း ,ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက် အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ယှဉ်သောစေတနာတခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်,စေတနာကြဉ်သောစေတသိက်ဧကပညာသ,စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတကမ္မပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ပဋ္ဌာန်းပဉ္စဝါရပါဠိတော်နည်းအရ သဟဇာတကမ္မ ကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] သဟဇာတကမ္မပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စဝါရပါဠိတော်နည်း အရ ညွှန်ပြခဲ့ပါ၊

[ဖြေ] သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့် (၃) ပုံ ပုံရသည်။ ထိုတွင်-

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ် အဗျာကတအား (၃) ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

[ခ] အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား (၃) ရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

[ဂ] အဗျာကတသည် အဗျာကတအား တရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝိဝိပါဠိစီကုံးပုံ။

ထို (၇) ရာသီတို့ကို ဝိဝိပါဠိစီကုံးပုံမှာ။

(က) ကုသလောဓမ္မော
- (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) ကုသလဿစ အဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ခ) အကုသလောဓမ္မော
- (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) အကုသလဿစ အဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ဂ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ကမ္မပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ယင်းသို့ကမ္မပစ္စည်း၌[၇]ရာသီယှိသောကြောင့် သင်္ချာဝါရ၌"**ကမ္မေ သတ္တ**"ဟု ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

[**မှတ်ချက်**။ ။နာနာက္ခဏိကကမ္မ (၂) ရာသီသည် ကုသလပဒဒုတိယရာသီ၊ အကုသလပဒ ဒုတိယရာသီသို့ဝင်လေသည်။

ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] သဟဇာတကမ္မ (၇) ရာသီကတ္တား, သမ္ပဒါန်ပါဠ်တို့ကို ဆိုရိုးကျအရ ကောက်ပြပါ။

ကုသလပဒ (၃) ရာသီ။

[ဖြေ] [၁] ကုသလောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော ကုသိုလ်စေတီသဉ်ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ.... ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား။ ကုသိုလ်စေတီသ, စေတနာကြဉ်သော စေသတ္တတိ်သပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏၊

[၂] သဟဇာတကမ္မဖြစ်အံ့။ ကုသလောဓမ္မော....ကား။ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်စေတီသဉ်ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ ကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] ကုသလောဓမ္မော....ကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်စေတီသဉ်ယှိသောစေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿစ အဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ကား။ ကုသိုလ်စေတီသစေတနာကြဉ်သော စေသတ္တတ်သ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား....ကုသလပဒ (၃) ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။

အကုသလပဒ (၃) ရာသီ။

[၁] အကုသလောဓမ္မော....ကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော အကုသိုလ်ဒွါဒသဉ်ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား။ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေတနာကြဉ်သော စေဆဗ္ဗီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

စိတ်တချုယုတ်ကိုးဆယ်၌ယှဉ်သော စေတနာတချုယုတ်ကိုးဆယ်၊ ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတကမ္မပစ္စည်း၏ ပမ္မနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

သဟဇာတကမ္မဖြစ်အံ့။ (၂) အကုသလောဓမ္မော....ကား။စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဋိဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်၌ဒါသ၌ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ အကုသိုလ်ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) အကုသလောဓမ္မော....ကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဋိဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်၌ဒါသ၌ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿစ အဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ကား။ အကုသိုလ်၌ဒါသ စေတနာကြဉ်သော စေဆဋ္ဌိသ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား။ အကုသလပဒ (၃) ရာသီဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံတည်း။

အဗျာကတပဒဘာရာသီ(၂)မျိုး။

အဗျာကတောဓမ္မော တဗျာကတဿဓမ္မဿ....၌။ (၁) ပဝတ္တိ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိ၏။ ထိုတွင်-

[၁] ပဝတ္တိအခါ၊ အဗျာကတောဓမ္မော....ကား။သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားရင်းတပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသကြိယာဝီသ၌ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ, စေတနာကြဉ်သော စေသတ္တတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] ပဋိသန္ဓေအခါ၊ အဗျာကတောဓမ္မော....ကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်အားရင်းတပ်သော ပဋိသန္ဓေဧကူနဝီသ၌ယှိသော စေတနာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ ပဋိသန္ဓေဧကူနဝီသ စေတနာကြဉ်သော စေစတုတ္တိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဤသည်ကား။ အဗျာကတပဒ တရာသီ (၂) မျိုးဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံတည်း။

စေတနာကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] သဟဇာတကမ္မပစ္စယုပ္ပန်တရား၌ အဘယ်ကြောင့် စေတနာကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] စေတနာသည် သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းတရားသာဖြစ်၍, သဟဇာတကမ္မပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သောစေတနာတရားတပါးမယှိသောကြောင့်၊ သဟဇာတကမ္မပစ္စယုပ္ပန်တရား၌ စေတနာကိုကြဉ်ရပါသည်။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့် သဟဇာတကမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သော စေတနာမယှိပါသနည်း။

[ဖြေ] စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာအားဖြင့် တရားကိုယ်တပါးတည်းသာဖြစ်၍၊ သဟဇာတကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးအပြုကိုခံရသော စေတနာတပါးမယှိကောင်းသောကြောင့်၊ သဟဇာတကမ္မပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ထိုက်သော စေတနာမယှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စေတနာတခုယုတ်ကိုးဆယ်ဟုဆိုရခြင်း၊

[မေး] စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာအားဖြင့် တရားကိုယ်တပါးတည်းသာမဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် သဟဇာတကမ္မပစ္စနိက်၌ **"စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ယှိသောစေတနာတခုယုတ်ကိုးဆယ်"**....ဟုမိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာအားဖြင့် တရားကိုယ်တပါးတည်းပင်ဖြစ်သော်လည်း **"စိတ္တေန သမယုဇ္ဇိသေ"**....ဟူသော လက်သန်းအဋ္ဌကထာပါဋ်အရ၊ မိမိယှဉ်နိုင်သောစိတ်နှင့်အမျှရေတွက်သောအားဖြင့် **"စေတနာ တခုယုတ်ကိုးဆယ်"**.... ဟု ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းပြီး၏။

ကမ္မပစ္စယခန္ဓသပြီးပြီ။

ဝိပါကပစ္စယုဒ္ဒေသနိဒ္ဒိုး။

ကမ္မပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဝိပါကပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........ဝိပါကပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ဝိပါကပစ္စယော၊ဝိပါကပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ဝိပါကလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း၊ဝါ၊အကျိုးဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း၊ ဝါ၊အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝိပါကပစ္စည်းခည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို"ဝိပါကပစ္စည်း"....ဟုခေါ်ပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) အားထုတ်ခြင်းမယို ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် အားထုက်ခြင်းမယို ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်အလို့ငှါ ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်၊ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတရားတို့ကို"ဝိပါကပစ္စည်း"....ဟုခေါ်ပါသည်။

နိရုဿာဟသန္တဘာဝေန နိရုဿာဟသန္တဘာဝါယဥပကာရကော ဝိပါကဓမ္မော ဝိပါကပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၅-၇]

နိရုဿာဟသန္တဘာဝေန၊ အားထုတ်ခြင်းမယို ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ နိရုဿာဟသန္တဘာဝါယ၊အားထုက်ခြင်းမယို ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်အလို့ငှါ။ ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ဝိပါကဓမ္မော၊ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတရားသည်။ ဝိပါကပစ္စယော၊ဝိပါကပစ္စည်းမည်၏။

အဓိပ္ပါယ်မှာ။ ။ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ....ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ ပယောဂဗျာပါရဖြင့် ပြီးစေအပ်သောသဘောမယို၊ ကံကိုပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ငြိမ်သက်စွာဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်၊ ဝိပါက်တရားတို့ကို "**နိရုဿာဟသန္တဘာဝ**"....ဟုဆိုရလေသည်။

ဤနေရာ၌ ဝိပါက်တရားတို့၏ "**သန္တဘာဝ**" သည် ကိလေသာငြိမ်းသော "**သန္တဘာဝ**"မျိုးမဟုတ်ပေ။

ကမ္မဿကဋတ္တာ ယေဝ သိဒ္ဓိတော နိရုဿာဟော သန္တဘာဝေ ါဟောတိ၊ နက်ိသေ သရူပ သမ သန္တဘာဝေါ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၀-၄)

(ဝါ) ချမ်းသောလေသည် ချမ်းသောအရိပ်၌နေသောသူအား ချမ်းငြိမ်းစေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ အားထုတ်ခြင်းမယှဉ်၊ ငြိမ်သက်သောအဖြစ်တည်းဟူသော အကျိုးအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငင်း။

[မှတ်ချက် ။ဤကား မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏အလိုတည်း၊ သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌မူ ...ချမ်းသောလေသည်၊ ချမ်းသောအရိပ်၌နေသောသူအား၊ ချမ်းငြိမ်းစေခြင်းငှါကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ကံဘို့၏အကျိုးအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတက်သောတရားဟုအနက်ယောဇနာတော်မူကြလေသည်။ ကြိုက်နှစ်သက်ရာဆိုရိုးပြုတော်မူကြပါကုန်]။

ကမ္မသ၊ ကံကို။ကဋတ္တာယေဝ၊ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။သိဒ္ဓတော၊ ပြီးခြင်းကြောင့်။ နိရုဿာဟော၊အားထုတ်ခြင်းမယှဉ်။ သန္တဘာဝေါ၊ ငြိမ်သက်သောအဖြစ်သည်။ဟောတိ၊ထင်ရှား၏။ ကိလေသဝူပသမသန္တဘာဝေါ၊ကိလေသာငြိမ်းသောကြောင့်ငြိမ်သက်သောအဖြစ်သည်။နဟောတိ၊မဟုတ်ပေ။

ယင်းကဲ့သို့မိမိသည် "**နိရုဿာဟသန္တဘာဝ**" ဖြစ်၍ "**နိရုဿာဟသန္တဘာဝ**" ဖြစ်စေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်၊ ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာတရားတို့ကို "**ဝိပါကပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ဆိုရလေသတည်း။

(ၚင်းအဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီဒုတိယတွဲ**" ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)

ဝိပါကသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ဝိပါကပစ္စယော.... ဟူသောပါဠိ၌ "**ဝိပါက**" သဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) အညမညဝိရုဒ္ဓါနံကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိဝိပါကာ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

အညမညဝိရုဒ္ဓါနံ၊ အချင်းချင်းပဟာယက, ပဟာတဗ္ဗအဖြစ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော၊ကုသလာကုသလာနံ၊ကုသိုလ်,အကုသိုလ်တို့၏။ပါကာ၊အကျိုးတရားတို့ပေတည်း။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဝိပါကာ၊ဝိပါက်မည်ကုန်၏။

(မှတ်ချက်။ ။ၚင်းနှင့်ပတ်သက်သော မှတ်သားဘွယ်အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို "**မာတိကာတ္ထဝိဘာဝနီ**" ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)။

ဝိပါကပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလ နှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

ဝိပါကပစ္စယော........ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ သရုပ်တို့သည်ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊ အချင်းချင်းအားရင်း၊ အချင်းချင်း နာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အားရင်း တပ်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ စေတသိက်အဋ္ဌတိံသ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး။ဤတရားတို့သည်ဝိပါကပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(ဖြေ) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလ နှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်ပါသည်။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလ(၃)ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ် ကာလ(၃)ပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်၊

ဝိပါကပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပဋ္ဌာန်း [၂၄] ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ၊ ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ပဋ္ဌာန်း [၂၄] ပစ္စည်းတို့တွင် သဟဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပါကပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ဘုံ[၃၁]တို့တွင် အဘယ်ဌာနဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဝိပါကပစ္စည်းသည်၊ ဘုံ[၃၁]တို့တွင် ပဉ္စဝေါကာရ[၂၆]ဘုံ, စတုဝေါကာရ[၄]ဘုံတို့၌သာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

အချင်းချင်းအားရင်း စသည်ဆိုရခြင်းအကြောင်း။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းဆိုရိုး၌၊ အဘယ့်ကြောင့် အချင်းချင်းအားရင်း၊ အချင်းချင်း နာမက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အားရင်း....ဟူသောစကားကို မိန့်ဆိုရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဝိပါကပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊အချင်းချင်းအားသာ ကျေးဇူးပြုကြလေသောကြောင့် .... အချင်းချင်းအားရင်း.... ဟူသော စကားကိုမိန့်ဆိုရပါသည်။

ဝိပါကပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ။ပဝတ္တိအခါ၌ ...အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်အားရင်း.... ပဋိသန္ဓေအခါ၌....အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အားရင်း ....ကျေးဇူး ပြုကြလေသောကြောင့် အချင်းချင်း နာမက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားရင်း....ဟူသောစကားကိုမိန့်ဆိုရပါသည်။

အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ဟူသောစကားရပ်၌ မှတ်သားဘွယ်။

(မေး) ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌.... **''အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော''** ဟူသော စကားအရ....အချင်းချင်းမှထောက်ပုံ....ကိုသိသာရှင်းလင်းအောင်ပြပါ။

(ဖြေ) ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာတို့ကို ခန္ဓာဖွဲ့သောအခါ၊ ဝေဒနာ, သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်အားဖြင့် (၄) ပါးဖြစ်ရာ။ဝေဒနာကိုဝိပါက ပစ္စည်းယူခိုက်။ထိုဝေဒနာမှထောက်သော်၊သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့သည် ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ကြလေသည်။ သညာ, သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့ကို ဝိပါကပစ္စည်းယူခိုက်၊ထိုနာမ်ခန္ဓာသုံးပါးမှထောက်သော်၊ ဝေဒနာသည် ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။ ဝေဒနာ,သညာတို့ကို ဝိပါကပစ္စည်းယူခိုက်၊ ထိုဝေဒနာ,သညာမှထောက်သော်၊ သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့သည် ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။ တဖန် သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့ကို ဝိပါကပစ္စည်းယူခိုက်၊ ထိုသင်္ခါရ, ဝိညာဏ်မှထောက်သော်၊ဝေဒနာ,သညာတို့သည် ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

ယင်းသို့တပါးမှထောက်အပ်သော သုံးပါးပစ္စယုပ္ပန်၊သုံးပါးမှထောက်အပ်သော တပါးပစ္စယုပ္ပန်၊နှစ်ပါးမှထောက်အပ်သော နှစ်ပါးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်ကိုရည်၍, **''အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော''**....ဟူသောစကားကို မိန့်ဆိုရိုးပြုရပါသည်။

ဝိညတ်ဒွေကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌ အဘယ့်ကြောင့် ဝိညတ်ဒွေကိုကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာတို့သည် ဝိညတ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်၊ ဝိပါက ပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌ ဝိညတ်ဒွေကိုကြဉ်ရပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်တို့တွင်၊ ဝုဋ္ဌော,ကာမဇော တခုယုတ်သုံးဆယ်,အဘိညာဉ်ဒွေတို့သည်သာ ဝိညတ်ကိုဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အခြားစိတ်တို့သည် ဝိညတ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်ပါ။

အချင်းချင်းမှသောက်အပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တ ံသ, စေသသိက်အဇ္ဈတ္တ ံသနာမက္ခန္ဓာ၊ ထိုနာမက္ခန္ဓာသည်ယာထာရဟာပြုအပ်သောဝိညတ်ခွေကြဉ်သော ဗိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မရုပ် ဤတရားတို့သည်။ ဝိပါက ပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန,ကာမာဝစရဇဝနာဘိညာပနဝိညတ္တိမ္ဗိသမုဋ္ဌာပေန္တိ။

လက်သန်းအဋ္ဌကထာ (၆၅-၃၀)

ပန၊ပေါင်းပြီးစိတ်ဖြာ၊မကုန်ပါ၍၊စုဒ်လာယှ်ငြား၊သူ့စကားကြောင့်၊တပါးပက္ခ၊ ထုတ်၍ပြအံ့၊ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနကာမာဝစရဇဝနာဘိညာ၊ဝုဋ္ဌော,ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ် အဘိညာဥ်ခွေတို့သည်။ဝိညတ္တိမ္ဗိ၊ဝိညတ်ကိုလည်း။သမုဋ္ဌာပေန္တိ၊ ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။

ဝိညတ္တိမ္ပိ၌ ...အပိသဒ္ဒါဖြင့်....စိတ္တဇရုပ်ကိုလည်းဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ခိုင်စေနိုင်သည့်အဖြစ်ကိုညွှန်ပြသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ယိုနာမက္ခန္ဓာတို့သည်'' **ယထာရဟ**''ပြုအပ်သော....ဟူသောစကားရပ်၌''**ယထာရဟ**''ပြုံကို''**ယမကဏ္ဏဝိဘာဝနီပဌမတွဲ**''၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)။

ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်၌စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ထည့်သွင်းကောက်သင့် မကောက်သင့်အဆုံးအဖြတ်။

(မေး) ဝိပါကာစတ္တာရောခန္ဓာအရူပိနောအညမညံ ဝိပါကပစ္စယေနပစ္စယော...... ဟူသော ပစ္စယနိဒ္ဒေသ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌၊စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကို ဝိပါက ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ဟောကြားတော်မမူအပ်ပါပဲလျက်၊ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ စိတ္တဇ ရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုထည့်သွင်းအရကောက်ဆိုရိုးပြုခြင်းသည် သင့်,မသင့် ခိုင်လုံစွာဆုံဖြတ်ခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ပစ္စယနိဒ္ဒေသပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌၊ နာတိသင်္ခေပနာတိဝိတ္ထာရနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောကြောင့်၊ သာဝသေသဒေသနာဖြစ်၍, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ ရုပ်တရားကြွင်းသေးသော်လည်း။ ဝိပါကပစ္စည်းကို အကျယ်ဟောပြရာ ပဋ္ဌာန်းပဥ္စာဝါရပါဠိ တော်၌ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ, ကဋတ္တာစရူပါနံ, ဝိပါကပစ္စယေနပစ္စယော....ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိ သန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုထည့်သွင်း အရကောက်ဆိုရိုးပြုခြင်းသည် အသင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဣဓပနသာဝသေသဝသေန ဒေသနာကတာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ[၃၁၉-၂၃]

ပန၊လီနန္တရ၊ သမ္မာကြောင့်၊အတ္တဝိသေ၊ ထုတ်ဆိုပေအံ့။ဣဓ၊ ဤဝိပါကပစ္စယ နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌။ သာဝသေသာဝသေန၊စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တည်းဟူသော တရားအကြွင်းယှိသည်၏,အစွမ်းအားဖြင့်။ဒေသနာ၊ဒေသနာတော်ကို။ကတာ၊ပြုတော် မူအပ်၏။

ဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုသိသာရုံဖော်ပြပါ။

[ဖြေ] ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,စေတသိက်အဋ္ဌတိံသတို့ကို ခန္ဓာဖွဲ့သောအခါ၊ ဝေဒနာ, သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်အားဖြင့် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးဖြစ်သည်။

ထိုနာမ်ခန္ဓာ(၄)ပါးတို့ကို ဧကက(၄)ချက်, တိက(၄)ချက်,ဒုက(၆)ချက်, စတုက (၁)ချက်အားဖြင့် (၁၅) ချက်ပြုရာသည်။ ထိုတွင်-

ဧကက (၄) ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာတချက် (၂) သညာတချက် (၃) သင်္ခါရတချက် (၄) ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့အားဖြင့်(၄)ချက်ဖြစ်လေသည်။

တိက(၄)ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရတချက် (၂) သညာ သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တချက် (၃) သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်,ဝေဒနာတချက် (၄) ဝိညာဏ်, ဝေ ဒနာ,သညာတချက် ဤသို့အားဖြင့် (၄) ချက်ဖြစ်လေသည်။

ဒုက (၆) ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာ,သညာတချက် (၂) ဝေဒနာ,သင်္ခါ ရတချက် (၃) ဝေဒနာ,ဝိညာဏ်တချက် (၄) သညာ,သင်္ခါရတချက် (၅) သညာ ဝိညာဏ်တချက် (၆) သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့အားဖြင့် (၆) ချက်ဖြစ်လေ သည်။

စတုကတချက်ဆိုသည်မှာ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့ အားဖြင့် စတုကတချက်ဖြစ်လေသည်။

ထို (၁၅) ချက်တို့တွင် ဧကက (၄) ချက်၌ နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်းကျေးဇူးပြုပုံမှာ

[၁] ဝေဒနာသည် သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့အား
[၂] သညာသည် သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်,ဝေဒနာတို့အား
[၃] သင်္ခါရသည် ဝိညာဏ်,ဝေဒနာ,သညာတို့အား
[၄] ဝိညာဏ်သည် ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရတို့အား

ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တိက (၄) ချက်တို့၌ နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုပုံမှာ

[၁] ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရ တို့သည် ဝိညာဏ်အား
[၂] သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ် တို့သည် ဝေဒနာအား

အချင်းချင်းမှသောက်အပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တံသ, စေတသိက်အဇ္ဈတ္တံသနာမက္ခန္ဓာ၊ ထိုနာမက္ခန္ဓာသည်ယထာရဟပြုအပ်သောဝိညတ်ခွေကြဉ်သော စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဤတရားတို့သည်။ ဝိပါက ပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန,ကာမာဝစရဇဝနာဘိညာပနဝိညတ္တိမ္ပိသမုဋ္ဌာပေန္တိ။

လက်သန်းအဋ္ဌကထာ (၆၅-၃၀)

ပန၊ ပေါင်းပြီးစိတ်ဖြာ၊ မကုန်ပါ၍၊ စုဒ်လာယ့်ငြား၊ သူ့စကားကြောင့်၊ တပါးပက္ခ၊ ထုတ်၍ပြအံ့၊ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနကာမာဝစရဇဝနာဘိညာ၊ ဝုဋ္ဌော, ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ် အဘိညာဉ်ဒွေတို့သည်။ ဝိညတ္တိမ္ပိ၊ ဝိညတ်ကိုလည်း။ သမုဋ္ဌာပေန္တိ၊ ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။

ဝိညတ္တိမ္ပိ၌ ...အပိသဒ္ဒါဖြင့်....စိတ္တဇရုပ်ကိုလည်းဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ခိုင်စေနိုင်သည့်အဖြစ်ကိုညွှန်ပြသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ထိုနာမက္ခန္ဓာတို့သည်'**ယထာရဟ**''ပြုအပ်သော....ဟူသောစကားရပ်၌''**ယထာရဟ**''ပြုပုံကို''**ယမကတ္ထဝိဘာဝနီပဌမတွဲ**''၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)။

ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်၌စိတ္တဇရုပ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ထည့်သွင်းကောက်သင့် မကောက်သင့်အဆုံးအဖြတ်။

(မေး) ဝိပါကာစတ္တာရောခန္ဓာအရူပိနောအညမညံဝိပါကပစ္စယေနပစ္စယော...... ဟူသော ပစ္စယနိဒ္ဒေသ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌၊ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကို ဝိပါက ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ဟောကြားတော်မမူအပ်ပါပဲလျက်၊ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌၊ စိတ္တဇ ရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုထည့်သွင်းအရကောက်ဆိုရိုးပြုခြင်းသည် သင့်,မသင့် ခိုင်လုံစွာဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ပစ္စယနိဒ္ဒေသပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌၊ နာတိသင်္ခေပနာတိဝိတ္ထာရနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောကြောင့်၊ သာဝသေသဒေသနာဖြစ်၍, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ ရုပ်တရားကြွင်းသော်လည်း။ ဝိပါကပစ္စည်းကို အကျယ်ဟောပြရာ ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိ တော်၌ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စရူပါနံ, ကဋတ္တာစရူပါနံ, ဝိပါကပစ္စယေနပစ္စယော....ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ဆိုရိုး၌ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိ သန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုထည့်သွင်း အရကောက်ဆိုရိုးပြုခြင်းသည် အသင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဣဓပနသာဝသေသဝသေန ဒေသနာကတာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ[၃၁၉-၂၃]

ပန၊လိန္တုရ၊ သင်္ကြောဂြောင့်၊အတ္တဝိသေ၊ ထုတ်ဆိုပေအံ့။ဣဓ၊ ဤဝိပါကပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌။ သာဝသေသာဝသေန၊စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တည်းဟူသောတရားအကြွင်းယှိသည်၏အစွမ်းအားဖြင့်။ဒေသနာ၊ဒေသနာတော်ကို။ကတာ၊ပြုတော်မူအပ်၏။

ဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ဝိပါကပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုသိသာရုံဖေါ်ပြပါ။

[ဖြေ] ဝိပါက်ဆတ္တိ'သ,စေတသိက်အဌတိ'သတို့ကို ခန္ဓာဖွဲ့သောအခါ၊ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်အားဖြင့် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးဖြစ်သည်။

ထိုနာမ်ခန္ဓာ(၄)ပါးတို့ကို ကေက(၄)ချက်, တိက(၄)ချက်, ဒုက(၆)ချက်, စတုက (၁)ချက်အားဖြင့် (၁၅) ချက်ပြုရာသည်။ ထိုတွင်-

ကေက (၄) ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာတချက် (၂) သညာတချက် (၃) သင်္ခါရတချက် (၄) ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့အားဖြင့်(၄)ချက်ဖြစ်လေသည်။

တိက(၄)ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရတချက် (၂) သညာ သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တချက် (၃) သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်,ဝေဒနာတချက် (၄) ဝိညာဏ်, ဝေဒနာ,သညာတချက် ဤသို့အားဖြင့် (၄) ချက်ဖြစ်လေသည်။

ဒုက (၆) ချက်ဆိုသည်မှာ (၁) ဝေဒနာ,သညာတချက် (၂) ဝေဒနာ,သင်္ခါရတချက် (၃) ဝေဒနာ,ဝိညာဏ်တချက် (၄) သညာ,သင်္ခါရတချက် (၅) သညာ ဝိညာဏ်တချက် (၆) သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့အားဖြင့် (၆) ချက်ဖြစ်လေသည်။

စတုကတချက်ဆိုသည်မှာ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တချက် ဤသို့အားဖြင့် စတုကတချက်ဖြစ်လေသည်။

ထို (၁၅) ချက်တို့တွင် ကေက (၄) ချက်၌ နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်းကျေးဇူးပြုပုံမှာ

[၁] ဝေဒနာသည် သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့အား
[၂] သညာသည် သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်,ဝေဒနာတို့အား
[၃] သင်္ခါရသည် ဝိညာဏ်,ဝေဒနာ,သညာတို့အား
[၄] ဝိညာဏ်သည် ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရတို့အား

ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တိက (၄) ချက်တို့၌ နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုပုံမှာ

[၁] ဝေဒနာ,သညာ,သင်္ခါရ တို့သည် ဝိညာဏ်အား
[၂] သညာ,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ် တို့သည် ဝေဒနာအား

[၃] သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်,ဝေဒနာ တို့သည် သညာအား
[၄] ဝိညာဏ်,ဝေဒနာ,သညာ တို့သည် သင်္ခါရအား

ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဒုက(၄)ချက်တို့၌ နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုပုံမှာ

[၁] ဝေဒနာ,သညာတို့သည် သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့အား
[၂] ဝေဒနာ,သင်္ခါရတို့သည် သညာ,ဝိညာဏ်တို့အား
[၃] ဝေဒနာ,ဝိညာဏ်တို့သည် သညာ,သင်္ခါရတို့အား
[၄] သညာ,သင်္ခါရတို့သည် ဝေဒနာ,ဝိညာဏ်တို့အား
[၅] သညာ,ဝိညာဏ်တို့သည် ဝေဒနာ,သင်္ခါရတို့အား
[၆] သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့သည် ဝေဒနာ,သညာတို့အား

ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

[**မှတ်ချက်** အဆိုပါ ဧကက(၄)ချက်,တိက(၄)ချက်, ဒုက(၆)ချက်-နာမက္ခန္ဓာတို့သည်။ ပဝတ္တိအခါ စိတ္တဇရုပ်အား ပဋိသန္ဓေအခါ ကဋတ္တာရုပ်အား ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြလေသည်။နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်းကျေးဇူးပြုရာ၌စတုကတချက်ကိုမရအပ်ပေ။ အဆိုပါစတုကတချက်နာမက္ခန္ဓာသည် ပဝတ္တိအခါစိတ္တဇရုပ်အားပဋိသန္ဓေအခါကမ္မဇရုပ်အားဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်)

ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဝိပါကပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ဝိပါက ပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဥ္စာဝါရ ပါဠိတော် နည်းအရ ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဝိပါကပစ္စည်းသည် အဗျာကတဖြစ်၍ ဝိပါကပစ္စယုပ္ပန်ကလည်း အဗျာကတဖြစ်သောကြောင့်၊

ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,စေတသိက်အဋ္ဌတိံသနာမက္ခန္ဓာတို့သည် အချင်းချင်းအားရင်း။ အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အားရင်း ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ.... အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဝိပါကပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည့်တည်း။ ဤကိုရည်၍ သင်္ချာဝါရ၌ "**ဝိပါကေဧကံ**"....ဟု ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော် မူလေသည်။

ကုသိုလ်ဇကဝိသ, အကုသိုလ်ဝိပါကသ, ကြိယာဝိသ, စေတသိက်ဝေ ပည့ာသနာမက္ခန္ဓာ၊ ထိုကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာနာမက္ခန္ဓာတို့သည် ယထာရဟပြအပ်သော ဝိပါကဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဝိပါကပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဝိပါကပစ္စည်းတရာသီကဏ္ဍသမ္ပဒါနှင့်ပါဠိဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံ။

(မေး) ဝိပါကပစ္စည်းတရာသီကဏ္ဍသမ္ပဒါနှင့်ပါဠိတို့ကိုဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော... ဟူသော ကဏ္ဍပုဒ်၏အရကား။ အချင်းချင်းအားငင်း, အချင်းချင်းနာမက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားငင်း တပ်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ, စေအဋ္ဌတိံသ၊ အစိတ်အစိတ်, အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား။ အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ စေအဋ္ဌတိံသ အစိတ်အစိတ်, နာမက္ခန္ဓာ၊ ထိုနာမက္ခန္ဓာသည် ယထာရဟပြအပ်သော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား။အချင်းချင်းအားငင်း၊အချင်း ချင်းနာမက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်အားငင်း တပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝိသ စေပဉ္စတိံသ၊ အစိတ်အစိတ်, အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ် ကျေနဝိသ စေပဉ္စတိံသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရား ရ၏။

(မှတ်ချက်။ ။အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာဆိုသည်မှာ ဧကက(၄)ချက်၊တိက(၄)ချက် ဒုက(၆)ချက်အားဖြင့် (၁၄) ချက်တို့ကိုဆိုလိုသည်။ အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာဆိုသည်မှာ စတုကတချက်ကိုဆိုလိုသည်။

နာမက္ခန္ဓာကိုအားလုံးပေါင်းလိုက်သော် စတုကတချက်ဖြစ်သည်။ နာမက္ခန္ဓာ ကိုအစိတ်အစိတ်ခွဲခြားလိုက်သော် ဧကက(၄)ချက်, တိက(၄)ချက်, ဒုက(၆)ချက်အား ဖြင့် (၁၄) ချက်ဖြစ်သည်။ ခွဲခြားပုံကိုနောက်ကပြဆိုခဲ့လေပြီ။

ဝိပါကပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီး၏။

အာဟာရပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုမိုး၊

ဝိပါကပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏အခြားမဲ့၌၊အာဟာရပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား .... အာဟာရပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

အာဟာရပစ္စယော၊အာဟာရပစ္စည်းရင်း။ဝါ၊အာဟာရလည်းဖြစ် ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ဝါ၊ထောက်ပံ့နိုင်စေတတ်သည်ဖြစ်၍ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ဝါ၊ ထောက်ပံ့နိုင်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း၊

(ဝါ)နောက်မှထောက်သောတိုင်သစ်သည်၊ အိမ်ဟောင်းအား မြဲမြန်နိုင်ခံ့ညီခြင်းကို ပြုသကဲ့သို့ ဆောင်တတ်,ထောက်ပံ့တတ်သောအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

အာဟာရမည်ခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို **"အာဟာရ"** ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] (၁) ကဗဠီကာရ (၂) ဖဿ (၃) မနောသဉ္စေတနာ (၄) ဝိညာဏ်၌(၄)ပါးတို့ကို၊ ဩဇဋ္ဌမကရုပ်စသည်တို့ကိုဆောင်တတ်သောကြောင့် **"အာဟာရ"** ဟုခေါ်ပါသည်။

[မေး] အဘယ်အာဟာရသည် အဘယ်တရားတို့ကိုဆောင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] (၁) ကဗဠီကာရ အာဟာရသည် ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကိုဆောင်ပါသည်။

[၂] ဖဿာဟာရသည် သုံးပါးကုန်သောဝေဒနာတို့ကိုဆောင်ပါသည်။

[၃] မနောသဉ္စေတနာဟာရဟုဆိုအပ်သော ကုသိုလ်ကံ,အကုသိုလ်ကံသည်၊ဘုံသုံးပါးတို့၌ ပဋိသန္ဓေကိုဆောင်ပါသည်။

[၄] ဝိညာဏာဟာရဟုဆိုအပ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် သဟဇာတ်နာမ်ရုပ်တို့ကိုဆောင်ပါသည်။

ကဗဠီကာရာဟာရော ဟိ ဩဇဋ္ဌမကရူပံ အာဟရတိ၊ ဖဿာဟာရော တိဿော ဝေဒနာ၊ မနောသဉ္စေတနာဟာရော ကုသလာကုသလကမ္မံ တီသု ဘဝေသု ပဋိသန္ဓိံ၊ ဝိညာဏာဟာရော ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ သဟဇာတ နာမရူပံ အာဟရတိ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၁၉၆-၂၇)

အာဟာရပစ္စယော........ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ အာဟာရပစ္စည်းသည် ရုပ်အာဟာရ,နာမ်အာဟာရအားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားသို့ကုန်၏။

(**မှတ်ချက်၊** ၊သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌၊ နာမ်အာဟာရ, ရုပ်အာဟာရအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယို့ကုန်၏....ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်၏)။

ဟိ၊ ချဲ့ပါဦးအံ့။ ကဗဠီကာရာဟာရော၊ကဗဠီကာရအာဟာရသည်။ ဩဇဋ္ဌမကရူပံ၊ ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကို။ အာဟရတိ၊ ဆောင်၏။ ဖဿာဟာရော၊ ဖဿာဟာရသည်။ တိဿောဝေဒနာ၊ဝေဒနာသုံးပါးတို့ကို။ အာဟာရတိ၊ဆောင်၏။ မနောသဉ္စေတနာဟာရသင်္ခါတံ၊ မနောသဉ္စေတနာဟာရဟုဆိုအပ်သော။ ကုသလာကုသလကမ္မံ၊ ကုသိုလ်ကံ,အကုသိုလ်ကံသည်။ တီသုဘဝေသု၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌။ ပဋိသန္ဓိံ၊ ပဋိသန္ဓေကို။ အာဟရတိ၊ ဆောင်၏။ ဝိညာဏာဟာရသင်္ခါတံ၊ ဝိညာဏာဟာရဟုဆိုအပ်သော။ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ၊ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည်။ သဟဇာတနာမရူပေ၊ သဟဇာတ်နာမ်ရုပ်တို့ကို။အာဟာရတိ၊ဆောင်၏။

[မေး] မိမိမိမိ,အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုဆောင်တတ်သော အခြားအကြောင်းပစ္စည်းတရားတို့ထင်ရှားယှိကြပါကုန်လျက်၊ဤ(၄)ပါးတရားတို့ကိုသာ အဘယ့်ကြောင့် "**အာဟာရ**"ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိမိမိ,အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကိုဆောင်တတ်သော၊အခြားအကြောင်းပစ္စည်းတရားတို့ ထင်ရှား ယှိပါကုန်သော်လည်း၊ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၏ ထူးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ဤ[၄]ပါးကုန်သောတရားတို့ကိုသာလျှင်"**အာဟာရ**" ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ကိဉ္စာပိသကသကပစ္စယုပ္ပန္နေ အာဟာရန္တာ အညေပိအတ္ထိ၊ အဇ္ဈတ္တသန္တတိ ယာပနဝိသေသပစ္စယတ္တာ ဣမေယေဝစတ္တာရော အာဟာရာတိဝုတ္တာ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၁၉၆-၃၀)

သကသကပစ္စယုပ္ပန္နေ၊ မိမိမိမိ, အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို။ အာဟရန္တာ၊ ဆောင်ကြကုန်သော။ အညေပိ၊ တပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့သည်လည်း။ ကိဉ္စာပိအတ္ထိ၊ အကယ်၍ကား ထင်ရှားယှိပါကုန်၏။ ပနတထာပိ၊ထိုသို့ပင်ထင်ရှားယှိပါကုန်သော်လည်း။ အဇ္ဈတ္တသန္တတိယာ၊အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၏။ ဝိသေသပစ္စယတ္တာ၊ထူးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဣမေယေဝစတ္တာရော၊ဤ[၄]ပါးကုန်သောတရားတို့ကိုသာလျှင်။အာဟာရာတိ၊အာဟာရတို့ဟူ၍။ ဝုတ္တာ၊မိန့်ဆိုအပ်ကုန်၏။

အာဟာရပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] အာဟာရဟူသောပုဒ်ကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။
(ဖြေ) ဩဇဋ္ဌမကာဒယောအာဟရန္တီတိအာဟာရာ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

အာဟာရပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ်တရားတို့ကို "**အာဟာရပစ္စည်း**" ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] လေးပါးကုန်သောအာဟာရတို့ကို ရုပ်,နာမ်တရားတို့အား ထောက်ပံ့နိုင်စေသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်"**အာဟာရပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။

ရူပါရူပါနံဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနဥပကာရကာစတ္တာရောအာဟာရာ အာဟာရပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၅-၁၄]

ရူပါရူပါနံ၊ရုပ်,နာမ်တို့အား။ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန၊ ထောက်ပံ့နိုင်စေတတ်သောအဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကာ၊ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ စတ္တာရော,အာဟာရာ၊လေးပါးကုန်သောအာဟာရတို့သည်။ အာဟာရပစ္စယော၊အာဟာရပစ္စည်းမည်၏။

(မေး) ကဗဠီကာရအာဟာရသည်၊ ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဇနကသတ္တိဖြင့် ဖြစ်စေအပ်ပါလျက်"**ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန**"ဟု အဋ္ဌကထာဆရာဆိုခြင်းသည် သင့်ပါမည်လော။

(ဖြေ) ကဗဠီကာရအာဟာရသည် ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဇနကသတ္တိဖြင့်ဖြစ်စေသည်မှန်ပါသော်လည်း။ ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိသည် အာဟာရတို့၏ ပြဋ္ဌာန်းသောကိစ္စဖြစ်သောကြောင့်"**ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန**"ဟုအဋ္ဌကထာဆရာဆိုခြင်းသည် အသင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

သတိပိဇနကတ္တေဥပတ္ထမ္ဘကတ္တံအာဟာရာနံပဓာနကိစ္စန္တိ အာဟရူပါရူပါနံ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနာတိ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၀-၁၀)

ဇနကတ္တေ၊ဇနကသတ္တိသည်။ သတိပိ၊ဟိုပါသော်လည်း။ ဥပတ္ထမ္ဘကတ္တံ၊ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိသည်။ အာဟာရာနံ၊အာဟာရတို့၏။ ပဓာနကိစ္စံ၊ ပြဋ္ဌာန်းသောကိစ္စသည်။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ရူပါနံဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနာတိ၊ဋ္ဌေန-ဟူ၍။ အာစရိယော၊အဋ္ဌကထာဆရာသည်။အာဟ၊မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

မှန်ပါသည်။ ။အာဟာရဇရုပ်ကိုဖြစ်စေသော်လည်း၊ မပြတ်ဖြစ်သည့်အစွမ်းအားဖြင့် ထောက်ပံ့နိုင်စေ၍သာလျှင်ဖြစ်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာဟာရတရားတို့အား ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိသည်သာပဋ္ဌာနဖြစ်ပေသည်။

ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ရုပ် အာဟာရ၌သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန် ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားဃှိကုန်၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင် ကလာပ် တူ, ကလာပ်ပြားဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အားတပ်သော စတု သမုဋ္ဌာနိကဩဇာ၊ ဤတရားတို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းတပ်သော တရားမည်ကုန်၏။

(သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုမိုးစသည်တို့၌.... ကဗဠီကာရအာဟာရဟုဆိုအပ်သော ဆွမ်းခဲဘွယ်,ဘောဇဉ်အစဃှိသည်တို့၌ တည်သောဗဟိဒ္ဓဩဇာ)။

(တနည်းကား) အဇ္ဈတ္တသဏ္ဌာန်၌ဃှိသော စတုဇဩဇာ၊ ဗဟိဒ္ဓသဏ္ဌာန်၌ဃှိသော ဥတုဇဩဇာ၊ ဤတရားတို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏….. ဟုဆိုမိုးပြုတော်မူကြကုန်၏'။

ဇနယမာနော ပိဟိ အာဟာရော ကဗဠီကာရော ဩဇဋ္ဌမကသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဥပတ္ထမ္ဘကော ယမာနော ယေဝ ဇနေတိ။

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ (၁၂၈–၁၄)

ဟိ၊ မှန်ပါသည်။ ။ဇနယမာနော ပိ၊ ဖြစ်စေပါသော်လည်း။ အာဟာရော၊ ကဗဠီ ကာရအာဟာရသည်။ အဝိစ္ဆေဒသေန၊ မပြတ်ဖြစ်သည်၏အစွမ်းအားဖြင့်။ ဥပတ္ထမ္ဘ ယမာနောယေဝ၊ ထောက်ပံ့နိုင်စေ၍သာလျှင်။ ဇနေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။

ဆိုမိုးပြင်ဆင်ချက်၌မှတ်သားဘွယ်။

[မေး] သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌၊ နာမ်အာဟာရကိုရှေ့ထား၍ မိန့်ဆိုအပ် ပါလျက်၊ ဤ“**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**”၌ အဘယ့်ကြောင့် ရုပ်အာဟာရကို ရှေ့ထား ၍ ဆိုမိုးပြုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌၊ရုပ်အာဟာရကိုရှေ့ထား၍ဟောကြား တော်မူသောကြောင့်၊ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကိုထောက်၍ “**ပဋ္ဌာနသာရဝိ ဘာဝနီ**”၌ ရုပ်အာဟာရကိုရှေ့ထား၍ဆိုမိုးပြုတော်မူရပါသည်။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင်၊ နာမ်အာဟာရကိုရှေ့ထား၍ မိန့်ဆိုအပ်သော သဲအင်းသုံးချက် စုစသည်တို့ကို မှားသည်ဟုဆိုရပါမည်လောဟူမူ။

မှားသည်ဟုမဆိုသင့်ပေ။ အကြောင်းကား- ပဋ္ဌာန်းပဥှာဝါရပါဠိတော်၌၊ နာမ် အာဟာရရှေ့ထား၍ ဟောကြားတော်မူသောကြောင့် ပဋ္ဌာန်းပဥှာဝါရပါဠိတော်ကို ထောက်၍၊ သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌ နာမ်အာဟာရကိုရှေ့ထား၍ မိန့်ဆိုတော်

မှုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သဲအင်းသုံးချက်ရဆိုရိုးစသည်တို့ကို မှားသည်ဟုမဆိုသင့်ပေ။

အာဟာရပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) အာဟာရပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာဟာရပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ ဖြစ်ပါသည်။

(မေး) အာဟာရပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အာဟာရပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်ပါသည်။

(ဤ၌ရုပ်အာဟာရသည် ပဝတ္တိကာလ၌ဖြစ်၍၊ နာမ်အာဟာရသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလ(၂)ပါးလုံး၌ဖြစ်သည်ဟု ခွဲခြားမှတ်သားရမည်။

အာဟာရပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] အာဟာရပစ္စည်းသည် ပဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အာဟာရပစ္စည်း(၂)မျိုးတို့တွင် ရုပ်အာဟာရသည်၊ ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်(၃)ပါး၌ဖြစ်၍၊ နာမ်အာဟာရသည် သဟဇာတပစ္စည်း(၁၅)အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ရုပ်အာဟာရ(၃)မျိုး။

[မေး] ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းမျိုး(၃)ပါးကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။

[ဖြေ] (၁) ရုပ်အာဟာရ (၂) အာဟာရတ္ထိ (၃) အာဟာရအဝိဂတအားဖြင့် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းမျိုး[၃]ပါးဖြစ်ပါသည်။

အာဟာရပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) အာဟာရပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

ကလာပ်တူသြဇာကြည့်သော ကလာပ်ဘူ ကလာပ်ပြားဖြင်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌ အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကရုပ်၊ ဤတရားတို့သည်ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏ .... ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်၏။)

[ဖြေ] အာဟာရပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်၊ ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ကဗဠီကာရအာဟာရပစ္စည်းဆိုရိုး၌မှတ်သားဘွယ်။

ဤ **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"**၌ညွှန်ပြအပ်သော ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းဆိုရိုးမှာ၊ မည်သည့်သုံးချက်စုဆိုရိုးတို့၌မျှမပါဝင်ပေ။ ယင်းသို့ဖြစ်သော်လည်း ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းပြု ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အာဘော်သို့လိုက်၍ **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"**၌ဆိုရိုးသစ်ကို ရေးသားဖေါ်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ထန်းတပင်ဆရာတော်၏ အာဘော်ကျဖြစ်သော သုံးချက်စုဆိုရိုးသည်သာ ထန်းတပင်ဆရာတော်ဘုရား ရေးသားစီရင်တော်မူအပ်သော ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီးနှင့် ဆီလျော်လိုက်လျောမည်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထန်းတပင်ဆရာတော်၏ အာဘော်ကျ သုံးချက်စုဆိုရိုးကိုသာလျှင်၊ ရှိသေလေးနက်စွာ မှတ်သားကျက်မှတ် လေ့လာတော်မူကြရာသည်။

ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းပြု ထန်းတပင်ဆရာတော်သည် အဘယ်ကိုထောက်၍ .... ကလာပ်ဘူ ကလာပ်ပြားဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အားတပ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကသြဇာ....ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူရပါသနည်းဟူမူ။

ကဗဠီကာရော အာဟာရော တိစတုသန္တတိသမုဋ္ဌာနေ ရူပေ သြဇာ
အာဟာရော နာမ၊

ဟူသောပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၃၂၀-၄) ကိုထောက်၍၊ ဤသို့ဆိုရိုးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ကဗဠီကာရအာဟာရနှင့်စပ်သော မှတ်သားဘွယ်အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"**ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံအထူး။

[မေး] ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၏ စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့အား ကျေးဇူးပြုံသည် မည်ကဲ့သို့ထူးကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းသည် အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အား ဇနကသတ္တိ, ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိနှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ကြွင်းသောတိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့အား ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိဖြင့်သာကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဤကားအထူးတည်း။

ဝိသေသတော ပနာယမေတ္ထ အာဟာရသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဇနကောစေဝ အနုပါလကောစ ဟုတွာ အာဟာရပစ္စယေန ပစ္စယော ဟောတိ၊ သေသတိ သန္တတိသမုဋ္ဌာနဿ အနုပါလကောဝ ဟုတွာ အာဟာရပစ္စယေန ပစ္စယော ဟောတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၂၁-၃]

ပန၊လိနတ္ထရ၊သဗ္ဗဝကြောင့်၊အတ္ထဝိသေ၊ထုတ်ဆိုပေအံ့။ ဝိသေသတော၊ အထူးအားဖြင့်။အယံ၊ဤဩဇာသည်၊ဧတ္ထ၊ဤစတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့တွင်။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနရူပဿ၊ အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်အား။ ဇနကောစေဝ၊ ဖြစ်စေတတ်သည်၎င်း။ အနုပါလကောစ၊ စောင့်ရှောက်တတ်,ထောက်ပံ့တတ်သည်၎င်း။ ဟုတွာ၊ဖြစ်၍။ အာဟာရပစ္စယေန၊အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့်။ပစ္စယော၊ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ ဖြစ်၏။ သေသတိသန္တတိသမုဋ္ဌာနဿ၊ ကြွင်းသောတိသန္တတိသမုဋ္ဌာန်ရုပ်အား။ အနုပါလကောဝ၊စောင့်ရှောက်ထောက်ပံ့တတ်သည်သာလျှင်။ဟုတွာ၊ဖြစ်၍။ အာဟာရပစ္စယေန၊ဖြင့်။ပစ္စယော၊သည်။ဟောတိ၊၏။

ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၌ ပဉ္စာဝေါရပါဠိတော်နည်းအရ ဆိုရိုးအကျဉ်းအရကောက်ပုံ။

ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၌၊ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်နှစ်ပါးလုံး....အဗျာကတချည်းဖြစ်၍....အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ,အာဟာရပစ္စယေနပစ္စယော....ဝိဓိပါဠိစီကုံပြီးလျှင်၊ ရုပ်အာဟာရဖြစ်အံ့။

အဗျာကတောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ကလာပ်တူကလာပ်ပြားဖြစ်သောစတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အားတပ်သော ဩဇာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ (**ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သော**) ကလာပ်တူ,ကလာပ်ပြားဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဟုဆိုရိုးကျ အရကောက်ရသည်။

[မှတ်ချက်။ ။ကွင်းအတွင်းယှိစာသားသည် အရကောက်ကြီး၌မပါသော်လည်း ထည့်သွင်းဆိုရိုးပြုမှသာ အရကောက်စကား စုံလင်မည်ဖြစ်ပေသည်။),

---

ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းအသေးစိတ်ကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းအသေးစိတ်ကျေးဇူးပြုပုံကို သေချာစွာညွှန်ပြပါ။

(ဖြေ) ကမ္မဇကလာပ်ကိုးစည်း, စိတ္တဇကလာပ်ခြောက်စည်း, ဥတုဇကလာပ်လေးစည်း,အာဟာရဇကလာပ်နှစ်စည်းအားဖြင့် ရုပ်ကလာပ်နှစ်ဆဲ့တစ်စည်းယှိရာ၊ ကမ္မဇကလာပ်ကိုးစည်းတို့တွင်-

(၁) စက္ခုဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောကမ္မဇရုပ်(၉)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

(၂) သောတဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောကမ္မဇရုပ်(၉)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

(ဃာနဒသကကလာပ်,ဇိဝှါဒသကကလာပ်,ကာယဒသကကလာပ်, ဇတ္ထိဘာဝဒသကကလာပ်, ပုမ္ဘာဝဒသကကလာပ်, ဝတ္ထုဒသကကလာပ်တို့သည်လည်း ယင်းနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ်၏။)

[၉] ဇီဝိတနဝကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောကမ္မဇရုပ်[၈]ခု၊ ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

ကမ္မဇကလာပ်(၉)စည်းပြီး၏။

စိတ္တဇကလာပ်(၆)စည်းတို့တွင်၊ (၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူစိတ္တဇရုပ်(၇)ခု၊ ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်လေသည်။

(၂) ကာယဝိညတ္တိနဝကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောစိတ္တဇရုပ်(၈)ခု၊ ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

(၃) ဝစီဝိညတ္တိဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောစိတ္တဇရုပ်[၉]ခု၊ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်,စေတသိက်ဒွေပညာသ,ဗာဟိရရုပ်၊ ဤတတရားတို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

(သဲးအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌ ...စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်,စေတသိက်ဒွေပညာသ, စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်၏၊ ထိုဆိုရိုးသည် ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠ်နှင့်မညီညွတ်ပေ)။

---

(၄) လဟုတာဒေကာဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း ယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောစိတ္တဇရုပ်(၁၀)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

(၅) ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသကကလာပ်၌ ယှိသောဩဇာကို ပစ္စည်းယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောစိတ္တဇရုပ်(၁၁)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

(၆) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိတေရသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောစိတ္တဇရုပ်(၁၂)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

စိတ္တဇကလာပ်(၆)စည်းပြီး၏။

ဥတုဇကလာပ်[၄]စည်းတို့တွင် (၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောဥတုဇရုပ်(၇)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

(၂) သဒ္ဒနဝကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကိုရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောဥတုဇရုပ်[၈]ခု၊ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည်ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

[၃] လဟုတာဒေကာဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောဥတုဇရုပ်[၁၀]ခု၊ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

[၄] သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောဥတုဇရုပ်(၁၁)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

ဥတုဇကလာပ်(၄)စည်းပြီး၏။

အာဟာရဇကလာပ်[၂]စည်းတို့တွင် (၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကို ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သော အာဟာရဇရုပ်[၇]ခု၊ ကလာပ်ပြား[၂၀]တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်။

(၂) သဒ္ဒနဝကကလာပ်၌ယှိသောဩဇာကိုရုပ်အာဟာရပစ္စည်းယူပါမူ၊ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောအာဟာရဇရုပ်(၈)ခု၊ ကလာပ်ပြား(၂၀)တို့သည် ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ကြလေသည်။

အာဟာရဇကလာပ်(၂)စည်းပြီး၏။

ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းပြီးပါပြီ။

နာမ်အာဟာရပစ္စည်းအကျဉ်း။

နာမ်အာဟာရပစ္စည်း၌သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဖဿ,စေတနာ ဝိညာဏ်........ဟု ဆိုအပ်သော နာမ်အာဟာရတရားကိုယ်သုံးပါး၊ ဤတရားတို့သည် နာမ်အာဟာရပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ခွေပညာသ, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် နာမ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

နာမ်အာဟာရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ အသေးစိတ်ခွဲခြားပုံ။

နာမ်အာဟာရပစ္စည်းကို [က] ကုသိုလ် [ခ] အကုသိုလ် [ဂ] အဗျာကတအားဖြင့် (၃) ပုံပုံပြီးလျှင်။

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ်အဗျာကတအား [၃] ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား [၃] ရာသီ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည် (၁) အဗျာကတအားတရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ၊

(က) ကုသလောဓမ္မော
- (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ခ) အကုသလောဓမ္မော
- (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

[ဂ] အဗျာကတောဓမ္မောအဗျာကတ**ဿ**ဓမ္မ**ဿ** အာဟာရပစ္စယေနပစ္စယော–ဟူသည်တည်း။

ဤကိုရည်၍သင်္ချာဝါရ၌ "**အာဟာရေ သတ္တ**" ဟုဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် နာမ်အာဟာရပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

နာမ်အာဟာရ(၇)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] နာမ်အာဟာရပစ္စည်း[၇]ရာသီ ကတ္တားသမ္ဗန္ဓါနိပါဌ်တို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) (က) သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော (ကုသိုလ်ကောဝိသ စေအင္ဂတိ သဠ်ယှဉ်သော၊ဖဿ,စေတနာ,ဝိညာဏ်နာမ်အာဟာရသုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏) (၁)ကုသလဿမ္ဗဿ.... ဟူသော သမ္ဗန္ဓါနိပုဒ်အရကား၊ ကုသိုလ်ကောဝိသ စေအင္ဂတိ သသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] ကုသလောဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပစ္ဆာဇာတကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (ကွင်းအတွင်းယှိစာသားအတိုင်းဆက်၍ဆိုလေ။)

အဗျာကတဿမ္ဗဿ....ကား၊ ကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] ကုသလောဓမ္မော....ကား၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (ဆက်၍ဆိုလေ။)

ကုသလဿစအဗျာကတဿစမ္ဗဿ....ကား၊ ကုသိုလ်ကောဝိသ စေအင္ဂတိသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ကုသလပဒ(၃)ရာသီပြီး၏။

[၁] အကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော(အကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝိသဠ်ယှဉ်သော ဖဿ ,စေတနာ ,ဝိညာဏ်အာဟာရသုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။)

[၁] အကုသလဿမ္ဗဿ....ဟူသောသမ္ဗန္ဓါနိပုဒ်အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝိသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၂] အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပစ္ဆာဇာတကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (ကွင်းအတွင်းယှိစာသားကိုဆက်၍ဆိုလေ။)

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊အကုသိုလ်ပြီးအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၃] အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (ဆက်၍ဆိုလေ)

အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ကား၊အကုသိုလ်၌ါဒသ စေသက္ကဝိသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(မှတ်ချက်။ ။ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး၌ အကုသလပဒ[၃]ရာသီဆိုရိုး လုံး၀မပါမယ့်ပေ၊စာသင်ငယ်တို့အလို့ငှာ ထုတ်ဆောင်ဖေါ်ပြလိုက်ပေသည်။

နာမ်အာဟာရ၌။

ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း,သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားရင်းတပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝီသ(စေအဋ္ဌတိံသ)၌ယှဉ်သော [ဖဿ,စေတနာ,ဝိညာဏ်] နာမ်အာဟာရသုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်အရကား၊ ဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်အားရင်းတပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝိသ စေပဥ္စတိံသ ၌ယှဉ်သော[ဖဿ,စေတနာ,ဝိညာဏ်]နာမ်အာဟာရသုံးပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝိသ, စေပဥ္စတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အာဟာရပစ္စည်းကို နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] အာဟာရပစ္စည်းကို အဋ္ဌကထာနည်းအရ နာနာပ္ပကာရဘေဒနည်းအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] အာဟာရပစ္စည်းသည်၊ ကဗဠီကာရအာဟာရ, ဖဿ,စေတနာ,ဝိညာဏ် အားဖြင့် (၄)ပါးအပြားရှိပါသည်။

ထို[၄]ပါးတို့တွင်၊ ကဗဠီကာရအာဟာရကိုထား၍ ,ကြွင်းနာမ်အာဟာရ(၃)

ပါးတို့သည် ဇာတိဘေဒအားဖြင့် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာအားဖြင့်[၄]ပါးအပြားယှိပါသည်။

တဖန်ဘူမိဘေဒအားဖြင့် (၁) ကုသိုလ်သည်[၄]ပါးအပြားယှိ၏။ (၂) အကုသိုလ်သည်တပါး (၃) ဝိပါက်သည်လေးပါး (၄) ကြိယာသည်သုံးပါးအပြားယှိ၏။

ကဗဠီကာရာဟာရသည် ဇာတိဘေဒအားဖြင့်အဗျာကတ၊ ဘူမိဘေဒအားဖြင့် ကာမာဝစရဖြစ်ကြလေသည်။

[အဋ္ဌကထာနည်းအရ အာဟာရပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။]

အာဟာရပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီး၏။

ဈာန်ပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

အာဟာရပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌ ဈာန်ပ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား.......ဈာန်ပစ္စယောဟူသည်တည်း။

ဈာန်ပစ္စယော၊ဈာန်ပစ္စည်းဖြစ်၏။ ဝါ၊ ဈာန်လည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဖြစ်၏။ ဝါ၊ အစိုးရသည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဖြစ်၏။ ဝါ၊အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဖြစ်၏။

ဝါ၊တပြည်တည်း၌ အထူးထူးသောဝန်ကို အစိုးရသောမင်းတို့သည် အချင်းချင်းအစိုးရသော သတ္တိကိုမဖြစ်မူ၍၊ မိမိတို့၏ အရာ၌အစိုးရသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ တပါးသောတရားတို့၏ အစိုးရခြင်းကိုမဖြစ်မူ၍ ၊မိမိတို့၏ အရာ၌အစိုးရသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဖြစ်၏။

ဈာန်ဟုမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို အဘယ့်ကြောင့်"ဈာန်"ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိသို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်စေတတ်ကုန်သောစက္ခုအစရှိကုန်သောတရားတို့ကိုအစိုးရသောအနက်ကြောင့်"ဈာန်"ဟုခေါ်ပါသည်။

အတ္တာနံအနုဝတ္တာပေန္တာဓမ္မာဇ္ဈာယရင္ခေနဈာန်ယာနိနာမ၊

သုမင်္ဂလဋီကာ (၁၉၅-၂၃)

အတ္တာနံ၊မိမိသို့။အနုဝတ္တာပေန္တာ၊အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ဓမ္မာ၊စက္ခုအစရှိကုန်သောတရားတို့သည်။ ဈာယရင္ခေန၊ အစိုးရသောအနက်ကြောင့်။ ဈာန်ယာနိနာမ၊ဈာန်တို့မည်ကုန်၏။

ဈာန်အပြားကိုညွှန်ပြခြင်း။

(မေး) ဈာန်တရားတို့သည် အဘယ်နှစ်ပါးအပြားရှိပါကုန်သနည်း၊ သရုပ်ထုတ်၍ရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ဈာန်တို့သည် (၁) စက္ခုန္ဒြေ (၂) သောတိန္ဒြေ (၃) ဃာနိန္ဒြေ (၄) ဇိဝှိန္ဒြေ (၅) ကာယိန္ဒြေ (၆) မနိန္ဒြေ (၇) ဣတ္ထိန္ဒြေ (၈) ပုရိသိန္ဒြေ ၊(၉) ဇီဝိ

ဣန္ဒြိယပစ္စယော........ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် ပုရေဇာတိန္ဒြိယ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ, သဟဇာတိန္ဒြိယအားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏။

[မှတ်ချက်။ ။သဲအင်းသုံးချက်စုစသည့်တို့၌ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် သဟဇာတိန္ဒြိယ,ပုရေဇာတိန္ဒြိယ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ အားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိ၏....ဟုဆိုရိုးပြုတော်မူကြကုန်၏။]

တိန္ဒြေ (၁၀) သုခိန္ဒြေ (၁၁) ဒုက္ခိန္ဒြေ (၁၂) သောမနဿိန္ဒြေ (၁၃) ဒေါမနဿိန္ဒြေ (၁၄) ဥပေက္ခိန္ဒြေ (၁၅) သဒ္ဓိန္ဒြေ (၁၆) ဝီရိယိန္ဒြေ (၁၇) သတိန္ဒြေ (၁၈) သမာဓိန္ဒြေ (၁၉) ပညိန္ဒြေ [၂၀] အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ [၂၁] အညိန္ဒြေ [၂၂] အညာတာဝိန္ဒြေအားဖြင့်(၂၂)ပါးရှိပါသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ဤဣန္ဒြေအစဉ်ကား-ဣန္ဒြိယယမိုက်ပါဠိတော်၌လာသောအစဉ်တည်း၊ သဂြိုဟ်သက်သန်းအဋ္ဌကထာ၌ ကာယိန္ဒြေနောင်ဣတ္ထိန္ဒြေကိုမိန့်ဆို၍၊ ဇီဝိတိန္ဒြေနောင် မနိန္ဒြေကိုမိန့်ဆိုလေသည်။ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်သောမှတ်သားဖွယ်အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို **"ယမကဏ္ဍဝိဘာဝနီ"**ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] ဣန္ဒတိပရမိဿရိယံကရောတီတိ ဣန္ဒြိယံ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ဣန္ဒတိပရမိဿရိယံကရောတိ၊ တပါးသောစက္ခုဝိညာဉ်စသောတရားကို အစိုးရသည်ကိုပြုတတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဣန္ဒြိယံ၊ ဣန္ဒြေမည်၏။

ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "**ဣန္ဒြိယပစ္စည်း**" ဟု ခေါ်ပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] ဣတ္ထိန္ဒြေ ပုရိသိန္ဒြေကြဉ်သော[၂၀]သောဣန္ဒြေတရားတို့ကို အစိုးရသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်"**ဣန္ဒြိယပစ္စည်း**"ဟု ခေါ်ပါသည်။

အဓိပတိယဋ္ဌေန ဥပကာရကာ ဣတ္ထိန္ဒြိယပုရိသိန္ဒြိယဝဇ္ဇာ ဝီသတိန္ဒြိယာ ဣန္ဒြိယပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၂၉၅–၁၄]

ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းခန်းပြီး။

ထိုသုံးပါးတို့တွင်၊ ပုရေဇာတိန္ဒြိယာဓိပတိတို့သည် ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်၊ ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် မန္ဒာယုက၊ အမန္ဒာယုက၊ မဇ္ဈိမာယုကအားဖြင့် သုံးပါးသော စက္ခုဝတ္ထုတို့တွင်၊ မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ ရှေးဦးအစအဘီတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောစက္ခုဝတ္ထု(လ)မန္ဒာယုက၊ အမန္ဒာယုက၊ မဇ္ဈိမာယုကအားဖြင့် သုံးပါးသောကာယဝတ္ထုတို့တွင်၊ မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ ရှေးဦးအစအတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သောကာယဝတ္ထု၊ ဤတရားတို့သည် ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

အဓိပတိယဋ္ဌေန၊ အစိုးရသောအဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကာ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ ပုဂ္ဂိုလ်နိန္ဒြိယဝဇ္ဇာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေသည်ကြဉ်အပ်ကုန်သော။ ဝီသတိန္ဒြိယာ၊ နှစ်ဆယ်သောဣန္ဒြေတို့သည်။ ဣန္ဒြိယပစ္စယော၊ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမည်၏။

ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ၊ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမတပ်ခြင်း အကြောင်း။

(မေး) ဣန္ဒြေချင်းတူပါလျက်၊ အခြား[၂၀]သောဣန္ဒြေတို့သည်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းတပ်ကြကုန်၍၊ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေနှစ်ပါးတို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမတပ်ကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ကလလရေကြည်တည်သောအခါစသည်တို့၌၊ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေထင်ရှားရှိပါကုန်သော်လည်း၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုရိသလိင်စသည်တို့၏ ထင်ရှားမရှိသောကြောင့်၊ ထိုဣတ္ထိလိင်၊ ပုရိသလိင်စသည်တို့အားငှင်း၊ တပါးသောတရားတို့အားငှင်း၊ ဣန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။ ယင်းကြောင့်ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေတို့သည်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမတပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

> ဣတ္ထိန္ဒြိယပုရိသိန္ဒြိယာနိ ဟိ ကိဉ္စာပိ ဣတ္ထိလိင်္ဂပုရိသလိင်္ဂါဒီနံ ဗီဇဘူတာနိ၊
> ကလလာဒိကာလေ ပန ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ တေသု ဣတ္ထိလိင်္ဂပုရိသလိင်္ဂါဒီနံ
> အဘာဝါ၊ တာနိ နေဝ တေသံ န အညေသံ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ ဖရန္တိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၂၁-၁၇)

ဟိတပ္ပါကဋီကရေဓိ၊ ထိုစကားကိုထင်ရှားအောင်ပြုပါအံ့။ ဣတ္ထိန္ဒြိယပုရိသိန္ဒြိယာ၊ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေတို့သည်။ ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ပုရိသလိင်္ဂ ဒီနံ၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်တဆယ် သမ္ပဋိစ္ဆိုဟ်သာ ခရေဘာစေတသိက်သုနစ်ခု၊ ဤတရားတို့သည် ပုရေဇာတိနိဿယပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရား မည်ကုန်၏။

စသည်တို့၏။ ဝိဇာဘူတာနိ၊ အကြောင်းရင်းဖြစ်ကုန်သည်။ကိစ္စာပိဟောန္တိ၊အကယ်၍ ကားဖြစ်ပါကုန်၏။ပနတထာပိ၊ထိုသို့ပင်ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း။ ကလလာဒိကာလေ၊ ကလလရေကြည်တည်သောအခါစသည်၌။ တေသု၊ ထိုဇာတိဗြာဟ္မဏ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ၊ ထင်ရှားယှိပါကုန်သော်လည်း။ ဇာတိလိင်, ပုရိသလိင်ဒြိန်၊ ဇာတိလိင်, ပုရိသလိင်စသည့်တို့၏။ အဘာဝါ၊ မယှိခြင်းကြောင့်။ တာနိ ထိုဇာတိဗြာဟ္မဏ်,ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ တေသံ၊ထိုဇာတိလိင်,ပုရိသလိင်စသည်တို့အား။ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ၊ဣန္ဒြိယပစ္စည်း အဖြစ်ကို။နေဝဖရန္တိ၊မပြီးစေနိုင်ကုန်။ အညေသံ၊ဇာတိလိင်, ပုရိသလိင်စသည်တို့မှတပါး ကုန်သောမိမိနှင့် သဟဇာတ်ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့အား။ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ၊ ဣန္ဒြိယ ပစ္စည်း၏အဖြစ်ကို၊နဖရန္တိ၊မပြီးစေနိုင်ကုန်။

(ဇာတိလိင်ပုရိသလိင်ဒြိန်....၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဇာတိနိမိတ္တ, ပုရိသနိမိတ္တ, ဇာတိ ကုတ္တ, ပုရိသကုတ္တ,ဇာတာကပ္ပ, ပုရိသကပ္ပတို့ကိုယူလေ။ ၎င်းနှင့်စပ်သောအဓိပ္ပါယ်အ ကျယ်ကို "သင်္ဂဟဝိဘာဝနီ"၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

မှန်ပါသည်။ ၊ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည်၊မိမိထင်ရှားယှိသောခဏ၌၊အသီးအခြားမဝေ ဘန်အပ်ကုန်သောရုပ်နာမ်တရားတို့အား၊ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းအဖြစ်ကို မပြီးစေနိုင်သည်မယှိ ပေ။)

ယို့ကြောင့် ထိုဇာတိဗြာဟ္မဏ်,ပုရိသဗြာဟ္မဏ်တို့သည် ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမတပ်ကုန်။

ဣန္ဒြိယပစ္စယောဟိအတ္တနောဝိဇ္ဇမာနက္ခဏေအဝိနိဗ္ဘုတ္တဓမ္မာနံဣန္ဒြိယ
ပစ္စယဘာဝံအဖရန္တောနာမနတ္ထိ၊တသ္မာတာနိဣန္ဒြိယပစ္စယောနဟောန္တိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၁၂-၂၀]

ဣန္ဒြိယပစ္စယော၊ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည်။အတ္တနော၊မိမိ၏။ ဝိဇ္ဇမာနက္ခဏေ၊ ထင် ရှားယှိသောခဏ၌။အဝိနိဗ္ဘုတ္တဓမ္မာနံ၊အသီးအခြား မဝေဘန်အပ်ကုန်သော ရုပ်နာမ် တရားတို့အား၊ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ ဣန္ဒြိယပစ္စည်း၏အဖြစ်ကို။အဖရန္တောနာမ၊မပြီးစေနိုင် သည်မည်သည်။ နတ္ထိ၊မယှိပေ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တာနိ၊ထိုဇာတိဗြာဟ္မဏ်, ပုရိသဗြာဟ္မဏ်တို့ သည်။ဣန္ဒြိယပစ္စယော၊ဣန္ဒြိယပစ္စည်းတပ်သည်။ နဟောန္တိ၊မဖြစ်နိုင်ကုန်။

ဇာတိဗြာဟ္မဏ်,ပုရိသဗြာဟ္မဏ်တို့၏ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်ပုံ။

(မေး) ဇာတိဗြာဟ္မဏ်,ပုရိသဗြာဟ္မဏ်တို့သည်၊ ဇာတိလိင်, ပုရိသလိင်စသည်တို့အား ဣန္ဒြိယ

ပစ္စည်းမတပ်ခဲ့ပါသော်၊ပဋ္ဌာန်း (၂၄) ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းမှမဟုတ်ပဲ၊ ပဋ္ဌာန်း (၂၄) ပစ္စည်းမှလွတ်သည်ဟုဆိုရပါမည်လော။

(ဖြေ) ဈာနင်္ဂစေတသိက်၊ ပုရိသိန္ဒြေတို့သည်၊ ဈာနင်္ဂလိင်္ဂ၊ ပုရိသလိင်္ဂ စသည်တို့အား၊ ဈာနိန္ဒြိယ ပစ္စည်းပင်မတပ်သော်လည်း၊ သုတ္တန္တိကပရိယာယ်အားဖြင့်ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတပ်သင့်ပါသည်။

ယေသံပန တာနိ ဗီဇဘူတာနိ၊ တေသံ တာနိ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန ပကတူပနိဿယဘာဝံ ဘဇန္တိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ [၃၂၁–၂၂]

ပန၊ အထူးကိုဆိုပါဦးအံ့။ တာနိ၊ ထိုဈာနင်္ဂစေတသိက်၊ ပုရိသိန္ဒြေတို့သည်။ ယေသံ၊ အကြင် ဈာနင်္ဂလိင်္ဂ၊ ပုရိသလိင်္ဂစသည်တို့၏။ ဗီဇဘူတာနိ၊ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်၏။ တာနိ၊ ထိုဈာနင်္ဂစေတသိက်၊ ပုရိသိန္ဒြေတို့သည်။ တေသံ၊ ထိုဈာနင်္ဂလိင်္ဂ၊ ပုရိသလိင်္ဂစသည်တို့အား။ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန၊ သုတ္တန္တိကပရိယာယ်အားဖြင့်။ ပကတူပနိဿယဘာဝံ၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းအဖြစ်သို့။ ဘဇန္တိ၊ သက်ဝင်ကုန်၏။

ဣန္ဒြေ(၂၁)တို့ကိုဣန္ဒြိယ(၃)ပစ္စည်းတို့နှင့်ခွဲခြား ဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ဈာနင်္ဂစေတသိက်၊ ပုရိသိန္ဒြေကြဉ်သောဣန္ဒြေ(၂၀)တို့ကို ဣန္ဒြိယ(၃)ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

[ဖြေ] (၁) စက္ခုန္ဒြေ၊ သောတိန္ဒြေ၊ ဃာနိန္ဒြေ၊ ဇိဝှိန္ဒြေ၊ ကာယိန္ဒြေ (၅)ပါးတို့သည် ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းမည်ကုန်၏။

[၂] ရုပ်ဇီဝိတသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းမည်၏။

[၃] နာမ်ဇီဝိတ၊ မနိန္ဒြေ၊ သုခိန္ဒြေ၊ ဒုက္ခိန္ဒြေ၊ သောမနဿိန္ဒြေ၊ ဒေါမနဿိန္ဒြေ၊ ဥပေက္ခိန္ဒြေ၊ သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ ဝီရိယိန္ဒြေ၊ သတိန္ဒြေ၊ သမာဓိန္ဒြေ၊ ပညိန္ဒြေ၊ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ၊ အညိန္ဒြေ၊ အညာတာဝိန္ဒြေ [၁၅]ပါးတို့သည် သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းမည်ကုန်၏။

အဆိုပါသဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် (၁) ဇီဝိတ (၂) စိတ် (၃) ဝေဒနာ (၄) သဒ္ဓါ (၅) ဝီရိယ (၆) သတိ (၇) ဧကဂ္ဂတာ (၈) ပညာအားဖြင့် [၈]ပါးဖြစ်ပါသည်။

နွေပဥ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော စိတ်တခုယုတ်ရှစ်ဆယ်၊ စေတသိက်ငွေပညာသ စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ ဖြစ်ပါသည်။

[မေး] ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ဈာန်ဗြိယပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

(မေး) ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဈာန်ဗြိယပစ္စည်း(၃)ပါးတို့တွင်၊ပုရေဇာတ်ဗြိယပစ္စည်းသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတ(၆)မျိုးတို့တွင်အပါအဝင်ဖြစ်၍၊ ရူပဇီဝိတ်ဗြိယပစ္စည်းသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း(၃)မျိုးတို့၌အပါအဝင်ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းသည် သဟဇာတ(၁၅)မျိုးတို့၌ အပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။

ဈာန်ဗြိယပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဘုံဌာန။

[မေး] ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် ဘုံ[၃၁]တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဈာန်ဗြိယပစ္စည်းသည် သုံးဆဲ့တဘုံလုံး၌ဖြစ်ပါသည်။

{တနည်း၊}

ဈာန်ဗြိယ(၃)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ ပုရေဇာတ်ဗြိယသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံတို့၌

သာဖြစ်၍၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယသည် ပဍ္စဝေါကာရ[၂၆]ဘုံ, ဧကဝေါကာရဘုံဘုံ၌ဖြစ်ကြ ကုန်ပြီးလျှင်၊ သဟဇာတိန္ဒြိယသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါကာရ[၄]ဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပဉ္စာဝေါရပါဠိတော်နည်းအရ ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံနှင့်ဆိုင်ရိုးကျအရကောက်ပုံ။

(မေး) ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်နှစ်ပါးစလုံး အဗျာကတချည်းဖြစ်၍၊ အဗျာကတသည်အဗျာကတအား တရားသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝိဓိပါဠိဝါကျ်ပုံမှာ.... အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဣန္ဒြိယပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံမှာ၊

ပုရေဇာတိန္ဒြိယဖြစ်အံ့....အဗျာကတောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရ ကား၊ စက္ခုပိသာဒ်စသောအားတပ်သော (မန္တာယက, အမန္တာယက, မတ္တိုမာယကအားဖြင့် သုံးပါးသောစက္ခုဝိညာဏ်တို့တွင်) မတ္တိုမာယကဖြစ်၍, ရှေးဦးအစအတိတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ် ပြိုင်သောစက္ခုဝိညာဏ်၊ ကာယပိသာဒ်အားတပ်သော (မန္တာယက, အမန္တာယက, မတ္တိုမာယကအားဖြင့်သုံးပါးသောကာယဝိညာဏ်တို့တွင်) မတ္တိုမာယကဖြစ်၍, ရှေးဦးအစအတိတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောကာယဝိညာဏ်ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်တဆယ်၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်ခုနစ်ခု၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(မှတ်ချက်။ ။ကွင်းအတွင်းယှိ စာသားများမှာ ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး၌ မပါပေ၊ ဖြစ်သင့်သောကြောင့်ထည့်သွင်းဖေါ်ပြလိုက်ပေသည်။)

ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းပြီး၏။

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းဆိုရိုး။

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ပဝတ္တိ,ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် အလုံးစုံသော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ ဤတရားတို့သည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း တပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သော ကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်ကိုးခု (ရှစ်ခု) ဤတရားတို့သည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကိုသိသာရုံဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ကမ္မဇကလာပ်ကိုးစည်းတို့တွင်၊ စက္ခုဒသကကလာပ်၌ ယှိသောရုပ်ဇီဝိ တိန္ဒြေသည်၊ကလာပ်တူကြွင်းကမ္မဇရုပ်ကိုးခုတို့အား ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

(သောတဒသကကလာပ်,ဃာနဒသကကလာပ်,ဇိဝှါဒသကကလာပ်,ကာယ ဒသကကလာပ်,ဣတ္ထိဘာဝဒသကကလာပ်,ပုမ္ဘာဝဒသကကလာပ်တို့၌လည်းနည်းမှီ၍ ဆိုလေ။)

ဇီဝိတနဝကကလာပ်၌ယှိသောရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည်၊ ကလာပ်တူကြွင်းကမ္မဇရုပ်ရှစ်ခုတို့အား ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

ဆိုရိုးပြင်ဆင်ချက်။

(မေး) သီးအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌....ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သောကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်ကိုးခု....ဟူ၍,သာဆိုရိုးပြုပါလျက်၊ ''**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**''၌အဘယ့်ကြောင့် ....ကမ္မဇရုပ်ကိုးခု,ရှစ်ခု....ဟုဆိုရိုးပြုရပါသနည်း။

(ဖြေ) ဇီဝိတနဝကကလာပ်၌ ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သောကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်ရှစ်ခုသာ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ဇီဝိတနဝကကလာပ်ကိုရည်၍ ကမ္မဇရုပ်ရှစ်ခုဟု ဆိုရိုးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စိတ်တရုယုတ်ကိုးဆယ်,စေတသိက်ငွေပညာသ,စိတ္တဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်သည့်ရင်း၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ, အသညသတ်ကမ္မဇ, ပဝတ္တိကမ္မဇ၌ယှဉ်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည့်ရင်း၊ ဤတရားတို့သည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။ [မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးဝါဒ]။

ပဋ္ဌာနပါဠိရပ်ပါဠိတော်နည်းအရ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံနှင့် ကဏ္ဍာဒ သမ္ပဒါန်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံ။

(မေး) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဥ္စဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ဖော်ပြ၍၊ ကဏ္ဍာဒသမ္ပဒါန်ပါဌ်တို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၌လည်း ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်နှစ်ပါးလုံး အဇ္ဈတ္တချည်းဖြစ်၍၊ အဇ္ဈတ္တသည် အဇ္ဈတ္တအား တရားသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိစိကုံးပုံမှာ....အဇ္ဈတ္တဓမ္မော အဇ္ဈတ္တဿ ဓမ္မဿ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စယေန ပစ္စယော.... ဟူသည်တည်း။

ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံမှာ၊

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယဖြစ်အံ့....အဇ္ဈတ္တဓမ္မော.... ဟူသော ကဏ္ဍာဒပုဒ်၏ အရကား၊ ကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်ကိုးခု(ရှစ်ခု)အားတပ်သောရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေပစ္စည်းတရားရ၏။

အဇ္ဈတ္တဿ ဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သော ကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏၊

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဆိုရိုး၌မှတ်သားဘွယ်။

သဲအင်းသုံးချက်စုဆိုရိုးစသည်တို့၌... စိတ္တဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၌တည်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ ...ဟုရော၍ဆိုရိုးပြုထားသောကြောင့် အဘယ်ရုပ်တရားပစ္စနိက်ဖြစ်ကြောင်း မကွဲပြားလေ။

အမှန်မှာ။ ။စိတ္တဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်,ဥတုဇရုပ်သည်လည်း၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်၍၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၌ယှဉ်သောရူပဇီဝိတိန္ဒြေ၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၌ယှဉ်သောရူပဇီဝိတိန္ဒြေ၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၌ယှဉ်သော ရူပဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်းရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်လေသည်။

ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သော ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်,ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်တို့မှာ၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စယုပ္ပန်သာဖြစ်၍ ပစ္စနိက်မဟုတ်ကုန်။ ✓

သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းဆိုရိုး၊

သဟဇာတိန္ဒြိယ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှဉ်ကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာ ဟုဆိုအပ်ကုန်သော နာမ်ဇူနေ္ဒြ တရားကိုယ်(၈)ပါး၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်, စေတသိက်ငါးပညာသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ထို့ကြောင့် မိုင်းနိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးမိန့်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဆိုရိုးကိုသာ ရှိသေလေးနာစွာ ဆိုရိုးပြုတော်မူကြရာသည်။

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းပြီး၏။

နာမ်ဇူနေ္ဒြတရားကိုယ်နှစ်မေးဆောင်ပုံ။

(မေး) နာမ်ဇူနေ္ဒြတရားကိုယ်(၈)ပါးတို့သည် ဗာဝီသတိန္ဒြေဘို့တွင်၊ အဘယ်ဇူနေ္ဒြ တရားတို့၏ တရားကိုယ်များဖြစ်ကြပါသနည်း။

(ဖြေ) ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရုပ်ဇီဝိတ, နာမ်ဇီဝိတအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားယှိရာ၊ (၁) နာမ်ဇီဝိတ၏ တရားကိုယ်သည် ဇီဝိတ။

(၂) မနိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်သည် စိတ်။
(၃) သုခိန္ဒြေ, ဒုက္ခိန္ဒြေ, သောမနဿိန္ဒြေ, ဒေါမနဿိန္ဒြေ, ဥပေက္ခိန္ဒြေတို့၏ တရားကိုယ်သည် ဝေဒနာ။
(၄) သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်သည် သဒ္ဓါ။
(၅) ဝီရိယိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်သည် ဝီရိယ။
(၆) သတိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်သည် သတိ။
(၇) သမာဓိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်သည် ဧကဂ္ဂတာ။
(၈) ပညိန္ဒြေ, အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ, အညိန္ဒြေ, အညာတာဝိန္ဒြေတို့၏ တရားကိုယ်သည် ပညာဖြစ်ပါသည်။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

(မေး) သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို သိသာရုံဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည်၊ ပဋိသန္ဓေကာလ၌, သဟဇာတမျိုးဖြစ်၍, မိမိထင်ရှားဖြစ်နေခိုက် မိမိနှင့်သဟဇာတ်ဖြစ်နိုင်သောရုပ်နာမ်တရားတို့အားသာ, သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုနိုင်လေသည်။

နာမ်ဇာတ်ခြေတရားကိုယ်ရှစ်ပါးတို့တွင်၊

[၁] ဇီဝိတသည်....စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ ဇီဝိတ်နှင့်ကြဉ်သောစေတသိက်ကောပညာသစိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၂] စိတ်သည်....စေတသိက်ခွေပညာသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၃] ဝေဒနာ(၅)ပါးတို့တွင်၊ (က) သုခဝေဒနာသည်....သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်၊ ဝေဒနာကြဉ်သောသဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၆)ခုတို့အား။

[ခ] ဒုက္ခဝေဒနာသည်....ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်, ဝေဒနာကြဉ်သောသဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၆)ခုတို့အား။

[ဂ] သောမနဿဝေဒနာသည်.... သောမနဿသဟဂုတ် (၆၂)ခု၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဝေဒနာကြဉ်သော စေတသိက်(၄၆)ခု, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[ဃ] ဒေါမနဿဝေဒနာသည်..., ဒေါသမူခွေဝေဒနာကြဉ်သော စေတသိက်ကေဝိသ, စိတ္တဇရုပ်တို့အား။

(င) ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်....ဥပေက္ခာသဟဂုတ်(၅၅)ခု၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ပီတိ, ဝေဒနာကြဉ်သောစေတသိက်(၄၆)ခု၊ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၄] သဒ္ဓါသည်....သောဘဏစိတ်တခုယုတ်ခြောက်ဆယ်၊ သဒ္ဓါကြဉ်သောစေတသိက်သတ္တတိံသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၅] ဝီရိယသည် ...ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းခွေပဥ္စဝိညာဉ်တဆယ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းခွေ, သန္တီရဏသုံးခုအားဖြင့် (၁၆)ခုကြဉ်သောစိတ်[၇၃]ခု၊ ဝီရိယကြဉ်သော စေတသိက် ကေပညာသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၆] သတိသည်....သောဘဏစိတ်တခုယုတ်ခြောက်ဆယ်၊ သတိကြဉ်သော စေတသိက်သတ္တတိံသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

[၇] ဧကဂ္ဂတာသည်....ခွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်, မနောဓာတ်သုံးခု၊ သန္တီရဏ(၃)ခု, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်အားဖြင့်[၁၇]ပါးသောစိတ်သည်ကြဉ်အပ်သောစိတ်[၇၂]ပါး၊ ဧကဂ္ဂတာကြဉ်သောစေတသိက်ကေပညာသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

[ဂ] ပညာသည်....တိဟိတ်စိတ်(၃၄)ခု၊ ပညာကြဉ်သောစေတသိက်သတ္တတိံသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

(ဘနည်း၊)

(က) ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည်၊ လောကီတိဟိတ်စိတ်သုံးဆဲ့ကိုးခု ပညိန္ဒြေကြဉ်သောစေတသိက်သတ္တတိံသ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား။

(ခ) အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေသည်၊ သောတာပတ္တိမဂ်, အမောဟကြဉ်သောစေတသိက်ပဉ္စတိံသ စိတ္တဇရုပ်တို့အား။

(ဂ) အညိန္ဒြေသည်၊ အထက်မဂ်သုံးခု, အောက်ဖိုလ်သုံးခု, အမောဟကြဉ်သောစေတသိက်ပဉ္စတိံသ, စိတ္တဇရုပ်တို့အား။

[ဃ] အညတာဝိန္ဒြေသည်၊ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်, အမောဟကြဉ်သောစေတသိက်ပဉ္စတိံသ, စိတ္တဇရုပ်တို့အား သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ဣန္ဒြေတရားကိုယ်နှင့် စပ်သောမှတ်သားဘွယ် အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို **"ယမကဏ္ဍဝိဘာဝနီ"** ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)။

ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ၊ သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတသုံးပုံပုံ၍၊

[က] ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ရာသီ။

[ခ] အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား [၃] အကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ရာသီ။

[ဂ] အဗျာကတသည် အဗျာကတအား တရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ၊

(က) ကုသလောဓမ္မော {(၁) ကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၃) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ}

(ဂ) အကုသလောဓမ္မော {(၁) အကုသလဿဓမ္မဿ (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ}

(ဃ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဈာန္ဒြိယပစ္စယေနပစ္စယော.... ဟူသည်တည်း။

ဤကိုရည်၍သင်္ချာဝါရ၌ "ဣန္ဒြိယေသတ္တ" ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

(မှတ်ချက်၊ ။ပုရေဇာတိန္ဒြိယ,ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယသည် သတ္တမရာသီ၌ပါဝင်လေသည်)။

သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း(၇)ရာသီ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း[၇]ရာသီ၊ ကတ္တား,သမ္ပဒါန်ပါဠိအရ ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပြပါ။

ကုသလပဒ(၃)ရာသီ။

(ဖြေ) [၁] ကုသလောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော ကုသိုလ်စေတသိက်အဋ္ဌတိံသ၌ယှဉ်သော ဇီဝိတ, စိတ်,ဝေဒနာ,သဒ္ဓါ,ဝီရိယ,သတိ,ဧကဂ္ဂတာ,ပညာဟုဆိုအပ်သော နာမ်ဣန္ဒြေ[၈]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ကုသိုလ်စေတသိက်အဋ္ဌတိံသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ (ပဋ္ဌာန်းအရကောက်၌ဖော်ပြခြင်း မယှိပါ။)

(၂) ကုသလောဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်စေတသိက်အဋ္ဌတိံသ၌ယှဉ်သော နာမ်ဣန္ဒြေတရားကိုယ် [၈]ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ .... ကား၊ ကုသိုလ်ဖြစ်အပ်သော စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) ကုသလောဓမ္မော.... ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်အား တပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ။ ကုသိုလ်ဒွေကဝီသ, စေတသိက်အဋ္ဌတိံသဉ်ယှဉ်သော နာမ်ဇာနေ္ဒြိတရားကိုယ်(၈)ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ကား။ ကုသိုလ်ဧကဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသလပဒ (၃) ချသီ။

(၄) အကုသလောဓမ္မော.... ဟူသောကတ္တားပုဒ်အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေတသိက်သတ္တဝီသဉ်ယှဉ်သော ဇီဝိတ,စိတ်,ဝေဒနာ,ဝီရိယ,ဧကဂ္ဂတာ နာမ်ဇာနေ္ဒြိတ ရားကိုယ် (၅) ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၅) အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝီသဉ်ယှဉ်သောနာမ်ဇာနေ္ဒြိတရားကိုယ်[၅] ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊အကုသိုလ်ဖြစ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရား ရ၏။

(၆) အကုသလောဓမ္မော....ကား၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စ ဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေသတ္တဝီသဉ်ယှဉ်သော နာမ်ဇာနေ္ဒြိ တရားကိုယ်[၅]ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ,စေသတ္တဝီ သသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[**မှတ်ချက်။** ။အကုသလပဒသုံးချက်၌နည်းတူ၊ ဇီဝိတ,စိတ်,ဝေဒနာ,ဧကဂ္ဂတာ၊ ဤတရားကိုယ်(၅)ပါးသာထုးသည်....ဟု အရကောက်ဆရာတော်မှာထား၍, ဆိုရိုးကို မြဲဇထားရာ၊စာသင်ယော်များအတွက် အပြည့်အစုံဖေါ်ထုတ်ပြဆိုလိုက်သည်။]

(၇) (က) နာမ်ဇာနေ္ဒြိဖြစ်အံ့၊ ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပ ယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်အားရင်းတပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသဉ်ယှဉ်သောနာမ်ဇာနေ္ဒြိတရားကိုယ် (၈) ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[ခ] ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတောဝဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အားရင်းတပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝိသ, စေပဋ္ဌတိံသ ဥ္ဟယှိသောနာမ်ရှန္ဓြေတရားကိုယ်(၇)ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝိသ, စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဈာနီြယပစ္စည်းကိုနာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ဈာနီြယပစ္စည်းကိုအဋ္ဌကထာနည်းအရ၊ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဈာနီြယပစ္စည်းသည် ဇာတိအားဖြင့် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာ (၅) ရုပ်အားဖြင့် ငါးပါးအပြားယှိပါသည်။

ထိုတွင် (၁) ကုသိုလ်သည် ဘူမိဘေဒအားဖြင့် လေးပါး။ (၂) အကုသိုလ်သည် ကာမာဝစရတပါး။ (၃) ဝိပါက်သည်လေးပါး။ (၄) ကြိယာသည်သုံးပါး။ (၅) ရုပ်သည်ကာမာဝစရတပါးဖြစ်ပါသည်။

(**မှတ်ချက်။** ။အဋ္ဌကထာနည်းအရ ဈာနီြယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

သဟဇာတဝိနီြယပစ္စည်းပြီး၏။

ဈာနီြယပစ္စယုဒ္ဒေသပြီးပါပြီ။

ဈာနပဉ္စယုဒ္ဒေသဆိုမှိုး။

ရူပါဝစရပဉ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဈာနပဉ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........ဈာနပဉ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ဈာနပဉ္စယော၊ဈာနပဉ္စည်းငါး။ ဝါ၊ ဈာနလည်းဖြစ်၊ပဉ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားငါး။ ဝါ၊ ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံကိုကပ်၍ရှုတတ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငါး။ဝါ၊ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကိုကပ်၍ ရှုတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငါး။

(ဝါ) တောင်ဖျား, သစ်ပင်ဖျားသို့တက်၍ကြည့်သောသူသည် အဝေး,အနီးအရပ်တို့ကိုမြင်ခြင်းဖြင့်၊ ထိုမြင်ခြင်း၌အလိုရှိသောသူတို့အားကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ကပ်၍ရှုတတ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားငါး။

ဈာနမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ့်ကြောင့်"ဈာန်"ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကိုကပ်၍ရှုတတ်သောကြောင့်"ဈာန်"ဟုခေါ်ပါသည်။

ဈာနသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) ဈာနသဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) ဈာနသဒ္ဒါကို "ကသိဏာဒိအာရမ္မဏံဈာယတိဉပနိဇ္ဈာယတီတိဈာနံ" ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ၊ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကို။ ဈာယတိ,ဉပနိဇ္ဈာယတိ၊ ကပ်၍ရှုတတ်၏,။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဈာနံ၊ဈာနမည်၏။

ဈာန်နှစ်မျိုး။

[မေး] ဈာန်သည်အဘယ်နှစ်ပါး အပြားရှိပါသနည်း၊ အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွဖော်ပြပါ။

[ခ] ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရှင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အားရှင်းတပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနပ်သ, စေပဉ္စတိံသ ဥ္ဖယှိသောနာမ်ဓမ္မကြွေတရားကိုယ်(၈)ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနပ်သ, စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းကိုနာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းကိုအန္တကထာနည်းအရ၊ နာနာပ္ပကာရဘေဒအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် ဇာတိအားဖြင့် (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) ဝိပါက် (၄) ကြိယာ (၅) ရုပ်အားဖြင့် ငါးပါးအပြားရှိပါသည်။

ထိုတွင် (၁) ကုသိုလ်သည် ဘူမိဘေဒအားဖြင့် လေးပါး။ (၂) အကုသိုလ်သည် ကာမာဝစရတပါး။ (၃) ဝိပါက်သည်လေးပါး။ (၄) ကြိယာသည်သုံးပါး။ (၅) ရုပ်သည်ကာမာဝစရတပါးဖြစ်ပါသည်။

(**မှတ်ချက်။** ။အဋ္ဌကထာနည်းအရ ဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

သဟဇာတဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းပြီး၏။

ဈာန်ဣန္ဒြိယပစ္စယဒွေသပြီးပါပြီ။

ဈာနပဉ္စယုဒ္ဒေသဆိုမိုး၊

ဣန္ဒြိယပဉ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဈာနပဉ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........ဈာနပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ဈာနပစ္စယော၊ဈာနပစ္စည်းဝင်း။ ဝါ၊ ဈာနလည်းဖြစ်၊ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဝင်း။ ဝါ၊ ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံကိုကပ်၍ ရှုတတ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။ဝါ၊ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကိုကပ်၍ ရှုတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။

(ဝါ) တောင်ဖျား၊ သစ်ပင်ဖျားသို့တက်၍ ကြည့်သောသူသည် အဝေး၊အနီးအရပ်တို့ကိုမြင်ခြင်းဖြင့်၊ ထိုမြင်ခြင်း၌ အလိုရှိသောသူတို့အားကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ကပ်၍ ရှုတတ်သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဝင်း။

ဈာနမည်ခြင်းအကြောင်း၊

(မေး) အဘယ့်ကြောင့်"ဈာန်"ဟုခေါ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကိုကပ်၍ရှုတတ်သောကြောင့်"ဈာန်" ဟုခေါ်ပါသည်။

ဈာနသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ၊

(မေး) ဈာနသဒ္ဒါကို မည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) ဈာနသဒ္ဒါကို "ကသိဏာဒိအာရမ္မဏံဈာယတိဉပနိဇ္ဈာယတီတိဈာနံ" ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

ကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ၊ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကို။ ဈာယတိ၊ဥပနိဇ္ဈာယတိ၊ ကပ်၍ရှုတတ်၏။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဈာနံ၊ဈာနမည်၏။

ဈာန်နှစ်မျိုး၊

[မေး] ဈာန်သည်အဘယ်နှစ်ပါး အပြားရှိပါသနည်း၊ အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွဖော်ပြပါ။

ဈာနပစ္စယော........ ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌ သရုပ်တို့သည် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော စိတ်တခုယုတ်ရှစ်ဆယ်၌ ရှိသော ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ဝေဒနာ........ဟုဆိုအပ်သော ဈာနင် တရားကိုးပါး၊ ဤတရားတို့သည် ဈာနပစ္စည်းတပ်သော တရား မည်ကုန်၏။

(ဖြေ) ဈာန်သည် (၁) အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဈာန် (၂) လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနဈာန် အားဖြင့်နှစ်ပါးအပြားရှိပါသည်။ ထိုတွင်-

(၁) သမာပတ်(၈)ပါးသည် ကသိုဏ်းအစရှိသောအာရုံကိုကပ်၍ရှုတတ်သော ကြောင့် **"အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဈာန်"**မည်၏။

(၂) ဝိပဿနာနှင့်မဂ်သည် အနိစ္စအစရှိသော လက္ခဏာကိုကပ်၍ရှုတတ်သော ကြောင့်၎င်း၊ ဖိုလ်သည်နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကိုကပ်၍ ရှုတတ်သောကြောင့်၎င်း **"လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနဈာန်"**မည်၏။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (၁၈၈-၄)

(၎င်းဈာန်နှင့်စပ်သောအဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို **"သင်္ဂဟဝိဘာဝနီ"**၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

ဈာနပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို **"ဈာနပစ္စည်း"**ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ အဘယ့် ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌၊ ကာယိကသုခ, ဒုက္ခဝေဒနာနှစ်ပါးကိုထား၍၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကြကုန်သော ကုသိုလ်စသည်အပြားရှိကုန်သော ဈာနင်(၇)ပါးတို့ကို ကပ်၍ရှုတတ်သောအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် **"ဈာနပစ္စည်း"**ဟုခေါ်ဆို ရပါသည်။

ဥပနိဇ္ဈာယနဋ္ဌေနဥပကာရကာနိထပေတွာဒွေပဉ္စဝိညာဏေသုကာယိက သုခ,ဒုက္ခဝေဒနာဒွယံသဗ္ဗာနိပိကုသလာဒိဘေဒါနိသတ္တဈာနင်္ဂါနိဈာန ပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၂၆၅-၂၈)

ဥပနိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန၊ ကပ်၍ရှုတတ်သောအနက်အားဖြင့်။ ဥပကာရကာနိ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏေသု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌။ ကာယိကသုခ,

ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော ၈၁-စိတ်တခုယုတ်ရှစ်ဆယ်၊ စေတသိက်ငွေ့ပညာသ ၈ဇွဲရှင်းပဒီသင့်ကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဈာနပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာဒွယံ၊ ကာယိကသုခ ၊ ကာယိကဒုက္ခဟုဆိုအပ်သောဝေဒနာနှစ်ပါးအပေါင်းကို။ ထပေတွာ၊ ထား၍။ သဗ္ဗာနိပိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ကုသလာဒိဘေဒါနိ၊ ကုသိုလ်စသည်အပြားယှိကုန်သော။ သတ္တဈာနင်္ဂါနိ၊ ခုနစ်ပါးကုန်သော ဈာနင်တို့သည်။ ဈာနပစ္စယော၊ ဈာနပစ္စည်းမည်၏။

ထိုအဋ္ဌကထာစကားရပ်၌....ထပေတွာ ဒွိပဉ္စဝိညာဏေသုကာယိကသုခဒုက္ခဝေဒနာဒွယံ....ဟုဆိုသဖြင့်၊ အခြားဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တို့၌ယှိသောဥပေက္ခာသည် ဈာနပစ္စည်းထိုက်သလိုလို အဓိပ္ပါယ်ရောက်ချေသည်။ အမှန်မှာ- ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်လုံး၌ယှိသော မည်သည့်ဝေဒနာမျှ ဈာနပစ္စည်းမထိုက်ပေ။ ထို့ကြောင့်

> **ဈာနင်္ဂါနိတိ ဒွိပဉ္စဝိညာဏေသု သေသစိတ္တေသု ဥပ္ပန္နာနိ ဝိတက္က, ဝိစာရ, ပီတိ, သောမနဿ, ဒေါမနဿုပေက္ခာ စိတ္တေကဂ္ဂတာ သင်္ခါ တာနိ, သတ္တ အင်္ဂါနိ။**

ဟု ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၁၂၂—၁၇) ၌ မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

ဈာနင်္ဂါနီတိ၊ ဈာနင်္ဂါနိ-ဟူသည်ကား။ ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇေသု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်သည်ကြဉ်အပ်ကုန်သော။ သေသစိတ္တေသု၊ ကြွင်းတခုယုတ်ရှစ်ဆယ်သောစိတ်တို့၌။ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ ဝိတက္က, ဝိစာရ, ပီတိ, သောမနဿ, ဒေါမနဿုပေက္ခာ, စိတ္တေကဂ္ဂတာသင်္ခါတာနိ, ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာ စိတ္တေကဂ္ဂတာဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ သတ္တအင်္ဂါနိ၊ ခုနစ်ပါးကုန်သောအင်္ဂါတို့သည်။

ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌ဈာနင်ကိုမထုတ်ဆောင်ခြင်း အကြောင်း၊

(မေး) ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌ဖြစ်သော ဥပေက္ခာ, သုခ, ဒုက္ခ, ဝေဒနာတို့ကို ဈာနင်အဖြစ်ဖြင့်၊ အဘယ့်ကြောင့် မထုတ်ဆောင်အပ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တို့၏ ရူပစသောအာရုံတို့၌ ရှေးရှုကျကာမျှသာဖြစ်၍၊ ထို ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌ယှိကုန်သော ဥပေက္ခာ, သုခ, ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်၊ ကသိုဏ်း အစယှိသော အာရုံတို့ကိုကပ်၍ ရှုတတ်သောဒ ခြင်းအရာ၏ မယှိသောကြောင့်၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌ဖြစ်ကုန်သောဥပေက္ခာ, သုခ, ဒုက္ခဝေဒနာတို့ကို ဈာနင်အဖြစ်ဖြင့် မထုတ်ဆောင်အပ်ပါ။

ပဉ္စန္နံ ပန ဝိညာဏကာယာနံ အဘိနိပါတမတ္တတ္တာ တေသု ဝိဇ္ဇမာနာနံပိ ဥပေက္ခာသုခဒုက္ခာနံ ဥပနိဇ္ဈာနာကာရဿ အဘာဝတော ဈာနင်္ဂါနီတိ နဥဒ္ဓဋာနိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၁၂၂–၁၉)

ပန၊ ဆက်ပါဦးအံ့။ ပဉ္စန္နံ၊ ငါးပါးကုန်သော။ ဝိညာဏကာယာနံ၊ ဝိညာဉ်အပေါင်းတို့၏။ အဘိနိပါတမတ္တတ္တာ၊ ရူပအစယှိသောအာရုံ၌ကျကာမျှ၏အဖြစ်ကြောင့်။ တေသု၊ ထိုဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်တို့၌။ ဝိဇ္ဇမာနာနံပိ၊ ထင်ရှားယှိသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော။ ဥပေက္ခာသုခဒုက္ခာနံ၊ ဥပေက္ခာသုခ, ဒုက္ခ, ဝေဒနာတို့ကို။ ဥပနိဇ္ဈာနာကာရဿ၊ ကသိုဏ်းအစယှိသောအာရုံကိုကပ်၍, ရှုတတ်သောအခြင်းအရာ၏။ အဘာဝတော၊ မယှိသောကြောင့်။ ဈာနင်္ဂါနီတိ၊ ဈာနင်တို့ဟူ၍။ နဥဒ္ဓဋာနိ၊ မထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်။

ဈာနင်ဘရားကိုယ်ငါးပါးဟုဆိုခြင်း။

[မေး] ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ ''သတ္တဈာနင်္ဂါနိ''ဟုမိန့်ဆိုသောကြောင့် ဈာနင်တရားကိုယ်[၇]ပါးဟု ဆိုသင့်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့်....သုံးချက်စုဆိုရိုး၌ ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါးဟုမိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌၊ သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာတို့ကို တပါးစီယူ၍ ''သတ္တဈာနင်္ဂါနိ'' ဟုမိန့်ဆိုအပ်ပါသော်လည်း။ အဆိုပါ သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာတို့သည်၊ တရားကိုယ်အားဖြင့်ဝေဒနာတပါးတည်းသာဖြစ်သောကြောင့်။ သုံးချက်စုဆိုရိုး၌....ဈာနင်တရားကိုယ်ငါးပါး....ဟုမိန့်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဈာနပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] ဈာနပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဈာနပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလ,နှစ်ပါးလုံး၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

[မေး] ဈာနပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဈာနပစ္စည်းသည်ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ဈာနပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] ဈာနပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဈာနပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း (၂၄) ပစ္စည်းတို့တွင်၊ သဟဇာတပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ဈာနပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) ဈာနပစ္စည်းသည်ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ဈာနပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊ပဥ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံတို့၌ဖြစ်ပါသည်၊ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဈာနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ

(မေး) ဈာနပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကိုသိသာရုံဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) ဈာနပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန္နကာလိက,သဟဇာတပစ္စည်းမျိုးဖြစ်၍၊ မိမိထင်ရှားဖြစ်သောအခိုက်၌၊ မိမိနှင့်အတူတကွ သဟဇာတ်ဖြစ်နိုင်သော နာမ်,ရုပ်တရားတို့အား ဈာနပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဈာနင်တရားကိုယ်(၅)ပါးတို့တွင်

[၁] ဝိတက်သည် သဝိတက္ကစိတ်(၅၅)ခု၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား

[၂] ဝိစာရသည် သဝိစာရစိတ်(၆၆)ခု၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား

[၃] ပီတိသည် ပီတိသဟဂုတ်(၅၁)ခု၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား

[၄] ဧကဂ္ဂတာသည် အဝီရိယစိတ်(၁၆)ခု၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော(၇၂)ပါးသောစိတ် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား

[၅] ဝေဒနာသည် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော စိတ်တခုယုတ်ရှစ်ဆယ် သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား ဈာနပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ဈာနပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] ဈာနပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုခဲ့ပါ။

(ဖြေ) ဈာနပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအား ဖြင့် သုံးပုံဂုံရာသည်။ ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ် အဗျာကတအား[၃]ရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ရာသီ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

(ဂ) အဗျာကတသည်အဗျာကတအားတရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဘင်္ဂပါဠိဉ်ဦးကိုးပုံမှာ။

(က) ကုသလောဝမ္မော
- (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ခ) အကုသလောဓမ္မော
- (၁) အကုသလဿဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿဓမ္မဿ
- (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ

(ဂ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဈာနပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဤကိုရည်၍ သင်္ချာဝါရ၌ ''**ဈာနေ သတ္တ**'' ဟု ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဈာနပစ္စည်း(၇)ရာသီ ကဏ္ဍာ့ားသမ္ဗန္ဓ ဒါနိုဆိုင်ရိုးကျ အရကောက်ပုံ။

(မေး) ဈာနပစ္စည်း[၇]ရာသီ ကဏ္ဍား,သမ္ဗဒါန်ပါဌ်တို့ကို၊ ဆိုရိုးကျအရကောက်ခဲ့ပါ။

[ဖြေ] (၁) ကုသလောဓမ္မော ..... ဟူသောကဏ္ဍားပုဒ်၏ အရကား၊သမ္ပယုတ္တကန္ဓာ အားတပ်သော ကုသိုလ်ကေဝိသ စေအဋ္ဌတိံသဉ္ဇယ်သော ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဧကဂ္ဂတာ,ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်,သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်ခုနစ်ခု၊ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် ဈာနပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရား မည်ကုန်၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်အရကား၊ကုသိုလ်ကေဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၂) ကုသလော ဓမ္မော....ကား၊စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဋိစ္စဝါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်ကေဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ၌ယှဉ်သော ဈာနင်တရားကိုယ် [၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ကား၊ ကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၃) ကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်ကေဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ၌ ယှဉ်သော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ....ကား၊ကုသိုလ်ကေဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာစိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၄) အကုသလော ဓမ္မော.... ကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသ၌ယှဉ်သော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿ ဓမ္မဿ....ကား၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၅] အကုသလော ဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသ၌ယှဉ်သော ဈာနင်တရားကိုယ် [၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ....ကား၊ အကုသိုလ်ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(၆) အကုသလော ဓမ္မော... ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ,စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေ-သတ္တဝီသ၌ယှဉ်သော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏၊

အကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ.... ကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

[၇] (က) ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတော ဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအား၎င်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်အား၎င်းတပ်သော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ ၌ယှိသော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်ကြဉ်သောဝိပါက်ဆတ္တိံသ, ကြိယာဝီသ စေအဋ္ဌတိံသသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ.... အဗျာကတော ဓမ္မော....ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအား၎င်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား၎င်းတပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ဧကူနဝီသ စေ-ပဉ္စတိံသ ၌ယှိသော ဈာနင်တရားကိုယ်[၅]ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဧကူနဝီသ စေ-ပဉ္စတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ဈာနပစ္စယုဒ္ဒေသပြီး၏။

မဂ္ဂပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

ရာဇနပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည့်၏ အခြားမဲ့၌၊ မဂ္ဂပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........မဂ္ဂပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

မဂ္ဂပစ္စယော၊ မဂ္ဂပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ မဂ္ဂလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ သုဂတိဘဝ၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ သုဂတိဘဝ၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ ဤမှာဘက်မှ၊ ထိုမှာဘက်သို့ကူးသောသူသည်၊ ဤမှာဘက်မှထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထိုမှာဘက်မှ၊ ဤမှာဘက်သို့ ကူးသောသူသည်၊ ထိုမှာဘက်မှထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထွက်မြောက်ကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

မဂ္ဂမည်ခြင်းအကြောင်း။

(မေး) အဘယ့်ကြောင့်''မဂ္ဂ''ဟုခေါ်သနည်း။

(ဖြေ) နိဗ္ဗာန်ကိုရှာမှီးတတ်သောကြောင့်ရင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကိုအလိုယှိကုန်သောသူတို့သည် ရှာမှီးအပ်သောကြောင့်ရင်း၊ ကိလေသာကိုသတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သွားတတ်သောကြောင့်ရင်း''မဂ္ဂ''ဟုခေါ်ပါသည်။

မဂ္ဂသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

(မေး) မဂ္ဂသဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာနံမဂ္ဂေတိတိမဂ္ဂေါ၊နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိမဂ္ဂိယတိတိဝါမဂ္ဂေါ၊ ကိလေသေမာရေန္တောနိဗ္ဗာနံဂစ္ဆတိတိဝါမဂ္ဂေါ....ဟုဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်ကို။မဂ္ဂေတိ၊ရှာမှီးတတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ မဂ္ဂေါ။မဂ္ဂမည်၏။ ဝါ၊တနည်းကား၊နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ၊ နိဗ္ဗာန်ကိုအလိုယှိကုန်သော သူတို့သည်။ မဂ္ဂိယတိ၊ရှာမှီးအပ်၏။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။မဂ္ဂေါ၊မဂ္ဂမည်၏။ (ဝါ)တနည်းကား၊ ကိလေသေ၊ ကိလေသာတို့ကို။ မာရေန္တော၊ သတ်လျက်။ နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဂစ္ဆတိ၊ သွားတတ်၏။ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်၊မဂ္ဂေါ၊မဂ္ဂမည်၏။

(ၛင်းမဂ္ဂနှင့်စပ်သောမှတ်သားဘွယ် အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို''**မာတိကတ္ထဝိဘာဝနီ**''၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)

မဂ္ဂပစ္စယော……ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ သချပ်တို့သည် ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားယှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် သဟိတ်စိတ်ကေသတ္တတိ၌ယှိသောပညာ,ဝိတက်,သမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ,ဒိဋ္ဌိ……ဟုဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ကိုးပါး၊ ဤတရားတို့သည် မဂ္ဂပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

မဂ္ဂပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "**မဂ္ဂပစ္စည်း**" ဟုခေါ်ပါသနည်း။အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] မဘောက်ပြန်သောသဘော, ဘောက်ပြန်သောသဘောအားဖြင့်။ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် ကုသိုလ်စသည်အပြားယှိကုန်သော(၁၂)ပါးသောမဂ္ဂင်တို့ကို "**မဂ္ဂပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။

ယတောတတောဝ နိယျာနဋ္ဌေနဉပကာရကာနိကုသလာဒိဘေဒါနိ ဒွါဒသမဂ္ဂင်္ဂါနိမဂ္ဂပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၂၉၆–၄]

ယတောတတောဝါ၊ မဘောက်ပြန်သောသဘော, ဘောက်ပြန်သောသဘောအားဖြင့်လည်း။နိယျာနဋ္ဌေန၊ထွက်မြောက်ကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်။ဉပကာရကာနိ၊ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ကုသလာဒိဘေဒါနိ၊ကုသိုလ်စသည်အပြားယှိကုန်သော။ ဒွါဒသမဂ္ဂင်္ဂါနိ၊တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သောမဂ္ဂင်တို့သည်။ မဂ္ဂပစ္စယော၊မဂ္ဂပစ္စည်းမည်၏။

ယတောတတောဝါတိသမ္မာဝါဒိမိစ္ဆာဝါတိအတ္ထော။

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၂၉–၁၇]

ဒွါဒသမဂ္ဂင် သရုပ်ထုတ်ပုံ။

[မေး] မဂ္ဂင်သည် ရှစ်ပါးသာယှိသည်မဟုတ်ပါလော….အဘယ့်ကြောင့်(၁၂)ပါးယှိသည်….ဟု အဋ္ဌကထာဆရာမိန့်ဆိုတော်မူပါသနည်း။ထို(၁၂)ပါးသောမဂ္ဂင်တို့ကို သရုပ်ထုတ်၍ရေတွက်ပြပါ။

[ဖြေ] အဟိတ်စိတ်ကြဉ်ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ဖြစ်ကုန်သော ပညာ, ဝိတက်, သမ္မာဝါစ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, ဝီရိယ,သတိ, ဧကဂ္ဂတာ,မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ,မိစ္ဆာအာဇီဝအားဖြင့်[၁၂]ပါးဖြစ်ပါသည်။

သဟိတ်စိတ်ကြောသဋ္ဌတိ, စေတသိက်ငွေပညာသ, သဟိတ်ဝိတ္တဇရုပ်, သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

မဂ္ဂင်္ဂါနီတိ အဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒဝဇ္ဇေသု သေသစိတ္တေသု ဥပ္ပန္နာနိ ပညာ, ဝိတက္ကော, သမ္မာဝါစာ, ကမ္မန္တာဇီဝါ, ဝီရိယံ, သတိ, သမာဓိ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာဝါစာ, ကမ္မန္တာဇီဝါတိ ဣမာနိ ဒွါဒသင်္ဂါနိ။

ပဉ္စာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၂၃–၁၁)

မဂ္ဂင်္ဂါနီတိ၊ မဂ္ဂင်္ဂါနိဟူသည်ကား။ အဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒဝဇ္ဇေသု၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်ကြဉ်အပ်ကုန်သော။ သေသစိတ္တေသု၊ ကြွင်းသောစိတ်တို့၌။ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ ပညာ၊ ပညာစေတသိက်ရင်း။ ဝိတက္ကော၊ ဝိတက်စေတသိက်ရင်း။ သမ္မာဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ၊ သမ္မာဝါစာစေတသိက်, သမ္မာကမ္မန္တစေတသိက်, သမ္မာအာဇီဝစေတသိက်တို့ရင်း။ ဝီရိယံ၊ ဝီရိယစေတသိက်ရင်း။ သတိ၊ သတိစေတသိက်ရင်း။ သမာဓိ၊ ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်ရင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရင်း။ မိစ္ဆာဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ၊ မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ, မိစ္ဆာအာဇီဝတို့ရင်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣမာနိ ဒွါဒသင်္ဂါနိ၊ ဤတဆဲ့နှစ်ပါးသော အင်္ဂါတို့သည်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ(လ)ကမ္မန္တာဇီဝါ...ဟူသောပါဠ်၌၊ မိစ္ဆာအရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ကိုအရကောက်၍၊ မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ, မိစ္ဆာအာဇီဝတို့အရ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝတို့နှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောအကုသိုလ်စေတနာကိုတရားကိုယ်ကောက်ရလေသည်။

ရင်းတို့ကိုသမ္မာမဂ္ဂင်တို့နှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်ဟု သုတ္တန်၌ ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်၊ မဂ္ဂပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့်ကား ဟောကြားတော်မမူပေ။

တပ္ပဋိပက္ခဘာဝတော ယေဝ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်္ဂါနီတိ သုတ္တေ ဝုတ္တာနိ၊ န ပန မဂ္ဂပစ္စယဘာဝေန၊

ပဌာန်းမူလဋီကာ (၁၄၅–၂၀)

တပ္ပဋိပက္ခဘာဝတော ယေဝ၊ ထိုသမ္မာမဂ္ဂင်တို့နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်သာလျှင်။ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်္ဂါနီတိ၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်တို့ဟူ၍။ သုတ္တေ၊ သုတ္တန်၌။ ဝုတ္တာနိ၊ ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်၏။ ပန၊ ထိုသို့ပင်ဟောကြားတော်မူအပ်ပါကုန်သော်လည်း။ မဂ္ဂပစ္စယဘာဝေန၊ မဂ္ဂပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့်။ န ဝုတ္တာနိ၊ ဟောကြားတော်မမူအပ်ကုန်။

လက်သန်းအဋ္ဌကထာပါဠ် (၇၀-၁၄) ၌ကား-

ဒွါဒသမဂ္ဂင်္ဂါနိ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တော, သမ္မာအာဇီဝေါ, သမ္မာဝါယာမော, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ, မိစ္ဆာဝါယာမော, မိစ္ဆာသမာဓိ၊

ဟုမိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဤလက်သန်းအဋ္ဌကထာဆရာ့အလို၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါယမ, မိစ္ဆာသမာဓိအားဖြင့်လေးပါးဖြစ်သည်။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာ့အလို၊မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ, မိစ္ဆာအာဇီဝအားဖြင့်လေးပါးဖြစ်သည်။

မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်ကား၊မိစ္ဆာမဂ္ဂင်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ, မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ, မိစ္ဆာအာဇီဝ, မိစ္ဆာဝါယာမ, မိစ္ဆာသတိ, မိစ္ဆာသမာဓိအားဖြင့် ရှစ်ပါးအပြားယှိသည် မိန့်ဆိုတော်မူသည်။

ဤအလို "**သောဠသမဂ္ဂင်္ဂါနိ**" ဟုမိန့်ဆိုသင့်လေသည်။ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာဆရာသည်ကား "**ဒွါဒသမဂ္ဂင်္ဂါနိ**" ဟုမိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

(မှတ်ချက်။ ။ဝင်းမဂ္ဂင်နှင့်ပတ်သက်သောဝိနိစ္ဆယအကျယ်ကို "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**" ဒုတိယတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။)

မဂ္ဂင်တရားကိုယ်(၉)ပါးရေတွက်ပုံ။

(မေး) မဂ္ဂင်သည်[၁၂]ပါးယှိကြောင်းကို "ဒွါဒသမဂ္ဂင်္ဂါနိ" ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါလျက်၊သုံးချက်စုဆိုရိုး၌ "**မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ကိုးပါး**" ဟုဆိုရိုးပြုထားရာ၊မဂ္ဂင်(၁၂)ပါးမှ တရားကိုယ်(၉)ပါးဖြစ်ပုံကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။

(ဖြေ) မဂ္ဂင်[၁၂]ပါးတို့တွင်၊

(၁)	သမ္မာဒိဋ္ဌိ	ပညာ
(၂)	သမ္မာသင်္ကပ္ပ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ	ဝိတက်
(၃)	သမ္မာဝါစာ	သမ္မာဝါစာ
(၄)	သမ္မာကမ္မန္တ	သမ္မာကမ္မန္တ
(၅)	သမ္မာအာဇီဝ	သမ္မာအာဇီဝ
(၆)	သမ္မာဝါယာမ မိစ္ဆာဝါယာမ....	ဝီရိယ
(၇)	သမ္မာသတိ	သတိ
(၈)	သမာသမ္မာဓိ မိစ္ဆာသမာဓိ	ဧကဂ္ဂတာ
(၉)	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	ဒိဋ္ဌိ

တို့ကိုတရားကိုယ်ကောက်ရလေသောကြောင့်၊သုံးချက်စုဆိုရိုး၌မဂ္ဂင်တရားကိုယ်(၉)ပါးဟုမိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

[**မှတ်ချက်** ။ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာအလို၊ မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တ, မိစ္ဆာအာဇီဝတို့အရ စေတနာကိုပါတရားကိုယ်ကောက်ပါမူ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်[၁၀]ပါးဖြစ်ဘွယ်ယှိသည်။ **"မိစ္ဆာမဂ္ဂင်အားလုံးမဂ္ဂပစ္စည်းမရိုက်"** ဟူသောမူလဋီကာဆရာ့အလို၊စေတနာကိုမဂ္ဂင်ဟုရားကိုယ်အဖြစ်ဖြင့်မကောက်ပဲချန်ထားသကဲ့သို့၊ ဒိဋ္ဌိကိုလည်းချန်ထားပါမူ **"မဂ္ဂင်တရားကိုယ်[၈]ပါး"** သာဖြစ်သင့်လေသည်။ ၎င်းအကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို **"ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ"**ဒုတိတတွဲ၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။]

မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ။

(မေး) မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မဂ္ဂပစ္စည်းသည်ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်ပါသည်။

[မေး] မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိထင်ရှားဖြစ်သောအခိုက်၌သာ ဆိုင်ရာပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားကျေးဇူးပြုလေသည်။

မဂ္ဂပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင်၊ သဟဇာတပစ္စည်း အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတ်ဖြစ်သောပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားသာ မဂ္ဂပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုလေသည်။ မိမိနှင့်အတူတကွသဟဇာတ်မဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားမူ၊မဂ္ဂပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။

မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ဘုံ[၃၁]တို့တွင်၊အဘယ်ဌာနဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] မဂ္ဂပစ္စည်းသည် ဘုံ[၃၁]တို့တွင်၊ ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါကာရ [၄]ဘုံတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်၊ ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ မဂ္ဂပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ။

[မေး] မဂ္ဂပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] မဂ္ဂပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) တဗျာကတအား ဖြင့်သုံးပုံပုံရာသည်။ ထိုတွင်-

(က) ကုသိုလ်သည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) ကုသိုလ် အဗျာကတအား[၃]ရာသီ။

(ခ) အကုသိုလ်သည် (၁) အကုသိုလ်အား (၂) အဗျာကတအား (၃) အ ကုသိုလ်အဗျာကတအား[၃]ရာသီ။

(ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအားတရာသီ၊ ဤသို့အားဖြင့်[၇]ရာသီကျေး ဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိမြီကုံးပုံမှာ။

(က) ကုသလော ဓမ္မော
- (၁) ကုသလဿ ဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ
- (၃) ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ

(ခ) အကုသလော ဓမ္မော
- (၁) အကုသလဿ ဓမ္မဿ
- (၂) အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ
- (၃) အကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ

(ဂ) အဗျာကတော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ မဂ္ဂပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူ သည်တည်း။

ဤကိုရည်၍သင်္ချာဝါရ၌ **"မဂ္ဂေ သတ္တ"** ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေ သည်။

မဂ္ဂပစ္စည်း(၇)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

[မေး] မဂ္ဂပစ္စည်း[၇]ရာသီ ကဏ္ဍား, သမ္ပဒါန်ပါဌ်အရ၊ ဆိုရိုးကျအရကောက် ပြပါ။

အပယ်တိစိတ်အဋ္ဌာရသ, ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ဒွါဒသ, အပယိတ်စိတ္တဇရုပ်, အပယိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်, ဗာဟိရရုပ်, အာဟာရဇရုပ် ဥတုဇရုပ်, အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ကုသလပဒ (၃) ရာသီ။

(မြေ) ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်အရကား၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအား တပ်သော ပညာ ,ဝိတက်,ဝိရတိသုံးခု, ဝိရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော မဂ္ဂင် တရားကိုယ်ရှစ်ပါးပစ္စည်းတရားရ၏။

(၁) ကုသလဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသ စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ကုသလောဓမ္မော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ပညာ[လ]ဧကဂ္ဂတာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါးပစ္စည်း တရားရ၏။

[၂] အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်သည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ကုသလောဓမ္မော....ကား။ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ,စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါ ကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ပညာ[လ]ဧကဂ္ဂတာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါးပစ္စည်းတရား ရ၏။

[၃] ကုသလဿစအဗျာကတဿစဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသလပဒ (၃) ရာသီ။

အကုသလောဓမ္မော....ကား၊သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားတပ်သော (ဝိတက်,ဝီရိယ, ဧကဂ္ဂတာ, ဒိဋ္ဌိ,မဂ္ဂင်တရားကိုယ်လေးပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။)

[၁] အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ, စေ-သတ္တဝီသ သမ္ပ ယုတ္တက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သောပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ် သောအခါ၊ (ကွင်းအတွင်းယှိဆိုရိုးကိုဆက်ဆို။)

[၂] အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ အကုသိုလ်သည်ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အကုသလော ဓမ္မော… ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (ဆိုမြဲ)

[၃] အကုသလဿစ အဗျာကတဿစ ဓမ္မဿ….ကား၊ အကုသိုလ်ဥါဒသ စေ သတ္တဝီသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အဗျာကတပဒ (၁) ချသီ။

ပဝတ္တိအခါ….အဗျာကတော ဓမ္မော….ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ်အားရင်းတပ်သော သဟိတ်ဝိပါက်ကေဝီသ, သဟိတ်ကြိယာသတ္တရသ၌ယှဉ်သော ပညာ(လ) ကေဂ္ဂတာမဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ….ကား၊ သဟိတ်ဝိပါက်ကေဝီသ, သဟိတ်ကြိယာသတ္တရသ, စေအဋ္ဌတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ….အဗျာကတော ဓမ္မော….ကား၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအားရင်း၊ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်အားရင်းတပ်သော သဟိတ်ပဋိသန္ဓေသတ္တရသ၌ယှဉ်သော ပညာ, ဝိတက်, ဝီရိယ, သတိ, ကေဂ္ဂတာ, မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ငါးပါး ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ….ကား၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေသတ္တရသ, စေပဉ္စတိံသ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စနိက်ထုတ်ခြင်း။

(မေး) အဟိတ်စိတ်တို့၌ ဝီရိယ, ကေဂ္ဂတာအားဖြင့် မဂ္ဂင်တရားကိုယ်နှစ်ပါးဖြစ်နိုင်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ထုတ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] အဟိတ်စိတ်တို့၌ ဟိတ်မယှဉ် မဂ်သည်လည်း ဟိတ်ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် အဟိတ်စိတ်တို့၌ မဂ္ဂင်တို့ကိုမထုတ်ဆောင်အပ်ပေ၊ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးအပြုကိုမခံနိုင်လေရကား၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ထုတ်ရပါသည်။

မဂ္ဂဿ ပန ဟေတုပဘိ္ဘမကတ္တာ အဟေတုကစိတ္တေသု မဂ္ဂင်္ဂါနိ နဥဒ္ဓဋာနိ၊
ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ ပါဠိ [၃၂၃–၁၃]

ပန၊ ဗျတိရိက်ကိုဆိုဦးအံ့၊ မဂ္ဂဿ၊ မဂ်၏။ ဟေတုပဘိ္ဘမကတ္တာ၊ ဟိတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အဟေတုကစိတ္တေသု၊ အဟိတ်စိတ်တို့၌။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ၊ မဂ္ဂင်တို့ကို။ နဥဒ္ဓဋာနိ၊ မထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်။

မဂ္ဂပစ္စယနိဒ္ဒေသ ပြီးပါပြီ။

သမ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ သမ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ဟောဟန်ကား။ သမ္ပယုတ္တပစ္စယော....... ဟူသည်တည်း။

သမ္ပယုတ္တပစ္စယော၊သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းရင်း။ဝါ၊ သမ္ပယုတ္တလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ယှဉ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ နို့,ရည်,ထောပတ်,ပျား,သကာ.......ဟူသောစတုမဓုအရသာသည် အချင်းချင်း စပ်ယှဉ် နှီးနှောသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ တကွယှဉ်သောအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

သမ္ပယုတ္တမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ့်ကြောင့်**"သမ္ပယုတ္တ"**ဟုခေါ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဧကုပ္ပါဒအစရှိသော သမ္ပယောဂလက္ခဏာသုံးပါး, လေးပါးတို့နှင့်အညီအညွတ်အပြားအားဖြင့်ယှဉ်သောကြောင့်**"သမ္ပယုတ္တ"**ဟုခေါ်ပါသည်။

သမ္ပယုတ္တသဒ္ဒါကိုဝိဂ္ဂဟပြုပုံ။

[မေး] သမ္ပယုတ္တသဒ္ဒါကိုမည်သို့ဝိဂ္ဂဟပြုရပါမည်နည်း။

(ဖြေ) "သမံပကာရေဟိယုတ္တာတိသမ္ပယုတ္တာ"....ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရပါသည်။

သမံ၊အညီအညွတ်။ ပကာရေဟိ၊ ဧကုပ္ပါဒအစရှိသောအပြားတို့နှင့်။ ယုတ္တာ၊ ယှဉ်ကုန်သည်တို့တည်း။ ဣတိတသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။သမ္ပယုတ္တာ၊သမ္ပယုတ္တမည်ကုန်၏။

သမ္ပယောဂလက္ခဏာသုံးပါး,လေးပါး။

(မေး) သမ္ပယောဂလက္ခဏာသည် လေးပါးရှိသည်မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့်**"သမ္ပယောဂလက္ခဏာ"**သုံးပါးဟုမိန့်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] သမ္ပယောဂလက္ခဏာသည် ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် ဧကုပ္ပါဒ,ဧကနိရောဓ,ဧကာလမ္ဗဏ,ဧကဝတ္ထုကအားဖြင့် လေးပါးရှိသော်လည်း၊အရူပဘုံ၌ဧကဝတ္ထု

သမ္ပယုတ္တပစ္စယော .... ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌သချပ်တို့သည် ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်,ပစ္စနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားယိုကုန်၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင် အချင်းချင်းအားတပ်သော စိတ်တရယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက် ငါးဆယ့်နှစ်ပါး၊ ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊ ဤတရားတို့သည် သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းတပ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ကသည်ကြဉ်အပ်သောသမ္ပယောဂလက္ခဏာ(၃)ပါးသာဖြစ်သောကြောင့်''**သမ္ပယောဂလက္ခဏာ**''သုံးပါးဟု မိန့်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(**မှတ်ချက်**၊ ။၎င်းသမ္ပယောဂလက္ခဏာသုံးပါး, လေးပါးနှင့်ပတ်သက်သောမှတ်သားဘွယ်အကျယ်ကို''**သင်္ဂဟဝိဘာဝနီ**''၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို ''**သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း**'' ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] ဧကုပ္ပါဒ, ဧကနိရောဓ, ဧကာလမ္ဗန, ဧကဝတ္ထုက ဟူဆိုအပ်သောသမ္ပယောဂလက္ခဏာလေးပါးတို့၏အစွမ်းအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်။စိတ်,စေတသိက်နာမက္ခန္ဓာတရားတို့ကို''**သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

ဧကဝတ္ထုက,ဧကာလမ္ဗဏ,ဧကုပ္ပါဒေကနိရောဓသင်္ခါတေန သမ္ပယုတ္တဘာဝေနဥပကာရကာအရူပဓမ္မာသမ္ပယုတ္တပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၂၉၆-၁၀]

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလ၊

[မေး] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ ဖြစ်ပါသည်။

[မေး] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းတည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်ပါသည်။

အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော အသုံးရှိသော စိတ်တရယုတ်ကိုး ဆယ်, စေတသိက်ငွေပညာသ ပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာလေးပါး။ ဤတရားတို့သည် သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော တရားမည် ကုန်၏။

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ အမျိုးဇာတ်။

[မေး] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း (၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုး ဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း (၂၄) ပစ္စည်းတို့တွင် သဟဇာတပစ္စည်းအ မျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊ အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်နိုင်ပါသ နည်း။

[ဖြေ] သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ဘုံ(၃၁)တို့တွင်၊ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ, စတုဝေါ ကာရ(၄)ဘုံတို့၌သာဖြစ်ပါသည်၊ ဧကဝေါကာရဘုံ၌မဖြစ်နိုင်ပါ။

ပဉ္စဝါရပါဠိတော်နည်းအရ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံ၊

(မေး) သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဉ္စဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေ ဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတ အားဖြင့် သုံးပုံ ပုံ၍။

(က) ကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်အားတရာသီ (ခ) အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ် အားတရာသီ (ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအားတရာသီအားဖြင့် [၃]ရာသီ ကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဓိပါဠိစီကုံးပုံမှာ၊

(က) ကုသလောဓမ္မော ကုသလဿဓမ္မဿ (ခ) အကုသလောဓမ္မော အကု သလဿဓမ္မဿ (ဂ) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ သမ္ပယုတ္တပစ္စယေ နပစ္စယော....ဟူသည့်တည်း၊

ဤကိုရည်၍ "**သမ္ပယုတ္တတိက်**"ဟုဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဝိပ္ပယုတ္တဇရုပ်,ပစ္ဆာဇာတကမ္မဇရုပ်,ဗာဟိရရုပ်,အာဟာရဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်,အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်, ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ဤတရားတို့သည်, 'သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ ပစ္စနိကဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း(၃)ရာသီဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

(မေး) သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း[၃]ရာသီ ကတ္တား, သမ္ပဒါန်ပါဌ်တို့ကို ဆိုရိုးကျအရကောက်ပြပါ။

(ဖြေ) (က) ကုသလောဓမ္မော....ဟူသော ကတ္တားပုဒ်အရကား၊ အချင်းချင်းအားတပ်သောကုသိုလ်ဇောဝီသ စေအင်္ဂတိသ၊ ဒုစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

ကုသလဿဓမ္မဿ.... ဟူသောသမ္ပဒါန် ပုဒ်၏အရကား၊ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ကုသိုလ်ဇောဝီသစေအင်္ဂတိသ ဒုစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) အကုသလောဓမ္မော....ကား၊ အချင်းချင်းတပ်သော အကုသိုလ်ဒွါဒသစေသတ္တဝီသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အကုသလဿဓမ္မဿ....ကား၊အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဝတ္တိအခါ၊အဗျာကတောဓမ္မော....ကား၊အချင်းချင်းအားတပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ,စေအင်္ဂတိသအစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ဝိပါက်ဆတ္တိံသ,ကြိယာဝီသ,စေအင်္ဂတိသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ၊အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝီသ စေပဉ္စတိံသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကဘဿဓမ္မဿ....ကား။အချင်းချင်းမှထောက်အပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကျေနဝီသစေပဉ္စတိံသ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

သမ္ပယုတ္တပစ္စယနိဒ္ဒေသပြီးပါပြီ။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုရိုး။

သမ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ဝိပ္ပယုတ္တလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ မယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊မယှဉ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ အချို,အချဉ်,အစပ်,အငန်,အဖန်,အခါး........ဟူသော (၆)ပါးသောအရသာသည် အချင်းချင်းမနှီးနှောသဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ မနှီးမနှောမယှဉ်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောဘရားရင်း။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း" ဟုခေါ်သနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] ဝတ္ထုရုပ်(၆)ပါး,စိတ် စေတသိက်တရားတို့ကို အချင်းချင်းစပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ယှဉ်ပါငြားသော်လည်း၊ အချင်းချင်းမနှီးနှောသည်၏ အဖြစ် အထူးထူးအပြားပြားအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် "**ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း**"ဟုခေါ်သည်။

အညမညသမ္ဗန္ဓတာယယုတ္တာပိသမာနာဝိပ္ပယုတ္တဘာဝေနဝိသံသဋ္ဌတာယနာနာတ္တုပဂမနေန ဥပကာရကာဝတ္ထုစိတ္တစေတသိကာဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော။

သုမင်္ဂလဋီကာ (၂၁၁-၃၁)

အညမညသမ္ဗန္ဓတာယ၊အချင်းချင်းစပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ယုတ္တာ၊ယှဉ်ကုန်သည်။ သမာနာပိ၊ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း။ဝိပ္ပယုတ္တဘာဝေန၊ မယှဉ်သောအဖြစ်ဖြင့်။ ဝိသံသဋ္ဌတာယ၊မနှီးနှောသောအဖြစ်ဖြင့်၊နာနာတ္တုပဂမနေန၊အထူးထူးအပြားပြားသောအဖြစ်သို့ကပ်ရောက်သဖြင့်။ဥပကာရကာ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ ဝတ္ထုစိတ္တစေတသိကာ၊ ဆဝတ္ထု,စိတ်,စေတသိက်တရားတို့သည်။ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော၊ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမည်၏။

ဤအရာ၌၊ဆဝတ္ထုဟုဆိုအပ်သောရုပ်တရားက၊စိတ်,စေတသိက်ဟုဆိုအပ်သောနာမ်တရားတို့အားရင်း။ စိတ်စေတသိက်ဟုဆိုအပ်သော နာမ်တရားတို့က စိတ္တဇရုပ်,

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော........ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်,ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ်, ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ်အားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိ၏။ထိုသုံးပါးတို့တွင် သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်၌ သရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေ,ပဝတ္တိ,ပဋ္ဋနိက်အားဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိကုန်၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်,ဖြစ်နေ၊ အရူပဝိပါက်လေးခု, ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်၊ ရဟန္တာတို့၏စုတိကြည်သော စိတ်ခုနစ်ဆဲ့ငါးခု စေတသိက်ဒွေပညာသ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ၊ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာအားတပ်သော ဟဒယဝတ္ထု ဤတရားတို့သည် သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းတပ်သော တရားမည်ကုန်၏။

ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် တရားတို့အားငင်း၊ ဇေဝတ္ထုကစသော သမ္ပယောဂလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်သို့မကပ်ရောက်ပဲ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟုမှတ်ရမည်။

ဇေဝတ္ထုကာဒိဘာဝါနုပဂမနေနဥပကာရကာရုပ်နော၀မ္မာအရူပီနံ၊ အရူပိနော၀မ္မာရူပီနံဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၂၉၆-၁၃)

ဇေဝတ္ထုကာဒိဘာဝါနုပဂမနေန၊ဇေဝတ္ထုကအစရှိသော အဖြစ်သို့မကပ်ရောက်သဖြင့်၊ရုပ်နော၊ရုပ်ဖြစ်ကုန်သော၊ဓမ္မာ၊တရားတို့သည်၊အရူပီနံ ၊နာမ်တရားတို့အား၊အရူပိနော၊နာမ်ဖြစ်ကုန်သော၊ဓမ္မာ၊တရားတို့သည်၊ရူပီနံ၊ ရုပ်တရားတို့အား၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန။ဝိပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့်၊ပစ္စယော၊ကျေးဇူးပြု၏။

ရုပ်နော၀မ္မာအရ၊ရုပ်တရားဘိုကိုညွှန်ပြချက်။

[မေး] ဤ အဋ္ဌကထာပါဠိ၌....ရုပ်နော၀မ္မာ....ဟူသောပါဠိအရ၊ အဘယ်ရုပ်တရားတို့ကိုယူရမည်နည်း၊ရုပ်အဋ္ဌဝီသလုံးကို ယူရမည်လော။

[ဖြေ] ရုပ်နော၀မ္မာ.... ဟူသောပါဠိအရ၊ရုပ်အဋ္ဌဝီသလုံးကိုမယူရပေ၊ ဆဝတ္ထုဟုဆိုအပ်သောရုပ်တို့ကိုသာ ယူရပါသည်။

စိတ္တဇရုပ်,ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်,ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေမှထောက်အပ်သောဟဒယာဝတ္ထု၊ ဟဒယာဝတ္ထုမှထောက်အပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန်တို့၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ ပုရေဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော၊ ဟဒယဝတ္ထု နာမဓာတုယာ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ ပစ္စယော ဝိသေသပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၃၂၄-၅]

ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ၊ ရုပ်တရားတို့သည် အရုပ်တရားတို့အား၊ ပုရေဇာတပစ္စယေန၊ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သော ပစ္စည်းသတ္တိဖြင့်၊ ပစ္စယော၊ ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟဒယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထုသည်၊ နာမဓာတုယာ၊ နာမ်ဓာတ်အား၊ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ၊ မနောဝိညာဏ်ဓာတ်အားလည်း၊ ပစ္စယော၊ ကျေးဇူးပြုသည်။

ရူပါရုံစသည်တို့ကိုမယူရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] ရူပါရုံအစရှိကုန်သော ရုပ်တို့သည်၊စိတ်,စေတသိက်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော နာမ်တရားတို့နှင့်ဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ကုန်လော၊ အဘယ့်ကြောင့်.... ရူပိနော ဓမ္မာ.... ဟူသောပါဠိအရ၊ ရူပါရုံအစရှိကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကို မယူရပါသနည်း။

(ဖြေ) ရူပါရုံအစရှိသော ရုပ်တရားတို့သည် စိတ်,စေတသိက်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သောနာမ်တရားတို့နှင့် ဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်ကြကုန်သော်လည်း၊ သမ္ပယုတ်အဖြစ်၌ ယုံမှားသက်ဖွယ်မရှိသောကြောင့် ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမတပ်ကုန်။ ထို့ကြောင့်....ရူပိနော ဓမ္မာ... ဟူသောပုဒ်အရ၊ရူပါရုံအစရှိကုန်သောရုပ်တရားတို့ကိုမယူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ရူပါယတနာဒယော ပန အာရမ္မဏဓမ္မာ ကိဉ္စာပိ ဝိပ္ပယုတ္တဓမ္မာ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယာ ပန န ဟောန္တိ၊ ကိံ ကာရဏာ၊ သမ္ပယောဂါသင်္ကာယ အဘာဝတော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၃၂၄-၇]

ပန၊ဗျာဟိရိက်ကိုဆိုဦးအံ့။ ရူပါယတနာဒယော၊ရူပါရုံ အစရှိကုန်သော။ အာရမ္မဏဓမ္မာ၊ အာရုံတရားတို့သည်။ ဝိပ္ပယုတ္တဓမ္မာ၊ ဝိပ္ပယုတ်တရားတို့သည်။ ကိဉ္စာပိ ဟောန္တိ၊အကယ်၍ကားဖြစ်ကုန်၏ရှင့်။ ပန၊တထာပိ၊ထိုသို့ပင်ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယာ၊ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းတို့သည်။န ဟောန္တိ၊မဖြစ်ကုန်။ကိံ ကာရဏာ၊ အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သမ္ပယောဂါသင်္ကာယ၊ သမ္ပယုတ်အဖြစ်၌ယုံမှားခြင်း၏။အဘာဝတော၊မရှိသောကြောင့်တည်း။

မှန်ပါသည်၊ ။စိတ်, စေတသိက်တရားတို့သည် စက္ခု-အ-စဃိုကုန်သောဝတ္ထုရုပ်တို့၏အတွင်းမှ ထွက်ပေါ်လာကုန်ဘိသကဲ့သို့ဖြစ်ကုန်သောကြောင့်။ ထိုဆဝတ္ထုရုပ်တရားတို့၌ စိတ်, စေတသိက်တရားတို့နှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်လေသလော။ (သို့မဟုတ်) ဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်လေသလော....ဟုယုံမှားသက်ာဖြစ်ဘွယ်ယှိသည်။

ရုပါရုံအစဃိုကုန်သောရုပ်တရားတို့သည်ကား၊ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်ကုန်သောနာမ်တရားတို့၏အာရုံမျှသာဖြစ်သောကြောင့်၊ ထိုအာရုံတရားတို့၌ သမ္ပယုတ်,ဝိပ္ပယုတ်အဖြစ်၌ ယုံမှားသက်ာဖြစ်ဘွယ်မယှိပေ၊ ထို့ကြောင့် ထိုရုပါရုံအစဃိုကုန်သောရုပ်တရားတို့သည် ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမတပ်ကြကုန်။

အရူပိနောမ္ဘေအရည္အနိပြင်ဝင်း။

(မေး) အရူပိနောစမ္မာ....ဟူသောအဋ္ဌကထာပါဠ်အရ၊အဘယ်နာမ်တရားတို့ကို အရကောက်ယူရပါမည်နည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) စတုဟိသမ္ပယောဂေါ,စတုဟိဝိပ္ပယောဂေါ....ဟုဓါတုကထာပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူသောကြောင့်၊ နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့ကိုသာလျှင် အရကောက်ယူရပါသည်။

နိဗ္ဗာန်ကိုမကောက်ယူခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အရူပိနောစမ္မာ....ဟုသာမန်မိန့်ဆိုအပ်ပါလျက်၊အဘယ့်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကိုထည့်သွင်းအရမကောက်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာန်သည် နာမ်တရားဖြစ်သော်လည်း....စတုဟိသမ္ပယောဂေါ, စတုဟိဝိပ္ပယောဂေါ-ဟုဓါတုကထာပါဠိတော်၌၊ဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူသောကြောင့်၊ ရုပ်တရားအား ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ၊ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကိုထည့်သွင်းအရမကောက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နိဗ္ဗာနံပန အရူပမ္ပိသမာနံရူပဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော န ဟောတိ၊စတူဟိသမ္ပယောဂေါ,စတူဟိဝိပ္ပယောဂေါတိဟိဝုတ္တံ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠ်[၃၂၄-၂၂]

ပန၊အဘို့တပါးကိုဆိုဦးအံ့၊နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်သည်၊ အရူပံ၊နာမ်တရားသည်၊ သမာနမ္ပိ ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ရူပဿ၊ရုပ်တရားအား၊ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။နဟောတိ၊မဖြစ်။ ဟိသစ္စံ၊မှန်ပါသည်။ စတူဟိသမ္ပယောဂေါ,စတူဟိဝိပ္ပယောဂေါတိ၊ဟူ၍၊ဝုတ္တံ၊ဟောတော်မူအပ်၏။

အလုံးစုသောစိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ခွေပညာသ၊ ဗာဟိရရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဤတရားတို့သည် သဟဇာတပစ္စယုဒ္ဓပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သောတရားမည်ကုန်၏။

ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ်သည် ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းနှင့်ဘူ၏။ ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ်သည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့်ဘူ၏။

ထို့ကြောင့်နာမက္ခန္ဓာတရားလေးပါးတို့သည်သာဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းတပ်သည်....ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျမှတ်သားရမည်။

(**မှတ်ချက်။** ။ဝိပ္ပယုတ်နှင့်စပ်သော မှတ်သားဘွယ်အကျယ်ကို ''**ဓာတုကထာဝိဘာဝနီ**''၌ရှုစားတော်မူကြပါကုန်)

အရူပဝိပါကစသည်တို့ကိုကြဉ်ရခြင်းအကြောင်း။

[မေး] သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စည်းတရား၌၊ အရူပဝိပါကလေးခု ခွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်၊ ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်တို့ကို အဘယ့်ကြောင့်ကြဉ်ရပါသနည်း။

[ဖြေ] အရူပဝိပါကလေးခု၊ ခွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်သည်ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်။ မည်သည့်ရုပ်တရားအားသော်မျှ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးမပြုနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကြဉ်ရပါသည်။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို ပဉ္စဝေါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉ္စဝါရ ပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတအားဖြင့်သုံးပုံပုံ၍ (က) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအားတရားသီ (ခ) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအားတရားသီ (ဂ) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား တရားသီအားဖြင့် သုံးရာသီကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပါဠိတော်ဒီကုံးပုံမှာ။

[က] ကုသလောခန္ဓာ အဗျာကတဿခန္ဓဿ [ခ] အကုသလောခန္ဓာ အဗျာကတဿခန္ဓဿ [ဂ] အဗျာကတောခန္ဓာ အဗျာကတဿခန္ဓဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း။

ဆိုရိုးကျအကောက်ပုံ။

[မေး] သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း(၃)ရာသီကတ္တား, သမ္ပဒါန်ပါဌ်တို့ကိုဆိုရိုးကျ အရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] (က) ကုသလော ခန္ဓော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်အရကား။စိတ္တဇရုပ်အား တပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ကုသိုလ်ကောဝိသစေအဌတိ သနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ ကုသိုလ်သည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) အကုသလောဓမ္မော....ကား၊စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ အကုသိုလ်သည် ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(မှတ်ချက်) ။ထိုနှစ်ရာသီတို့၏ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံကို၊ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကြီး၌ တိုက်ရိုက်ဖော်ပြခြင်းမယှိပေ။ စာသင်ငယ်တို့အလို့ငှာ ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြလိုက်ပေ သည်။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်အံ့။ ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတောဓမ္မော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား။စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊အ ရူပဝိပါက်လေးခု, ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်, ရဟန္တာတို့ စုတိကြဉ်သောဝိပါက်ဗာဝီသ, ကြိယာဝီသ, စေ-အဌတိံသ, အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ ဝိပါက်ကြိယာ သည်ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတော ဓမ္မော... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏အရကား။ ကဋတ္တာရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေပန္နရသ စေ-ပဉ္စတိံသ အစိတ်အ ပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ၊အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ ဟဒ ယဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား။ ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိ သန္ဓေပန္နရသ စေ-ပဉ္စတိံသ အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား ရ၏။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပြီး၏။

ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဉှာဝါရပါဠိတော် နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်းအခါ ဆဝတ္ထုဖြစ်၍,ရုပ်အဗျာကတ သက်သက်ဖြစ်၏,။ထိုအဗျာကတသည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား သုံးရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ဝိဘင်္ဂပါဠိ ဖြတ်ပုံများ။

အဗျာကတောဓမ္မော { (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ / (၂) အကုသလဿဓမ္မဿ / (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ }

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော ..... ဟူသည်တည်း။

[မှတ်ချက်၊ ။ ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း (၃) ရာသီကတ္တားသမ္ပဒါန်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံသည် ပုရေဇာတနိဿယနှင့်အလုံးစုံတူ၏,)

ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားပုံ။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်း အရခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) အဗျာကတသုံးပုံပုံ၍, (၁) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား (၂) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား (၃) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား (၃) ရာသီကျေးပြုလေသည်။

ဝိဘင်္ဂပါဠိ ဖြတ်ပုံများ။

(၁) ကုသလောဓမ္မောအဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) အကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူသည်တည်း၊

(မှတ်ချက်၊ ။ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း (၃) ရာသီကတ္တားသမ္ပဒါန်ပါဌ်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံသည် ပစ္ဆာဇာတနှင့်အလုံးစုံတူ၏,)

ဆိုရိုးကျအကောက်ပုံ။

[မေး] သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း(၃)ရာသီကတ္တား, သမ္ပဒါန်ပါဌ်တို့ကိုဆိုရိုးကျ အရကောက်ပြပါ။

[ဖြေ] (က) ကုသလော ခန္ဓော....ဟူသောကတ္တားပုဒ်အရကား၊ စိတ္တဇရုပ်အား တပ်သော ပစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ ကုသိုလ်ဧကဝီသစေအဋ္ဌတိံသ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ ကုသိုလ်သည် ပြုအပ်သောစိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(ခ) အကုသလော ခန္ဓော....ကား၊ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အကုသိုလ်ဒွါဒသ စေသတ္တဝီသ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား။ အကုသိုလ်သည် ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

(**မှတ်ချက်**) ။ထိုနှစ်ရာသီတို့၏ ဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံကို၊ ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကြီး၌ တိုက်ရိုက်ဖော်ပြခြင်းမယှိပေ။ စာသင်ငယ်တို့အလို့ငှာ ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြလိုက်ပေ သည်။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်အံ့။ ပဝတ္တိအခါ....အဗျာကတော ခန္ဓော.... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား။ စိတ္တဇရုပ်အားတပ်သော ပစ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ အရူပဝိပါက်လေးခု, ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်တဆယ်, ရဟန္တာတို့ စုတိကြည်သောဝိပါက်ဗာဝီသ, ကြိယာဝီသ, စေ-အဋ္ဌတိံသ, အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ ....ဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ ဝိပါက်ကြိယာ သည်ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ....အဗျာကတော ခန္ဓော... ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ အရကား။ ကဋတ္တာရုပ်အားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေပဉ္စရသ စေ-ပဉ္စတိံသ အစိတ်အ ပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ၊ အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ ဟဒ ယာဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အရကား။ ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိ သန္ဓေပဉ္စရသ စေ-ပဉ္စတိံသ အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား ရ၏။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပြီး၏။

ပုရေဇာတပိဋ္ဌယုတ္တပစ္စည်းကို ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

[မေး] ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော် နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

[ဖြေ] ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် ပဝတ္တိအခါ ဆဝတ္ထုဖြစ်၍,ရုပ်အဗျာကတ သက်သက်ဖြစ်၏,။ထိုအဗျာကတသည် (၁) ကုသိုလ်အား (၂) အကုသိုလ်အား (၃) အဗျာကတအား သုံးရာသီကျေးဇူးပြုလေသည်။

ပါဠိပါဠိဓိကုဒ်းပုံမှာ။

အဗျာကတောဓမ္မော { (၁) ကုသလဿဓမ္မဿ, (၂) အကုသလဿဓမ္မဿ, (၃) အဗျာကတဿဓမ္မဿ }

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော .... ဟူသည်တည်း။

[မှတ်ချက်၊ ။ ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း (၃) ရာသီကတ္တားသမ္မဒါန်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံသည် ပုရေဇာတနိဿယနှင့်အလုံးစုံတူ၏,)

ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို ပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားပုံ။

(မေး) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဋ္ဌာဝါရပါဠိတော်နည်း အရခွဲခြားဝေဘန်ပြဆိုပါ။

(ဖြေ) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို (၁) ကုသိုလ် (၂) အကုသိုလ် (၃) အဗျာကတသုံးပုံဖွဲ့၍, (၁) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား (၂) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား (၃) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား (၃) ရာသီကျေးပြုလေသည်။

ပါဠိပါဠိဓိကုဒ်းပုံမှာ။

(၁) ကုသလောဓမ္မောအဗျာကတဿဓမ္မဿ (၂) အကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ (၃) အဗျာကတောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယော....ဟူသည်တည်း၊

(မှတ်ချက်၊ ။ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း(၃) ရာသီကတ္တားသမ္မဒါန်ပါဌ်ဆိုရိုးကျ အရကောက်ပုံသည် ပစ္ဆာဇာတနှင့်အလုံးစုံတူ၏,)

ဝိပ္ပယုတ္တ(၃)ပစ္စည်းပေါင်း၍ ဝိဓိပါဠိဗီကုံးပုံ။

[မေး] ဝိပ္ပယုတ္တ(၃) ပစ္စည်းကိုပေါင်း၍ ဝိဓိပါဠိစီကုံးပြပါ။

[ဖြေ] (၁) ကုသလောဓမ္မော အဗျာကတဿဓမ္မဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော သဟဇာတံ,ပစ္ဆာဇာတံ။

(၂) အကုသလောဓမ္မောအဗျာကတဿဓမ္မဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယော သဟဇာတံ,ပစ္ဆာဇာတံ။

(၃) အဗျာကတောဓမ္မောအဗျာကတဿဓမ္မဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေနပစ္စယော သဟဇာတံ,ပုရေဇာတံ,ပစ္ဆာဇာတံ။

(၄) အဗျာကတောဓမ္မောကုသလဿဓမ္မဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယောပုရေဇာတံ။

(၅) အဗျာကတောဓမ္မော အကုသလဿဓမ္မဿ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယောပုရေဇာတံ။

ဤသို့ (၅) ရာသီဖြစ်ပါသည်။ ဤကိုရည်၍ သန်္ဂဟရ၌ ...'' ဝိပ္ပယုတ္တေပဉ္စ ... ဟုဘုရားသျှင်ဟောကြားတော်မူလေသည်။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယနည်း ပြီးပါပြီ။

အဇ္ဈတ္တိကပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ အဇ္ဈတ္တိကပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........အတ္ထိပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

အတ္ထိပစ္စယော၊အတ္ထိပစ္စည်းရင်း။ဝါ၊အတ္ထိလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ဝါ၊ယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ဟိမဝန္တာတောင်ရင်းသည်၊မိမိကိုမှီသောသစ်ပင်မြက်စသည်တို့အား ပြန့်ပွားစေခြင်းငှါ၊ မိမိ၏ ထင်ရှားယှိသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ထင်ရှားယှိသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားရင်း။

အတ္ထိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို ''**အတ္ထိပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ပါသနည်း

[ဖြေ] ပစ္စုပ္ပန်သဘောယှိသောထင်ရှားယှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ထိုသို့ထင်ရှားယှိသော သဘောယှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သောတရားအား ထောက်ပံ့သောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို ''**အတ္ထိပစ္စည်း**''ဟုခေါ်ပါသည်။

ပစ္စုပ္ပန္နလက္ခဏေန အတ္ထိဘာဝေန တာဒိသဿေဝ ဓမ္မဿ ဥပတ္ထမ္ဘကတ္တေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အတ္ထိပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ[၂၉၆-၂၅]

ပစ္စုပ္ပန္နလက္ခဏေန၊ပစ္စုပ္ပန်သဘောယှိသော။အတ္ထိဘာဝေန၊ ထင်ရှားယှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ တာဒိသဿေဝ၊ ထိုသို့ထင်ရှားယှိသော သဘောယှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော။ဓမ္မဿ၊ တရားအား။ဥပတ္ထမ္ဘကတ္တေန၊ ထောက်ပံ့သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကော၊ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ဓမ္မော။ တရားသည်။အတ္ထိပစ္စယော၊အတ္ထိပစ္စည်းမည်၏။

ပစ္စုပ္ပန္နလက္ခဏောတိ ပစ္စုပ္ပန္နသဘာဝေန

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၃၀-၁၃]

ပစ္စုပ္ပန်သဘောဆိုသည်မှာ။ဥပါဒ်,ဌီ,ဘင်,ဟုဆိုအပ်သောခဏတ္တယနှင့်ပြည့်စုံသောအဖြစ်ကို ဆိုလိုသည်။

အတ္ထိပစ္စယော........ဟူသောပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ အတ္ထိပစ္စည်းသည် သဟဇာတတ္ထိ,ပုရေဇာတတ္ထိ,ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ,အာဟာရတ္ထိ, ဣန္ဒြိယတ္ထိအားဖြင့် ငါးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုငါးပါးတို့တွင် သဟဇာတတ္ထိသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ပုရေဇာတတ္ထိသည် ပုရေဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိသည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ အာဟာရတ္ထိသည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ဣန္ဒြိယတ္ထိသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ [ဤသည်ကား....သဲအင်းသုံးချက်စုစသည်တို့၌မိန့်ဆိုအပ်သောဆိုရိုးဟောင်းတည်း]။

ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနဟုမိန့်ဆိုခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အတ္ထိပစ္စည်းတရား၌ ဇနကသတ္တိသည်လည်း ထင်ရှားယှိသည် ဖြစ်ပါလျက်၊ အဘယ့်ကြောင့် "ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန" ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူပါသနည်း။

[ဖြေ] အတ္ထိပစ္စည်းတရား၌ ဇနကသတ္တိထင်ရှားယှိပါသော်လည်း၊ ဥပတ္ထမ္ဘက သတ္တိပြဓာန်းသောကြောင့် "ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန" ဟုအဋ္ဌကထာဆရာမိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သတိပိ ဇနကတ္တေ ဥပတ္ထမ္ဘကပ္ပဓာနာ အတ္ထိဘာဝေန ဥပကာရကတာတိ အာဟ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနာတိ၊

ပဋ္ဌာန်းမူလဋီကာ [၁၃၀–၁၅]

ဇနကတ္တေ၊ဇနကသတ္တိသည်။သတိပိ၊ထင်ရှားယှိပါသော်လည်း။ဥပတ္ထမ္ဘကပ္ပဓာနာ ဥပတ္ထမ္ဘကသတ္တိပြဓာန်းသည်ဖြစ်၍။အတ္ထိဘာဝေန၊အတ္ထိပစ္စယသတ္တိဖြင့်။ ဥပကာရကတာ၊ ကျေးဇူးပြုသည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနာတိ၊ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေနဟူ၍။ အာစရိယော၊ အဋ္ဌကထာဆရာသည်။ အာဟ၊မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

အတ္ထိပစ္စည်းဖြစ်ထိုက်သောတရားများ။

[မေး] ပရမတ်,ပညတ်တရားတို့တွင်၊ အဘယ်တရားသည်သာ အတ္ထိပစ္စည်းဖြစ် ထိုက်ပါသနည်း။

(ဖြေ) ခဏတ္တယသို့ရောက်သော နာမ်, ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါး သာဖြစ်ပါသည်။

(အတ္ထိပစ္စယော……ဟူသော ပစ္စယုဒ္ဒေသ၌၊ အတ္ထိပစ္စည်းသည် သဟဇာတတ္ထိ, ဝတ္ထုပုရေဇာတတ္ထိ, ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိ, အာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ အာဟာရတ္ထိ, ဣန္ဒြိယတ္ထိအားဖြင့် ခုနစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုခုနစ်ပါးတို့တွင် သဟဇာတတ္ထိသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ဝတ္ထုပုရေဇာတတ္ထိသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိသည် ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ အာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိသည် အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိသည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ အာဟာရတ္ထိသည် ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ဣန္ဒြိယတ္ထိသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းနှင့်တူ၏။ ဤသည်ကား—မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သုံးချက်ရသိုရှိုးသစ်တည်း)။

အပိစေသ အတ္ထိပစ္စယော နာမ သင်္ခေပတော ခဏတ္တယပ္ပတ္တံ နာမဓမ္မဉ္စ
ရူပဓမ္မဉ္စ ဝတ္တမာနံ ပစ္စုပ္ပန္နန္တိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ (၃၂၆—၁၂)

အပိစ ရှေးနည်းစွန့်ပစ်၍စကားသစ်ကို၊ ထုတ်လုပ်၍ပြဆိုဦးအံ့။ သော အတ္ထိပစ္စယော နာမ၊ ဤအတ္ထိပစ္စည်းမည်သည်။ သင်္ခေပတော၊ အကျဉ်းအားဖြင့်။ ခဏတ္တယပ္ပတ္တံ၊ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ရောက်သော။ နာမဓမ္မံ၊ နာမ်တရားရင်း။ ရူပဓမ္မံ၊ ရုပ်တရားရင်း။ ဝတ္တမာနံ၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ ဂါ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော။ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့တည်း။ ဣတိပိ၊ ဤသို့လည်း။ ဝတ္တုံ၊ ဆိုခြင်းငှါ။ ဝဋ္ဋတိ၊ သင့်၏။

နိဗ္ဗာန်အတ္ထိပစ္စည်းတရား၌မပါခြင်း။

[မေး] နိဗ္ဗာန်သည်ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိခဲ့ပါလျက်၊ အတ္ထိပစ္စည်းတရားစု၌ ပါဝင်သင့်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့်မပါဝင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] နိဗ္ဗာန်သည်ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိပါသော်လည်း၊ ခဏတ္တယပ္ပတ္တ, ကာလဝန္တတရားမဟုတ်သောကြောင့် အတ္ထိပစ္စည်း၌မပါဝင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။ခဏတ္တယပ္ပတ္တပစ္စုပ္ပန်ကာလိကပဉ္စက္ခန္ဓာတရားတို့ကိုသာ အတ္ထိပစ္စည်းဟုဆိုရာ၊ နိဗ္ဗာန်သည်ခဏတ္တယပ္ပတ္တတရားလည်းမဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန္နကာလိက ကာလဝန္တတရားလည်းမဟုတ်သောကြောင့် အတ္ထိပစ္စည်း၌ မပါဝင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ၶင်းအကျယ်ကို''**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**''ဒုတိယတွဲ၌ ရှုစားတော်မူကြပါကုန်။ ပညတ်တရား၏ အတ္ထိပစ္စည်း၌ မပါဝင်ခြင်းအကြောင်းသည်လည်း ယိုနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ်၏)။

အတ္ထိပစ္စည်း(၅)မျိုး။

[မေး] အတ္ထိပစ္စည်းသည် အဘယ်နှစ်မျိုးယှိကြောင်းကို ကျမ်းဂန် အထောက်အထားနှင့်ဖေါ်ပြပါ။

[ဖြေ] အတ္ထိပစ္စည်းသည် (၁) သဟဇာတတ္ထိ (၂) ပုရေဇာတတ္ထိ (၃) ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ (၄) အာဟာရတ္ထိ (၅) ဣန္ဒြိယတ္ထိအားဖြင့် ငါးမျိုးယှိပါသည်။

အဇ္ဈာကတောဓမ္မော အဇ္ဈာကတဿဓမ္မဿ အတ္ထိပစ္စယေနပစ္စယော
သဟဇာတံ,ပုရေဇာတံ,ပစ္ဆာဇာတံ,အာဟာရံဣန္ဒြိယံ၊

ပဋ္ဌာန်းပဉ္စာဝါရပါဠိတော် (၁၁၁–၂၀)

ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌မူ၊ သဟဇာတတ္ထိ,ပုရေဇာတတ္ထိနှစ်ပါးကိုသာ ဟောတော်မူသည်။ ထိုပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ကား- သာဝသေသ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဒေသနာတော်ကိုပြုအပ်သောကြောင့် တရားကြွင်းနေခြင်းဖြစ်သည်။

ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်၌ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ, အာဟာရတ္ထိ, ဣန္ဒြိယတ္ထိတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း ဟောကြားတော်မူအပ်သောကြောင့်၊ အတ္ထိပစ္စည်းသည် [၅]မျိုးသာဖြစ်သင့်လေသည်။

ပဉ္စာဝါရေပန သဟဇာတံ,ပုရေဇာတံ,ပစ္ဆာဇာတံ,အာဟာရံ,ဣန္ဒြိယန္တိ
ဣမေသံဝသေန အာဂတတ္တာ ပစ္ဆာဇာတ အာဟာရိန္ဒြိယဝသေနာပိ အတ္ထိ
ပစ္စယော လဗ္ဘတိ၊ ဣဓပန သာဝသေသဝသေန ဒေသနာကတာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၃၂၅–၂၉)

ပန၊ ဆက်ပါဦးအံ့။ ပဉ္စာဝါရေ၊ ပဉ္စာဝါရပါဠိတော်၌။ သဟဇာတံ၊ သဟဇာတတ္ထိ ၎င်း။ ပုရေဇာတံ၊ ပုရေဇာတတ္ထိ၎င်း။ ပစ္ဆာဇာတံ၊ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ၎င်း။ အာဟာရံ၊ အာဟာရတ္ထိ၎င်း။ ဣန္ဒြိယံ၊ ဣန္ဒြိယတ္ထိ၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣမေသံ၊ ဤငါးမျိုးတို့၏။ ဝသေန၊ အစွမ်းအားဖြင့်။ အာဂတတ္တာ၊ လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပစ္ဆာဇာတ,အာဟာရိန္ဒြိယ ဝသေနာပိ၊ ပစ္ဆာဇာတ, အာဟာရ,ဣန္ဒြိယတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း။ အတ္ထိပစ္စယော၊ အတ္ထိပစ္စည်းကို။ လဗ္ဘတိ၊ ရအပ်၏။ ဣဓပန၊ ဤပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ကား။ သာဝသေသဝသေန၊ တရားကြွင်းယှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ ဒေသနာ၊ ဒေသနာတော်ကို။ ကတာ၊ ပြုအပ်၏။

အညှိပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာကာလ။

[မေး] အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဘယ်ကာလ၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

[မေး] အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ အအဘယ်ကာလ၌ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးတို့တွင်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အညှိပစ္စည်း၏အမျိုးဇာတ်။

(မေး) အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပဋ္ဌာန်း[၂၄]ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အဘယ်ပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အဏ္ဏိပစ္စည်း[၅]မျိုးတို့တွင်၊သဟဇာတဏ္ဏိသည် သဟဇာတအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

ပုရေဇာတဏ္ဏိသည် ပုရေဇာတအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။
ပစ္ဆာဇာတဏ္ဏိသည် ပစ္ဆာဇာတအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။
အာဟာရဏ္ဏိသည် အာဟာရအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။
ဣန္ဒြိယဏ္ဏိသည် ဣန္ဒြိယအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

အညှိပစ္စည်း၏ဖြစ်ရာဌာနဘုံ။

(မေး) အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ဘုံ[၃၁]တို့တွင်၊အဘယ်ဌာနဘုံ၌ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

(ဖြေ) အဏ္ဏိပစ္စည်းသည် ပဉ္စဝေါကာရ(၂၆)ဘုံ,စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံ, ဧကဝေါကာရ(၁)ဘုံအားဖြင့် ဘုံ[၃၁]ဘုံလုံး၌ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အညှိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်ပုံ။

(မေး) အဏ္ဏိပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပဋ္ဌာန်းပဉှာဝါရပါဠိတော်နည်းအရ ခွဲခြားဝေဘန်၍ အဘယ်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြောင်းကိုဖော်ပြခဲ့ပါ။

(မြေ) အတ္ထိပစ္စည်းတရားများကို (က) ကုသိုလ် (ခ) အကုသိုလ် (ဂ) အဗျာကတ (ဃ) ကုသိုလ်အဗျာကတ (င) အကုသိုလ်အဗျာကတအားဖြင့် [၅]ပုံပုံ၍။

ကုသလပဒ(၃)ချသီး

(က) (၁) ကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်အား သဟဇာတတ္ထိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၂) ကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိ,ပစ္ဆာဇာတတ္ထိဖြင့်

(၃) ကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အကုသလပဒ(၃)ချသီး

(ခ) (၁) အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်အား သဟဇာတတ္ထိဖြင့်

(၂) အကုသိုလ်သည် အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိ,ပစ္ဆာဇာတတ္ထိဖြင့်

(၃) အကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အဗျာကတပဒ(၃)ချသီး

[ဂ] (၁) အဗျာကတသည် အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိ,ပုရေဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ,အာဟာရတ္ထိ,ဣန္ဒြိယတ္ထိတို့ဖြင့်

[၂] အဗျာကတသည် ကုသိုလ်အား ပုရေဇာတတ္ထိဖြင့်

[၃] အဗျာကတသည် အကုသိုလ်အား ပုရေဇာတတ္ထိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

ကုသလာဗျာကတပဒ(၂)ချသီး

[ဃ] (၁) ကုသိုလ်အဗျာကတသည် ကုသိုလ်အား သဟဇာတတ္ထိ,ပုရေဇာတတ္ထိဖြင့်

[၂] ကုသိုလ်အဗျာကတသည် အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ,အာဟာရတ္ထိ,ဣန္ဒြိယတ္ထိတို့ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

အကုသလာဗျာကတပဒ(၂)ချသီး

[င] (၁) အကုသိုလ်အဗျာကတသည် အကုသိုလ်အား သဟဇာတတ္ထိ, ပုရေဇာတတ္ထိဖြင့်

[၂] အကုသိုလ်အဗျာကတသည် အဗျာကတအား သဟဇာတတ္ထိ,ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ,အာဟာရတ္ထိ,ဣန္ဒြိယတ္ထိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ဝိဓိပါဋ္ဌိစိကုံးပုံပြ။

(မေး) အတ္တိပစ္စည်း(၁၃)ရာသီတို့ကို ဝိဓိပါဋ္ဌိစိကုံးပြပါ။

[ဖြေ]

(က) ကုသလောစမ္မော { (၁) ကုသလဿစမ္မဿ (၁) / (၂) အဗျာကတဿစမ္မဿ (၂) / (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစစမ္မဿ (၁)

(ခ) အကုသလောစမ္မော { (၁) အကုသလဿစမ္မဿ (၁) / (၂) အဗျာကတဿစမ္မဿ (၂) / (၃) အကုသလဿစအဗျာကတဿစစမ္မဿ (၁)

(ဂ) အဗျာကတောစမ္မော { (၁) အဗျာကတဿစမ္မဿ (၅) / (၂) ကုသလဿစမ္မဿ (၁) / (၃) အကုသလဿစမ္မဿ (၁)

(ဃ) ကုသလောစအဗျာကတောစမ္မော { (၁) ကုသလဿစမ္မဿ (၂) / (၂) အဗျာကတဿစမ္မဿ (၄)

(င) အကုသလောစအဗျာကတောစမ္မော { (၁) အကုသလဿစမ္မဿ (၂) / (၂) အဗျာကတဿစမ္မဿ (၄)

အတ္တိပစ္စယေနပစ္စယော....ဟူသည်တည်း၊

ဤကိုရည်၍သင်္ချာဝါရ၌ "**အတ္တိယာတေရသ**" ဟု ဘုရားသျှင် ဟောကြားတော်မူလေသည်။

[**မှတ်ချက်**။ ။ကုသလပဒသုံးချက်,အကုသလပဒသုံးချက်၊ ဤခြောက်ချက်တို့ကို သဟဇာတအတိုင်း ဆိုရိုးကျအရကောက်လေ။ အဗျာကတပဒပဌမရာသီ၌၊ သဟဇာတတ္တိကိုသဟဇာတအတိုင်းကောက်။ ပုရေဇာတတ္တိကို ပုရေဇာတအတိုင်းကောက်။ ပစ္ဆာဇာတတ္တိကို ပစ္ဆာဇာတအတိုင်းကောက်။ အာဟာရတ္တိကို ရုပ်အာဟာရအတိုင်းကောက်။ဣန္ဒြိယတ္တိကို ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယအတိုင်းကောက်။အဗျာကတပဒ ဒုတိယ,တတိယရာသီတို့ကို ပုရေဇာတအတိုင်းကောက်။]

[ကုသလာဗျာကတပဒ ပဌမရာသီကို သဟဇာတ, ပုရေဇာတမိဿက, နိဿယအတိုင်းကောက်။ဒုင်းဒုတိယရာသီ၌ သဟဇာတ,ပစ္ဆာဇာတ အာဟာရမိဿက,ပစ္ဆာဇာတဣန္ဒြိယမိဿကဟူ၍သုံးပါးတို့တွင် သဟဇာတကို သဟဇာတအတိုင်းကောက်လေ....ဟုပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းကြီး၌အမှာစကားရေးသားဖေါ်ပြထားပေသည်။]

ပစ္ဆာဇာတအာဟာရမိဿကဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

ပစ္ဆာဇာတအာဟာရမိဿကဖြစ်အံ့....ကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မာ....ဟူသောကတ္တားပုဒ်၏အရကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သော တိဇ,စတုဇကာယအား၊ ကလာပ်တူ တပြိုင်နက် တပ်ကောင်းသော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ဇောဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသ အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း အစရှိသော ရှေးရှေးသော စိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သော ဩဇာ ပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ဟူသောသမ္ပဒါန်ပုဒ်၏အရကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသောရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သော တိဇ, စတုဇကာယပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

ပစ္ဆာဇာတဣန္ဒြိယမိဿကဆိုရိုးကျအရကောက်ပုံ။

ပစ္ဆာဇာတဣန္ဒြိယမိဿကဖြစ်အံ့....ကုသလောစအဗျာကတောစဓမ္မာ....ကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သောကမ္မဇကာယအား၊ကလာပ်တူတပြိုင်နက်တပ်ကောင်းသော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ နောက်ဖြစ်သောကုသိုလ်ဇောဝီသ,စေအဋ္ဌတိံသအစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သောရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေပစ္စည်းတရားရ၏။

အဗျာကတဿဓမ္မဿ....ကား၊ ဝုဋ္ဌော,မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍, ရုပ်၏ဋ္ဌီသို့ရောက်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြည့်သောကမ္မဇကာယပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။

အတ္ထိပစ္စယုဒ္ဒေသပြီးပါပြီ။

နတ္ထိပစ္စယဒ္ဒေသဆိုင်ရာ။

အတ္ထိပစ္စယဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ နတ္ထိပစ္စယဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား.........နတ္ထိပစ္စယော.........ဟူသည်တည်း။

နတ္ထိပစ္စယော၊နတ္ထိပစ္စည်းဂုဏ်။ ဝါ၊ နတ္ထိလည်းဖြစ်,ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားဂုဏ်။ ဝါ၊ မယှိသည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဂုဏ်။ဝါ၊မယှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဂုဏ်။

(ဝါ) ညဉ့်၏ကင်းခြင်းသည် နေ့ဖြစ်ခြင်း၌ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ဆီမီး၏ငြိမ်းခြင်းသည် အမိုက်ဖြစ်ခြင်း၌ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ မယှိသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဂုဏ်။

နတ္ထိပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

နတ္ထိပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို"နတ္ထိပစ္စည်း''ဟုခေါ်ဆိုရပါသနည်း။

[ဖြေ] မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်ကုန်သော နာမ်တရားတို့အား ဖြစ်ခွင့်ကိုပေးသဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော အခြားမဲ့၌ချုပ်လေပြီးကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို ''နတ္ထိပစ္စည်း''ဟုခေါ်ဆိုရပါသည်။

အတ္တနော အနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ အရူပဓမ္မာနံ ပဝတ္တိဩကာသဿ ဒါနေန ဥပကာရကာ သမနန္တရနိရုဒ္ဓါ အရူပဓမ္မာ နတ္ထိပစ္စယော။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၂၉၇–၁၅)

အတ္တနော၊မိမိ၏။ အနန္တရံ၊အခြားမဲ့၌။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ၊ဖြစ်ကုန်သော။ အရူပဓမ္မာနံ၊နာမ်တရားတို့အား။ပဝတ္တိဩကာသဿ၊ဖြစ်ခွင့်ကို။ဒါနေန၊ပေးသဖြင့်။ ဥပကာရကာ၊ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ သမနန္တရနိရုဒ္ဓါ၊ ကောင်းစွာအခြားမဲ့၌ချုပ်လေပြီးကုန်သော။အရူပဓမ္မာ၊နာမ်တရားတို့သည်။ နတ္ထိပစ္စယော၊ နတ္ထိပစ္စည်းမည်၏။

နတ္ထိပစ္စည်းနှင့်အနန္တရပစ္စည်းအထူး။

[မေး] နတ္ထိပစ္စည်းသည်အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏.....ဆိုရာ၊ ယိုနှစ်ပစ္စည်းတို့ တစုံတရာအထူးမယှိပြီးလော။

[ဖြေ] ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်တူသည်ကိုရည်၍ နတ္ထိပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏....ဟုသုံးချက်စုဆိုရိုး၌မိန့်ဆိုအပ်သော်လည်း၊ အဟောပါဠိ၌ပစ္စယလက္ခဏာအား ဖြင့်ထူးကြပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ။အနန္တရပစ္စည်း၌၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတုတံသမ္ပယုတ္တကာစဓမ္မာ..., စသောအားဖြင့်၊သရုပ်ထုတ်၍ ဟောကြားညွှန်ပြတော်မူသည်။ ဤနတ္ထိပစ္စည်း၌ကား-

သမနန္တရနိရုဒ္ဓါ(လ)နတ္ထိပစ္စယေနပစ္စယော...၊ ဟု သမညအားဖြင့်သာ ဟော ကြားညွှန်ပြတော်မူလေသည်။

ပစ္စယလက္ခဏမေဝဟေဋ္ဌာနာနံ၊ပစ္စယာနံပနပစ္စယုပ္ပန္နာနဉ္စ နာနာကရဏံနတ္ထိ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၃၂၈–၁၂]

ဟိ၊လိန္တရ၊သမ္ဗဝကြောင့်၊အဋ္ဌဝိသေ၊ထုတ်ဆိုပေအံ့။ ဌေ္ဌာ၊ဤနတ္ထိပစ္စည်း၊အနန္တရပစ္စည်းတို့၌။ ပစ္စယလက္ခဏမေဝ၊ပစ္စယလက္ခဏာသည်သာလျှင်။ နာနံ၊ထူး၏။ ပန၊ ဗျတိရိက်ကိုဆိုဦးအံ့။ ပစ္စယာနံ၊ပစ္စည်းတို့၏၎င်း။ ပစ္စယုပ္ပန္နာနဉ္စ၊ပစ္စယုပ္ပန်တို့၏၎င်း။နာနာကရဏံ၊အထူးသည်။နတ္ထိ၊မယှိပေ။

(အကြွင်းကိုအနန္တရပစ္စည်းအတိုင်းမှတ်လေ။)

နတ္ထိပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလစသည်ကိုညွှန်းပြခြင်း။

[မေး] နတ္ထိပစ္စည်းသည် အဘယ်ကာလ,အဘယ်အမျိုးဇာတ်,အဘယ်ဘုံတို့၌ဖြစ် ပါသနည်း။

(ဖြေ) နတ္ထိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ,ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ်သည်၊အတိတ်ကာလ၌သာဖြစ်သည်။ အနန္တရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်သည်။ ပဉ္စဝေါကာရ (၂၆)ဘုံ,စတုဝေါကာရ(၄)ဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

နတ္ထိပစ္စယခွဲသည်ပြီးပါပြီ။

ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုနိုး။

နတ္ထိပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူသည်၏ အခြားမဲ့၌ ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ဟောဟန်ကား........ဝိဂတပစ္စယော........ဟူသည်တည်း။

ဝိဂတပစ္စယော၊ ဝိဂတပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊ ဝိဂတလည်းဖြစ်၊ ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ကင်းသည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊ ကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

ဝါ၊ နေရောင်၏ ဝင်ခြင်း ကင်းခြင်းသည်၊ လရောင်ဖြစ်ခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ကင်းသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားရင်း။

ဝိဂတပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

ဝိဂတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း။

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "**ဝိဂတပစ္စည်း**"ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

[ဖြေ] နတ္ထိပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့ကိုပင် ကင်းသောအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် "**ဝိဂတပစ္စည်း**"ဟု ခေါ်ဆိုရပါသည်။

တေဝဝိဂတဘာဝေနဉပကာရကတ္တာ ဝိဂတပစ္စယော၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၂၉၇-၁၉]

တေဝ၊ ထိုနတ္ထိပစ္စည်းထိုက်သောတရားတို့သည်ပင်လျှင်။ ဝိဂတဘာဝေန၊ ကင်းသောအဖြစ်ဖြင့်။ ဉပကာရကတ္တာ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဝိဂတပစ္စယော၊ ဝိဂတပစ္စည်းမည်၏။

ဝိဂတပစ္စည်းနှင့်နတ္ထိပစ္စည်းအထူး။

[မေး] ဝိဂတပစ္စည်းနှင့်နတ္ထိပစ္စည်းတို့သည် မည်ကဲ့သို့ထူးခြားပါသနည်း။

(ဖြေ) ဝိဂတပစ္စည်းနှင့် နတ္ထိပစ္စည်းသည် သဒ္ဒါမျှသာထူးပါသည်။ အနက်အားဖြင့်တစုံတရာထူးခြားခြင်းမရှိပါ။

နတ္ထိပစ္စယဿစ ဣမဿစ ဗျဉ္ဇနမတ္တေယေဝ နာနတ္တံ န အတ္ထေ၊
ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ [၃၂၈–၂၀]

ဝိဂတပစ္စည်း၏ ဖြစ်ရာကာလစသည်တို့ကို ညွှန်းပြခြင်း။

[မေး] ဝိဂတပစ္စည်းသည် အဘယ်ကာလ, အဘယ်ပစ္စည်းမျိုး, အဘယ်ဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။

[ဖြေ] ဝိဂတပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ ဖြစ်နိုင်သည်။ အတိတ်ကာလ၌သာဖြစ်သည်။ အနန္တရပစ္စည်းအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်သည်။ ပဉ္စဝေါကာရ[၂၆]ဘုံ,စတုဝေါကာရ[၄]ဘုံတို့၌သာဖြစ်ပါသည်။

ဝိဂတပစ္စယနိဒ္ဒေသ ပြီးပါပြီ။

အဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသဆိုနိုး၊

ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဒေသကို ဟောတော်မူသည်၏အခြားမဲ့၌၊ အဝိဂတ ပစ္စယုဒ္ဒေသကိုဟောတော်မူ၏။ ။ဟောဟန်ကား........အဝိဂတပစ္စ ယော........ဟူသည်တည်း။

အဝိဂတပစ္စယော၊အဝိဂတပစ္စည်းရင်း။ ဝါ၊အဝိဂတလည်းဖြစ်, ပစ္စည်းလည်းဖြစ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊မကင်းသည်ဖြစ်၍ကျေးဇူးပြု တတ်သောတရားရင်း။ ဝါ၊မကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ် သောတရားရင်း။

(ဝါ) မဟာသမုဒ္ဒရာသည်၊ မိမိကိုမှီကုန်သော ငါးမကာန်းအစရှိ သည်တို့၏ ပီတိသောမနဿဖြစ်ပွားခြင်း၌၊ မိမိ၏မကင်းသောအ ဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊မိမိသဘောမှမကင်းသောအဖြစ်ဖြင့်ကျေး ဇူးပြုတတ်သောတရားရင်း။

အဝိဂတပစ္စည်းသည် အတ္ထိပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

အဝိဂတပစ္စည်းမည်ခြင်းအကြောင်း၊

[မေး] အဘယ်တရားတို့ကို "**အဝိဂတပစ္စည်း**" ဟု ခေါ်သနည်း၊ အဘယ့် ကြောင့်နည်း။

(ဖြေ) အတ္ထိပစ္စည်းတင်သောတရားတို့ကိုပင်လျှင်မကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေး ဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်"**အဝိဂတပစ္စည်း**"ဟုခေါ်ပါသည်။

အတ္ထိပစ္စယဓမ္မာဝေ အဝိဂတဘာဝေနဥပကာရကတ္တာ အဝိဂတ ပစ္စယောတိဝေဒိတဗ္ဗာ၊

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာပါဠိ (၂၈၇–၂၁)

အတ္ထိပစ္စယဓမ္မာဝေ၊ အတ္ထိပစ္စည်းတင်သောတရားတို့ကိုပင်လျှင်။ အဝိဂတဘာဝေန၊ မကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဥပကာရကတ္တာ၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်။အဝိဂတပစ္စယောတိ၊အဝိဂတပစ္စည်းဟူ၍။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်ကုန်၏။

အဓိပတိပစ္စည်းဖြစ်ရာကာလစသည်တို့ကိုညွှန်းပြခြင်း။

(မေး) အဓိပတိပစ္စည်းသည် အဘယ်ကာလ, အဘယ်အမျိုးဇာတ်, အဘယ်ဒွါ နဘုံတို့၌ဖြစ်ပါသနည်း။

[ဖြေ] အဓိပတိပစ္စည်းသည် ပဋိသန္ဓေကာလ, ပဝတ္တိကာလနှစ်ပါးလုံးတို့၌ဖြစ် သည်။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သာဖြစ်သည်။ အဓိပတိ[၅]မျိုးတို့တွင်၊ သဟဇာတအဓိပတိ သည် သဟဇာတအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။ ပုရေဇာတအဓိပတိသည် ပုရေဇာတအ မျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။ ပစ္ဆာဇာတအဓိပတိသည် ပစ္ဆာဇာတ အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါ သည်။အာဟာရအဓိပတိသည် အာဟာရအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။ ဣန္ဒြိယအဓိပတိ သည် ဣန္ဒြိယအမျိုးဇာတ်၌ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပတိပစ္စယုဒ္ဒေသပြီးပါပြီ။

(၁) သာသနဗျတ္တိဝဿူနေ၊ သက္ကရာဇေစက္ကာလယေ။
ဗုဓာဟေပုဏ္ဏမာသီယံ၊မာသေကတ္တိကသံယုတေ။

(၂) သောဘနံ့ပါဒဘာဝါလယာ၊သံခိတ္တရစိတာမယာ။
ပဋ္ဌမာပဋ္ဌာနသာရ၊ ဝိဘာဝနီဇယံဂတာ။

(၃) တဒါဝေရိက္ခယောရမ္မေ၊ မြမ္မသမ္မတရာဇိနာ။
မဟာပါသာဏဂုဟာစ၊သရဋ္ဌေနသုခါဒိတာ။

(၄) နာနာရဋ္ဌာဂတာစေဋ္ဌ၊မဟာသေရာဘိပါကဋာ။
ဒွိသဟဿာဓိကာနာဂါ၊ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိကာရကာ။

(၅) သာဋ္ဌကထံဒိနေရိတံ၊ တဒါခေါပိဒုကတ္တယံ။
သာရက်ံနာနာဘာသာဟိ၊ဣတောဘိပရိဝတ္တိတံ။

(၆) ကမ္ဗောဇိယမဟာရာဇာ၊ ဗုဒ္ဓသာသနမာမကော။
ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိယာဋ္ဌာနံ၊ဝါယုယာနေနအာဂတော။

(၇) စက္ကုံအဂ္ဂမဟာသိရိ၊သုဓမ္မလဋ္ဌကောသုဘံ။
ဦးဘဦးနာမကောရာဇာ၊ဓမ္မေနာကာသိနုဂ္ဂဟံ။

(၈) တဒါမရမ္မရဋ္ဌေစ၊ ဇောတေတိဇိနသာသနံ။
သဟဿရံသုမာလီဝ၊ဥဂ္ဂစ္ဆန္တောအနပ္ပတံ။

(၉) ပဉ္စဝဿသဟဿာနိ၊တထာဇောတေတုသာသနံ။
ဝိရံသကလကပ္ပေစ။ သဗ္ဗသတ္တာသုခါဝဟာ........န္တိ။

(၁) သာသနာတော်တဝက်လဲ့ရန်(၂)နှစ်ခန့်လိုသည့်အချိန်၊သက္ကရာဇ် (၁၃၁၆)ခု၊ ကြတ္တိကာနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၌၊

(၂) ပျိုမြစ်နှနယ်စာသင်ငယ်တို့ ပဌာန်းအခြေဖြစ်စေခြင်းငှာ အကျွနုပ် အကျဉ်း စီရင်အပ်သော “**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**” ပဌမတွဲသည်၊အောင်မြင်ပြီးမြောက်ခြင်းသို့ရောက်ပါပြီ။

(၃) ထိုစဉ်အခါတုံးက၊ နှလုံးမွေ့လျော် ပျော်ဘွယ်ရာကောင်းသော ရန်ကုန်မြို့တော်ကြီး၌၊မြမ္မာသမ္မတမင်းသည် တိုင်းသူပြည်သားလူအများနှင့်တကွ (**ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်ရန်**) မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော်ကြီးကိုလည်းကောင်းစွာဖန်ဆင်း ဆောက်လုပ်တည်ထားတော်မူပေသည်။

(စသဉ္ဇါဖြင့် သိန်းသုံးရာကျော်အကုန်အကျခံကာ၊ အလွန်ခန်းနားကြီးကျယ်လှသောအင္ဂွဲဘိုက်ကျောင်းဆောင်တော်ကြီး,ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်ကြီးစသည်များကိုလည်း ဆောက်လုပ်တည်ထားကြောင်းညွှန်ပြသည်။)

(၄) အထူးထူးသော သီဟိုဠ်,ယိုးဒယား,ကမ္ဘောဒီးယား,လာဝို-အစရှိသောတိုင်းပြည်တို့မှ လာကြသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊အလွန်ထင်ရှားကျော်ဇောကုန်သော၊ရဟန္တာသသဘွယ်ဖြစ်ကြကုန်သော၊ နှစ်ထောင်ကျော်ဆရာတော်ဘုရားကြီးတို့သည်၊ဤမဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော်ကြီး၌ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်တော်မူကြလေသည်။

(၅) ထိုဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ တင်တော်မူကြစဉ်အခါတုံးက၊ ထိုဆဋ္ဌသင်္ဂီတိကာရက ဆရာတော်ဘုရားကြီးတို့သည်၊ အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော ဘုရားဟောဝေါ ပိဋကတ်သုံးပုံပါဠိတော်ကို၊ မြန်မာ,အင်္ဂလိပ် အစရှိသော အထူးထူးသောဘာသာတို့ဖြင့် ကောင်းမွန်စွာဘာသာပြန်ဆိုတော်မူကြလေသည်။

(၆) ဘုရားသျှင်သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုမြတ်နိုးတော်မူသော ကမ္ဘောဒီးယား ဘုရင်မင်းတရားသည် လေယာဉ်ပျံဖြင့် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ တင်ရာဌာနသို့ ကြွချီတော်မူလာလေသည်။

(၇) "**အဂ္ဂမဟာသီရိသုဓမ္မ ဘွဲ့ခံဗိုလ်ဟင်းတော်ရ ဒေါက်တာ ဦးဘဦး**" အမည်ရှိသော မြန်မာသမ္မတမင်းသည် တရားသဖြင့် သာသနာတော်ကို ကောင်းစွာချီးမြှောက် ပြုစုတော်မူပေ၏။

(၈) ထိုစဉ်အခါတုံးက၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်၌လည်း ဘုရားသျှင်သာသနာတော်သည်၊နေမင်းတထောင် ထွန်းပြောင်ထွက်ပေါ်လာဘိသကဲ့သို့ အလွန်တရာထွန်းလင်းတောက်ပပါပေ၏။

(၉) ထိုနည်းတူစွာ သာသနာတော်ကြီးသည်၊ အနှစ်ငါးထောင်တို့ပတ်လုံး၊ အလုံးစုံသောသတ္တဝါတို့၏ ချမ်းသာသုခကို ရှက်ဆောင်လျက်၊ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံး၌လည်း၊ ရှည်ကြာမြင့်စွာ ထွန်းလင်းတောက်ပပါစေသတည်း။ (ဤသည်ကားနိဂုမ်းကိုပြဆိုရာစကားတရပ်အပြီးသတ်တည်း)

[**မှတ်ချက်။** ၊၁၃၁၆-ခု "**ပဋ္ဌာနသာရဝိဘာဝနီ**"ပဌမတွဲးပုံနှိပ်ပြီးစ မရှေးမနှောင်းအချိန်ကာလ၌ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သာသနာ့အခြေအနေကိုနောက်နှောင်းကာလ နှစ်ပရိစ္ဆေဒရှည်ကြာသောအခါ၊ နောင်လာနောက်သားတို့ သိရှိကြစေရန် မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော်ကြီး၌ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်သည့်အကြောင်းစသည်များကို အလျှင်းသင့်၍ ဂါထာဗန္ဓစီကုံးနှုံးဖွဲ့ကာ ပြဆိုလိုက်ခြင်းဖြစ်သေကြောင်း။]